Princeton University Library
32101 055569345

Digitized by Google

EX LIBRIS
A. TRENDELENBURG.

ELIZABETH FOUNDATION.

LIBRARY
OF THE
College of New Jersey.

~~XIV 891~~ 11

Digitized by Google

EUDEMI FRAGMENTA.

EUDEMI
RHODII
PERIPATETICI

FRAGMENTA
QUAE SUPERSUNT

COLLEGIT

LEONARDUS SPENGEL.

BEROLINI.
APUD S. CALVARY EJUSQUE SOCIUM.

MDCCCLXVI.

L. S.

Cum scripta naturalia Aristotelis evolverem, Homerici dicti *σύν τε δύ' ἐρχομένω* haud immemor Carolum Prantl, sodalem illo tempore seminarii philologici Monacensis harum deliciarum, ne solus iis fruerer, participem feci; ita nobis concessum erat *συσχολάζειν καὶ συμφιλολογεῖν*, et hic quidem iam tum a me monitus, ut logicae artis historiam componeret atque nobis enarraret, magistro longe superior paulo post anno MDCCCXLIII. Symbolas criticas in physicam auscultationem emisit, deinde eos ipsos libros, atque illos de coelo et generatione et corruptione nostram in linguam versos egregie illustravit, ut totus maiori operi incumberet; ego vero praeter parvulam de septimo physicorum libro commentationem (MDCCCXL) nihil edideram eorum quae a me non sine industria collecta erant; imprimis larga fragmentorum seges in Simplicii commentariis ex Eudemi physicis quae colligeretur digna mihi visa est, ut et morem discipuli quo magistri praecepta explanaret, perspicerem et litem de Eudemiis Ethicis quae dicuntur, facilius dirimerem. Itaque omnes a Simplicio laudatos locos ex Aldino

exemplo (nam Christ. A. Brandis Eudemi verba in Berol. schol. editione MDCCCXXXVI, ut ea philosophorum historiae insereret,[1]) omiserat) praemissis Aristotelis verbis Simplicii-que interpretatione addita descripsi; hac ratione de singulis quisque recte iudicare potest.

Haec cum aliis neglecta in scriniis latebant, cum nuper perversa Sancti Hilarii de Eudemi Physicis sententia commemorata ea praeconis more et voce vendidi,[2]) atque a librario nostro provocatus promisso steti. Sic quae meum in usum congesseram, publico cedunt commodo licetque nunc collatis quae conferenda erant, studiosis harum rerum certa perspicere, dubia disceptare, nova investigare.

De Eudemo ne plura disputaremus, Herm. Fritzschii qui quae tradita sunt, apte disposuit, industria fecit.[3]) Dignus magistro discipulus, ut ipse et Theophrastus Aristotelis *ἑταῖροι* dicerentur, multum in exponendis et interpretandis praeceptoris operibus versatus est, quod ne quis miretur, attendat id quod posteriores fecerunt; Juliani enim aetate novam Aristotelis interpretationem aggressus est Themistius, ut utriusque et Eudemi et Themistii studium iisdem verbis Simplicius prae-

---

1) Handbuch der Gesch. der Phil. 1860. III, I. p. 215--50.

1) Aristotelische Studien I, 15 (183) „Ich habe MDCCCXL alle Stellen sammt der vollständigen Erklärung des Simplicius mit dem betreffenden Texte des Aristoteles zusammengeschrieben und biete das Ganze einem Verleger, welcher die Kosten des Druckes nicht scheut, zur freien Verfügung; die Uebersicht wird zeigen, wie unhaltbar jene Hypothese ist; hier jetzt darüber mehr zu sprechen ist unnöthig.

2) In praef. ad Arist. Eudem. Ethica, conf. Patricii disc. perip. I, 12 p. 153 Bas. Meursius de Rhodo insula II, 9. Jonsius script. hist. phil. I, 15. Alb. Fabricius bibl. gr. Brandis Mus. Rhen.

dicaret. De physicis libris egregia sunt quae A. Brandis his verbis explanat:[3])

> Unter allen aristotelischen Schriften erfahren die physischen Vorträge (*φυσικὴ ἀκρόασις*) die vollständigste Bestätigung durch Zeugnisse der Peripatetiker. Theophrast und mehr noch Eudemus hatten in gleichnamigen Büchern die Untersuchungen in jener Schrift verfolgt, ja Eudemus sie durch alle Bücher mit Ausnahme des siebenten bald umschreibend, bald die Resultate kurz zusammenfassend, bald weiter zurückgehend oder einzelnes ergänzend oder näher bestimmend, von Schritt zu Schritt begleitet, war auch in das geschichtlich polemische eingegangen, und so verfahren, dass sein Werk einerseits selbst für Worterklärung und Wortkritik bei der Auslegung der aristotelischen Physik benutzt werden konnte, und es andererseits Eigenthümlichkeit und Selbstständigkeit zeigte, die des Denkmals einer kurzen Charakteristik werth sein möchte. Die Eintheilung in Bücher entsprach bei Eudemus nicht der, die wir jetzt in der aristotelischen Physik finden. Ueberhaupt werden nur drei Bücher des Eudemus bestimmt angeführt und das dritte für Untersuchungen, die im vierten aristotelischen enthalten sind. Da aber Simplicius nur selten das Buch angibt, woraus er entlehnt, was von Eudemischem sich bei ihm findet, so darf man nicht schliessen, Eudemus Physik habe nur aus drei Büchern bestanden.

---

1) Rhein Mus. 1827. I, 281.

numerus Eudemi libri his fragmentis additus legitur:

XII, 25, 4	Eud.	ἐν τῷ πρώτῳ	=	Arist.	I, 3
XVIII, 30, 17	-	ἐν τῷ πρώτῳ	=	-	II, 1.
XXVI, 39, 10	-	ἐν τῳ δευτέρῳ	=	-	III, 1.
XXIX, 44, 15	-	ἐν τῷ δευτέρῳ	=	-	III, 4.
XXXIX, 54, 22	-	ἐν τῷ τρίτῳ	=	-	IV, 1.
XLIV, 61, 31	-	ἐν τῷ τρίτῳ	=	-	IV, 5.
XLV, 62, 13	-	ἐν τῷ τρίτῳ	=	-	IV, 6.
XLVIII, 69, 29	-	ἐν τῷ τρίτῳ	=	-	IV, 11.
XLIX, 71, 14	-	ἐν τῷ τρίτῳ	=	-	IV, 11.
L, 72, 13	-	ἐν τῷ τρίτῳ	=	-	IV, 11.
LI, 73, 13	-	ἐν τῷ τρίτῳ	=	-	IV, 12.
LXIII, 86, 14	-	ἐν τῷ δευτέρῳ	=	-	VI, 2.
LXVI, 90, 3	-	ἐν τῷ δευτέρῳ	=	-	VI, 5.
LXVII, 90, 27	-	ἐν τῳ δευτέρῳ	=	-	VI, 6.

unde haec evadunt. primus Eudemi liber duos priores Aristotelis, h. e. priorum physicorum sententias et *αἰτίων* expositionem comprehendit, secundus tertium Aristotelis et quod satis mirum est sed tribus confirmatur testimoniis, quintum et sextum, h. e. *ἄπειρον* et *μεταβολήν*, tertius quartum, *τόπον, κενόν, χρόνον*. restat octavus et ultimus magistri liber (nam septimum transierat, vide LXX), *τὸ πρῶτον κινοῦν*, quem quarto suorum Physicorum discipulum reddidisse probabile est.

Eudemum magistri vestigia in hoc opere enarrando apprime pressisse ipsa docent fragmenta; itaque Simplicius eum eundem fere ordinem rerum secutum esse dicit p. 94, 7 *καὶ ὅ γε Εὔδημος μέχρι τοῦδε τοῖς τῆς ὅλης σχεδὸν τῆς πραγματείας κεφαλαίοις ἀκολουθήσας τοῦτο παρελθὼν . . . μετῆλθε.* p. 25, 2 *καὶ ὁ Εὔδημος δὲ τῷ Ἀριστοτέλει πάντα κατακολουθῶν τοῦ ὅπερ ὄντος ἐκεῖνος οὐκ ἤκουσεν ὡς γένους.* p. 90, 25 *τὰ τῷ Εὐδήμῳ περὶ τούτου γεγραμμένα παραθέσθαι πάντων μᾶλλον τῶν ἐξηγητῶν τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους γνώμην ἐπισταμένῳ.* p. 73, 17 *οὐδὲν δὲ ἴσως χεῖρον καὶ τῆς Εὐδήμου ῥήσεως . . τὰ ἐνταῦθα*

λεγόμενα παραφραζούσης ἀκούειν. p. 77, 27 *ὁ μέντοι Εὔδημος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ φυσικοῖς παραφράζων τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους.* p. 97, 5 *καὶ ὅ γε Εὔδημος παραφράζων σχεδὸν καὶ αὐτὸς τὰ Ἀριστοτέλους*, neque tamen non interdum de suo quaedam addit, *προςτίθησιν*, p. 80, 11. 85, 18. 105, 4. 110, 6. aut aliam ingreditur viam, ut p. 35, 8, ubi Empedoclem contra Aristotelem defendit. Ceterum Alexander integriore Eudemi exemplo usus est quam Simplicius quod hic p. 21, 10. 25, 5 profitetur. Aristotele mortuo Eudemum hoc opus aggressum esse fragm. I. docet.[1])

Maioris momenti erant libri quibus historiam astrologiae, geometriae, arithmeticae enarraverat;[2]) astrologicis usus est Simplicius in commentariis de coelo (fr. XCIV—VIII seqq.), arithmeticis Porphyrius ad Ptolemaeum (fr LXXVIII), geometricis Proclus ad Euclidem (fr. LXXXIV—XCIII) qui primo loco quo geometriae disciplinam ab Aegyptiis ortam usque ad Philippum Platonis discipulum paucis comprehendit, Eudemi nomen non affert, sed verbis *οἱ μὲν οὖν τὰς ἱστορίας ἀναγράψαντες μέχρι τούτου προάγουσι τὴν τῆς ἐπιστήμης ταύτης τελείωσιν* ita iudicat, ut nemo dubitare possit, qui utinam nusquam ubi Eudemum sequitur, eius nomen neglexisset! equidem enim quae apud Proclum de vetustis Geometriae studiosis philosophis inveniuntur, pleraque omnia ex his Eudemi libris sumpta esse censeo; sic de Euclidis theoremate I, 23 p. 87 (fr. XC) dicit *πρόβλημα τοῦτο Οἰνοπίδου μὲν εὕρημα μᾶλ-*

---

1) communem in usum quo magis Aristotelis doctrina evulgaretur, non in ipsius scholae gratiam, quod Zeller II, 2, 699 ex verbis p. 74, 2 *κἀγὼ μυθολογήσω τὸ ῥαβδίον ἔχων ὑμῖν καθημένοις* coniicit.

2) In Theophrasti catalogo ap. Diog. V, 48—50 leguntur *ἱστοριῶν γεωμετρικῶν α' β' γ' δ' ... ἀστρολογικῆς ἱστορίας α' β' γ' δ' ε' στ'. ἀριθμητικῶν ἱστοριῶν.* quos libros Eudemi, non Theophrasti fuisse censent. cf. Usener Anal. Theophr. p. 17, Brandis III, 248.

λον ὥς φησιν Εὔδημος et p. 99 (fr. XCII) *Εὔδημος .. εἰς τοὺς Πυθαγορείους ἀναπέμπει τὴν τοῦδε τοῦ θεωρήματος εὕρεσιν*, at idem p. 81 multis problema explicans addit *καί ἐστι τὸ θεώρημα τοῦτο Πυθαγόρειον*, haud dubie ex eodem Eudemo descriptum. Jam non dubitabis ad eundem autorem referre, quae ad Euclid. I, 47 p. 110 dicuntur: *τῶν μὲν ἱστορεῖν τὰ ἀρχαῖα βουλομένων ἀκούοντες τὸ θεώρημα τοῦτο εἰς Πυθαγόραν ἀναπεμπόντων ἐστιν εὑρεῖν καὶ βουθυτεῖν* (*βουθύτην M*) *λεγόντων αὐτῶν ἐπὶ τῇ εὑρέσει* et paulo post p. 111 *παραδέδονται δὲ καὶ μέθοδοί τινες τῆς εὑρέσεως τῶν τοιούτων τριγώνων, ὧν τὴν μὲν εἰς Πλάτωνα ἀναπέμπουσιν, τὴν δὲ εἰς Πυθαγόραν, ἣ*[1]) *ἀπὸ περιττῶν ἐστιν ἀριθμῶν· τίθησι γὰρ* ... p. 37 *οἱ μὲν οὖν πολλοὶ γεωμέτραι τῆς διαιρέσεως ταύτης οὐκ ἔχουσιν ἀποδιδόναι λόγον, ἀλλ' ὑποθέσει χρῶνται καὶ ταύτῃ τρεῖς εἶναι γωνίας. ἐπειδὰν δὲ τὴν αἰτίαν αὐτοὺς ἐρωτήσωμεν, οὔ φασι χρῆναι παρ' αὐτῶν ἀπαιτεῖν· οἱ δὲ Πυθαγορικοὶ τῆς τριπλῆς διανομῆς ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ἀναφέροντες τὴν λύσιν, οὐκ ἀποροῦσιν αἰτίας ἀποδιδόναι καὶ ταύτης τῆς διαφορᾶς τῶν εὐθυγράμμων γωνιῶν. ἐπειδὴ γὰρ* ... p. 32 *οἱ δέ γε Πυθαγόρειοι τῇ τριάδι προςήκειν αὐτήν.* p. 10 *τοῖς μὲν οὖν Πυθαγορείοις ἐδόκει τέτραχα διαιρεῖν τὴν ὅλην μαθηματικὴν ἐπιστήμην. τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς περὶ τὸ ποσόν, τὸ δὲ περὶ τὸ πηλίκον ἀφορίζουσι, καὶ τούτων ἑκάτερον διττὸν τιθεμένοις. τό τε γὰρ ποσὸν ἢ καθ' αὑτὸ τὴν ὑπόστασιν ἔχειν ἢ πρὸς ἄλλο θεωρεῖσθαι κατὰ σχέσιν, καὶ τὸ πηλίκον ἢ ἑστὸς ἢ κινούμενον εἶναι* ... adde Pythagoreorum et Philolai mentionem p. 7, 36, 46, 48, quae si ex hoc fonte hausta sunt, nemo erit sanae mentis qui spuria censeat: Eudemi maior est quam Aristoxeni autoritas,

---

1) ἣ Bas. om. *M*.

et mirari licet Christophori Meiners alias cordati viri socordiam, qui ut priorum inventa a posterioribus conficta esse demonstraret, Eudemum nostrum Rhodium physicorum et mathematicorum autorem Galeni aequalem esse dicit [1]) Leodamantem Eudemus ap. Proclum p. 19 laudat, de hoc Proclus p. 58 *μέθοδοι δὲ ὅμως παραδέδονται καλλίστη μὲν ἡ διὰ τῆς ἀναλύσεως ἐπ' ἀρχὴν ὁμολογουμένην ἀνάγουσα τὸ ζητούμενον ἣν καὶ ὁ Πλάτων ὥς φασι Λεωδάμαντι παρέδωκεν. ἀφ' ἧς καὶ ἐκεῖνος πολλῶν κατὰ γεωμετρίαν εὑρετὴς ἱστόρηται γενέσθαι.* p. 22 *ἤδη δὲ τῶν παλαιῶν οἱ μὲν πάντα θεωρήματα καλεῖν ἠξίωσαν, ὡς οἱ περὶ Σπεύσιππον καὶ Ἀμφίνομον ἡγούμενοι ταῖς θεωρητικαῖς ἐπιστήμαις οἰκειότερον εἶναι τὴν τῶν θεωρημάτων προςηγορίαν ἢ τὴν τῶν προβλημάτων .. οἱ δὲ ἀνάπαλιν πάντα προβλήματα λέγειν ἐδικαίουν, οἱ περὶ Μέναιχμον μαθηματικοί..* p. 23 *οἱ δὲ περὶ Ξενόδοτον τὸν προςήκοντα τῇ Οἰνοπίδου διαδοχῇ, τῶν μαθητῶν δὲ Ἀνδρῶνος διορίζονται τὸ θεώρημα τοῦ προβλήματος* ... cf. p. 31, tum p. 21. *πάλιν δὲ τὸ στοιχεῖον λέγεται διχῶς, ὥς φησιν ὁ Μέναιχμος.* Sed haec et alia qui novam Procli commentarii editionem paraturus est, cod. vet. Mon. CDXXVII saec. X adiutus disceptabit. Similiter Eutocius ad Archimedem Archytae demonstrationem disertim ex Eudemo refert, praecedit vero eiusdem problematis solutio a Platone et Menaechmo data, fortasse ex eodem autore sumta; vid. adnot. fragm. XCI p. 119.

Memoratu dignus est Damascii locus fragm. CXVII. haec omnia ex Eudemo descripta esse, nam Damascii interpretationem non curamus, constat; de Epimenide ne dubites, infinitivus *ὑποθέσθαι* docet, et verba infra addita *ὡς καὶ τοῦτο*

---

1) Geschichte der Wissenschaften I, 155.

γράφει ὁ Εὔδημος nullam de Pherecyde et Babyloniis dubitationem admittunt. Quo in libro Damascius haec invenerit, incertum est; de Magis eadem ex Aristotele *περὶ φιλοσοφίας* dicuntur, frag. CXVIIII. haec et multo plura apte initium astrologicae historiae tradere poterat; nam Eudemum quoque *περὶ φιλοσοφίας* scripsisse non constat.[1])

Logicae artis fragmenta si consideramus, ut in Physicis, sic in his Eudemum aliosque sodales doctrinam magistri amplius enarrasse et interdum auxisse apparet; eadem librorum nomina recurrunt, et si novum accedit vocabulum, ut Eudemi *περὶ λέξεως* (fragm. CXIII—VI), res eadem est; intelligit enim fontem omnium fallacium syllogismorum, quem autoris tractant *σοφιστικοὶ ἔλεγχοι.*

---

[1]) Usener Analect. Theophr. p. 17 haec ex libris sumpta censet qui Theophrasti dicuntur ap Diog. L. V, 48 *τῶν περὶ τὸ θεῖον ἱστορίας α′ β′ γ′ δ′ ε′ στ′.* probat hoc Brandis III, 249, Zeller III, 2, 698, sed minime probabile videtur, res tamen levis est nec disceptari potest.

Monachii kal. Iuniis MDCCCLXV.

L. Spengel.

ΦΥΣΙΚΑ.

I.

Simplicius ad libr. VI. fol. 216. *εἴρηται δὲ καὶ πρότερον ὅτι τὰ μὲν πέντε βιβλία τὰ πρὸ τούτου φυσικὰ καλοῦσι, τὰ δ' ἐντεῦθεν τρία περὶ κινήσεως. οὕτω γὰρ καὶ Ἀνδρόνικος ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν Ἀριστοτέλους περὶ κινήσεως διατάττεται μαρτυροῦντος περὶ τῶν πρώτων καὶ Θεοφράστου γράψαντος Εὐδήμου περί τινος αὐτῷ τῶν διημαρτημένων ἀντιγράφων κατὰ τὸ πέμπτον βιβλίον· ὑπὲρ ὧν φησὶν ἐπέστειλας κελεύων με γράψαι καὶ ἀποστεῖλαι ἐκ τῶν φυσικῶν, ἤτοι ἐγὼ οὐ ξυνίημι ἢ μικρόν τι παντελῶς ἔχει τοῦ ἀναμέσον τοῦ ὅπερ ἠρεμεῖν καλῶ τῶν ἀκινήτων μόνον· ἐναντίον γὰρ ἠρεμία κινήσει, ὥστε στέρησις ἂν εἴη τοῦ δεκτικοῦ. ὥστε καὶ τὸ πέμπτον βιβλίον ὁ Θεόφραστος ἐκ τῶν φυσικῶν νομίζει . . . . ὅτι δὲ τὰ τρία ἐστὶ περὶ κινήσεως καὶ τὰ πέντε φυσικά, μαρτυρεῖ καὶ Δάμασος ὁ τὸν βίον Εὐδήμου γράψας λέγων· καὶ τῶν ἐκ τῆς περὶ φύσεως πραγματείας τῆς Ἀριστοτέλους τῶν περὶ κινήσεως τρία.*

---

6) duo Paris. codd. ap. Brand. Rhen. Mus. I, 245 non *αὐτῷ* (Theophrasto) sed *αὐτοῦ* (Eudemi), sed mirum est *περί τινος .. τῶν δ. ἀντιγράφων*. num *ἐν ἀντιγράφῳ*, de loco quodam in codice suo corrupto? Theophrasti verba vix sana sunt, hoc dicere videtur: aut non intelligo quid vis, aut paulum corrupta leguntur in codice tuo verba, quae iam laudat Aristotelis Phys. V, 2. pag. 226. b. 14. Autor Eudemi vitae in Aldino libro est *Δάμας*, Brandis *Δάμασος* edidit, Lobeckius Aglaopham. p. 339 Damascium dicit ex Jonsii coniectura, conf. Fritzsche, p. XXII. Brandis III, 250.

II.

Aristotel. I, 1. ἐπειδὴ τὸ εἰδέναι καὶ τὸ ἐπίστασθαι συμβαίνει περὶ πάσας τὰς μεθόδους ὧν εἰσὶν ἀρχαὶ ἢ αἴτια ἢ στοιχεῖα, ἐκ τοῦ ταῦτα γνωρίζειν· τότε γὰρ οἰόμεθα γινώσκειν ἕκαστον, ὅταν τὰ αἴτια γνωρίσωμεν τὰ πρῶτα καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς πρώτας καὶ μέχρι τῶν στοιχείων, δῆλον ὅτι καὶ τῆς περὶ φύσεως ἐπιστήμης πειρατέον διορίσασθαι πρῶτον τὰ περὶ τὰς ἀρχάς.

Simplicius fol. 3. ὁ μέντοι Εὔδημος ἀρχόμενος τῶν φυσικῶν ἀνωτέρω τὸν λόγον ἐπήγαγε καὶ δείξας ὅτι πρὸς μὲν τὰς πράξεις εὐχρηστότερον εἰδέναι τὰ καθ' ἕκαστα, πρὸς δὲ θεωρίαν τὰ κοινά, κοινότατόν φησι φαίνεται περὶ τὰς ἐπιςτήμας τὸ τῶν ἀρχῶν· ὑπάρχουσι γάρ τινες καθ' ἑκάστην. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ἀναγκαῖον τῷ φυσιολογοῦντι τὰς ἀρχὰς πρῶτον ἐπισκέψασθαι .. ἔστι δὲ ἄξιον ζητεῖν τί ἀρχὴ καὶ τί αἴτιον καὶ τί στοιχεῖον; καὶ γὰρ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος διαφέρειν ταῦτα ἀλλήλων φησὶ τῷ ἀρχὴν μὲν λέγεσθαι ἰδίως τὸ ποιητικὸν ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, αἴτιον δὲ τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ εἶδος· ἐν γὰρ τοῖς φύσει τὸ οὗ ἕνεκα τοῦτο. στοιχεῖον δὲ τὸ ἐνυπάρχον ὡς τὴν ὕλην. ἔοικε δὲ τῷ Εὐδήμῳ κατακολουθεῖν ὁ Ἀλέξανδρος λέγοντι, ὅτι τοῦ αἰτίου τετραχῶς λεγομένου τὸ μὲν στοιχεῖον κατὰ τὴν ὕλην λέγεται· ἐνυπάρχειν γὰρ δοκεῖ τὰ στοιχεῖα, ὥςπερ ἐν διαλέκτῳ τὰ γράμματα· οὕτω καὶ ὁ χαλκὸς αἴτιος λέγεται τῆς πολυχρονιότητος τῶν ἔργων. αἴτιον δὲ λέγεται καὶ ὅθεν ἡ κίνησις, φαμὲν δὲ εἶναι ταύτην ἀρχήν, ὅθεν λοιδορίας νεῖκος ἀρχή. τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν καὶ τὸ στοιχεῖον οὕτω λέγουσιν αἴτια, τὸ δὲ οὗ ἕνεκα οὐκ ἐπιδέχεται τὸν τοῦ στοιχείου λόγον· οὐ γὰρ ἐνυπάρχει ἐν τῷ αἰτιατῷ, οἷον ἐν τῷ περιπατεῖν ἡ ὑγίεια, οὐδὲ ἀρχὴ τοῦ περιπατεῖν ἡ ὑγίεια φαίνεται, ἀλλὰ μᾶλλον αἰτία. τὸ δὲ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ εἶδος σύν-

ἐγγυς φαίνεται, διὸ μάλιστα αἰτίῳ ἔοικε τὸ οὗ ἕνεκεν. τοιαῦτα μὲν [καὶ] τὰ τοῦ Εὐδήμου .... Τούτων δὲ ἡμῖν ἱστορημένων πρὸς μὲν τὸν Ἀλέξανδρον καὶ πρὸ τούτου πρὸς τὸν Εὔδημον ῥητέον, ὅτι τὸ οὗ ἕνεκα τέλος ὂν καὶ ἀρχὴ εἴη ἂν πάντως καὶ κυριωτέρα τοῦ ποιητικοῦ ἀρχή.

III.

Aristoteles I, 2. ἀνάγκη δ' ἤτοι μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἢ πλείους, καὶ εἰ μίαν, ἤτοι ἀκίνητον ὥς φησι Παρμενίδης καὶ Μέλισσος, ἢ κινουμένην ὥςπερ οἱ φυσικοί, οἱ μὲν ἀέρα φάσκοντες εἶναι, οἱ δ' ὕδωρ τὴν πρώτην ἀρχήν· εἰ δὲ πλείους, ἢ πεπερασμένας ἢ ἀπείρους, καὶ εἰ πεπερασμένας πλείους δὲ μιᾶς, ἢ δύο ἢ τρεῖς ἢ τέτταρας ἢ ἄλλον τινὰ ἀριθμόν, καὶ εἰ ἀπείρους, ἢ οὕτως ὥςπερ Δημόκριτος, τὸ γένος ἕν, σχήματι δὲ ἢ εἴδει διαφερούσας, ἢ καὶ ἐναντίας.

Simplicius fol. 5 b. καὶ τὸ κινούμενον δὲ καὶ τὸ ἀκίνητον καὶ τοῖς μίαν καὶ τοῖς πλείονας λέγουσιν ἀρχὰς ἁρμόττει πρὸς διαίρεσιν. τοιγαροῦν καὶ Εὔδημος ὡς ἂν φησιν ὑπάρχωσιν αἱ ἀρχαί, ἤτοι κινοῦνται ἢ ἀκίνητοί εἰσιν.. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ διαιρετικὸν παρῆκεν ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τὸ μὴ γεγονέναι δόξαν πολλὰς καὶ ἀκινήτους τὰς ἀρχὰς λέγουσαν.

fol. 9 b. ἐπὶ τῶν πλείους λεγόντων τὰς ἀρχὰς οὐκ ἔχει χώραν τὸ ἕτερον διαιρετικὸν τὸ ἀκίνητοι ἢ κινούμεναι. καὶ γὰρ ἀδύνατον ἐκ πλειόνων ἀρχῶν μὴ κινουμένων γίνεσθαί τι· κοινωνεῖν γὰρ ἀλλήλαις δέονται. καὶ διὰ τὸ προφανῶς ἀδύνατον οὐδὲ ἔσχε προστάτην ἡ δόξα. τοιγαροῦν καὶ Δημόκριτος φύσει ἀκίνητα λέγων τὰ ἄτομα πληγῇ κινεῖσθαι φησίν. ὁ μέντοι Εὐφραδὴς

---

2 delendum καί, sunt enim ipsius Eudemi verba, e quibus Simplicius τὸ οὗ ἕνεκα non esse ἀρχὴν et τὸ εἶδος μὴ ἐνυπάρχειν ἐν τῷ αἰτιατῷ confutare studet.

Θεμίστιος παραφράζων τὸ ῥητὸν καὶ τὰς πλείους ἢ κινουμένας φησὶν ἢ ἀκινήτους καὶ ἢ πεπερασμένας κατ' ἀριθμὸν ἢ πάλιν ἀπείρους, καὶ Εὔδημος δὲ ὡς καὶ πρότερον εἶπον, ἐν τοῖς φυσικοῖς, ὡς ἄν ποτε ὑπάρχωσιν αἱ ἀρχαί φησιν, ἤτοι κινοῦνται ἢ ἀκινητοί εἰσι. καὶ δῆλον ὅτι τὴν ἀνάγκην οὗτοι τῆς ἀντιφατικῆς διαιρέσεως ἀποδεδώκασιν.

IV.

Aristoteles I, 2. p. 184, b, 25. τὸ μὲν οὖν εἰ ἓν καὶ ἀκίνητον τὸ ὂν σκοπεῖν, οὐ περὶ φύσεώς ἐστι σκοπεῖν. ὥςπερ γὰρ καὶ τῷ γεωμέτρῃ οὐκέτι λόγος ἐστὶ πρὸς τὸν ἀνελόντα τὰς ἀρχάς, ἀλλ' ἤτοι ἑτέρας ἐπιστήμης ἢ πασῶν κοινῆς, οὕτως οὐδὲ τῷ περὶ ἀρχῶν. οὐ γὰρ ἔτι ἀρχή ἐστιν εἰ ἓν μόνον καὶ οὕτως ἕν ἐστιν. ἡ γὰρ ἀρχή τινος ἢ τινῶν.

Simplicius fol. 10 b seq. ζητεῖ δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ μετὰ τὰ φυσικὰ πότερον τὰς ἑκάστης ἐπιστήμης ἀρχὰς καθ' ἑκάστην μία τίς ἐστιν ἡ δεικνύουσα, ἢ μιᾶς ἐπιστήμης ἐστὶ θεωρῆσαι κοινῆς τινος πασῶν τῶν ἐπιστημῶν. καὶ Εὔδημος δὲ ἀρχόμενος τῶν φυσικῶν ζητεῖ μὲν φιλοκάλως τὸ πρόβλημα, τὴν δὲ λύσιν εἰς ἄλλας πραγματείας τελεωτέρας ὑπερτίθεται, λέγει δὲ οὕτως·

> πότερον δὲ ἑκάστη τὰς αὑτῆς ἀρχὰς εὑρίσκει τε καὶ κρίνει, ἢ καθ' ἑκάστην ἑτέρα τις, ἢ περὶ πάσας μία τίς ἐστι, διαπορήσειεν ἄν τις. οἱ γὰρ μαθηματικοὶ τὰς οἰκείας ἀρχὰς ἐνδείκνυνται καὶ τί λέγουσιν ἕκαστον, ὁρίζονται. ὁ δὲ μηδὲν συνιδὼν γελοῖος ἂν εἶναι δόξειεν ἐπιζητῶν τί ἐστι

---

1 Themistius fol. 15 b fine. qui ut videtur, autore Eudemo hanc dedit paraphrasin: ἀνάγκη τὴν ἀρχὴν ἢ μίαν ἢ πλείους εἶναι, ἀλλ' εἴτε μίαν, ἢ κινουμένην γε ἢ ἀκίνητον, ἢ πεπερασμένην ἢ ἄπειρον· εἴτε πλείους, καὶ ταύτας γε αὖ ἢ κινουμένας γε ἢ ἀκινήτους, ἢ πεπερασμένας κατ' ἀριθμὸν ἢ πάλιν ἀπείρους.

γραμμὴ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, περὶ δὲ τῶν ἀρχῶν οἵας αὐτοὶ λέγουσιν, οὐδ' ἐπιχειροῦσιν ἀποφαίνειν, ἀλλ' οὐδέ φασιν αὐτῶν εἶναι ταῦτα ἐπισκοπεῖν, ἀλλὰ τούτων συγχωρουμένων τὰ μετὰ ταῦτα δεικνύουσιν. εἰ δέ ἐστιν ἑτέρα τις περὶ τὰς γεωμετρικὰς ἀρχάς, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἀριθμητικὰς καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστα, πότερον μία τις περὶ τὰς ἁπασῶν ἀρχάς ἐστιν, ἢ καθ' ἑκάστην ἄλλη; εἴτε δὲ μία ἐστὶ κοινή τις, εἴτε καθ' ἑκάστην ἰδία, δεήσει καὶ ἐν αὐταῖς ἀρχάς τινας εἶναι. πάλιν οὖν ἐπιζητήσεται τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰ καὶ τῶν οἰκείων ἀρχῶν εἰσὶν αὗται ἢ ἄλλαι τινές. ἑτέρων μὲν οὖν γινομένων εἰς ἄπειρον πρόεισιν, ὥστε οὐκ ἔσονται τῶν ἀρχῶν ἐπιστῆμαι· ἀρχαὶ γὰρ εἶναι δοκοῦσιν αἱ ἀνώτεραι ἀεί. εἰ δὲ στήσονται καὶ ἔσονταί τινες ἢ καὶ μία τις τῶν ἀρχῶν οἰκεία ἐπιστήμη, ζητήσεται καὶ λόγου δεήσει, διὰ τί αὕτη μέν ἐστι τῶν τε ὑφ' ἑαυτὴν καὶ τῶν οἰκείων ἀρχῶν, αἱ δὲ ἄλλαι οὔ. πλασματικῷ γὰρ ἔοικε τὸ ἴδιον, εἰ μὴ διαφορά τις ἐμφέρεται. ταῦτα μὲν οὖν ἑτέρας ἂν εἴη φιλοσοφίας ἀκριβοῦν.

Ταύτην μὲν τοῦ Εὐδήμου λέξιν σαφῶς ἐκτιθεμένην τὴν τῷ προβλήματι προσήκουσαν ἀπορίαν ὅλην παρεθέμην τοῖς ζητητικωτέροις, καὶ ὁ μὲν Εὔδημος τὴν ἀπόκρισιν ὡς εἶπον, εἰς τελεωτέρας πγαγματείας ἀνεβάλετο.

V.

Aristoteles I, 2. p. 185, 20. *ἀρχὴ δὲ οἰκειοτάτη πασῶν, ἐπειδὴ πολλαχῶς λέγεται τὸ ὄν, ἰδεῖν πῶς λέγουσιν οἱ λέγοντες εἶναι ἓν τὰ πάντα, πότερον οὐσίαν τὰ πάντα ἢ ποσὰ ἢ ποιά, καὶ πάλιν πότερον οὐσίαν μίαν τὰ πάντα, οἷον ἄνθρωπον ἕνα ἢ ἵππον ἕνα*

ἢ ψυχὴν μίαν, ἢ ποιόν, ἓν δὲ τοῦτο, οἷον λευκὸν ἢ θερμὸν ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων. ταῦτα γὰρ πάντα διαφέρει τε πολὺ καὶ ἀδύνατα λέγειν. εἰ μὲν γὰρ ἔσται καὶ οὐσία καὶ ποσὸν καὶ ποιόν, καὶ ταῦτα εἴτ' ἀπολελυμένα ἀπ' ἀλλήλων εἴτε μή, πολλὰ τὰ ὄντα. εἰ δὲ πάντα ποιὸν ἢ ποσὸν εἴτ' οὔσης οὐσίας εἴτε μὴ οὔσης, ἄτοπον, εἰ δεῖ ἄτοπον λέγειν τὸ ἀδύνατον. οὐθὲν γὰρ τῶν ἄλλων χωριστόν ἐστι παρὰ τὴν οὐσίαν· πάντα γὰρ καθ' ὑποκειμένου τῆς οὐσίας λέγεται. Μέλισσος δὲ τὸ ὂν ἄπειρόν φησιν εἶναι. ποσὸν ἄρα τι τὸ ὄν· τὸ γὰρ ἄπειρον ἐν τῷ ποσῷ, οὐσίαν δὲ ἄπειρον εἶναι ἢ ποιότητα ἢ πάθος οὐκ ἐνδέχεται εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός, εἰ ἅμα καὶ ποσὰ ἄττα εἶεν· ὁ γὰρ τοῦ ἀπείρου λόγος τῷ ποσῷ προςχρῆται, ἀλλ' οὐκ οὐσίᾳ οὐδὲ τῷ ποιῷ. εἰ μὲν τοίνυν καὶ οὐσία ἐστὶ καὶ ποσόν, δύο καὶ οὐχ ἓν τὸ ὄν. εἰ δὲ οὐσία μόνον, οὐκ ἄπειρον οὐδὲ μέγεθος ἕξει οὐδέν· ποσὸν γάρ τι ἔσται.

Simplicius 16b. ὅλως δὲ ἡ ὅλη θέσις τῶν ἓν τὸ ὂν λεγόντων εἴ τις οὕτως αὐτὴν ἐπιπολαίως ἐκδέχοιτο, παράδοξός ἐστι καὶ ἀπεμφαίνουσα, καὶ ὅμως φειδοῖ τῶν ἁπλουστέρων ἀντιλογίας ἠξίωται παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους· ὁ μέντοι Εὔδημος συντομώτερον οὕτως ἐπιχειρεῖ τῷ λόγῳ.

ἐπειδὴ γάρ φησι τὸ ὂν πολλαχῶς λέγεται· καὶ γὰρ οὐσίαν καὶ ποσὸν καὶ ποιὸν καὶ τὰ λοιπὰ τῶν κατὰ τὰς διαιρέσεις εἶναι φαμέν, παρὰ ποῖον ἄρα τούτων οὐκ ἔσται τι ἄλλο; τουτέστι τίνος ὄντος δυνατὸν τὰ ἄλλα μὴ εἶναι; καὶ δηλονότι φησὶ παρα τὴν οὐσίαν μάλιστα ἂν εἴποι τις· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ἔν τινι φαίνεται ἀεί, ὥστε ἐκείνων ὄντων ἔσται καὶ τὸ ἐν ᾧ. οὐσίας δὲ οὔσης οὐδὲν δοκεῖ ὑποκεῖσθαι. εἰ δὲ ὑπόκειται οὐδέν, ζῷα δ' ἔσται, ἄρα τὸ βαδίζειν οὐκ ἔσται, οὐδὲ τὸ πράσσειν καὶ κινεῖσθαι οὐδὲ καλὸν οὐδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐθέν; πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον; τὸ δὲ δὴ ποσὸν οὐκ ἐνδέχεται μὴ ποιεῖν

αὐτοῖς τῶν ὄντων· οὔτε γὰρ ἄπειρον οὔτε πεπερασμένον ἀποφαίνοιεν ἂν τὸ ὂν εἴπερ ἐστὶ ταῦτα ποσότητος πάθη.

ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τα τοῦ Εὐδήμου προςιστόρηται, τὰ κατὰ τὴν λέξιν ἐπιστάσεως ἄξια προςθετέον.

VI.

Aristoteles I, 2. pag. 185 b. 5. ἔτι ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ ἓν πολλαχῶς λέγεται ὥςπερ καὶ τὸ ὄν, σκεπτέον τίνα τρόπον λέγουσιν εἶναι ἓν τὸ πᾶν. λέγεται δ' ἓν ἢ τὸ συνεχὲς ἢ τὸ ἀδιαίρετον ἢ ὧν ὁ λόγος ὁ αὐτὸς καὶ εἷς ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι ὥςπερ μέθυ καὶ οἶνος. εἰ μὲν τοίνυν συνεχές, πολλὰ τὸ ἕν· εἰς ἄπειρον γὰρ διαιρετὸν τὸ συνεχές. ἔχει δ' ἀπορίαν περὶ τοῦ μέρους καὶ τοῦ ὅλου, ἴσως δὲ οὐ πρὸς τὸν λόγον ἀλλ' αὐτὴν καθ' αὑτήν, πότερον ἓν ἢ πλείω τὸ μέρος καὶ τὸ ὅλον, καὶ πῶς ἓν ἢ πλείω, καὶ εἰ πλείω πῶς πλείω, καί περὶ τῶν μερῶν τῶν μὴ συνεχῶν, καὶ εἰ τῷ ὅλῳ ἓν ἑκάτερον ὡς ἀδιαίρετον, ὅτι καί αὐτὰ αὑτοῖς. ἀλλὰ μὴν εἰ ὡς ἀδιαίρετον, οὐθὲν ἔσται ποσὸν οὐδὲ ποιὸν οὐδὲ δὴ ἄπειρον τὸ ὄν, ὥςπερ Μέλισσός φησιν, οὐδὲ πεπερασμένον, ὥςπερ Παρμενίδης· τὸ γὰρ πέρας ἀδιαίρετον, οὐ τὸ πεπερασμένον. ἀλλὰ μην εἰ τῷ λόγῳ ἓν τὰ ὄντα πάντα ὡς λώπιον καὶ ἱμάτιον, τὸν Ἡρακλείτου λόγον συμβαίνει λέγειν αὐτοῖς. ταὐτὸν γὰρ ἔσται ἀγαθῷ καὶ κακῷ εἶναι καὶ μη ἀγαθῷ καὶ ἀγαθῷ ὥστε ταὐτὸν ἔσται ἀγαθὸν καὶ οὐκ ἀγαθόν, καὶ ἄνθρωπος καὶ ἵππος, καὶ οὐ περὶ τὸ ἓν εἶναι τὰ ὄντα ὁ λόγος ἔσται αὐτοῖς ἀλλα περὶ τοῦ μηδὲν καὶ τὸ τοιῳδὶ εἶναι καὶ τῷ τοσῳδί ταὐτόν.

Simplicius fol. 18 b. τὸ δὲ ἴσως οὐ πρὸς τὸν λόγον καίτοι πρὸς λόγον ὄντων τῶν εἰρημένων λέγεσθαί φησι [Ἀλέξανδρος], διότι ἱκανὰ ἦν τα προλελεγμένα τοὺς οὕτως ἓν τὸ ὂν λέγοντας ὡς συνεχὲς διελέγξαι. ἴσως δὲ ὅτι ἡ ἐφ' ἑκάτερα ἀπορία τοῦ λόγου ἐξωτερική τις ἦν ὡς Εὔδημός φησι, διαλεκτικὴ μᾶλλον οὖσα, παραθήσομαι δὲ μετ' ὀλίγον καὶ τὴν τοῦ Εὐδήμου λέξιν ἐναργῶς

τὸν σκοπὸν τοῦ λόγου δηλοῦσαν. νῦν δὲ τὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου προκείσθω. λέγει γαρ ὅτι ἔστω μὲν ἐπὶ τοῦ ταὐτοῦ συνηθέστερον τὸ δεδειγμένον· τὰ γὰρ τῷ αὐτῷ ταὐτα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶ ταὐτά. διὸ καὶ ὁ Εὔδημος οὕτως ἐχρήσατο τῇ ἀποδείξει καὶ οἱ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγηταὶ τὸ ταὐτὸν ἀντὶ τοῦ ἑνὸς λαβόντες..... ταῦτα μὲν Ἀλέξανδρος, ὁ μέντοι Εὔδημος ὅτι μὲν δια τὸ δειχθῆναι τὸ συνεχὲς μὴ ὂν ἓν εἴρηχε ταῦτα, σαφῶς λέγει, μερῶν δὲ καὶ αὐτὸς ποτὲ μὲν διωρισμένων, ποτὲ δὲ συνεχῶν μέμνηται. ἔχει δὲ οὕτως ἡ τοῦ Εὐδήμου λέξις· μετὰ τὸ δεῖξαι ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ὂν οὕτως ἓν ὡς ἀδιαίρετον, ὅπερ αὐτὸς ἄτοπον ἐκάλεσεν, ἐπάγει

> ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατὰ συνέχειάν γε. τὰ γὰρ διωρισμένα τῶν μερῶν οὐκ ἔσται τα αὐτά. ἔχει δὲ αὐτὸ τοῦτο ἀπορίαν ἐξωτερικήν. εἰ μὲν γάρ ἐστι τῶν τῆς γραμμῆς μορίων ἕκαστον ταὐτὸν τῇ ὅλῃ, καὶ αὑτοῖς ταὐτα ἔσται. τα γὰρ ἑνὶ τα αὐτὰ ὡςαύτως καὶ ὅλοις τὰ αὐτά. εἰ δὲ ἕτερον τῆς ὅλης ἕκαστον, ἄρα γε καὶ πάντα. εἰ δὲ τοῦτο, πῶς ὅλη ταὐτά ἐστιν; ἀλλα τοῦτο μὲν ἀφείσθω.

ἐν δὴ τούτοις ὅτι μὲν οὐδὲ εἰ ὡς συνεχὲς λέγοιτο τὸ ὂν οὕτως ἕν ἐστι, δείκνυσι κατ' ἄλλην ὡς οἶμαι ἐπιβολήν. τα γὰρ διωρισμένα φησὶ τῶν μερῶν οὐκ ἔσται τὰ αὐτα τοῖς συνεχέσιν, ὥστε κἂν συγχωρήσῃ τις ἓν εἶναι τὸ συνεχές, ἐπειδὴ τὰ διωρισμένα μέρη ἄλλα παρὰ τὰ συνεχῆ ἐστι, πολλὰ τα ὄντα καὶ οὐχ ἕν. καὶ περὶ τῶν μορίων δὲ ἀπορία τίς ἐστιν ἣν αὐτὸς μὲν ἐξωτερικὴν καλεῖ, ὁ δ' Ἀριστοτέλης οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον φησίν. καὶ γὰρ διαλεκτικὴ μᾶλλόν ἐστιν, ἐφ' ἑκάτερα ἐνδόξως ἐπιχειροῦσα καὶ οὐχ ἱκανὴ τὸν τοῦ συνεχοῦς λόγον ἐνοχλεῖν τὸν λέγοντα συνεχὲς εἶναι τὸ διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά. εὐδιάλυτος δὲ ὡς δέδεικται ἡ

---

7 εἴρηχε ταῦτα] Vict. cod. εἴρηται Aldus.
10 ἄτοπον] ἄτομον Brand. III, 220.

ἀπορία, πλὴν ὁ μὲν Εὔδημος ἐπὶ τῶν συνεχῶν μερῶν μόνον τὴν ἀπορίαν ἐκτίθεται τα ἐφ' ἑκάτερα ἐπιχειρήματα καὶ τα συναγόμενα ἀπ' αὐτῶν ἄτοπα τιθείς, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης καὶ ἐπὶ τῶν μὴ συνεχῶν μερῶν ἀλλὰ διωρισμένων, δηλονότι τὴν αὐτὴν ἀπορίαν εἶναί φησι καὶ μόνον τίθησι τὸ ἑπόμενον ἄτοπον τοῖς τὸ αὐτὸ λέγουσι καὶ ἓν τὸ μέρος τῷ ὅλῳ.

VII.

Aristoteles I, 2. p. 185b. 25. ἐθορυβοῦντο δὲ καὶ οἱ ὕστεροι τῶν ἀρχαίων ὅπως μὴ ἅμα γένηται αὐτοῖς τὸ αὐτὸ ἓν καὶ πολλά. διὸ οἱ μὲν τὸ ἔστιν ἀφεῖλον ὥςπερ Λυκόφρων, οἱ δὲ τὴν λέξιν μετερρύθμιζον ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐ λευκός ἐστιν ἀλλὰ λελεύκωται, οὐδὲ βαδίζων ἐστὶν ἀλλὰ βαδίζει, ἵνα μήποτε τὸ ἔστι προςάπτοντες πολλὰ εἶναι ποιῶσι τὸ ἕν, ὡς μοναχῶς λεγομένου τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ὄντος. πολλὰ δὲ τὰ ὄντα ἢ λόγῳ (οἷον ἄλλο τὸ λευκῷ εἶναι καὶ μουσικῷ, τῷ δ' αὐτῷ ἄμφω. πολλὰ ἄρα τὸ ἕν) ἢ διαιρέσει, ὥςπερ τὸ ὅλον καὶ τὰ μέρη. ἐνταῦθα δὲ ἤδη ἠπόρουν καὶ ὡμολόγουν τὸ ἓν πολλὰ εἶναι, ὥςπερ οὐκ ἐνδεχόμενον ταὐτὸν ἕν τι καὶ πολλὰ εἶναι, μὴ τἀντικείμενα δέ· ἔστι γὰρ τὸ ἓν καὶ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ.

Simplicius fol. 21. ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπάγει λοιπὸν δι' ὧν ἐνδείκνυται ὅτι οὐ λέλυται ἡ ἀπορία ἡ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων ἀλλὰ μόνη ἡ ἀπὸ διαιρέσεως λέγων· ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τῷ λόγῳ πολλῶν ὡς εἴρηται ᾤοντό τι ποιεῖν οὓς ὑστέρους εἴρηκε τῶν ἀρχαίων, οἱ μὲν ἀφαιροῦντες τὸ ἔστιν ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων, οἱ δὲ παρεκκλίνοντες καὶ μεταρρυθμίζοντες τὴν λέξιν, ἐπὶ δὲ τοῦ ὡς ὅλου καὶ μέρους οὐκ ἔχοντες τοιαύτην ἔνστασιν πρὸς τὸ σόφισμα, ἐνεδίδοσαν. ἔστι δέ φησι τὸ ὅλον ἕν τε καὶ πολλά, οὐ κατὰ ταὐτὸν μέν, ἀλλ' ἐντελεχείᾳ μὲν ἕν, δυνάμει δὲ

---

21 Alexander eandem lectionem sequitur quam Bekkerus ex E dedit. conf. Simplicius fol. 29, 7.

πολλά, ὥστε εἰ μέλλει καὶ ἡ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων ἀπορία λύεσθαι, καλῶς ὁ Πορφύριος τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ᾐνιγμένον διὰ τοῦ ὡς μοναχῶς λεγομένου ἢ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ὄντος, πολλὰ δὲ τὰ ὄντα ἐνόησέ τε καὶ ἐξέφηνεν ἐνδειξαμένου μέν πως καὶ τοῦ Εὐδήμου τὸ τοιοῦτο καὶ αὐτοῦ δὲ τὴν λύσιν εἰς τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ κατακλείσαντος. οὐδὲν δὲ ἴσως χεῖρον καὶ τὰ Εὐδήμου παραθέσθαι πλείονος τῶν λεγομένων ἐπιστάσεως ἕνεκα. ἔχει δὲ ὧδε ἡ μετὰ τὰς ἀπαντήσεις λέξις τὰς πρὸς τὰ τοῦ ἑνὸς σημαινόμενα·

> Ἆρα οὖν τοῦτο μὲν οὐκ ἔστιν ἕν, ἓν δέ τί ἐστι; τοῦτο γὰρ ἠπορεῖτο, καὶ Ζήνωνά φασι λέγειν εἴ τις αὐτῷ τὸ ἓν ἀποδοίη τί ποτέ ἐστιν, ἕξειν τὰ ὄντα λέγειν, διὰ τὸ τῶν μὲν αἰσθητῶν ἕκαστον κατηγορικῶς πολλὰ λέγεσθαι καὶ μερισμῷ, τὴν δὲ στιγμὴν μηδὲ ἓν τιθέναι. ὃ γὰρ μήτε προστιθέμενον αὔξει μήτε ἀφαιρούμενον μειοῖ, οὐκ ᾤετο τῶν ὄντων εἶναι. εἰ δέ τις καὶ τὰς λοιπὰς προσηγορίας προσεπιθείη, πιστότερον ἂν κατασκευάσειεν ἔτι τὸν λόγον. οὐ φαίνεται γὰρ οὔτε οὐσίαν, οὔτε ποιὸν ἡ στιγμὴ ποιοῦσα, οὔτε ἄλλο τῶν κατὰ τὰς διαιρέσεις οὐδέν. εἰ δὲ ἡ μὲν στιγμὴ τοιοῦτον, ἡμῶν δ' ἕκαστος πολλὰ λέγεται εἶναι οἷον λευκὸς μουσικὸς καὶ πολλὰ ἕτερα, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ λίθος· ἄπειρος γὰρ ἡ θραῦσις ἑκάστου, πῶς ἂν εἴη τὸ ἕν. πρὸς μὲν οὖν τὰς κατηγορίας ἔνιοι μὲν οὐκ ᾤοντο δεῖν τὸ ἔστιν ἐπιλέγειν, ὧν καὶ

---

12 infra ἐστι λέξειν.
13 διὰ] ἠπόρει δὲ ὡς ἔοικε διὰ infra.
15 τιθέναι] sic et infra, τι εἶναι Brand. III, 224.
18 προσηγορίας] κατηγορίας Brand.
20 οὐσία . . στιγμὴ οὖσα Brand.

Λυκόφρων ἦν, ἀλλ' ἄνθρωπον μὲν ἔλεγον εἶναι, ἄνθρωπον δὲ λευκὸν εἶναι οὐκ ἔφασαν, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον· οὐδαμοῦ γὰρ τὸ εἶναι προςῆπτον, ἀλλ' ἓν ᾗ καθέκαστον. Πλάτων δὲ τὸ ἔστιν οὐκ ᾤετο σημαίνειν ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὥςπερ τὸ φρόνιμός ἐστι τὸ φρονεῖν καὶ τὸ καθήμενός ἐστι τὸ καθῆσθαι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει καὶ εἰ μὴ κεῖται ὀνόματα. πρὸς μὲν οὖν τὰ κατηγορικῶς πολλὰ ποιοῦντα τὸ ἓν τοῦτον ἀπήντων τὸν τρόπον, πρὸς δὲ τὰ κατὰ μερισμὸν οὐκ εὐπόρουν. ἔστι δὲ ὡς ἔοικε, τὸ διορίζειν ἕκαστον ποσαχῶς λέγεται μέγα πρὸς ἀλήθειαν. Πλάτων τε γὰρ εἰςαγαγὼν τὸ δισσὸν πολλὰς ἀπορίας ἔλυσε πραγμάτων, ὧν νῦν οἱ σοφισταὶ καταφεύγουσιν ὥςπερ ἐπὶ τὰ εἴδη, καὶ πρὸς τούτοις τοὔνομα τῶν λόγων ἀφώρισε. πρὸς δὲ τὴν τοῦ ἑνὸς ἀπορίαν ἄκος ἐφάνη ἡ τοῦ ὄντος διαίρεσις. ἦν δ' αὕτη τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἐμπόδιος καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐχρῶντο αὐτῇ. ἔστι δὲ σοφὸν τὸ καλῶς ἑκάστῳ χρῆσθαι. οἵ τε γὰρ ταῖς ἀρχαῖς χρώμενοι οὐδὲν προάγουσιν, ἡ γὰρ ἀρχὴ πολύχουν, οἵ τε τὰς μὴ ἀρχὰς ποιούμενοι ἀδυνατοῦσι προϊέναι διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἀφ' οὗ. ἐνεργείᾳ δὲ καὶ δυνάμει ἐπιστήμονας μὲν ἔλεγον καὶ ἀνδρείους καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἓν δὲ οὐκ ἔλεγον οὐδὲ πολλά. φαίνεται δὲ περὶ πάντα ὡς εἰπεῖν ἡ διαίρεσις αὕτη. εἰ γὰρ

---

3 *τὸ ἔστι προςῆπτον, ἀλλ' ἑνὶ καθ' ἕκαστον* Brand. *ἓν ἦν* ego conjeceram.

14 *ὧν*] *οὗ* ? Brand. *καταφεύγοντες* cod. ap. eundem.

21 *πρόαγουσιν*] Brand. *προςάγουσιν* Aldus.

22 *τὰς μὴ ἀρχὰς*] aut *μὴ* transponendum, aut *τὰς* del.

δέοι ἡμᾶς τοὺς καθεύδοντας ἀριθμεῖν, εὐθέως μὲν ἄνθρωπον καὶ ἵππον καταριθμήσομεν, καίπερ πολλῶν οὐ καθευδόντων εἰς τὴν δύναμιν αὐτῶν ἀποβλέποντες, περὶ τῶν ἰχθύων δὲ ἀπορήσομεν καὶ βαδιοῦμεν εἰς τοὺς ἁλιεῖς, ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ τοὺς καθεύδοντας ἀριθμοῦντες πολλοὺς παραλείψομεν ἀνθρώπους καὶ ἵππους, ἅνπερ ὦσι καὶ μὴ καθεύδωσι. δῆλον οὖν ὡς πρότερον εἰς τὴν δύναμιν ὕστερον δὲ εἰς τὴν ἐνέργειαν ἀποβλέπομεν· οὕτω δὴ καὶ ἕν τε καὶ πολλὰ καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἐστίν. ἐνεργείᾳ μὲν οὖν ἄμφω οὐδέποτε τῷ αὐτῷ ὑπάρχει. φαίνεται δὲ τοῦτο ἄτοπον, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ ἓν δυνάμει πολλά ἐστιν εἴπερ τῶν μεριστῶν ἐστιν. οὐδὲν δὲ ἄτοπον. οὐ γὰρ ἐναντία ταῦτά ἐστιν. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ λίθῳ πολλὰ ἔσται οἷον Ἑρμῆς, Ἡρακλῆς, μυρία ἕτερα. δυνάμει γάρ ἐστι πάντα ταῦτα ἐν τούτῳ, ἐνεργείᾳ δὲ ἓν μόνον, τὰ δὲ ἐνεργείᾳ πολλὰ οὐκ ἔστι δυνάμει ἕν, ἀλλ' ὅσα σύγκειται ἐν ἑνὶ οἷον ἑστάναι καθῆσθαι. δυνάμει γὰρ ἅμα περὶ τὸ ἓν εἴη ἄν, ἐνεργείᾳ δὲ οὔ. εἰ δὲ παρῆν Ζήνων, ἐλέγομεν ἂν πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ ἑνὸς ἐνεργείᾳ ὅτι οὐκ ἔστι πολλά. τὸ μὲν γὰρ κυρίως αὐτῷ ὑπάρχει, τὰ δὲ κατὰ δύναμιν. οὕτως οὖν ἓν καὶ πολλὰ τὸ αὐτὸ γίνεται, ἐνεργείᾳ δὲ θάτερον μόνον, ἅμα δὲ ἄμφω οὐδέποτε.

εἰ δὲ συνεπείθομεν αὐτὸν ταῦτα λέγοντες, ἠξιοῦμεν ἂν τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδιδόναι, ἐν ᾗ ὁ μὲν τοῦ Ζήνωνος λόγος ἄλλος τὶς ἔοικεν οὗτος εἶναι παρ' ἐκεῖνον τὸν ἐν βιβλίῳ φερόμενον, οὗ

7 παραλήψομεν Aldus.

καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Παρμενίδῃ μέμνηται· ἐκεῖ μὲν γὰρ ὅτι οὐκ ἔστι πολλὰ δείκνυσι βοηθῶν ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τῷ Παρμενίδῃ ἓν εἶναι λέγοντι, ἐνταῦθα δὲ ὡς ὁ Εὔδημός φησι καὶ ἀνῄρει τὸ ἕν. τὴν γὰρ στιγμὴν ὡς τὸ ἓν εἶναι λέγει, τὰ δὲ πολλὰ εἶναι συγχωρεῖ. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος καὶ ἐνταῦθα τοῦ Ζήνωνος ὡς τὰ πολλὰ ἀναιροῦντος μεμνῆσθαι τὸν Εὔδημον οἴεται· ὡς γὰρ ἱστορεῖ φησιν Εὔδημος, Ζήνων ὁ Παρμενίδου γνώριμος ἐπειρᾶτο δεικνύναι ὅτι μὴ οἷόν τε τὰ ὄντα πολλὰ εἶναι τῷ μηδὲν εἶναι ἐν τοῖς οὖσιν ἕν, τὰ δὲ πολλὰ πλῆθος εἶναι ἑνάδων. καὶ ὅτι μὲν οὐχ ὡς τὰ πολλὰ ἀναιροῦντος Ζήνωνος Εὔδημος μέμνηται νῦν, δῆλον ἐκ τῆς αὐτοῦ λέξεως, οἶμαι δὲ μήτε ἐν τῷ Ζήνωνος βιβλίῳ τοιοῦτον ἐπιχείρημα φέρεσθαι οἷον ὁ Ἀλέξανδρός φησι. καὶ τοῦτο δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον, ὅτι καὶ ὁ Εὔδημος τὴν ἀπορίαν ἀπὸ τῆς τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ διαφορᾶς ἔλυσεν· ἐνδείκνυται δὲ ἴσως καὶ τὴν ἀπὸ τῆς τοῦ ὄντος διαφορᾶς λύσιν ὁ Εὔδημος ἐν οἷς φησὶ

> πρὸς δὲ τὴν τοῦ ἑνὸς ἀπορίαν ἄκος ἐφάνη ἡ τοῦ ὄντος διαίρεσις. ἦν δὲ αὕτη τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἐμπόδιος καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐχρῶντο αὐτῇ.

ἐμπόδιος ἴσως διὰ τὸ μὴ καλῶς διελέσθαι, ἀλλ' ἐπὶ μικρὸν χρῆσθαι. καὶ ταῦτα μὲν εἴτε οὕτως, εἴτε ἄλλως ἔχει, ζητεῖν ἄξιον· τοῦ δὲ Εὐδήμου λέγοντος ὅτι Πλάτων ἐν τῇ τῶν συμβεβηκότων κατηγορίᾳ τὸ ἔστιν οὐκ ᾤετο σημαίνειν οὐσίας μέθεξιν, ἀλλὰ μόνον τὴν κατὰ συμβεβηκὸς διάθεσιν, ὥσπερ τὸ φρόνιμός ἐστιν οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ τὸ φρονεῖν καὶ τὸ καθήμενός ἐστιν οὐδὲν ἄλλ' ἢ τὸ καθῆσθαι· ταῦτα οὖν τοῦ Εὐδήμου λέγοντος ὁ Ἀλέξανδρος Πλάτωνά φησιν εἶναι τὸν τὴν λέξιν μεταρρυθμίζοντα τῶν συμβεβηκότων, καὶ ἴσως διότι ὁ Εὔδημος μετὰ τοὺς ἀφαιροῦντας τὸ ἐστι τῆς δόξης ταύτης ἐμνήσθη. ὅτι δὲ οὐκ ἦν τῶν ἐπὶ τῇ ἀπορίᾳ θορυβηθέντων ὁ Πλάτων, οὐδὲ τοῦτον δ' Ἀριστοτέλης αἰνίττεται, δῆλον ἐξ ὧν ἐν Φιλήβῳ μὲν παίδων

ἐρεσχελούντων ἀδολεσχίαν εἶναι τὴν τοιαύτην ἀμφισβήτησίν φησιν, ἐν σοφιστῇ δὲ καὶ τὴν ὅλην ἀπορίαν σαφῶς ἐκτίθεται καὶ διαπαίζει πάνυ τοὺς ἐσπουδακότας περὶ αὐτὴν γράφων οὕτως...

Simplicius fol. 30. *ἀλλ' ἔοικεν ἀπὸ τῶν* Εὐδήμου *λόγων ὁ Ἀλέξανδρος δόξαν περὶ τοῦ Ζήνωνος λαβεῖν ὡς ἀναιροῦντος τὸ ἕν. λέγει γὰρ ὁ* Εὔδημος *ἐν τοῖς φυσικοῖς·*

> ἆρα οὖν τοῦτο μὲν οὐκ ἔστι, ἔστι δέ τι ἕν; τοῦτο γὰρ ἠπορεῖτο, καὶ Ζήνωνά φασι λέγειν εἴ τις αὐτῷ τὸ ἓν ἀποδοίη τί ποτέ ἐστι, λέξειν τὰ ὄντα λέγειν. ἠπόρει δὲ ὡς ἔοικε διὰ τὸ τῶν μὲν αἰσθητῶν ἕκαστον κατηγορικῶς τε πολλὰ λέγεσθαι καὶ μερισμῷ, τὴν δὲ στιγμὴν μηδὲν τιθέναι· ὃ γὰρ μήτε προστιθέμενον αὔξει μήτε ἀφαιρούμενον μειοῖ, οὐκ ᾤετο τῶν ὄντων εἶναι.

καὶ εἰκὸς μὲν ἦν τὸν Ζήνωνα ὡς ἐφ' ἑκάτερα γυμναστικῶς ἐπιχειροῦντα (διὸ καὶ ἀμφοτερόγλωσσος λέγεται) καὶ τοιούτους ἐκφέρειν λόγους περὶ τοῦ ἑνὸς ἀποροῦντα, ἐν μέντοι τῷ συγγράμματι αὐτοῦ πολλὰ ἔχοντι ἐπιχειρήματα καθ' ἕκαστον δείκνυσιν ὅτι τῷ πολλὰ εἶναι λέγοντι συμβαίνει τὰ ἐναντία λέγειν.

VIII.

Aristoteles I, 3. *τόν τε δὴ τρόπον τοῦτον ἐπιοῦσιν ἀδύνατον φαίνεται τὰ ὄντα ἓν εἶναι, καὶ ἐξ ὧν ἐπιδεικνύουσι λύειν οὐ χαλεπόν· ἀμφότεροι γὰρ ἐριστικῶς συλλογίζονται καὶ Μέλισσος καὶ Παρμενίδης· καὶ γὰρ ψευδῆ λαμβάνουσι καὶ ἀσυλλόγιστοί εἰσιν αὐτῶν οἱ λόγοι· μᾶλλον δὲ ὁ Μελίσσου φορτικὸς καὶ οὐκ ἔχων ἀπορίαν, ἀλλ' ἑνὸς ἀτόπου δοθέντος τἆλλα συμβαίνει, τοῦτο*

---

8 ἔστι] ἔστιν ἓν rectius supra.
10 scrib. ἐστιν ἕξειν ut supra.

δὲ οὐθὲν χαλεπόν. ὅτι μὲν οὖν παραλογίζεται Μέλισσος, δῆλον· οἴεται γὰρ εἰληφέναι, εἰ τὸ γενόμενον ἔχει ἀρχὴν ἅπαν, ὅτι καὶ τὸ μὴ γενόμενον οὐκ ἔχει.

Simplicius fol. 22b. ἐν δὴ τούτοις πρῶτον εὐθύνει τὸν πρῶτον λόγον τὸν λέγοντα, εἰ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει, τὸ μὴ γενόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει, κἂν τούτῳ πρῶτον μὲν ἐλέγχει τὸ ἀσυλλόγιστον, εἶτ' αὐτὸ τὸ ψεῦδος αἰτιᾶται τῶν λημμάτων .... τὸ μὲν οὖν ἀσυλλόγιστον ἐκ τοῦ τὴν ἀκολουθίαν ἀνάπαλιν ἢ ἐχρῆν λαβεῖν ᾐτιάσατο. οὐ γὰρ ἕπεται τῷ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει τὸ τὸ μὴ γενόμενον ἀρχὴν μὴ ἔχειν, ἀλλὰ τὸ τὸ μὴ ἔχον ἀρχὴν οὐ γέγονεν ... λαβὼν δὲ ὁ Μέλισσος, ὅτι τὸ μὴ γενόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει, καὶ προδείξας ὅτι τὸ ὂν οὐ γέγονεν· οὔτε γὰρ ἐξ ὄντος οὔτε ἐκ μὴ ὄντος αὐτὸ γενέσθαι δυνατόν, συνήγαγεν ὅτι τὸ ὂν ἀρχὴν οὐκ ἔχει. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις ὅτι καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου ἀντιστροφὴ ἀληθής ἐστι πολλάκις ἐφ' ὧν ἐξισάζει τὸ ἑπόμενον τῷ ἡγουμένῳ· εἰ γὰρ ἄνθρωπος, ζῷον λογικὸν θνητόν, καὶ εἰ μὴ ἄνθρωπος, οὐ ζῷον λογικὸν θνητόν. ἀλλ' ἐπὶ τούτων ὧν ἔλαβεν ὁ Μέλισσος οὐ δοκεῖ ἐξισάζειν. κἂν γὰρ τὸ γενόμενον πᾶν ἀρχὴν ἔχῃ τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα πεπερασμένον ὄν, ἀλλὰ τὸ πεπερασμένον οὐ πᾶν γέγονεν, ὡς ἥλιος καὶ σελήνη καὶ οὐρανός. ὁ μέντοι Εὔδημος καὶ διὰ τούτων τῶν λημμάτων οὐδὲν ἄλλο δείκνυσθαί φησιν ἢ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς, ὅτι τὸ ὂν ἀγένητόν ἐστιν· ἡ γὰρ ὑγιὴς ἀντιστροφή ἐστι τὸ μὴ ἔχον ἀρχὴν ἀγένητόν ἐστι, τὸ δὲ ὂν οὐκ ἔχει ἀρχήν. λέγει δὲ οὕτως·

> οὐ γὰρ εἰ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει, τὸ μὴ γενόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει, μᾶλλον δὲ τὸ μὴ ἔχον ἀρχὴν οὐκ ἐγένετο· οὕτω γὰρ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων ἡ ἀκολούθησις γίνεται. ἀγένητον οὖν αὐτῷ γίνεται τὸ ὄν· οὐ γὰρ ἔχει ἀρχήν.

IX.

Aristoteles I, 3. p. 186, 13. εἶτα καὶ τοῦτο ἄτοπον, τὸ παντὸς οἴεσθαι εἶναι ἀρχὴν καὶ μὴ τοῦ χρόνου, καὶ γενέσεως μὴ τῆς ἁπλῆς, ἀλλὰ καὶ ἀλλοιώσεως, ὥςπερ οὐκ ἀθρόας γινομένης μεταβολῆς.

Simplicius fol. 23b. καὶ ταῦτα μὲν καλῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἀντείρηκε πρὸς τὸ φαινόμενον ὑπαντῶν· ἐπεὶ δὲ σοφὸς ἀνὴρ Μέλισσος, ὡς τοιούτου χρὴ καὶ τῆς ἐννοίας στοχαζόμενον τὰ ἐπαχθέντα αὐτῷ ἐγκλήματα ἀπολύσασθαι. καὶ ὅτι μὲν οὐ σωματικὸν ἐλάμβανε τὸ ὄν, δῆλον ἐκ τοῦ ἀκίνητον καὶ ἀδιαίρετον αὐτὸ δεικνύναι τῶν σωμάτων ἐναργῆ τὴν κίνησιν καὶ τὴν διαίρεσιν ἐμφαινόντων, ἀλλ᾿ ἀντὶ μὲν τοῦ αἰσθητοῦ καὶ διαστατοῦ τὸ γενητὸν παραλαμβάνει, ὥςπερ καὶ ὁ παρὰ Πλάτωνι Τίμαιος λέγων· γέγονεν, ὁρατὸς γὰρ ἁπτός τέ ἐστι καὶ σῶμα ἔχων· ἀντὶ δὲ τοῦ νοητοῦ καὶ ἀμεροῦς τὸ ἀγένητον, ὡς καὶ τοῦτο πάλιν ὁ Πλάτων, τί τὸ ὂν ἀεί, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον; ὅταν οὖν λέγῃ τὸ γενητὸν ἀρχὴν ἔχειν, τὸ αἰσθητόν φησι καὶ διαστατὸν ἅτε περανθὲν ἀρχὴν ἔχειν καὶ πέρας· οὐ γάρ ἐστι σῶμα ἄπειρον. καὶ συντίθεται καὶ ὁ Εὔδημος ὅτι κἂν καὶ ἐπ᾿ ἄλλων τινῶν ὀλίγων γενητῶν οὐκ εἰσιν ἀρχαὶ αἱ κατὰ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ᾿ ἐφ᾿ οὗ σημαινομένου λαμβάνει Μέλισσος, εἰσί. γράφει δὲ οὕτως·

> ἀλλ᾿ ἴσως ὀλίγων μὲν οὐκ εἰσὶν ἀρχαί, ἐφ᾿ ὧν δὲ λαμβάνει εὔλογον εἶναι· διὸ τοῦτο μὲν παραχωρητέον, τὴν δὲ ἀκολούθησιν ἐπισκεπτέον.

ὅταν δὲ ὁ Μέλισσος ἐπιφέρῃ τὸ μὴ γινόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει, τότε λέγει ὅτι τὸ ὄντως ὂν ἀμερές ἐστι καὶ οὔτε ἀρχὴν ἔχει οὔτε τελευτήν, διὸ καὶ ἄπειρον. καὶ οὕτως οὐδέτερον τῶν ἀξιωμάτων ψευδῶς εἴληπται· κἂν γάρ ἐστιν ἀθρόως γενομένη ἀλλοίωσις, μάλιστα μὲν εἰ καὶ

---

13 pag. 28. St. p. 23 Bkk.
15 p. 27.

πάντα τὰ μέρη ἀλλοιοῦται, ἀλλ' οὐχ ἅμα πᾶσα ἡ ἀλλοίωσις γίνεται, ἀλλ' ἔχει καὶ αὐτὴ ἀρχὴν καὶ τελευτήν. ἔπειτα καὶ ἐν τῇ ἀλλοιώσει τὸ ἀλλοιούμενον οὐχὶ ἡ λευκότης ἐστὶν ἀλλὰ τὸ σῶμα κατὰ τὴν λευκότητα, τὸ δὲ σῶμα ἀρχὴν ἔχει καὶ πέρας τὸ ἀλλοιούμενον καὶ γινόμενον οὕτως ὡς ἀλλοιούμενον. καὶ τὸ ἀγένητον δὲ κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον ἀληθῶς εἴρηται ἀρχὴν μὴ ἔχειν ἀδιάστατον καὶ ἀμερὲς ὑπάρχον. ὁ γὰρ οὐρανὸς καὶ ὅδε ὁ κόσμος πολλῶν καὶ μακαρίων τετύχηκε παρὰ τοῦ γεννήσαντος, ἀτὰρ κεκοινώνηκέ γε σώματος, διὸ μέρη ἔχει καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος. ὅτι δὲ ἀγένητον τὸ ὄν ἐστι καὶ Ἀριστοτέλης συγχωρεῖ καὶ αὐτὸ τὸ δόγμα ἐνασμενίζων καὶ τὴν Μελίσσου περὶ τοῦ δόγματος ἀπόδειξιν. καὶ ὁ Εὔδημος δὲ τὸ ἁπλῶς ὂν ἀγένητον εἶναι συγχωρεῖ λέγων

> *τὸ μὲν γὰρ ἅπαν τὸ ὂν ἀθρόως μὴ γίνεσθαι καλῶς ἔχειν συγχωρεῖν, ἐπειδὴ οὐχ οἷόν τε ἐκ μὴ ὄντος αὐτὸ γενέσθαι, ἀλλὰ κατὰ μέρος γίνεσθαι πολλὰ καὶ φθείρεσθαι εὔλογον δήπου ἐστὶ καὶ ὁρῶμεν τοῦτο.*

καὶ οὕτω αἱ μὲν προτάσεις ἐλήφθησαν ἀληθῶς. καὶ ἡ ἀντιστροφὴ δὲ ἐπὶ τῶν ἐξισαζόντων οὐ κωλύεται ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου γίνεσθαι, ὡς ὅταν εἴπωμεν εἰ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῷον λογικὸν θνητόν ἐστι, καὶ εἰ μὴ ἄνθρωπος, οὐδὲ ζῷον λογικὸν θνητόν. εἰ τοίνυν τὸ γενητὸν ἐξισάζει πρὸς τὸ ἀρχὴν ἔχον καὶ τέλος, οὐδὲν διαφέρει καὶ ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου ἀντιστρέψαι. ἐξισάζει γὰρ τὸ ἀγένητον τῷ ἀρχὴν μὴ ἔχοντι, οὐκέτι τοῦ κατὰ τὸν οὐρανὸν καὶ ὅλως τὰ ἀΐδια σώματα παραδείγματος ἐνοχλοῦντος ἡμᾶς. ἀγένητα γὰρ ταῦτα οὐχ ὡς ἀμερῆ, ἀλλ' ὡς μὴ ἀπ' ἀρχῆς χρόνου γεγενημένα. ἐγκαλεῖται δὲ ὁ Μέλισσος καὶ ὡς τῆς ἀρχῆς πολλαχῶς λεγομένης ἀντὶ τῆς κατὰ χρόνον ἀρχῆς ἥτις ὑπάρχει

---

15 fort. ἔχει.

τῷ γενητῷ τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα λαβών, ἥτις καὶ τοῖς ἀθρόως μεταβάλλουσιν οὐχ ὑπάρχει. ἔοικε δὲ αὐτὸς καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους τεθεάσθαι καλῶς, ὅτι πᾶν σῶμα καὶ τὸ ἀΐδιον πεπερασμένον ὑπάρχον πεπερασμένην ἔχει δύναμιν καὶ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ ἀεὶ ἐν τέλει χρόνου ἐστί, διὰ δὲ τὴν ἀεικίνητον τοῦ παράγοντος ἐπιστασίαν καὶ ἐν ἀρχῇ ἀεί ἐστι καὶ ἀΐδιον ὑπάρχει, ὥστε τὸ κατὰ μέγεθος ἀρχὴν καὶ τέλος ἔχον καὶ κατὰ χρόνον ἔχει ταῦτα καὶ ἀνάπαλιν. τὸ γὰρ ἀρχὴν ἔχον χρόνου καὶ τέλος οὐχ ἅμα πᾶν ἐστί. διὸ ποιεῖται τὴν μὲν ἀπόδειξιν ἀπὸ τῆς κατὰ χρόνου ἀρχῆς καὶ τελευτῆς. ἄναρχον δὲ οὕτω καὶ ἀτελεύτητον οὔ φησιν εἶναι ὃ μὴ πᾶν ἐστι, τουτέστι ὃ μὴ ἅμα ὅλον ἐστίν, ὅπερ τοῖς ἀμερέσιν ὑπάρχει καὶ τῷ ὄντι ἀπείροις, τῷ δέ γε ἁπλῶς ὄντι καὶ κυριώτατα· τῷ γὰρ ὄντι πᾶν ἐκεῖνό ἐστι. λέγει δὲ ταῦτα οὕτως ὁ Μέλισσος·

> ὅτε τοίνυν οὐκ ἐγένετο ἔστι δέ, ἀεὶ ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται, καὶ ἀρχὴν οὐκ ἔχει, οὐδὲ τελευτήν, ἀλλ' ἄπειρόν ἐστιν· εἰ μὲν γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἂν εἶχεν· ἤρξατο γὰρ ἄν ποτε γινόμενον, καὶ τελευτήν· ἐτελεύτησε γὰρ ἄν ποτε γινόμενον. εἰ δὲ μήτε ἤρξατο μήτε ἐτελεύτησεν, ἀεί τε ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται οὐκ ἔχον ἀρχὴν οὐδὲ τελευτήν· οὐ γὰρ ἀεὶ εἶναι ἀνυστὸν ὅτι μὴ πᾶν ἐστι.

καὶ ὅτι μὲν τὸ ποτὲ χρονικόν ἐστι δῆλον, ὅτι δὲ γινόμενον τὸ κατ' οὐσίαν γενητὸν εἶπεν ὃ ἕως ἂν ᾖ, γινόμενόν ἐστι καὶ οὐχ ὄν, δῆλον ἐκ τοῦ ἐτελεύτησεν ἄν ποτε γινόμενον καὶ ἐκ τοῦ· οὐ γὰρ ἀεὶ εἶναι ἀνυστὸν ὅτι μὴ πᾶν ἐστι, ὡς τοῦ ἀεὶ ὄντος ὃ καὶ πᾶν ἐστιν, ἀντικειμένου τῷ γενητῷ. ὅτι δὲ ὥσπερ τὸ ποτὲ γενόμενον πεπερασμένον τῇ οὐσίᾳ φησίν, οὕτω καὶ τὸ ἀεὶ ὂν ἄπειρον λέγει τῇ οὐσίᾳ, σαφὲς πεποίηκεν εἰπών·

---

18 immo γενόμενον hic et infra.

ἀλλ' ὥςπερ ἐστὶν ἀεὶ οὕτω καὶ τὸ μέγεθος ἄπειρον ἀεὶ χρὴ εἶναι.

μέγεθος δὲ οὐ τὸ διαστατόν φησιν· αὐτὸς γὰρ ἀδιαίρετον τὸ ὂν δείκνυσιν. εἰ γὰρ διῄρηταί φησι τὸ ἐὸν, κινεῖται· κινούμενον δὲ οὐκ ἂν εἴη ἅμα. μέγεθος οὖν τὸ δίαρμα αὐτὸ λέγει τῆς ὑποστάσεως. ὅτι γὰρ ἀσώματον εἶναι βούλεται τὸ ὂν, ἐδήλωσεν εἰπὼν, εἰ μὲν ὂν εἴη, δεῖ αὐτὸ ἓν εἶναι· ἓν δὲ ὂν δεῖ αὐτὸ σῶμα μὴ ἔχειν. καὶ ἐφεξῆς δὲ τῷ ἀϊδίῳ τὸ ἄπειρον κατὰ τὴν οὐσίαν συνέταξεν εἰπὼν, ἀρχὴν δὲ καὶ τέλος ἔχον οὐδὲν οὔτε ἀΐδιον οὔτε ἄπειρόν ἐστιν, ὥστε τὸ μὴ ἔχον ἄπειρόν ἐστιν· ἀπὸ τοῦ ἀπείρου δὲ τὸ ἓν συνελογίσατο ἐκ τοῦ εἰ μὴ ἓν εἴη, περανεῖ πρὸς ἄλλο. τοῦτο δὲ αἰτιᾶται Εὔδημος ὡς ἀδιορίστως λεγόμενον γράφων οὕτως·

> εἰ δὲ δὴ συγχωρήσειέ τις ἄπειρον εἶναι τὸ ὂν, διὰ τί καὶ ἓν ἔσται; οὐ γὰρ διότι πλείονα, περανεῖ πῃ πρὸς ἄλληλα. δοκεῖ γὰρ καὶ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος περαίνειν πρὸς τὸν παρόντα. πάντῃ μὲν οὖν ἄπειρα τὰ πλείω τάχα οὐκ ἂν εἴη, ἐπὶ θάτερα δὲ φανεῖται ἐνδέχεσθαι. χρὴ οὖν διορίσαι πῶς ἄπειρα οὐκ ἂν εἴη εἰ πλείω.

---

17 περαίνων Aldus.

19 immo χρῆν, Melissus debebat definire cur plura ἄπειρα esse non possent; is in egregio loco a Simplicio fol. 22 b integre servato hac via et ratione progreditur

τὸ ὂν οὐ γέγονε, i. e ἀεὶ ἦν
τὸ ὂν οὐ φθαρήσεται, i. e. ἀεὶ ἔσται
τὸ ὂν ἀρχὴν οὐκ ἔχει
τὸ ὂν τελευτὴν οὐκ ἔχει
τὸ ὂν ἄπειρον
τὸ ὂν ἓν
τὸ ὂν ἀκίνητον

e quibus Aristoteles postremum, si ἓν est, esse ἀκίνητον negat; Eudemus etiam praecedens, si ἄπειρον sit, ἓν esse necessario non sequi, qui si plura confutasset, Simplicius vix omisisset.

X.

Aristoteles I, 3. pag. 186, 16. *ἔπειτα καὶ διὰ τί ἀκίνητον εἰ ἕν; ὥςπερ γὰρ καὶ τὸ μέρος ἓν ὂν τοδὶ τὸ ὕδωρ κινεῖται ἐν αὐτῷ, διὰ τί οὐ καὶ τὸ πᾶν; ἔπειτα ἀλλοίωσις διὰ τί οὐκ ἂν εἴη;*

Simplicius fol. 24. *ὁ Μέλισσος δείξας τὸ ἄπειρον ἐκ τοῦ μήτε ἀρχὴν μήτε τέλος ἔχειν, ἐκ δὲ τοῦ ἀπείρου τὸ ἓν εἶναι, ἐφεξῆς καὶ ὅτι ἀκίνητον δείκνυσιν, ὡς ὁ Ἀλέξανδρός φησι τῷ τὸ κινούμενον ἢ διὰ πλήρους ὀφείλειν κινεῖσθαι, ἢ διὰ κενοῦ· οὕτω δὲ καὶ ἄλλο τι ἔσεσθαι. ὅτι δὲ διὰ μὲν πλήρυς οὐχ οἷόν τέ τι κινηθῆναι, κενόν τε μὴ δύνασθαι ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι· μηδὲν γὰρ εἶναι τὸ κενόν, ὄντος δὲ μηκέτι ἔσεσθαι ἄπειρον τὸ ὄν· εἰ γὰρ εἴη μεθίστασθαι δυνάμενον ἐν ἑαυτῷ, δῆλον ὡς μεῖζον ἂν αὐτοῦ εἴη, οὐδὲν δὲ μεῖζον τοῦ ἀπείρου. ταῦτα μὲν οὕτως αὐτῇ λέξει φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος ... ὅτι δὲ οὐχ ὡς Ἀλέξανδρος ἤκουσεν, οὕτως ἡ ἀπόδειξις προῆλθεν, ἐκ τοῦ τὸ κινούμενον ἢ διὰ πλήρους ὀφείλειν κινεῖσθαι ἢ διὰ κενοῦ, ἀλλ' ὅτι αὐτὸ τὸ ὂν πλῆρες εἶναι, δηλοῖ καὶ ὁ Εὔδημος λέγων·*

ἀκίνητον δὲ δὴ πῶς; ἢ ὅτι πλῆρες; πλῆρες δὲ ὅτι οὐκ ἔσται κενοῦ μετέχον;

XI.

Aristotel. I, 3. p. 186, 22. *καὶ πρὸς Παρμενίδην δὲ ὁ αὐτὸς τρόπος τῶν λόγων, καὶ εἴ τινες ἄλλοι ἴδιοι· καὶ ἡ λύσις τῇ μὲν ὅτι ψευδὴς τῇ δὲ ὅτι οὐ συμπεραίνεται, ψευδὴς μὲν ᾗ ἁπλῶς λαμβάνει τὸ ὂν λέγεσθαι λεγομένου πολλαχῶς, ἀσυμπέραντος δὲ ὅτι, εἰ μόνα τὰ λευκὰ ληφθείη, σημαίνοντος ἓν τοῦ λευκοῦ, οὐθὲν ἧττον πολλὰ τὰ λευκὰ καὶ οὐχ ἕν· οὔτε γὰρ τῇ συνεχείᾳ ἓν ἔσται τὸ λευκὸν οὔτε τῷ λόγῳ. ἄλλο*

γὰρ ἔσται τὸ εἶναι λευκῷ καὶ τὸ δεδεγμένῳ, καὶ οὐκ ἔσται παρὰ τὸ λευκὸν οὐθὲν χωριστόν· οὐ γὰρ ᾗ χωριστόν, ἀλλὰ τῷ εἶναι ἕτερον τὸ λευκὸν καὶ ᾧ ὑπάρχει. ἀλλὰ τοῦτο Παρμενίδης οὔπω ἑώρα.

Simplicius fol. 25. ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἱστορεῖ, ὁ μὲν Θεόφραστος οὕτως ἐκτίθεται ἐν τῷ πρώτῳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας· τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν. τὸ οὐκ ὂν οὐδέν. ἓν ἄρα τὸ ὄν. Εὔδημος δὲ οὕτως· τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν· ἀλλὰ καὶ μοναχῶς λέγεται τὸ ὄν· ἓν ἄρα τὸ ὄν. τοῦτο δὲ εἰ μὲν ἀλλαχοῦ που γέγραφεν οὕτως ἀσαφῶς ὁ Εὔδημος, οὐκ ἔχω λέγειν, ἐν τοῖς φυσικοῖς δὲ περὶ Παρμενίδου τάδε γράφει, ἐξ ὧν ἴσως συνάγειν τὸ εἰρημένον δυνατόν·

> Παρμενίδης δὲ οὐ φαίνεται δεικνύειν ὅτι ἓν τὸ ὄν, οὐδ' εἴ τις αὐτῷ συγχωρήσειε μοναχῶς λέγεσθαι τὸ ὄν, εἰ μὴ τὸ ὂν ἐν τῷ τί κατηγορούμενον ἑκάστου ὥςπερ τῶν ἀνθρώπων ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀποδιδομένων τῶν λόγων καθ' ἕκαστον ἐνυπάρξει ὁ τοῦ ὄντος λόγος ἐν ἅπασι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὥςπερ καὶ ὁ τοῦ ζῴου ἐν τοῖς ζῴοις. ὥςπερ δὲ εἰ πάντα εἴη τὰ ὄντα καλὰ καὶ μηθὲν εἴη λαβεῖν ὃ οὐκ ἔστι καλόν, καλὰ μὲν ἔσται πάντα, οὐ μὴν ἕν γε τὸ καλόν, ἀλλὰ πολλά· τὸ μὲν γὰρ χρῶμα καλὸν ἔσται, τὸ δὲ ἐπιτήδευμα, τὸ δὲ ὁτιδήποτε, οὕτω δὴ καὶ ὄντα μὲν πάντα ἔσται ἀλλ' οὐχ ἓν οὐδὲ ταὐτό· ἕτερον μὲν γὰρ τὸ ὕδωρ, ἄλλο δὲ τὸ πῦρ. Παρμενίδου μὲν οὖν ἀγασθείη τις ἂν ἀναξιοπίστοις ἀκολουθήσαντος λόγοις καὶ ὑπὸ τοιούτων

---

27 ἀξιοπίστοις corrigit Victorius et hic et infra; sed non mirum esse Parmenidem parum firma argumenta secutum esse dicit Eudemus; illo enim tempore nondum inventa erant; παραφράζει Aristotelis verba ἀλλὰ τοῦτο Π. οὔπω ἑώρα. conf. Brand. III, 219 qui infra ἐναντιλογιῶν corrigit.

ἀπατηθέντος, ἃ οὔπω τότε διεσαφεῖτο; οὔτε γὰρ τὸ πολλαχῶς ἔλεγεν οὐδείς, ἀλλὰ Πλάτων πρῶτος τὸ δισσὸν εἰςήγαγεν, οὔτε τὸ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκός, φαίνεταί τε ὑπὸ τούτων διαψευσθῆναι. ταῦτα δὲ ἐκ τῶν λόγων καὶ ἐκ τῶν ἀντιλογιῶν ἐθεωρήθη καὶ τὸ συλλογίζεσθαι· οὐ γὰρ συνεχωρεῖτο εἰ μὴ φαίνοιτο ἀναγκαῖον, οἱ δὲ πρότεροι ἀναποδείκτως ἀπεφαίνοντο.

καὶ μέχρι τούτου τὰ περὶ Παρμενίδην προαγαγὼν ἐπὶ Ἀναξαγόραν μετέβη ... οὕτως μὲν οὖν οἱ κατὰ Θεόφραστον προτάσεις ψευδεῖς οὖσαι διελέγχονται. ὡς δ' ἀσυμπέραντοι, ὅτι τὸ μὲν ἀκολούθως ἐπαγόμενον συμπέρασμα ἦν, τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐδέν, ὁ δὲ ἐπήγαγεν ἓν ἄρα τὸ ὄν. κἂν μοναχῶς δέ τις ὑπόθηται τὸ ὂν λέγεσθαι, ὡς μνημονεύει ὁ Εὔδημος, ψεῦδος καὶ οὕτω λαμβάνει. οὐ γὰρ μοναχῶς τὸ ὄν, εἴγε δεχαχῶς, ἔπειτα οὐδὲ οὕτω συμπεραίνει ὅτι ἓν τὸ ὄν. κἂν ὑπόθηται δέ τις μηδὲν ἄλλο παρὰ τὴν οὐσίαν εἶναι, οὐδὲν κωλύει οὐσίας μὲν εἶναι μόνας, πολλὰς δὲ ταύτας, ὥςπερ καὶ ὁ Εὔδημος ἐδήλωσε διὰ τοῦ οὐδὲ εἴ τις αὐτῷ συγχωρήσοι μοναχῶς λέγεσθαι τὸ ὄν, καὶ τὸ ἑξῆς δὲ· ὡς γὰρ εἰ πάντα τὰ ὄντα καλὰ εἴη καὶ μηθὲν εἴη λαβεῖν, ὃ οὐκ ἔστι καλόν, καλὰ μὲν ἔσται πάντα, οὐ μὴν ἕν γε τὸ καλὸν ἀλλὰ πολλά, τὸ μὲν γὰρ χρῶμα καλὸν ἔσται, τὸ δὲ ἐπιτήδευμα, τὸ δὲ ὁτιδήποτε, (τὸ δ' αὐτὸ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ἔδειξεν ὁ Ἀριστοτέλης,) οὕτω δὴ καὶ ὄντα μὲν πάντα ἔσται, ἀλλ' οὐχ ἓν οὐδὲ τὸ αὐτό, καὶ ψευδὴς ἡ ἐπιφορὰ ἡ λέγουσα, ἓν ἄρα τὸ ὄν, καὶ οὐκ ἐκ τῶν κειμένων συνηγμένη. κἂν γὰρ μοναχῶς

---

1 melius infra διασεσάφητο; tum Karsten de Parm. philos. p 163 et post πολλαχῶς et post συμβεβηκὸς inserit ὄν.

4 infra rectius φαίνεται δέ.

τὸ ὂν, οὐχ ἤδη ἓν τὸ ὄν. μοναχῶς γὰρ λέγεται καὶ γένει καὶ εἴδει, ἑκατέρως δὲ πολλὰ, καὶ συμβήσεται τὸ ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ καλὸν παραδείγματος ὑπὸ τοῦ Εὐδήμου εἰρημένον, ὅτι καλὰ μὲν ἔσται πάντα, οὐ μὴν ἓν τὸ καλὸν τῷ ἀριθμῷ· τὰ γὰρ τῷ λόγῳ ἓν οὐχ ἤδη καὶ τῷ ἀριθμῷ ἕν. τὰ δὲ αὐτὰ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ συνήγαγεν ὁ Ἀριστοτέλης.... καὶ οὐδὲν ἦν θαυμαστὸν τοὺς κανόνας τῶν λόγων μήπω τότε διακεκρίσθαι, ἀλλὰ φωραθέντας ὕστερον ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων οὕτως ἐξενεχθῆναι πρὸς πλείονα συντελοῦντας ἀκρίβειαν, ὡς καὶ ὁ Εὔδημος μαρτυρεῖ λέγων·

Παρμενίδου μὲν οὖν ἀγασθείη ἄν τίς ἀναξιοπίστοις ἀκολουθήσαντος λόγοις καὶ ὑπὸ τοιούτων ἀπατηθέντος ἃ οὔπω τότε διασεσάφητο· οὔτε γὰρ τὸ πολλαχῶς ἔλεγεν οὐδείς, ἀλλὰ Πλάτων πρῶτον τὸ δισσὸν εἰςήγαγεν, οὔτε τὸ καθ' αὑτὸ καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκός· φαίνεται δὲ ὑπὸ τούτων διαψευσθῆναι. ταῦτα δὲ ἐκ τῶν λόγων καὶ τῶν ἀντιλογιῶν ἐθεωρήθη καὶ τὸ συλλογιστικόν· οὐ γὰρ συνεχωρεῖτο εἰ μὴ φαίνοιτο ἀναγκαῖον, οἱ δὲ πρότεροι ἀναποδείκτως ἀπεφαίνοντο.

... ἀλλ' Ἀριστοτέλης βιαιότερόν πως ἐβουλήθη καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τῇ ὑποστάσει, ὡς ἐπὶ τοῦ λευκοῦ σώματος δεῖξαι, ὅτι τὸ λευκὸν πολλά ἐστι τῷ λόγῳ τό τε ὡς ὑποκείμενον καὶ τὸ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ. καίτοι οὐδὲ τοὔνομα τούτων τὸ αὐτό· τὸ γὰρ ὑποκείμενον λευκὸν οὐκ ἔστιν οὐδὲ λέγεται καθ' αὑτὸ, ἐὰν μὴ ὅτε σὺν τῇ λευκότητι ληφθῇ, ὥστε εἴπερ ἄρα τὸ αὐτὸ ὄνομά ἐστιν ἐν διαφόροις λόγοις, οὐχὶ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ καὶ τοῦ ὑπο-

11 ἄν τις Aldus, supra τίς ἄν.
19 φαίνοι τὸ Aldus.
20 πρότερον Aldus.

κειμένου, ἀλλὰ τοῦ συναμφοτέρου. διότι καὶ τὸ μετέχον λευκὸν λέξομεν μετὰ τῆς μεθέξεως καὶ αὐτὸ τὸ χρῶμα το μετεχόμενον. ἀκριβολογουμένῳ δὲ οὐδὲ τούτων τὸ αὐτό ἐστιν ὄνομα εἴπερ τὸ μὲν λευκὸν τὸ δὲ λευκότης, καὶ τὸ μὲν ποιὸν τὸ δὲ ποιότης. διὸ καὶ ὁριζόμεθα τὴν μὲν λευκότητα χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, τὸ δὲ λευκὸν σῶμα λευκότητος μετέχον. ταῦτα δὴ οὖν ἰδὼν ὡς ἔοικεν Εὔδημος οὐκ ἐβιάσατο ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῇ ὑποστάσει δεῖξαι τὴν τῶν λόγων διαφορὰν, ἀλλ' ἀπὸ κοινοῦ τινος τοῦ καλοῦ τὴν δεῖξιν ἐποίησατο πολλοῖς κατὰ λόγον διαφέρουσιν ἐφαρμοττοντος, ὥστε τὸ δοκοῦν πάλιν ἓν εἶναι τοῦτο κατὰ τὴν κοινότητα πολλὰ εἶναι κατὰ τοὺς λόγους. γράφει δὲ οὕτως·

> ὥςπερ δὲ εἰ πάντα εἴη τὰ ὄντα καλὰ καὶ μηθὲν εἴη λαβεῖν ὃ οὐκ ἔστι καλὸν, καλὰ μὲν ἔσται πάντα, οὐ μὴν ἕν γε τὸ καλὸν ἀλλὰ πολλά· τόδε μὲν γὰρ χρῶμα καλόν ἐστι, τόδε δὲ ἐπιτήδευμα, τὸ δὲ ὁτιδήποτε, οὕτω δὴ καὶ ὄντα μὲν πάντα ἔσται, ἀλλ' οὐχ ἓν οὐδὲ τὸ αὐτό· ἕτερον μὲν γὰρ ὕδωρ, ἄλλο δὲ τὸ πῦρ.

ἴσως δὲ τοῦτον παρῃτήσατο τὸν τρόπον τῆς ἀποδείξεως Ἀριστοτέλης, διότι εἰ ὡς κοινὸν ἓν ὑπετίθετο τὸ ὂν εἴτε ὡς γένος, εἴτε ὡς εἶδος, εἴτε ὡς ὁμώνυμος φωνή, εὐθὺς καὶ τὰ πολλὰ συνεισήγετο· τὸ γὰρ κοινὸν πλειόνων εἶναι κοινὸν ἀνάγκη. διὸ καὶ ὡς ἀριθμῷ ἓν ὑποθέμενος ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον ἓν ἢ ὡς συνεχές ἐστιν ἓν ἢ ὡς τῷ λόγῳ τὸ αὐτὸ ἢ ὡς ἀδιαίρετον, ἔδειξεν ὅτι οὔτε ὡς συνεχὲς οὔτε ὡς τῷ λόγῳ τὸ αὐτὸ, τὸ δὲ ὡς ἀδιαίρετον ὡς ἐναργῶς ἄτοπον παρῆκεν εὐθύνειν ὡς σωματικοῦ πέρατος ὑποτιθέντος τοῦ ἀδιαιρέτου.

XII.

Aristoteles I, 3. p. 186 b, 1 sqq.

Simplicius fol. 29. καὶ ὁ Εὔδημος δὲ τῷ Ἀριστοτέλει πάντα κατακολουθῶν τοῦ ὅπερ ὄντος ἐκεῖνος οὐκ ἤκουσεν ὡς γένους. ἐν γοῦν τῷ πρώτῳ τῶν φυσικῶν περὶ Παρμενίδου λέγων ταῦτα γέγραφεν ὡς Ἀλέξανδρός φησιν. ἐγὼ γὰρ οὐχ εὗρον ἐν τῷ Εὐδημίῳ τὴν λέξιν ταύτην·

> τὸ μὲν οὖν κοινὸν οὐκ ἂν λέγοι· οὔτε γὰρ ἐζητεῖτό πω τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ ὕστερον ἐκ τῶν λόγων προῆλθεν, οὔτε ἐπιδέχοιτο ἂν ἃ τῷ ὄντι ἐπιλέγει. πῶς γὰρ ἔσται τοῦτο μέσσοθεν ἰσοπαλὲς καὶ τὰ τοιαῦτα; τῷ δὲ οὐρανῷ φησὶ σχεδὸν πάντες ἐφαρμόσουσιν οἱ τοιοῦτοι λόγοι.

XIII.

Simplicius in Arist. Phys. fol. 31. ὅτι μὲν οὖν οὐ τῶν γινομένων τι καὶ φθειρομένων ὁ Παρμενίδης ἓν τὸ ὂν τίθεται, δηλοῖ τὸ σημεῖον αὐτοῦ ἓν τὸ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον λέγων ἐν οἷς φησι

μόνος δ' ἔτι μῦθος ὁδοῖο
λείπεται ὡς ἔστιν, ταύτῃ δ' ἐπὶ σήματ' ἔασι
πολλὰ μάλ' ὡς ἀγένητον ἐὸν καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν.

οὐ μὴν οὐδὲ σωματικὸν ὅλως τὸ ἓν ὂν εἶναι βούλεται εἴπερ ἀδιαίρετον αὐτό φησι λέγων

οὐδὲ διαιρετόν ἐστιν ἐπεὶ πᾶν ἐστιν ὅμοιον

ὥστ' οὐδὲ τῷ οὐρανῷ ἐφαρμόττει τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα, ὥς τινας ὑπολαμβάνειν ὁ Εὔδημός φησιν ἀκούσαντας τοῦ

---

3 ἐκεῖνος vix sanum, genetivus vel dativus praestat, vid Ar. v. 5.
11 φασὶ Brandis comm. Eleat. p 153 cf. nr. 13.

πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ

οὐ γὰρ διαρετὸς ὁ οὐρανός. ἀλλ' οὐδὲ ὅμοιος σφαίρᾳ, ἀλλὰ σφαῖρά ἐστιν ἡ τῶν φυσικῶν ἀκριβεστάτη.

XIV.

Aristoteles I, 4. p. 188, 5. de Anaxagora. τὸ δὲ μηδέποτε διακριθήσεσθαι, οὐκ εἰδότως μὲν λέγεται, ὀρθῶς δὲ λέγεται. τὰ γὰρ πάθη ἀχώριστα. εἰ οὖν ἐμέμικτο τὰ χρώματα καὶ αἱ ἕξεις, ἐὰν διακριθῶσιν, ἔσται τι λευκὸν ἢ ὑγιεινὸν οὐχ ἕτερόν τι ὂν οὐδὲ καθ' ὑποκειμένου. ὥστε ἄτοπος τὰ ἀδύνατα ζητῶν ὁ νοῦς, εἴπερ βούλεται μὲν διακρῖναι, τοῦτο δὲ ποιῆσαι ἀδύνατον καὶ κατὰ τὸ ποσὸν καὶ κατὰ τὸ ποιόν, κατὰ μὲν τὸ ποσὸν ὅτι οὐκ ἔστιν ἐλάχιστον μέγεθος, κατὰ δέ τὸ ποιὸν ὅτι ἀχώριστα τὰ πάθη.

Simplicius fol. 37 b. εἰπόντος τοῦ Ἀναξαγόρου· οὐδὲ διακρίνεται οὐδὲ ἀποκρίνεται ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου διὰ τὸ πάντα ἐν πᾶσιν εἶναι, καὶ ἀλλαχοῦ· οὐδὲ ἀποκέκοπται πελέκει οὔτε τὸ θερμὸν ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ οὔτε τὸ ψυχρὸν ἀπὸ τοῦ θερμοῦ, οὐ γὰρ εἶναι τὸ εἰλικρινὲς καθ' αὑτό, τοῦτό φησιν οὐκ εἰδότως μὲν λέγεται. οὐ γὰρ διὰ τὸ πάντα ἐν πᾶσιν εἶναι συμβαίνει τὸ μὴ διακρίνεσθαι, συμβαίνει μέντοι. διὸ κἂν μὴ εἰδότως, ἀλλ' ὅμως ἀληθῶς λέγεται· τὰ γὰρ πάθη, τουτέστι τὰ συμβεβηκότα ἀχώριστα τῆς οὐσίας ἐστίν, οἷον τὰ χρώματα καὶ αἱ ἕξεις· μεμιγμένης γὰρ τῆς οὐσίας καὶ τῶν συμβεβηκότων ἐὰν διακριθῇ τὸ συμβεβηκός, ἔσται οὐκέτι συμβεβηκός, ἀλλ' οὐσία ἅτε καθ' αὑτὸ ὑφεστὼς καὶ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ τὸ εἶναι ἔχον ὅπερ πάλιν οὐ καθ' ὑποκειμένου ἐκάλεσεν, καὶ ὅπερ Εὔδημος καλῶς ἐπέστησεν,

οὐ μόνον τὰ πάθη τῶν οὐσιῶν οὐχ οἷόν τε χωρίσαι, ἀλλ' οὐδὲ πάντα ὁμοῦ τὰ πάθη εἶναι δυνατὸν ὥστε πάντα ἐν πᾶσιν εἶναι. οὐ γὰρ δὴ θερμὸν καὶ ἐπιστήμη, ἀλλ' ὅσα ἐνδέχεται μιχθῆναι, ὅλως δὲ ἡ

μῖξις ἐκ τῶν κεχωρισμένων. χωρίζεται δὲ τὰ καθ' αὑτὰ ὄντα ἢ δυνάμενά γε, τοιαῦτα δὲ αἱ οὐσίαι, διὸ μίσγεται τὰ σώματα. τούτων δὲ τὰ μὲν ὑγρὰ κεράννυσθαι λέγομεν, τὰ δὲ ξηρὰ μεμῖχθαι οἷον σπέρματα καὶ πρόβατα, λευκὸν δε καὶ ἄνθρωπον οὐ λέγομεν μεμῖχθαι οὐδὲ ἐπιστήμην καὶ ψυχήν, ὑπάρχειν δὲ μόνοις τούτοις τούτων ἕκαστα καθ' ὧν λέγεται. ποῖα δὲ μέμικται καὶ ὅπως ὁμοῦ πάντα ἦν διώρισται βέλτιον, ἐπειδὴ οὐ πᾶν παντὶ μίσγεται, ὥςπερ οὐδὲ γίνεται πᾶν ἐκ παντός· ἐκ τοῦ λευκοῦ γὰρ οὐ γίνεται γραμμή, ἀλλὰ μέλαν ἢ φαιόν.

ταῦτα γὰρ οἰκείως τῷ τόπῳ ὑπὸ τοῦ Εὐδήμου λεγόμενα παρεθέμην.

XV.

Aristoteles I, 6. p. 189, 9. ὅτι μὲν οὖν ἐναντίας δεῖ τὰς ἀρχὰς εἶναι φανερόν. ἐχόμενον δ' ἂν εἴη λέγειν πότερον δύο ἢ τρεῖς ἢ πλείους εἰσί· μίαν μὲν γὰρ οὐχ οἷόν τε, ὅτι οὐχ ἓν τὰ ἐναντία, ἀπείρους δέ, ὅτι οὐκ ἐπιστητὸν τὸ ὂν ἔσται μία τε ἐναντίωσις ἐν παντὶ γένει ἐνί, ἡ δ' οὐσία ἕν τι γένος.

Simplicius fol. 42 b ποίαν οὖν Ἀλέξανδρος οὐσίαν ἐνταῦθα τὴν κατὰ τὸ ἔνυλον εἶδος ἀκούει; εἰ μὲν τὴν κυρίως οὐσίαν τὴν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις ἀντιδιῃρημένην, ἐλλιπὴς ὁ λόγος, εἰ δὲ τὴν κοινῶς ἐπὶ πάντων τῶν γεννητῶν εἰδῶν λεγομένην, εὖ ἂν ἔχοι· καὶ τὰ Εὐδήμου δὲ τοῦ Ῥοδίου πρὸς ταύτην μοι δοκεῖ τὴν ἔννοιαν φέρεσθαι, εἰ καὶ ἀσαφῶς εἴρηται κἀκεῖνα. ἔχει δὲ οὕτως·

εἰ δέ ἐστιν ἐναντιότης, δύο τοὐλάχιστον ἔσται.

---

20 ποίαν . . ἀκούει Victorii liber; ἐὰν . . . ἀκούῃ Aldus.

δύο δὲ ὑποκειμένων τῶν πρώτων ἐναντίων τούτων μὲν οὐδέτερον οἷόν τ' εἶναι οὐσίαν, ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν ἡ οὐσία τῶν ἐναντίων. εἰ δὴ ὁ φυσικὸς μὴ περὶ πάντων σκοπεῖ, διόπερ οὐδὲ ἀριθμεῖ πάντα τὰ ὄντα, οὐδὲ ἀρχὰς κοινὰς πάντων λαμβάνει ἀλλὰ τῶν οὐσιῶν καὶ τούτων τῶν σωματικῶν, οἷον γένους τινὸς ἑνός, μὴ γίνεται δὲ τὸ τυχὸν ἐκ τοῦ τυχόντος, ἀλλ' ὁμογενὲς οἷον χρῶμα ἐκ χρώματος, χυλὸς ἐκ χυλοῦ καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως, οὐδ' ἂν ἡ οὐσία γίνοιτο ἐκ μὴ οὐσιῶν οὐδὲ σῶμα ἐκ μὴ σωμάτων.

ἐν τούτοις τὸ μὲν *οἷον γένους τινὸς ἑνὸς* καὶ τὸ *μὴ γίνεται δὲ τὸ τυχὸν ἐκ τοῦ τυχόντος, ἀλλ' ὁμογενὲς οἷον χρῶμα ἐκ χρώματος* οὐσίαν εἰλῆφθαι σημαίνει οὐχὶ τὴν ἐν τοῖς δέκα γένεσι πρώτην· οὐ γάρ ἐστιν οἷον γένος ἐκείνη, ἀλλὰ γένος τῷ ὄντι. περὶ ἐκείνης οὖν λέγοιτ' ἂν τῆς καὶ τὰ συμβεβηκότα περιεχούσης.

XVI.

Simplicius fol. 44 ad Aristotel. I, 6 pag. 33. καὶ τοῦτο δὲ αὐτὸ ζητήσεως ἄξιον εἶναί μοι δοκεῖ, πῶς εἴρηται τὸ πῶς οὖν ἐκ μὴ οὐσιῶν οὐσία ἂν εἴη; καὶ γὰρ οὐδὲ ἔδει οὐσίας εἶναι τὰ τῆς οὐσίας στοιχεῖα. εἰ γὰρ προϋπάρχει τὰ στοιχεῖα τοῦ στοιχειωτοῦ καὶ εἶεν οὐσία τὰ τῆς οὐσίας στοιχεῖα, πρὸ τοῦ γενέσθαι τὴν οὐσίαν εἴη ἂν οὐσία, καὶ ὅλως πανταχοῦ τὰ στοιχεῖα οὐκ ἔστιν ὅπερ τὰ στοιχειωτά· οὔτε γὰρ τὰ τοῦ ἀνθρώπου στοιχεῖα ἄνθρωποι οὔτε τὰ τῆς σαρκὸς σάρξ. μήποτε οὖν ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος, ἤτοι ἡ ἀντίθεσις στοιχεῖα ὄντα τῆς κυρίως οὐσίας,

---

4 *πάντων*] *πάντα* Victorii liber.
11 *ἐκ μὴ*] *μὴ ἐκ* Aldus, (Brandis III, 226 *ἐκ μὴ σωματικῶν*).

αὕτη δέ ἐστιν ἡ σύνθετος, οὐσία μὲν καθ' αὑτὰ ἑκάτερα οὐκ εἰσὶν ἀλλ' οὐσιώδη μόνον, καὶ σώματα μὲν οὐκ ἔστι, σωματικὰ δὲ, ὡς καὶ ὁ Εὔδημος δηλοῖ σωματοειδῆ καλῶν τὴν ὕλην· συνελθόντα δὲ οὐσίᾳ καὶ οὐσίας ἀποδοτικά ἐστι, διὸ οὐδέτερον καθ' αὑτὸ οὔτε οὐσία ἐστὶν οὔτε οὐσίας ἀποδοτικόν.

XVII.

Aristoteles I, 9. ἡμμένοι μὲν οὖν καὶ ἕτεροί τινές εἰσιν αὐτῆς, ἀλλ' οὐχ ἱκανῶς. πρῶτον μὲν γὰρ ὁμολογοῦσιν ἁπλῶς γίνεσθαί τι ἐκ μὴ ὄντος ᾗ Παρμενίδην ὀρθῶς λέγειν.

Simplicius fol. 53 b. καὶ δοκεῖ ταῦτα ἀποτεινόμενος πρὸς Πλάτωνα λέγειν· αὐτὸς γὰρ ἐν Τιμαίῳ λέγων μηδὲν τῶν ὄντων ἐνεργείᾳ τὴν ὕλην εἶναι, (ἐν οἷς φησὶν ὅτι τοῖς εἴδεσιν ὑποκείμενον οὐκ ἂν εἴη παρεσκευασμένον εὖ πλὴν ἄμορφον ὂν ἐκείνων πασῶν τῶν ἰδεῶν ὅσας μέλλει δέχεσθαι) ἐφάψασθαί πως δοκεῖ καὶ τῆς ὕλης καὶ τῆς στερήσεως. τὸ γὰρ πεφυκὸς δέχεσθαι καὶ μὴ, μὴ ἔχον δὲ ἐστερῆσθαι ἂν λέγοιτο δικαίως, καὶ τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ καὶ τὸ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς πρῶτος φαίνεται διορίσας ὁ Πλάτων καὶ τὸ πῆ μὲν ὂν, πῆ δὲ μὴ ὂν, ὡς εἴρηται πρότερον. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ Πλάτων τὰ πολλαχῶς λεγόμενα διεστείλατο, ὡς καὶ ὁ Εὔδημος ἐν τοῖς φυσικοῖς μαρτυρεῖ λέγων,

Πλάτων τε γὰρ εἰςαγαγὼν τὸ διττὸν πολλὰς ἀπορίας ἔλυσε πραγμάτων·

διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἡμμένος ἂν εἴη καὶ ὁ Πλάτων τῆς τοιαύτης φύσεως, οὐχ ἱκανῶς δὲ αὐτῆς ἧφθαι δοκεῖ κατὰ δύο τρόπους.

---

8 Aristotelis verba nemo quod scio probabiliter explicuit; mire Simplicius qui bene difficultatem perspexit, Platonis Parmenidem intelligi putat eumque sequitur Brandis comment Eleat. p. 138.

10 *Τιμαίῳ*] p. 50 Fort *οὗτος γάρ*.

22 Victorii codex *ἐπὶ τῶν πραγμάτων*. cf. fragm. 11.

XVIII.

Aristoteles II, 1. τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστι φύσει, τὰ δὲ δι' ἄλλας αἰτίας, φύσει μὲν τά τε ζῷα καὶ τὰ μέρη αὐτῶν καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ἁπλᾶ τῶν σωμάτων οἷον γῆ καὶ πῦρ καὶ ἀὴρ καὶ ὕδωρ· ταῦτα γὰρ εἶναι καὶ τὰ τοιαῦτα φύσει φαμέν. πάντα δὲ τὰ ῥηθέντα φαίνεται διαφέροντα πρὸς τὰ μὴ φύσει συνεστῶτα. τὰ μὲν γὰρ φύσει ὄντα πάντα φαίνεται ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν κινήσεως καὶ στάσεως, τὰ μὲν κατὰ τόπον, τὰ δὲ κατ' αὔξησιν καὶ φθίσιν, τὰ δὲ κατ' ἀλλοίωσιν· κλίνη δὲ καὶ ἱμάτιον καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἄλλο γένος ἐστίν, ᾗ μὲν τετύχηκε τῆς κατηγορίας ἑκάστης καὶ καθ' ὅσον ἐστὶν ἀπὸ τέχνης, οὐδεμίαν ὁρμὴν ἔχει μεταβολῆς ἔμφυτον, ᾗ δὲ συμβέβηκεν αὐτοῖς εἶναι λιθίνοις ἢ γηΐνοις ἢ μικτοῖς ἐκ τούτων, ἔχει καὶ κατὰ τοσοῦτον, ὡς οὔσης τῆς φύσεως ἀρχῆς τινὸς καὶ αἰτίας τοῦ κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν ἐν ᾧ ὑπάρχει πρώτως καθ' αὑτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός.

Simplicius fol. 58. ὅτι τὰ ζῷα καὶ φυτὰ οὐ καθὸ ζῷα καὶ φυτὰ παρέλαβεν ἐν τούτοις ὁ Ἀριστοτέλης ὡς φύσει ὄντα, ἀλλὰ καθὸ καὶ αὐτὰ φυσικά, δηλοῖ καὶ Εὔδημος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν φυσικῶν τάδε γράφων·

> ἐπεὶ δὲ λέγομεν πολλὰ φύσει εἶναι· καὶ γὰρ ἵππον καὶ ἄνθρωπον καὶ πᾶν ζῷον καὶ τὰ τούτων μόρια, ἔτι δὲ ἐλαίαν καὶ πᾶν φυτὸν καὶ τὰ μόρια αὐτῶν καὶ πόαν καὶ ὅλως τὰ φυόμενα, ἔτι δὲ γῆν καὶ πῦρ καὶ πολλὰ τῶν ἀψύχων, τί πᾶσι τούτοις ὑπάρχει; ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις ἴδιός ἐστι τῶν ζῴων καὶ πολλὰ ἕτερα, ἡ δὲ αὔξησις τῶν ζωτικῶν· κινεῖται δὲ πάντα ὡς εἰπεῖν· καὶ γὰρ ξύλον καὶ χαλκὸς καὶ πῦρ καὶ ὅλως πᾶν σῶμα, οὐχ ὁμοίως δὲ πάσας τὰς κινήσεις, οἷον ὁ λίθος καὶ πάντα ὅσα βάρος ἔχει, ἄνω μὲν καὶ εἰς τὸ πλάγιον ὑφ' ἑτέρου, κάτω

δὲ ὑφ' ἑαυτοῦ· τὸ δὲ πῦρ κάτω μὲν ὑφ' ἑτέρου, ἄνω δὲ καθ' ἑαυτὸ, καὶ τὸ μὲν ξύλον καθ' αὑτὸ κινεῖται κάτω, ἡ δὲ κλίνη ᾗ ξυλίνη, οὐχ ᾗ κλίνη· πτερίνη γὰρ γινομένη οὐκ οἰσθήσεται κάτω. εἰ δὴ τὰ μὲν τεχνητὰ οὐ κινεῖται καθ' αὑτὰ, ἀλλ' ᾗ ἐκ τοιούτων ἐστὶ, τὰ δὲ φυσικὰ, ταῦτα δὲ τὰς μὲν ὑφ' ἑτέρου τῶν κινήσεων κινεῖται, τὰς δὲ καθ' ἑαυτὰ, καὶ τὰς μὲν ὑφ' ἑτέρου παρὰ φύσιν φαμὲν αὐτοῖς εἶναι, τὰς δὲ ὑφ' αὑτῶν κατὰ φύσιν, τὸ δὴ κινεῖσθαι κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἂν εἴη, μὴ οὐκ ἔξωθεν τοῦ αἰτίου ὄντος ἀλλ' ἐν αὐτοῖς. ἆρα οὖν τὴν τοιαύτην ἀρχὴν τῆς κινήσεως φατέον τὴν φύσιν εἶναι, ἐπειδὴ πᾶσι τοῖς κατὰ φύσιν ὑπάρχουσα τυγχάνει; εἰ δὲ οὕτως, ἡ φύσις γίνεται ἀρχὴ κινήσεως ἐν αὐτοῖς καὶ καθ' αὑτά.

XIX.

Simplicius fol. 63. ad Aristot. II, 2. *πενταχῶς λέγεται ἡ φύσις, καθ' ἕνα μὲν τρόπον ἡ ἐν ἑκάστῳ ὕλη . . . κατὰ δεύτερον δὲ σημαινόμενον φύσις λέγεται τὸ περὶ τὴν ὕλην εἶδος . . κατὰ δὲ τρίτον σημαινόμενον φύσις λέγεται τὸ ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους συγκείμενον . . κατὰ τέταρτον δὲ σημαινόμενον λέγεται φύσις ἡ οἷον ἔκφυσις καὶ γένεσις καὶ κίνησις καθ' ἣν ὑπὸ τοῦ φύοντος φύεται τὸ φυόμενον . . κατὰ πέμπτον δὲ σημαινόμενον τὸ κυριώτατον φύσις ἐστὶ τὸ τοῦ κινεῖσθαι τοῖς φυσικοῖς αἴτιον . . . πολλῶν δὲ ὄντων τῶν σημαινομένων τῆς φύσεως τὸ μὲν ὄνομα κυριώτερον τῇ φύσει τῇ ὡς κινήσει καὶ ἐκφύσει προςήκει. τῇ γὰρ ἰατρεύσει καὶ ὑφάνσει καὶ ὅλως κινήσει ἀναλογεῖ· ἡ δὲ ἔννοια*

---

3 *ᾗ*] Victorius, *ἡ* Aldus.
4 *πτερωτὴ* Victorius.
5 *εἰ δὴ*] Aldus omnia quae sequuntur Eudemo vindicat, Victorius, nescio an recte, non Eudemi, sed Simplicii verba esse censet.
5 *τοιούτων*] Victorius; *τούτων* Aldus.

τοῦ ὀνόματος τῇ κυρίως φύσει μᾶλλον προςήκει τῇ ὡς ποιητικῇ τῶν φυσικῶν. ὁ μέντοι ὁρισμὸς πᾶσι τοῖς σημαινομένοις ἐφαρμόσει οἰκείως ἐφ' ἑκάτερα λαμβανόμενος. καὶ γὰρ ἡ μὲν κυρίως φύσις ἀρχὴ καὶ αἰτία κινήσεως ἐστὶ καὶ ἠρεμίας, ἡ δὲ ὡς κίνησις φύσις ὡς ὀργανική· διὰ γὰρ ταύτης ἡ ποιητικὴ φύσις τὴν ἐν τοῖς φυσικοῖς κίνησιν καὶ ἠρεμίαν ἀποτελεῖ, ὡς ὁ ἰατρὸς διὰ τῆς ἰατρεύσεως τὴν ὑγίειαν. ἡ δὲ ὕλη καὶ τὸ εἶδος ἀρχαὶ τῆς κατὰ φύσιν ἀποδιδομένης ἐνεργείας εἰσὶν ὡς στοιχειώδεις, καὶ λέγει ὁ Εὔδημος, ὅτι ἐπιδέχεται καὶ ταῦτα τὸν λόγον τῆς φύσεως· ἀρχὴ γὰρ κινήσεως δοκεῖ εἶναι καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ οὗ ἕνεκα· τὸ γὰρ ἵεσθαι κάτω τὸν μόλιβδον τὴν ὑποκειμένην ὕλην αἰτιώμεθα· ὅτι γὰρ ἐκ τοιαύτης ἐστὶ κάτω φέρεται. ἔχει δὴ κινήσεως ἀρχὴν ἐν ἑαυτῷ καὶ καθ' ἑαυτόν, ᾗ γὰρ μόλιβδός ἐστι. τὸ δὲ εἶδος ἀρχὴ ἂν εἴη καὶ ὡς τέλος· εἰς τοῦτο γὰρ βλέπουσα ἡ φύσις πάντα πραγματεύεται τὰ ἐν τοῖς φυσικοῖς.

XX.

Aristoteles II, 3. p. 195, 15. *ἅπαντα δὲ τὰ νῦν εἰρημένα αἴτια εἰς τέτταρας πίπτει τόπους τοὺς φανερωτάτους. τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα τῶν συλλαβῶν καὶ ἡ ὕλη τῶν σκευαστῶν καὶ τὸ πῦρ καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν σωμάτων καὶ τὰ μέρη τοῦ ὅλου καὶ αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσματος ὡς τὸ ἐξ οὗ αἴτιά ἐστιν· τούτων δὲ τὰ μὲν ὡς τὸ ὑποκείμενον οἷον τὰ μέρη, τὰ δὲ ὡς τὸ τί ἦν εἶναι, τό,τε ὅλον καὶ ἡ σύνθεσις καὶ τὸ εἶδος. τὸ δὲ σπέρμα καὶ ὁ ἰατρὸς καὶ ὁ βουλεύσας καὶ ὅλως τὸ ποιοῦν, πάντα ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἢ στάσεως ἢ κινήσεως. τὰ δὲ ὡς τὸ τέλος καὶ τἀγαθὸν τῶν ἄλλων· τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα βέλτιστον καὶ τέλος τῶν ἄλλων ἐθέλει εἶναι· διαφερέτω δὲ μηδὲν εἰπεῖν αὐτὸ ἀγαθὸν ἢ φαινόμενον ἀγαθόν. τὰ μὲν οὖν αἴτια ταῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστι τῷ εἴδει.*

Simplicius fol. 72. τοσούτων οὖν ὄντων τῶν αἰτίων λέγει ὁ Εὔδημος, ὅτι τὸ μὲν ὑποκείμενον καὶ το κινοῦν πρώτως πάντες ᾐτιῶντο, τὴν δὲ μορφὴν πολλοί, τὸ δ' οὗ ἕνεκα ἐλάττονες καὶ ἐπὶ μικρόν. ἡμῖν δὲ τῶν πλείστων τοῦτο φαίνεται αἴτιον· φαίνεται γὰρ πολύχουν εἶναι· καὶ γὰρ αἱ ἡμέτεραι πράξεις σχεδὸν ἅπασαι τινὸς ἕνεκα γίνονται καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. εἰ γάρ ποτε πυρετὸν ὁ ἰατρὸς παρασκευάζει κακὸν ἁπλῶς ὄν, ἀλλ' ὅτε γε παρασκευάζει ὡς ἀγαθὸν ποιεῖ. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ δι' εὐλάβειαν μειζόνων κακῶν ἔλαττον αἱρούμενος τἀγαθὸν πορίζεται, ὥςπερ ὁ τὸν θάνατον ἀνθ' ἑτέρων κακῶν αἱρούμενος· τοιαῦτα γάρ τινες σοφίζονται. λύειν δὲ αὐτὰ βέλτιον ἴσως καὶ ῥᾴδιόν ἐστι.

XXI.

Simplicius fol. 73b. ad Aristot. II, 4. εἰπὼν τίνα τε καὶ πόσα τὰ αἴτια καὶ τίνες τρόποι καὶ διαφοραὶ θεωροῦνται καθ' ἕκαστον, ἐπειδὴ λέγεται καὶ ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον αἴτια καὶ πολλὰ καὶ εἶναι καὶ γίνεσθαι διὰ τύχην καὶ τὸ αὐτόματον, ἀκόλουθον ἦν ζητεῖν, εἰ ἔστι καὶ τί ἐστι καὶ ὑπὸ τί τῶν εἰρημένων αἰτίων ἀνάγεται ταῦτα. οὐ μάτην δὲ εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης λέγεσθαι ταῦτα. καὶ γὰρ οἱ μὲν πολλοὶ καὶ αὐτόθεν οἴονται πολλῶν αἰτίαν εἶναι τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον, οἱ δὲ φυσιολόγοι κἂν μὴ λέγωσί τι περὶ αὐτῆς, ἀλλ' οὖν ὡς οὔσῃ χρῶνται καὶ ὀνομάζουσι. καὶ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς ἐν οἷς φησιν

οὕτω γὰρ συνέκυρσε θέον τότε, πολλάκι δ' ἄλλως

καί πάλιν

ὅπῃ συνέκυρσεν ἅπαντα

τὴν τύχην αἰτιᾶσθαι δοκεῖ. καὶ οἱ θεὸν ἢ ὕλην τὰς ἀρχὰς λέγοντες ἢ ἀγαθὸν καὶ κακόν, τὴν διάτασιν αὐτῶν καὶ τὸν μερισμὸν τῶν πόνων καὶ τὰ τοιαῦτα ὡς ἐκ τύχης ἢ ἐκ ταὐτομάτου

---

22 scrib. θέων ut ap. Aristot. ἀήρ enim sic dicitur. cf. Simplic. fol. 310.

λέγειν ἀναγκασθήσονται. ἀλλὰ καὶ Δημόκριτος ἐν οἷς φησι δεῖν ἀπὸ τοῦ παντὸς ἀποκρίνεσθαι παντοίων εἰδέων, πῶς δὲ καὶ ὑπὸ τίνος αἰτίας μὴ λέγων ἔοικεν ἀπὸ ταὐτομάτου καὶ τύχης γεννᾷν αὐτά. καὶ Ἀναξαγόρας δὲ τὸν νοῦν ἐάσας, ὥς φησιν Εὔδημος, καὶ αὐτοματίζων τὰ πολλὰ συνίστησι. καὶ τῶν ποιητῶν δὲ ἔνιοι πάντα σχεδὸν εἰς τὴν τύχην ἄγουσιν, ὥστε καὶ τῆς τέχνης οἰκείαν αὐτὴν ποιεῖν λέγοντες

τέχνη τύχην ἔστερξε καὶ τύχη τέχνην.

τὸν εὐτυχοῦντα δὲ καὶ φρονεῖν φασί.

XXII.

Aristotel. II, 4. p. 196, 11. ἀλλὰ καὶ τοῦτο θαυμαστόν· πολλὰ γὰρ καὶ γίνεται καὶ ἔστιν ἀπὸ τύχης καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου, ἃ οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι ἔστιν ἐπανενεγκεῖν ἕκαστον ἐπί τι αἴτιον τῶν γινομένων, καθάπερ ὁ παλαιὸς λόγος εἶπεν ὁ ἀναιρῶν τὴν τύχην, ὅμως τούτων τὰ μὲν εἶναί φασι πάντες ἀπὸ τύχης, τὰ δ' οὐκ ἀπὸ τύχης. διὸ καὶ ἁμῶς γέ πως ἦν ποιητέον αὐτοῖς μνείαν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκείνων γέ τι ᾤοντο εἶναι τὴν τύχην, οἷον φιλίαν ἢ νεῖκος ἢ νοῦν ἢ πῦρ ἢ ἄλλο γέ τι τῶν τοιούτων. ἄτοπον οὖν εἴτε μὴ ὑπελάμβανον εἶναι εἴτε οἰόμενοι παρέλειπον, καὶ ταῦτ' ἐνίοτε χρώμενοι, ὥςπερ Ἐμπεδοκλῆς οὐκ ἀεὶ τὸν ἀέρα ἀνωτάτω ἀποκρίνεσθαί φησιν, ἀλλ' ὅπως ἂν τύχῃ.

---

3 λέγει Aldus.

7 Agathon ap. Aristot. Ethic. Nicom. VI, 4.

9 Secutus est Eudemus Aristotelem qui de Anaxagora idem dicit Phys. II, 8. λεκτέον δὴ πρῶτον μὲν διότι ἡ φύσις τῶν ἕνεκά του αἰτίων, ἔπειτα περὶ τοῦ ἀναγκαίου πῶς ἔχει ἐν τοῖς φυσικοῖς· εἰς γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀνάγουσι πάντες, ὅτι ἐπειδὴ τὸ θερμὸν τοιονδὶ πέφυκε καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ ἕκαστον δὴ τῶν τοιούτων, ταδὶ ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ καὶ γίνεται· καὶ γὰρ ἐὰν ἄλλην αἰτίαν εἴπωσιν, ὅσον ἀψάμενοι χαίρειν ἐῶσιν ὁ μὲν τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος, ὁ δὲ τὸν νοῦν. conf. Metaphys. I, 4. Aristoteles Platonem secutus est Phaedon. p. 97 ubi vid. Heind. p. 183. Wyttenb. p. 259. Brandis Gesch. der Philos. I, 269.

Simplicius fol. 74. *τὸ δὲ καθάπερ ὁ παλαιὸς λόγος ὁ ἀναιρῶν τὴν τύχην πρὸς Δημόκριτον ἔοικεν εἰρῆσθαι· ἐκεῖνος γὰρ κἂν ἐν τῇ κοσμοποιΐᾳ ἐδόκει τῇ τύχῃ χρῆσθαι, ἀλλ' ἐν τοῖς μερικωτέροις οὐδενός φησιν εἶναι τὴν τύχην αἰτίαν ἀναφέρων εἰς ἄλλας αἰτίας, οἷον τοῦ θησαυρὸν εὑρεῖν τὸ σκάπτειν ἢ τὴν φυτείαν τῆς ἐλαίας, τοῦ δὲ καταγῆναι τοῦ φαλακροῦ τὸ κρανίον τὸν ἀετὸν ῥίψαντα τὴν χελώνην ὅπως τὸ χελώνιον ῥαγῇ. οὕτως γὰρ ὁ Εὔδημος ἱστορεῖ . . . ἀπολογεῖται δὲ ὁ Εὔδημος ὑπὲρ τῶν παραλιπόντων ἐν τοῖς αἰτίοις τὴν τύχην λέγων. εὐλόγως δὲ αὐτὴν παρέλιπον κατὰ συμβεβηκὸς οὖσαν· τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐδὲ εἶναι δοκεῖ, ἀλλὰ τὰ καθ' αὑτά.*

XXIII.

Aristoteles II, 5. p. 196b, 17. *τῶν δὲ γινομένων τὰ μὲν ἕνεκά του γίνεται, τὰ δ' οὔ· τούτων δὲ τὰ μὲν κατὰ προαίρεσιν, τὰ δ' οὐ κατὰ προαίρεσιν, ἄμφω δ' ἐν τοῖς ἕνεκά του, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ἐν τοῖς παρὰ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὸ ὡς ἐπὶ πολὺ ἔστιν ἔνια περὶ ἃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν τὸ ἕνεκά του. ἔστι δὲ ἕνεκά του ὅσα τε ἀπὸ διανοίας ἂν πραχθείη καὶ ὅσα ἀπὸ φύσεως. τὰ δὴ τοιαῦτα ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς γένηται, ἀπὸ τύχης φαμὲν εἶναι· ὥςπερ γὰρ καὶ ὄν ἐστι τὸ μὲν καθ' αὑτό, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οὕτω καὶ αἴτιον ἐνδέχεται εἶναι, οἷον οἰκίας καθ' αὑτὸ μὲν αἴτιον*

---

11 Aristoteles supra dixit: *καὶ ἀπορήσειεν ἄν τις διὰ τί ποτ' οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων σοφῶν τὰ αἴτια περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς λέγων περὶ τύχης οὐδὲν διώρισεν, ἀλλ' ὡς ἔοικεν, οὐδὲν ᾤοντο οὐδ' ἐκεῖνοι εἶναι ἀπὸ τύχης.* Atque hi sunt intelligendi, si dixit *καθάπερ ὁ παλαιὸς λόγος εἶπεν.* at vix ita quisquam graece scripserit; accedit Themistium fol. 25b non *παλαιός*, sed *πρότερος* vertere quod melius sententiae convenit, *οὐ παροπτέον δὲ οὐδὲ τοὺς παλαιοὺς ὅσοι περὶ αἰτίων ἐφιλοσόφησαν, ὧν οὐδεὶς αὐτὴν ἐν τούτοις κατηριθμήσατο· ταῦτα μὲν οὖν εἴποιμεν ἂν τὴν τύχην ἐξελαύνοντες ἐκ τῶν πραγμάτων, ἡμεῖς δὲ τὸν μὲν πρότερον λόγον φαμὲν τοὐναντίον περαίνειν οὐ βούλεται. βούλεται μὲν γὰρ ἀναιρεῖν τὴν τύχην. λανθάνει δὲ αὐτὴν μᾶλλον κρατύνων.*

τὸ οἰκοδομικὸν, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὸ λευκὸν ἢ τὸ μουσικόν. τὸ μὲν οὖν καθ' αὑτὸ αἴτιον ὡρισμένον, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἀόριστον· ἄπειρα γὰρ ἂν τῷ ἑνὶ συμβαίη. καθάπερ οὖν ἐλέχθη, ὅταν ἐν τοῖς ἕνεκά του γιγνομένοις τοῦτο γένηται, τότε λέγεται ἀπὸ ταὐτομάτου καὶ ἀπὸ τύχης.

Simplicius fol. 75 b. ὁ δὲ Εὔδημος οὕτω δείκνυσιν ὅτι ἡ τύχη ἐν τοῖς ἕνεκά του·

> ἐν οἷς φησι τὸ ἀτυχεῖν καὶ εὐτυχεῖν, ἐν τούτοις ἐστὶν ἡ τύχη· ταῦτα δὲ ἐν οἷς ἀγαθοῦ ἐπίτευξις καὶ ἀπότευξις καὶ τὸ ἕνεκά του· πᾶς γὰρ ὁ ἕνεκά του πράττων ἀγαθοῦ ἐφίεται.

ὁ δὲ λόγος οὗτος τὴν τύχην μόνην ἐν τοῖς ἕνεκά του τέθεικεν, οὐκέτι δὲ καὶ τὸ αὐτόματον· ὅταν δὲ τὰ ἕνεκά του γινόμενα, ταῦτα δέ ἐστι τά τε ἀπὸ διανοίας καὶ τὰ ἀπὸ φύσεως, ἐν τοῖς ἐπ' ἔλαττον κατὰ συμβεβηκὸς γένηταί τινος αἴτια, τότε τὰ γινόμενα ἀπὸ τύχης τε καὶ ἐκ ταὐτομάτου φαμὲν γίνεσθαι.

XXIV.

Aristotel. II, 6. p. 198, 5. ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη αἴτια ὧν ἂν ἢ νοῦς γένοιτο αἴτιος ἢ φύσις ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιόν τι γένηται τούτων αὐτῶν, οὐδὲν δὲ κατὰ συμβεβηκός ἐστι πρότερον τῶν καθ' αὑτὸ, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον πρότερον τοῦ καθ' αὑτό. ὕστερον ἄρα τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη καὶ νοῦ καὶ φύσεως· ὥστ' εἰ ὅτι μάλιστα τοῦ οὐρανοῦ αἴτιον τὸ αὐτόματον, ἀνάγκη πρότερον νοῦν καὶ φύσιν αἰτίαν εἶναι καὶ ἄλλων πολλῶν καὶ τοῦδε παντός.

Simplicius fol. 80 b. ἐν δὴ τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος ὅπερ φησὶν

---

16 Eudemus igitur in his Aristotelis argumentationem secutus non est, sed alia ratione idem more suo confirmare studuit; sumsit vero ex iis quae sequenti capite leguntur.

23 in Themistii paraphrasi ex compendio male intellecto fol. 27 fine legitur ἀνθρώπου.

ὁ Πλάτων ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν νόμων βούλεται δεῖξαι, καὶ δια πολλῶν αὐτὸ δείκνυσι, τοῦτο διὰ βραχέων ὁ Ἀριστοτέλης ἔδειξεν ἐνταῦθα, τὴν τῆς τύχης φύσιν ἥτις ποτέ ἐστιν ὁρισάμενος καὶ δείξας ὅτι ὑστέρα . . . ὁ δὲ Εὔδημος τὴν μὲν φύσιν τῆς τέχνης, τὴν δὲ τέχνην τῆς τύχης προτέραν δείκνυσιν.

XXV.

Simplicius fol. 81. καὶ Εὔδημος δὲ ἂν μὲν τὸ κατὰ τὴν τέχνην φησὶν ἀποτελέσῃ, εὐτυχία λέγεται, ἂν δὲ τὸ παρὰ ταύτην, ἀτυχία.

XXVI.

Aristoteles III, 1. p. 200 b, 32. οὐκ ἔστι δὲ κίνησις παρὰ τὰ πράγματα· μεταβάλλει γὰρ τὸ μεταβάλλον ἀεὶ ἢ κατ' οὐσίαν ἢ κατὰ ποσὸν ἢ κατὰ ποιὸν ἢ κατὰ τόπον. κοινὸν δ' ἐπὶ τούτων οὐδὲν ἔστι λαβεῖν, ὡς φαμέν, ὃ οὔτε τόδε οὔτε ποσὸν οὔτε ποιὸν οὔτε τῶν ἄλλων κατηγορημάτων οὐθέν. ὥστ' οὐδὲ κίνησις οὐδὲ μεταβολὴ οὐθενὸς ἔσται παρὰ τὰ εἰρημένα μηδενός γε ὄντος παρὰ τὰ εἰρημένα. ἕκαστον δὲ διχῶς ὑπάρχει πᾶσιν οἷον τὸ τόδε· τὸ μὲν γὰρ μορφὴ αὐτοῦ, τὸ δὲ στέρησις· καὶ κατὰ τὸ ποιόν· τὸ μὲν γὰρ λευκὸν τὸ δὲ μέλαν· καὶ κατὰ τὸ ποσόν· τὸ μὲν γὰρ τέλειον τὸ δ' ἀτελές. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν φορὰν τὸ μὲν ἄνω τὸ δὲ κάτω, ἢ τὸ μὲν κοῦφον τὸ δὲ

5 Aristoteles ipse infra cap. 8 multis φύσιν quam τέχνην, et τέχνην quam τύχην praestantiorem esse docet; haec tria quibus omnia fiunt, saepe a sophistis excussa sunt, vid. Plat. Legg. X, 185 (888) quem locum Alexander intelligit, IV, 341 (709), Astius ad h. l. p. 207.

8 haec Simplicius in eadem animadversione ad Aristotelis locum supra laudatum. Verba Eudemi paulum discrepant ab Aristotele; hic enim cap. 8 p. 197, 25 εὐτυχία δέ ἐστιν ὅταν ὡς προείλετο ἀποβῇ, ἀτυχία δ' ὅταν παρὰ τὴν προαίρεσιν. atque haec solus servat codex E, legit vero etiam Themistius in suo libro et transtulit. praeterea Eudemum p. 197, 28 non δυστυχεῖν, sed ἀτυχεῖν invenisse probatur.

19 scrib. et hic τὸ μὲν γὰρ ἄνω, quam particulam in praecedenti ex E restituimus; ceteri omnes τὸ μὲν τέλειον.

βαρύ. ὥστε κινήσεως καὶ μεταβολῆς ἐστὶν εἴδη τοσαῦτα ὅσα τοῦ ὄντος.

Simplicius fol. 93—4. ἀλλ' ἄξιον ζητεῖν, διὰ τί τοῦ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ ἐν πᾶσιν ὄντος τοῖς γένεσι τοῦ ὄντος καὶ τῆς κινήσεως οὔσης ἐνεργείας τοῦ δυνάμει ᾗ τοιοῦτόν ἐστιν, ἐν τέτρασι μόνοις γένεσι τοῦ ὄντος, τῇ οὐσίᾳ καὶ τῷ ποιῷ καὶ τῷ ποσῷ καὶ τῷ ποῦ ἔστιν ἡ κίνησις, ὡς καὶ ἐν κατηγορίαις δέδεικται, καὶ ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς πραγματείας ταύτης σπουδάσει δεῖξαι, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις οὐκέτι . . . ἀξιώσας τοίνυν ὁ Ἀριστοτέλης τὰς κινήσεις καὶ μεταβολὰς ἐκ τῶν ἐναντίων γίνεσθαι εἰς τὰ ἐναντία, ἢ ἐκ τῶν μεταξὺ τῶν ἐναντίων λόγον ἐχόντων, διὰ τοῦτό φησι κατ' οὐσίαν μὲν οὐκ ἔστι κίνησις, διὰ τὸ μηδὲν εἶναι τῶν ὄντων οὐσίᾳ ἐναντίον. οὐ μέντοι οὐδὲ ἐν τῷ πρός τι . . . οὐδὲ δὴ ἐπὶ τοῦ ποιοῦντος καὶ πάσχοντος οὐδὲ παντὸς κινουμένου καὶ κινοῦντος . . . . τούτων οὖν τῶν κατηγοριῶν οὕτως ἀποδιδοὺς τοὺς λογισμοὺς ὁ Ἀριστοτέλης τὸ κεῖσθαι τὸ ἔχειν καὶ τὴν ποτὲ κατηγορίαν παρῆκε . . ἀλλ' ἐν τῇ ποτὲ κατηγορίᾳ διὰ τί οὐκ ἂν εἴη κίνησις ἢ μεταβολή· ὡς γὰρ ἀπὸ τοῦ λευκοῦ εἰς τὸ μέλαν μεταβάλλω καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, οὕτως ἀπὸ τοῦ πέρυσιν εἰς τὸ τῆτες καὶ εἰς νέωτα. τί δὲ τοῦτο διαφέρει τοῦ ἀπὸ Λυκείου εἰς Ἀκαδημίαν; κἂν γὰρ τὰ μέρη τοῦ χρόνου φθείρηται, οὐδὲν παρὰ τοῦτο. οὐδὲ γὰρ εἰ τὸ Λύκειον ἐφθείρετο βαδίζοντος εἰς Ἀκαδημίαν, ἤδη διὰ τοῦτο οὐκ ἦν κατὰ τόπον κίνησις· καὶ γὰρ καὶ τὸ λευκὸν φθείρεται, ὅταν ἀπὸ λευκοῦ μεταβάλλω εἰς μέλαν. εἰ δὲ λέγοι τις, ὅτι ἡ μὲν κατὰ τόπον κίνησις φορά τίς ἐστι διὰ τόπου καὶ διέξοδος, διὰ δὲ τοῦ χρόνου οὐδὲν φέρεται, ἀλλὰ φερομένων συμπαρέρχεται καὶ ὁ χρόνος· τὸ γὰρ γῆρας καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἀλλοιώσεις εἰσὶ καὶ πάθη τῶν σωμάτων περὶ ἑαυτὰ καὶ ἐν ἑαυτοῖς, ὁ δὲ χρόνος ἄλλως συνδιέρχεται· εἴ τις οὖν ταῦτα λέγει, πολλῇ δοκεῖ μοι τῇ αἰσθήσει χρῆσθαι καὶ διὰ τοῦτο τὸ δραστήριον τοῦ χρόνου μὴ

συννοεῖν, ἀλλὰ τὴν μὲν κατὰ τόπον μεταβολὴν ἅτε ὑπ' αἴσθησιν τοῦ τόπου πίπτοντος ὁμολογεῖν, τὴν δὲ κατὰ χρόνον ἀπαλορεύειν ὡς οὐχ ὁρωμένου τοῦ χρόνου. καίτοι χρῆν ἐννοεῖν ὅτι δρᾷ τι ἑκάστοτε εἰς ἡμᾶς ὁ χρόνος καὶ ὥςπερ ἀπὸ λευκοῦ εἰς μέλαν μεταβάλλομεν, οὕτως ἀπὸ τοῦ περυσινοῦ πάθους εἰς τὸ τητινόν, οὐ καθὸ ἀπὸ πάθους εἰς πάθος ἡ μεταβολὴ οἷον ἀπὸ νεότητος εἰς γῆρας, κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἀλλοίαν διάθεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν χρονικὴν συνέμφασιν τοῦ περυσινοῦ καὶ τοῦ τητινοῦ· μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ καὶ Εὔδημος ὁ γνησιώτατος τῶν Ἀριστοτέλους ἑταίρων λέγων ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν φυσικῶν μετὰ τὸ εἰπεῖν τὰς ἄλλας τέτταρας κινήσεις·

> *καὶ γὰρ τὸ ποτὲ τοῖς δυνατοῖς ᾗ δύναται, συμβαίνει κινουμένοις. πάντα γὰρ ἐν χρόνῳ κινεῖται.*

εἰ μὴ ἄρα λέγοι τις ἐν χρόνῳ εἶναι, ἀλλὰ μὴ κατὰ χρόνον τὴν κίνησιν. σημεῖον δέ φασί τινες τοῦ μηδεμίαν εἶναι κατὰ χρόνον ἰδίως κίνησιν καὶ μηδεμίαν εἶναι κατὰ χρόνον ἠρεμίαν· οὐδὲ γὰρ ὁ χρόνος οὐδεὶς οὐδενὶ ὁ αὐτὸς, ἀλλ' ἀεὶ ὁ ἐπιὼν ἕτερος, ὥστε οὐκ ἔσται τὸ διαμένον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, τὸ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἐστὶ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ποιότητι. ἀλλ' ἐπισκεπτέον μήποτε τοῦτο τοῦ ἐναντίου σημεῖόν ἐστιν. εἰ γὰρ χρόνος οὐδεὶς οὐδενὶ ὁ αὐτὸς, ἀλλ' ἀεὶ ὁ ἐπιὼν ἕτερος, δῆλον ὅτι ὁ χρόνος ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι τὸ εἶναι ἔχει. πῶς οὖν τὸ ἐν τῷ χθεσινῷ χρόνῳ ὅταν ἐν τῷ σημερινῷ γένηται, οὐκ ἂν λέγοιτο κατὰ χρόνον μεταβάλλειν, κἂν ἔφθαρται ὁ χθεσινὸς χρόνος. Ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ τὸ κεῖσθαι, εἴπερ τοῦ κεῖσθαι διαφορὰ τὸ ὕπτιον καὶ τὸ πρῆνες καὶ ταῦτα ἐναντία ἀλλήλοις, διὰ τί μὴ λέγοιτο ἂν κατὰ θέσιν μεταβάλλειν τὸ ἐξ ὑπτίου εἰς τὸ πρηνὲς μεθιστάμενον; . . . ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ ὡπλῖσθαι ἐπὶ τὸ ἄοπλον μεταβαλὼν διὰ τί μὴ λέγοιτο ἂν κατὰ τὸ ἔχειν μεταβάλλειν; καὶ ἐν αἷς μὲν κατηγορίαις ἐστὶν ἐναντίωσις, διὰ τί μὴ καὶ κινεῖσθαι

λέγοιτο ἂν κατ' ἐκείνας τὸ ὑποκείμενον; . . . . ἀλλ' οἶδα μὲν ὅτι προπετὲς εἶναι δοκεῖ τὸ τὴν ἐναντίαν ἀφιέναι τῷ Ἀριστοτέλει φωνήν· ἕως δ' ἂν γνῶναι δυνηθῶμεν ἀκριβῶς τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης αὐτοῦ διατάξεως, ἀρκούμεθα πρὸς παραμυθίαν τῇ τε Εὐδήμου συνηγορίᾳ ἐπὶ τῆς ποτὲ κατηγορίας ῥηθείσῃ, καὶ ἔτι μᾶλλον τῇ Θεοφράστου σαφῶς τὴν κίνησιν καὶ τὴν μεταβολὴν ἐν ἁπάσαις ταῖς κατηγορίαις θεωροῦντος. λέγει γοῦν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν περὶ κινήσεως·

> οἰκειότερον δὲ ὅπερ καὶ λέγομεν καὶ ἔστιν, ἐνέργειαν τοῦ δυνάμει κινητοῦ ᾗ κινητόν, κατὰ γένος ἕκαστον τῶν κατηγοριῶν οἷον οὐσίας, ποσοῦ, ποιοῦ, φορητοῦ, τῶν ἄλλων. οὕτω γὰρ ἀλλοίωσις, αὔξησις, φορά, γένεσις καὶ αἱ ἐναντίαι ταύταις.

ἐν τῷ τρίτῳ δὲ οἶμαι σαφέστερον ταῦτα γέγραφεν·

> ἐν μὲν τῷ ἀφορισμῷ τῆς κινήσεως τοσαῦτά φαμεν αὐτῆς εἴδη, ὅσαι κατηγορίαι· τὴν γὰρ τοῦ δυνάμει ὄντος ᾗ τοιοῦτον ἐντελέχειαν κίνησιν.

καὶ τοῦτο δὲ ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ φησί·

> τοῦ δὲ πρός τι κίνησις τοῦ μὲν κατὰ λόγον οὐκ ἔστι, τοῦ δὲ κατὰ δύναμίν ἐστιν· ἡ γὰρ ἐνέργεια κίνησίς τε καὶ καθ' αὑτό.

ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ πλέον ζητητέον τὴν Ἀριστοτέλους γνώμην ἀνιχνευόντων ἡμῶν.

---

17 excidit *λέγομεν* vel simile quid.

23 Quum Eudemus autore Simplicio quartum motum *οὐσίας* traderet, nostrum Aristotelis locum, non librum quintum ubi *οὐσίας* motus negatur, secutus est; primus igitur Eudemi liber duos priores Aristotelis comprehendisse videtur Simplicii vero quaestio apta sane et fere necessaria est; cur enim Aristoteles *τὸ ποτέ* ne mentione quidem dignum censuit V, 1? ibi nunc legitur p. 225 b, 5 *εἰ νῦν αἱ κατηγορίαι διῄρηνται οὐσίᾳ καὶ ποιότητι καὶ τῷ ποῦ καὶ τῷ ποτὲ καὶ τῷ πρός τι καὶ τῷ ποσῷ καὶ τῷ ποιεῖν ἢ πάσχειν, ἀνάγκη τρεῖς εἶναι κινήσεις τήν τε τοῦ ποιοῦ καὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τὴν κατὰ τόπον.* etenim docet, neque *οὐσίας* neque *τοῦ πρός τι* neque

XXVII.

Aristotel. III, 2. *ὅτι δὲ καλῶς εἴρηται, δῆλον καὶ ἐξ ὧν οἱ ἄλλοι περὶ αὐτῆς λέγουσι, καὶ ἐκ τοῦ μὴ ῥᾴδιον εἶναι διορίσαι ἄλλως αὐτήν. οὔτε γὰρ τὴν κίνησιν καὶ τὴν μεταβολὴν ἐν ἄλλῳ γένει θεῖναι δύναιτ' ἄν τις. δῆλον δὲ σκοποῦσιν ὡς τιθέασιν αὐτὴν ἔνιοι ἑτερότητα καὶ ἀνισότητα καὶ τὸ μὴ ὂν φάσκοντες εἶναι τὴν κίνησιν· ὧν οὐδὲν ἀναγκαῖον κινεῖσθαι οὔτ' ἂν ἕτερα ᾖ οὔτ' ἂν ἄνισα οὔτ' ἂν οὐκ ὄντα. ἀλλ' οὐδ' ἡ μεταβολὴ οὔτ' εἰς ταῦτα οὔτ' ἐκ τούτων μᾶλλόν ἐστιν ἢ ἐκ τῶν ἀντικειμένων. αἴτιον δὲ τοῦ εἰς ταῦτα τιθέναι ὅτι ἀόριστόν τι δοκεῖ εἶναι ἡ κίνησις. τῆς δὲ ἑτέρας συστοιχίας αἱ ἀρχαὶ διὰ τὸ στερητικαὶ εἶναι ἀόριστοι· οὔτε γὰρ τόδε οὔτε τοιόνδε οὐδεμία αὐτῶν ἐστιν ὅτι οὐδὲ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν.*

Simplicius fol. 98 b. *καὶ ὅτι μὲν ὡς αἴτιον τὴν ἀνισότητα ὁ Πλάτων εἶπε, μετ' ὀλίγον ἔσται δῆλον ὅταν τὴν Πλάτωνος παραθῶμεν [τὴν] ῥῆσιν. νῦν δὲ τοσοῦτον ἰστέον ὅτι καὶ Εὔδημος πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἱστορῶν τὴν Πλάτωνος περὶ κινήσεως δόξαν καὶ ἀντιλέγων αὐτῇ τάδε γράφει·*

Πλάτων δὲ τὸ μέγα καὶ μικρὸν καὶ τὸ μὴ ὂν

τοῦ ποιεῖν ἢ πάσχειν esse *κίνησιν*; negligit vero illud *τὸ ποτέ*, itaque temporis quaestionem ab eo omissam esse expositio demonstrat, et sane lemmatis verba *καὶ τῷ ποτὲ* ignorant codices E. H. Themistius, item Metaphysica quibus hic quoque locus e Physicis male insertus est; addidit qui ea ex more philosophi flagitari sensit. Et reliquas quidem categorias ab autore cum physicos libros componeret, nondum constitutas esse credas, temporis vero praedicamentum qui eum fugere potuit? rationem indicavit Eudemus. nam *φορά, ἀλλοίωσις, αὔξησις καὶ φθίσις* tempore omnibus communi eveniunt, *πάντα γὰρ ἐν χρόνῳ κινεῖται*, quae ipse Aristoteles scripsit V, 4 p. 227 b, 26. differunt igitur *κατὰ σχέσιν* et *κατὰ διάθεσιν*. Non mirum vero Eudemum hanc, Theophrastum omnes categorias verbo tetigisse; accuratius hanc quaestionem Simplicius infra V, 2 fol. 200—1 excutit et solvit, quam integram inseruimus.

11 *ὅτι οὐδὲ*] sic omnes libri; leg. *οὔτε* quod in Metaphys. K. 9 p. 1066, 16.

καὶ τὸ ἀνώμαλον καὶ ὅσα τούτοις ἐπὶ ταὐτὸ φέρει, τὴν κίνησιν λέγει· φαίνεται δὲ ἄτοπον αὐτὸ τοῦτο τὴν κίνησιν λέγειν· παρούσης γὰρ δοκεῖ κινήσεως κινεῖσθαι τὸ ἐν ᾧ· ἀνίσου δὲ ὄντος ἢ ἀνωμάλου προςαναγκάζειν ὅτι κινεῖται γελοῖον, βέλτιον δὲ αἴτια λέγειν ταῦτα ὥςπερ Ἀρχύτας.

καὶ μετ' ὀλίγον·

τὸ δ' ἀόριστόν φησι καλῶς ἐπὶ τὴν κίνησιν οἱ Πυθαγόρειοι καὶ ὁ Πλάτων ἐπιφέρουσιν· οὐ γὰρ δὴ ἄλλος γε οὐδεὶς περὶ αὐτῆς εἴρηκεν. οὐ γὰρ ὥρισται. καὶ τὸ ἀτελὲς δὴ καὶ τὸ μὴ ὄν· γίγνεται γὰρ, γινόμενον δὲ οὐκ ἔστι.

. . . καὶ ὅ γε Εὔδημος σαφέστερον ἐξέθετο τὴν Ἀριστοτέλους ἀπόδειξιν ἐν οἷς πρὸ ὀλίγου παρεθέμην διὰ τοῦ· παρούσης γὰρ κινήσεως δοκεῖ κινεῖσθαι τὸ ἐν ᾧ· ἀνίσου δὲ ὄντος ἢ ἀνωμάλου προςαναγκάζειν ὅτι κινεῖται, γελοῖον.

XXVIII.

Aristotel. III, 3. καὶ τὸ ἀπορούμενον δὲ φανερὸν ὅτι ἔστιν ἡ κίνησις ἐν τῷ κινητῷ· ἐντελέχεια γάρ ἐστι τούτου, καὶ ὑπὸ τοῦ κινητικοῦ. καὶ ἡ τοῦ κινητικοῦ δὲ ἐνέργεια οὐκ ἄλλη ἐστίν· δεῖ μὲν γὰρ εἶναι ἐντελέχειαν ἀμφοῖν· κινητικὸν μὲν γάρ ἐστι τῷ δύνασθαι, κινοῦν δὲ τῷ ἐνεργεῖν. ἀλλ' ἔστιν ἐνεργητικὸν τοῦ κινητοῦ, ὥστε ὁμοίως μία ἡ ἀμφοῖν ἐνέργεια ὥςπερ τὸ αὐτὸ

---

5 βέλτιον γὰρ αἴτιον λέγειν ὥςπερ cod. Par. ap. Brand. Mus. Rhen. II, 221.

12 Aliis verbis eandem rationem Eudemus explicat, cur τὸ ἀόριστον et τὸ ἀτελὲς dixerint κίνησιν. Aristoteles enim haec: τοῦ δὲ δοκεῖν ἀόριστον εἶναι τὴν κίνησιν αἴτιον ὅτι οὔτε εἰς δύναμιν τῶν ὄντων οὔτε εἰς ἐνέργειαν ἔστι θεῖναι αὐτὴν ἁπλῶς. οὔτε γὰρ τὸ δυνατὸν ποσὸν εἶναι κινεῖται ἐξ ἀνάγκης οὔτε τὸ ἐνεργείᾳ ποσόν, ἥ τε κίνησις ἐνέργεια μέν τις εἶναι δοκεῖ, ἀτελὴς δέ. αἴτιον δ' ὅτι ἀτελὲς τὸ δυνατὸν οὗ ἐστιν ἐνέργεια.

διάστημα ἓν πρὸς δύο καὶ δύο πρὸς ἕν, καὶ τὸ ἄναντες καὶ τὸ κάταντες· ταῦτα γὰρ ἓν μέν ἐστι, ὁ μέντοι λόγος οὐχ εἷς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος καὶ κινουμένου.

Simplicius fol. 100 b. λέγει οὖν ὅτι καὶ τὸ ἀπορούμενον ἐν τούτοις λέλυται ἐκ τοῦ τῆς κινήσεως ὁρισμοῦ· φανερὸν γὰρ ὅτι ἐν τῷ κινητῷ ἐστιν ἡ κίνησις εἴπερ ἐντελέχειά ἐστι τοῦ κινητοῦ ὑπὸ τοῦ κινητικοῦ·

ὑπεναντιοῦσθαι δέ φησιν Εὔδημος τοῖς λέγουσιν ἐν τῷ πάσχοντι καὶ κινουμένῳ εἶναι τὴν κίνησιν τὸ περὶ τὰς αἰσθήσεις· λέγομεν γὰρ ὁρᾶται ὅρασις, [ἀκούει] ἀκούεται ἄκουσις. δοκεῖ οὖν ἡ ὅρασις ἐν τῷ ὁρῶντι εἶναι καὶ ἡ ἄκουσις ἐν τῷ ἀκούοντι. ὁμοίως καὶ αἱ γεύσεις καὶ αἱ λοιπαί· ταῦτα δὲ ἐν τῇ τοῦ ποιοῦντος καὶ κινοῦντος εἶναι δοκεῖ συστοιχίᾳ. ἀπατώμεθα δέ φησι τῇ λέξει ἐπακολουθοῦντες καὶ μὴ ἐννοοῦντες ὅτι τὸ αἰσθανόμενον πάσχει.

ἀλλὰ διὰ τί οὐκ ἔστιν ἐνέργεια καὶ τοῦ κινοῦντος; εἰ γὰρ πρότερον τὸ κινητικὸν ὂν τοῦτο δυνάμει κινοῦν ἐστιν, ἀνάγκη ὅταν κινοῦν ἐνεργείᾳ γένηται, τότε κινεῖν καὶ ἐνεργεῖν κατὰ τὸ κινεῖν. διὰ τί οὖν ἡ τοῦ κινητοῦ ἐνέργεια κίνησίς ἐστι καὶ μὴ μᾶλλον ἡ τοῦ κινοῦντος; ἢ οὐκ ἄλλη ἐστὶν ἡ τοῦ κινητικοῦ ἐνέργεια· ἔστι γὰρ κινητικὸν ἐνεργητικὸν τοῦ κινητοῦ. μία οὖν ἡ ἀμφοῖν ἐνέργεια, ὡς μὲν ἀπὸ τοῦ κινοῦντος ἐνέργεια λεγομένη κυριώτερον, ὡς δὲ ἐν τῷ κινουμένῳ πάθος μᾶλλον ἤπερ ἐνέργεια.

XXIX.

Aristoteles III, 4. p. 203, 16. οἱ δὲ περὶ φύσεως ἅπαντες ἀεὶ ὑποτιθέασιν ἑτέραν τινὰ φύσιν τῷ ἀπείρῳ τῶν λεγομένων στοιχείων, οἷον ὕδωρ ἢ ἀέρα ἢ τὸ μεταξὺ τούτων. τῶν δὲ πεπε-

---

11 ἀκούει delendum.

ρασμένα ποιούντων στοιχεῖα οὐθεὶς ἄπειρα ποιεῖ· ὅσοι δὲ ἄπειρα ποιοῦσι τὰ στοιχεῖα, καθάπερ Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος, ὁ μὲν ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν, ὁ δ' ἐκ τῆς πανσπερμίας τῶν σχημάτων, τῇ ἁφῇ συνεχὲς τὸ ἄπειρον εἶναί φασιν.

Simplicius fol. 106. ὅσοι δέ φησι πλήθει ἄπειρα ποιοῦσι τὰ στοιχεῖα ὥςπερ Ἀναξαγόρας ἀπείρους τῷ πλήθει τὰς ὁμοιομερείας ὑποτιθέμενος, Δημόκριτος δὲ τὰς ἀτόμους, οὗτοι κατὰ μὲν τὸ πλῆθος προφανῶς εἰσάγουσι τὸ ἄπειρον, ὅπερ ἐνεδείξατο ὁ Ἀριστοτέλης εἰπών, ὅσοι δὲ ἄπειρα ποιοῦσι τὰ στοιχεῖα· ὅτι δὲ κατὰ μέγεθος, δείκνυσι λέγων· τῇ ἁφῇ συνεχὲς τὸ ἄπειρον εἶναί φασι, οὐ τῇ ἑνώσει, ὡς οἱ ἓν ἄπειρον λέγοντες τὸ στοιχεῖον. ὅτι δὲ τῇ ἁφῇ συνεχὲς ἄπειρόν τι, καὶ ἐκ τούτων γίνεται δῆλον· τὰ γὰρ ἄπειρα τῷ πλήθει μέγεθος ἔχοντα καὶ ὁμοειδῆ ὄντα ὥστε καὶ ἅπτεσθαι ἀλλήλων, ἄπειρον ποιεῖ μέγεθος τῇ ἁφῇ συνεχές. διὸ καὶ Εὔδημος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν φυσικῶν τὸ κατὰ πλῆθός φησιν ὁμοειδὲς ἄπειρον λέγειν οὐδὲν διαφέρει ἢ κατὰ τὸ μέγεθος ἄπειρον.

XXX.

Aristot. III, 4. p. 203 b, 15. τοῦ δ' εἶναί τι ἄπειρον ἡ πίστις ἐκ πέντε μάλιστ' ἂν συμβαίνοι σκοποῦσιν, ἔκ τε τοῦ χρόνου (οὗτος γὰρ ἄπειρος) καὶ ἐκ τῆς ἐν τοῖς μεγέθεσι διαιρέσεως (χρῶνται γὰρ καὶ οἱ μαθηματικοὶ τῷ ἀπείρῳ), ἔτι τῷ οὕτως ἂν μόνως μὴ ὑπολείπειν γένεσιν καὶ φθορὰν εἰ ἄπειρον εἴη ὅθεν ἀφαιρεῖται τὸ γιγνόμενον. ἔτι τῷ τὸ πεπερασμένον ἀεὶ πρός τι περαίνειν, ὥστε ἀνάγκη μηδὲν εἶναι πέρας, εἰ ἀεὶ περαίνειν ἀνάγκη ἕτερον πρὸς ἕτερον. μάλιστα δὲ καὶ κυριώτατον ὃ τὴν κοινὴν ποιεῖ ἀπορίαν πᾶσιν· διὰ γὰρ τὸ ἐν τῇ νοήσει μὴ ὑπολείπειν καὶ ὁ ἀριθμὸς δοκεῖ ἄπειρος εἶναι, καὶ τὰ μαθηματικὰ μεγέθη καὶ τὸ ἔξω τοῦ οὐρανοῦ. ἀπείρου δὲ ὄντος τοῦ ἔξω, καὶ σῶμα ἄπειρον εἶναι δοκεῖ καὶ κόσμοι· τί γὰρ μᾶλλον τοῦ

κενοῦ ἐνταῦθα ἢ ἐνταῦθα; ὥστ᾽ εἴπερ μοναχοῦ καὶ πανταχοῦ εἶναι τὸν ὄγκον. ἅμα δ᾽ εἰ καὶ ἔστι κενὸν καὶ τόπος ἄπειρος, καὶ σῶμα ἄπειρον εἶναι ἀναγκαῖον· ἐνδέχεσθαι γὰρ ἢ εἶναι οὐδὲν διαφέρει ἐν τοῖς ἀϊδίοις.

Simplicius fol. 107 b. ... δευτέρα δὲ πίστις τοῦ εἶναι τὸ ἄπειρον ἐκ τῆς ἐν τοῖς μεγέθεσι διαιρέσεως ἢ ὡς Εὔδημός φησιν ἐν τοῖς συνεχέσι· δοκεῖ γὰρ οὐχ ὑπολείπειν ... Πέμπτον δὲ ὃ μάλιστα καὶ κυριώτατόν φησιν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ κοινὴν ἀπορίαν ποιοῦν πᾶσιν ἡ τῆς νοήσεως, ἤτοι τῆς φαντασίας τῆς ἡμετέρας δύναμις, ἀεί τι προστιθέναι καὶ ἀφαιρεῖν ἰσχύουσα καὶ μηδέποτε ἡττωμένη καὶ ὑπολείπουσα. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ ἀριθμὸς ἐπ᾽ ἄπειρον αὔξεσθαι δοκεῖ, ὅτι παντὶ τῷ προςτιθεμένῳ ἀριθμῷ δυνάμεθα προςθεῖναι μονάδα ἢ ἀριθμόν. καὶ τὰ μαθηματικὰ μεγέθη ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρεῖσθαι καὶ αὔξεσθαι ὅτι πᾶν τὸ λαμβανόμενον δυνατὸν τεμεῖν καὶ τὸ τμῆμα προςθεῖναι τῇ ἐπινοίᾳ· οὐ γὰρ δὴ τῇ αἰσθήσει. ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπίνοια κατὰ τὰ πράγματα δοκεῖ γίνεσθαι, οἰόμεθα τὰ πράγματα οὕτως ἔχειν ὡς φανταζόμεθα. τὸ αὐτὸ δὲ πάσχομεν καὶ περὶ τὸ ἔξω τοῦ οὐρανοῦ. ἀεὶ γὰρ τοῦ ληφθέντος ἔξω τι ἐπινοοῦμεν, καὶ οὕτως ἄπειρον δοκεῖ τὸ ἔξω. καὶ εἰ μὲν κενόν, ὡς ἐδόκει λέγειν Δημόκριτος, ἄπειροι ἂν εἶεν καὶ οἱ κόσμοι. τί γὰρ μᾶλλον τοῦ κενοῦ ἐνταῦθα ἢ ἐνταῦθα; ὥστε εἴπερ μοναχοῦ, καὶ πανταχοῦ ἂν εἶναι τὸν σωματικὸν ὄγκον, ὥστε καὶ αὐτὸν ἄπειρον εἶναι. καὶ ἄλλως εἰ τὸ κενὸν τόπος ἐστὶ δυνάμενος δέξασθαι σῶμα, ἐπὶ δὲ τῶν ἀϊδίων τὸ δυνατὸν γενέσθαι πάντως ἂν καὶ γένοιτο, ὡς εἰ μὴ γένοιτο, οὐδὲ ἐνδεχόμενον γενέσθαι· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν φθαρτῶν οὐδὲν κωλύει φθαρῆναι, πρὶν εἰς ἔργον ἐκβῆναι τὸ ἐνδεχόμενον· ἐπὶ δὲ τῶν ἀϊδίων ἀδύνατον. διὸ ἐν τοῖς ἀϊδίοις οὐκ ἔστι τὸ ἐνδεχόμενον, ἀλλ᾽ ἐν μόνοις τοῖς γενητοῖς καὶ φθαρτοῖς, ὥστε εἰ ἄπειρον τὸ κενόν, καὶ ὁ τόπος ἄπειρον ἔσται καὶ σῶμα ἄπειρον, ὅπερ πέφυκε δέχεσθαι ὁ ἄπειρος τόπος.

Ἀρχύτας δὲ ὥς φησιν Εὔδημος, οὕτως ἠρώτα τὸν λόγον· ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἤγουν τῷ ἀπλανεῖ οὐρανοῦ γενόμενος, πότερον ἐκτείναιμι ἂν τὴν χεῖρα ἢ τὴν ῥάβδον εἰς τὸ ἔξω ἢ οὐκ ἄν; τὸ μὲν οὖν μὴ ἐκτείνειν, ἄτοπον· εἰ δὲ ἐκτείνω, ἤτοι σῶμα ἢ τόπος τὸ ἐκτὸς ἔσται. διοίσει δὲ οὐδὲν ὡς μαθησόμεθα. ἀεὶ οὖν βαδιεῖται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τὸ ἀεὶ λαμβανόμενον πέρας καὶ ταὐτὸν ἐρωτήσει. καὶ εἰ ἀεὶ ἕτερον ἔσται ἐφ' ὃ ἡ ῥάβδος, δηλονότι καὶ ἄπειρον. καὶ εἰ μὲν σῶμα, δέδεικται τὸ προκείμενον· εἰ δὲ τόπος, ἔστι δὲ τόπος τὸ ἐν ᾧ σῶμά ἐστιν ἢ δύναιτ' ἂν εἶναι, τὸ δὲ δυνάμει ὡς ὂν χρὴ τιθέναι ἐπὶ τῶν ἀϊδίων, καὶ οὕτως ἂν εἴη σῶμα ἄπειρον καὶ τόπος.

μήποτε δὲ οὗτος ὁ λόγος καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀπορήσει δριμέως, τοὺς λέγοντας μηδὲν εἶναι ἔξω τοῦ οὐρανοῦ ὡς τοῦ κοσμικοῦ σώματος, οὗ πέρας ὁ οὐρανὸς, τὴν ὅλην χώραν κατειληφότος. εἰ οὖν ἐν τῷ νώτῳ τοῦ οὐρανοῦ γενόμενος ἐκτείνοι τὴν χεῖρα, ποῦ ἂν ἐκτανθείη· οὐ γὰρ δὴ εἰς τὸ μηδέν. οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἐν τῷ μὴ ὄντι. ἀλλ' οὐδὲ κωλυθήσεται ἐκτεῖναι· ὑπὸ γὰρ τοῦ μηδενὸς οὐ δυνατὸν κωλυθῆναι.

Οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης ἐκ πέντε μᾶλλον εἶναι τὴν πίστιν φησὶ τοῦ εἶναι τὸ ἄπειρον. ὁ δὲ Εὔδημος δι' αἰτίας ἕξ φησιν, ὧν πρώτην εἰπὼν τὴν ἐν τῷ συνεχεῖ διαίρεσιν ἐπ' ἄπειρον γινομένην, ταύτης ἀντίστροφόν φησι τὴν κατὰ πρόςθεσιν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς θεωρουμένην, οὐδὲ ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν ὁ Ἀριστοτέλης παρῆκεν ἐν τοῖς διὰ τὴν ἐπίνοιαν νομιζομένοις ἀπείροις θεὶς αὐτὴν ὅτε ἔλεγε· καὶ ὁ ἀριθμὸς . . . ἐπ' ἄπειρον.

---

22 μᾶλλον] μάλιστα Brand. III, 228.

XXXI.

Aristotel. III, 5. p. 204, 30. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται εἶναι τὸ ἄπειρον ὡς ἐνεργείᾳ ὂν καὶ ὡς οὐσίαν καὶ ἀρχήν· ἔσται γὰρ ὁτιοῦν αὐτοῦ ἄπειρον τὸ λαμβανόμενον, εἰ μεριστόν. τὸ γὰρ ἀπείρῳ εἶναι καὶ ἄπειρον τὸ αὐτὸ εἴπερ οὐσία τὸ ἄπειρον καὶ μὴ καθ' ὑποκειμένου, ὥστ' ἢ ἀδιαίρετον ἢ εἰς ἄπειρα διαιρετόν· πολλὰ δ' ἄπειρα τὸ αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον. ἀλλὰ μὲν ὥσπερ ἀέρος ἀὴρ μέρος, οὕτω καὶ ἄπειρον ἀπείρου, εἴ γε οὐσία ἐστὶ καὶ ἀρχή. ἀμέριστον ἄρα καὶ ἀδιαίρετον. ἀλλ' ἀδύνατον τὸ ἐντελεχείᾳ ὂν ἄπειρον· ποσὸν γάρ τι εἶναι ἀναγκαῖον.

Simplicius fol. 109 b. καὶ ἄλλο δὲ τοῖς ὡς οὐσίαν καὶ ἀρχὴν ὑποτιθεμένοις τὸ ἄπειρον, ὡς ἄτοπον ἑπόμενον ὁ Εὔδημος ἐπάγει· εἰ γάρ ἐστι φησὶ στοιχεῖον τὸ ἄπειρον καὶ κινεῖταί τι ἐξ αὐτοῦ, ἔσται ἐν τῷ γινομένῳ πεπερασμένον τι· οὐ γὰρ δὴ πάντα γε τὰ γινόμενα ἔσται ἄπειρα. συμβήσεται οὖν τὸ ἄπειρον ἐν τῷ πεπερασμένῳ εἶναι.

XXXII.

Aristoteles III, 5. p. 204, b. 22. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἓν καὶ ἁπλοῦν εἶναι ἐνδέχεται τὸ ἄπειρον σῶμα, οὔτε ὡς λέγουσί τινες τὸ παρὰ τὰ στοιχεῖα, ἐξ οὗ ταῦτα γεννῶσιν οὔθ' ἁπλῶς. εἰσὶ γάρ τινες οἳ τοῦτο ποιοῦσι τὸ ἄπειρον, ἀλλ' οὐκ ἀέρα ἢ ὕδωρ, ὡς μὴ τἄλλα φθείρηται ὑπὸ τοῦ ἀπείρου αὐτῶν . . . ἀδύνατον δ' εἶναι τοιοῦτον, οὐχ ὅτι ἄπειρον, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστι τοιοῦτον σῶμα αἰσθητὸν παρὰ τὰ στοιχεῖα καλούμενα· ἅπαντα γὰρ ἐξ οὗ ἐστὶ, καὶ διαλύεται εἰς τοῦτο, ὥστε ἦν ἂν ἐνταῦθα παρὰ ἀέρα καὶ πῦρ καὶ γῆν καὶ ὕδωρ· φαίνεται δ' οὐδέν.

---

3 integer locus translatus in Metaphys. K, 10. p. 1066 b, 11 ubi verba εἰ μεριστὸν non male infra post ἄπειρα διαιρετὸν leguntur.

Simplicius fol. 111. ἴσως ἐρεῖ τις ὅτι καὶ κατ' αὐτὸν ἐξ ὕλης καὶ εἴδους ἐστὶ τὸ σύνθετον ὥστε καὶ τὴν ἀνάλυσιν εἰς ταῦτα γίνεσθαι, καὶ ὅμως οὐδέποτε φαίνεται ἐνταῦθα γυμνὴ ἡ ὕλη, ἀλλ' οὐδὲ τὸ εἶδος καθ' ἑαυτό. ἢ τούτου αἴτιον τὸ ἀεὶ μὲν ἔχειν τὴν ὕλην εἶδος ἐν ἑαυτῇ ἄλλοτε ἄλλο, τὴν δὲ γένεσιν ἐκ τῶν ἐναντίων εἰδῶν εἶναι, καὶ τὴν φθορὰν εἰς τὰ ἐναντία εἴδη; ἐπειδὴ οὖν τὸ ξύλον ψυχρὸν ἐκ τοῦ ξύλου θερμοῦ ἐγένετο, ὅταν φθαρῇ τὸ ξύλον ψυχρόν, εἰς τὸ ξύλον θερμὸν φθείρεται καὶ ὁρᾶται τοῦτο. κἂν λέγηται οὖν ἐξ ὕλης καὶ τοὐναντίου εἴδους γίνεσθαι τὰ γινόμενα, ἀλλ' ἐκ μὲν τῆς ὕλης ὡς ἀεὶ ἐνυπαρχούσης, ἐκ δὲ τοῦ ἐναντίου εἴδους ὡς μεταβάλλοντος εἰς τὸ ἐναντίον. ἔοικε δὲ καὶ ὁ *Εὔδημος* ὡς ἀπορήσας τὴν ἀπορίαν ταύτην οὕτω πως λύειν. εἰπὼν γὰρ ὅτι ἐνταῦθα οὐ φαίνεται παρὰ τὰ Ἐμπεδόκλεια καὶ τὰ ἐκ τούτων οὐδέν, ἐπάγει· *τοῖς δὲ τὸ ἄμορφον λέγουσιν ἐνδέχεται· τὸ γὰρ τούτοις ὑποκείμενον.*

XXXIII.

Aristotel. III, 5. p. 205 b, 35. ἁπλῶς δ' εἰ ἀδύνατον τόπον ἄπειρον εἶναι, ἐν τόπῳ δὲ πᾶν σῶμα, ἀδύνατον ἄπειρόν τι εἶναι σῶμα. ἀλλὰ μὴν τό γε ποῦ ἐν τόπῳ, καὶ τὸ ἐν τόπῳ ποῦ. εἰ οὖν μηδὲ ποσὸν οἷόν τ' εἶναι τὸ ἄπειρον· ποσὸν γάρ τι ἔσται οἷον δίπηχυ ἢ τρίπηχυ· ταῦτα γὰρ σημαίνει τὸ ποσόν· οὕτω καὶ τὸ ἐν τόπῳ ὅτι ποῦ· τοῦτο δὲ ἢ ἄνω ἢ κάτω ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ διαστάσει τῶν ἕξ. τούτων δ' ἕκαστον πέρας τί ἐστιν.

Simplicius fol. 114. ἀπὸ τῶν διαφορῶν τῶν τόπων δείξας ὅτι οὐχ οἷόν τε τὸ ἄπειρον ἐν τόπῳ εἶναι, οὐδὲ τὸ ἐν τόπῳ ἄπειρον, ἵνα μή τις λέγῃ ὅτι ἐν μερικῷ μὲν τόπῳ οὐκ ἔστι τὸ ἄπειρον, ἐν τῷ ὅλῳ δὲ καὶ ἐν τῷ ἁπλῶς ἀπείρῳ ὄντι τί κωλύει

---

16 **haec integra non sunt; exciderunt quaedam quae sententiam a Simplicio supra indicatam explerent.**

ἄπειρον εἶναι σῶμα, πρὸς τὴν τοιαύτην ἔνστασιν λέγει, ὅτι εἰ ἀδύνατον τόπον ἄπειρον εἶναι, ἐν τόπῳ δὲ πᾶν σῶμα, ἀδύνατον ἄπειρον εἶναι σῶμα . . . τὴν δὲ πρόςληψιν τὴν λέγουσαν ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον τόπον ἄπειρον εἶναι, τίθησι καὶ κατασκευάζει διὰ τοῦ δεῖξαι ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ εἶναι τὸ μὴ ἔν τινι τόπῳ ὄν. τοῦτο δὲ διότι τῶν κοινῶν ἡ ὕπαρξις ἐν τοῖς καθέκαστά ἐστιν. οὐ γὰρ γένος τι κατηγορεῖται ἐν ὑπάρξει ὄντος, τοῦτο καὶ ἄτομόν τί ἐστιν, οἷον εἰ ἄνθρωπος, καὶ τὶς ἄνθρωπος. οὕτω δὲ καὶ εἰ τὸ ποῦ οἷον τὸ ἄνω ἢ τὸ κάτω, τοῦτο καὶ ἐν τόπῳ ἐστὶ καὶ τὸ ἐν τόπῳ πάντως ποῦ, τουτέστιν ἢ ἄνω ἢ κάτω, ἢ ἁπλῶς ἔν τινι ἀτόμῳ τόπῳ· διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ ποσὸν ἁπλῶς ἐστὶ τὸ ἄπειρον, ὅτι ἀνάγκη καὶ τὶ ποσὸν αὐτὸ ἀφωρισμένον εἶναι, οἷον τὸ δίπηχυ ἢ τρίπηχυ, εἴπερ τὸ κοινὸν ἐν τῷ ἀτόμῳ τὴν ὕπαρξιν ἔχει. ὁ μέντοι Εὔδημος ὁμολόγως ἔχειν φησὶ τὸ μὲν τὶ πρὸς τὸ τόδε, τὸ δὲ ποιὸν πρὸς τὸ οἷον, τὸ δὲ ποσὸν πρὸς τὸ ὅσον, τὸ δὲ ποῦ πρὸς τὸ οὗ, καὶ τὰ μὲν εἶναι καθόλου, τὰ δὲ καθέκαστα, οἷον τὸ μὲν ποῦ ἐν τόπῳ, τὸ δὲ οὗ Ἀθήνησιν. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης ἔοικε τὸ ποῦ ἀντὶ τοῦ καθέκαστον λαμβάνειν.

XXXIV.

Aristotel. III, 6. p. 206, 28. *οὐ δεῖ δὲ τὸ δυνάμει ὂν λαμβάνειν ὥςπερ εἰ δυνατὸν τοῦτ' ἀνδριάντα εἶναι, ὡς καὶ ἔσται τοῦτ' ἀνδριάς, οὕτω καὶ ἄπειρόν τι ὃ ἔσται ἐνεργείᾳ. ἀλλ' ἐπεὶ πολλαχῶς τὸ εἶναι, ὥςπερ ἡ ἡμέρα ἐστὶ καὶ ὁ ἀγὼν τῷ ἀεὶ ἄλλο καὶ ἄλλο γίνεσθαι, οὕτω καὶ τὸ ἄπειρον. καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ἐστὶ καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ. Ὀλύμπια γάρ ἐστι καὶ τῷ δύνασθαι τὸν ἀγῶνα γίνεσθαι καὶ τῷ γίνεσθαι. ἄλλως δ' ἔν τε τῷ χρόνῳ δῆλον τὸ ἄπειρον καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τῶν μεγεθῶν.*

Simplicius fol. 114 b. *εἰ δὲ καὶ ἐν τῷ διαιρεῖσθαι θεωρεῖται τὸ ἐπ' ἄπειρον, μὴ θαυμάσῃς· τὸ γὰρ τοιοῦτον ἐνεργείᾳ τὸ ἐν τῷ*

γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον σύνεστιν ἀεὶ τῷ δυνάμει. καὶ διὰ τοῦτο ἔχει ἀεὶ τὴν ἐν τῷ γίνεσθαι παράτασιν, ὅτι οὐδαμῶς τοῦ δυνάμει ἀπολύεται. ἀπολυθὲν γάρ ἐστιν ὅπερ ἐστὶ καὶ πέρας ἔχει καὶ οὐδὲν ἄπειρον. διὸ τὰ ἐνεργείᾳ μόνως ὄντα ὅλα ἅμα ἐστὶ καὶ οὔτε τὸ δυνάμει ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, οὔτε τὸ ἐπ' ἄπειρον. διὸ οὐδὲ χρόνος ὁ κατ' ἀριθμὸν κινούμενος, ἀλλ' αἰὼν ὁ ἐν ἑνὶ μένων. εἰκότως ἄρα ἐν τῷ δυνάμει λέγεται εἶναι τὸ ἄπειρον καὶ οὐκ ἐν τῷ ἐνεργείᾳ. τὸ μὲν γὰρ μερισθὲν ὥρισται ἀεὶ ὥς φησιν Εὔδημος, καὶ οὐκ ἔστιν ἄπειρον· πεπερασμένον γὰρ πεπερασμένῳ προςτίθεται· ἡ δὲ διαίρεσις οὐχ ὑπολείπει· ὃ γὰρ γένοιτ' ἄν, οὐχ ὥρισται, τὸ δὲ ἀόριστον ποσὸν ἄπειρον.

XXXV.

Aristot. III, 8. p. 208, 14. *τὸ δὲ τῇ νοήσει πιστεύειν ἄτοπον· οὐ γὰρ ἐπὶ τοῦ πράγματος ἡ ὑπεροχὴ καὶ ἡ ἔλλειψις, ἀλλ' ἐπὶ τῆς νοήσεως. ἕκαστον γὰρ ἡμῶν νοήσειεν ἄν τις πολλαπλάσιον ἑαυτοῦ αὔξων εἰς ἄπειρον· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἔξω τοῦ ἄστεός τίς ἐστιν ἢ τοῦ τηλικοῦδε μεγέθους ὃ ἔχομεν, ὅτι νοεῖ τις, ἀλλ' ὅτι ἔστιν· τοῦτο δὲ συμβέβηκεν.*

Simplicius fol. 120b. *οὐ γὰρ εἴ τι νοοῦμεν καὶ φανταζόμεθα καὶ ὀνειροπολοῦμεν, ἤδη τοῦτο καὶ ἔστιν· οὕτω γὰρ ἂν καὶ τραγέλαφος εἴη, καὶ πολλὰ ἕτερα ὧν οὐδὲν οὔτε ἔστιν οὔτε ἐνδέχεται εἶναι. ὥςπερ γὰρ οἱ γραφεῖς πολλὰ νοοῦσι καὶ γράφουσι οὐ μόνον εἴδη, ἀλλὰ καὶ μικρὰ ἀντὶ μεγάλων, καὶ μεγάλα ἀντὶ μικρῶν, οὕτω καὶ ἡ φαντασία γράφει ἐν αὐτῇ καὶ πλάττει μυρία τῶν μὴ ὄντων, καὶ οὕτω Διάρη χιλίων σταδίων ἐστὶ φαντάζεσθαι τῆς πόλεως μείζω καὶ τὸ ὑπερέχον αὐτοῦ ἐκτὸς τῆς πόλεως. κάλλιον γὰρ οἶμαι τὸ ἔξω τοῦ ἄστεος οὕτως ἀκούειν, ὡς ὁ Εὔδημος ἐνόησε τὰ τοῦ καθηγεμόνος, ὡς μείζονα τῆς πόλεως τὸν Διάρη φανταζομένων, καὶ μὴ ὡς Ἀλέξανδρος ἐξηγεῖται, ὅταν ἡμᾶς αὐτοὺς ἔνδον ὄντας ἄστεος ἔξω νοήσωμεν ἢ πολλαπλασίους κατὰ*

τὸ μέγεθος, ὡς τοῦ ἔξω τοῦ ἄστεος κατὰ τὸν τόπον ἔχοντος μόνον τὴν παραλλαγήν, καὶ ἔοικεν οὕτως ἐξηγεῖσθαι διὰ τὸ ἐπ' ἄλλου καὶ ἄλλου ἀκοῦσαι τὸ ἀλλ' οὐ . . ἐστὶν καὶ τὸ ἢ τοῦ . . ἔχομεν.

XXXVI.

Aristot. IV, 1. *ὁμοίως δ' ἀνάγκη καὶ περὶ τόπου τὸν φυσικὸν ὥσπερ καὶ περὶ ἀπείρου γνωρίζειν, εἰ ἔστιν ἢ μή, καὶ πῶς ἐστί, καὶ τί ἐστι. τά τε γὰρ ὄντα πάντες ὑπολαμβάνουσι εἶναί που (τὸ γὰρ μὴ ὂν οὐδαμοῦ εἶναι· ποῦ γάρ ἐστι τραγέλαφος ἢ σφίγξ;) καὶ τῆς κινήσεως ἡ κοινὴ μάλιστα καὶ κυριωτάτη κατὰ τόπον ἐστὶν ἣν καλοῦμεν φοράν.*

Simplicius fol. 121 b. *καὶ κοινὴν μὲν ταύτην ἐκάλεσε τὴν κίνησιν ἢ ὡς κοινῇ ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένην· πάντες γὰρ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων αἰσθανόμεθα . . ἢ κοινὴν αὐτὴν εἶπεν ὡς ταύτην μόνην πᾶσι τοῖς φυσικοῖς σώμασιν ὑπάρχουσαν· τὰ γὰρ οὐράνια τῶν ἄλλων πασῶν κινήσεων ὑπερέχοντα ταύτην ὅμως κινεῖται, διὸ καὶ κυριωτάτην αὐτὴν καλεῖ· κυριωτάτη γὰρ ἡ τῶν πρωτίστων καὶ ἀρχηγικωτάτων, καὶ μέντοι ὡς δείξει προϊὼν ὅτι πρώτη τῶν κινήσεων ἐστὶν ἡ φορὰ καὶ χρόνῳ καὶ φύσει καὶ αἰτίᾳ. κυριωτάτη δὲ εὐλόγως ἡ τοιαύτη. ἔν τισι δὲ ἀντὶ τοῦ κοινὴ πρώτη, καὶ οὕτω γράφει καὶ ὁ Εὔδημος.*

---

3 mirus est Simplicius, qui utinam integrum Eudemi locum dedisset; nunc nemo facile fidem praestabit male abusum esse Eudemum præceptoris verbis et linguae genio vim attulisse; recte interpretatus est Alexander. Diaris exemplo usus est Eudemus Aristotele autore de anima II, 6 ubi vid. Trendel.

21 Eudemum in versione pro *κοινὴ μάλιστα* ex philosophi more scripsisse puto *πρώτη*, non vero id in Aristotelis libro invenisse; minime enim in illis interpretamentum agnoscas. Ex Simplicio Eudemum aliosque *πρώτη μάλιστα* legisse credas quod mirum est. VII, 2 *πρῶτον οὖν εἴπωμεν περὶ τῆς φορᾶς· πρώτη γὰρ αὕτη τῶν κινήσεων.* VIII, 7. p. 261, 27. In Aristotele malim addito articulo *κυριωτάτη ἡ κατὰ τόπον.*

XXXVII.

Aristot. IV, 1. p. 208, 32. *ἔχει δὲ πολλὰς ἀπορίας τί ποτ' ἔστιν ὁ τόπος· οὐ γὰρ ταὐτὸν φαίνεται θεωροῦσιν ἐξ ἁπάντων τῶν ὑπαρχόντων. ἔτι δὲ οὐκ ἔχομεν οὐδὲν παρὰ τῶν ἄλλων οὔτε προηπορημένον οὔτε προηυπορημένον περὶ αὐτοῦ.*

Simplicius fol. 122. *ὁ δὲ Εὔδημος τῆς δυσκολίας τοῦ περὶ τόπου προβλήματος καὶ τοῦτο αἴτιον εἶναί φησι, τὸ μὴ ῥᾴδιον εἶναι ἐπιλαβέσθαι τοῦ τόπου, διότι ὑποφεύγει πάντως ἐξαιρουμένου τοῦ ἐν τόπῳ σώματος, καὶ καθ' αὐτὸ μὲν οὐκ ἔστιν αὐτὸ νοῆσαι, εἴπερ δὲ ἄρα, μεθ' ἑτέρου, ὥςπερ τοὺς τῶν ἀφώνων καλουμένους φθόγγους· μετὰ γὰρ τοῦ ᾱ ὁ τοῦ β̄ καὶ ὁ τοῦ γ̄ δῆλος. οὐ μέντοι διὰ τὴν δυσχέρειαν ἀποστατέον τοῦ προβλήματος ὄντος οὕτως οἰκείου καὶ ἀναγκαίου τῷ φυσικῷ. κἂν γὰρ μηδὲν ἄλλο ἐπὶ τῶν δυσλήπτων, ἀλλὰ τό γε ἀπορῆσαι καλῶς περὶ αὐτοῦ ἱκανὸν τῷ φιλομαθεῖ, ὡς ἐν ἄλλοις αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει.*

XXXVIII.

Aristotel. IV, 1. p 209, 2. *οὐ μὴν ἀλλ' ἔχει γ' ἀπορίαν εἰ ἔστι, τί ἐστι, πότερον ὄγκος τις σώματος ἤ τις ἑτέρα φύσις· ζητητέον γὰρ τὸ γένος αὐτοῦ πρῶτον. διαστήματα μὲν οὖν ἔχει τρία, μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος, οἷς ὁρίζεται σῶμα πᾶν. ἀδύνατον δὲ σῶμα τὸν τόπον εἶναι· ἐν ταὐτῷ γὰρ ἂν εἴη δύο σώματα.*

Simplicius fol. 123 b. *τὰ οὖν τμήματα τῆς διαιρέσεως καλῶς ἀπέδειξεν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ δὲ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν οἱ μὲν ἀρχαῖοι ὡς ἐναργὲς ἄτοπον ἐλάμβανον, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς ὕστερον προςήκαντο ὡς ἀκολουθοῦν ταῖς σφῶν αὐτῶν ὑποθέσεσιν ἃς ἐνόμιζον ἐν παντὶ τρόπῳ δεῖν κυροῦν· σώματα γὰρ λέγειν πάντα δοκοῦντες καὶ τὰς ποιότητας καὶ τὴν ψυχὴν καὶ διὰ παντὸς ὁρῶντες τοῦ σώματος καὶ τὴν ψυχὴν χωροῦσαν καὶ τὰς*

ποιότητας ἐν ταῖς κράσεσι, συνεχώρουν σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν. ὅτι δὲ ἀδύνατον τοῦτο, δείκνυσι μὲν καὶ δι' ἀφωρισμένου συγγράμματος. πρῶτον μὲν γὰρ εἰ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖ, καὶ πᾶν διὰ παντὸς χωρήσει, εἴπερ καθὸ σώματα, ἀλλὰ μὴ καθὸ θερμὰ ἢ ψυχρὰ ἤ τινα ἄλλην ἔχοντα διαφορὰν χωρεῖ δι' ἀλλήλων. εἰ οὖν σῶμα διὰ σώματος χωρεῖ, καὶ ἐν τῷ μικροτάτῳ χωρηθήσεται τὸ μέγιστον· ὁμοίως γὰρ ἕξει δεξάμενόν τε καὶ πρὸ τοῦ δέξασθαι. οὐ γὰρ δὴ τότε μὲν κενά τινα καὶ πόρους εἶχε, νῦν δὲ οὐκέτι. δύναται οὖν καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ὁμοίως δέξασθαι. οὕτω δὲ ἐν τῇ κέγχρῳ φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης ὁ οὐρανὸς χωρηθήσεται καὶ ἡ θάλασσα ἐν κυάθῳ. ἔτι δὲ εἰ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖ καὶ διὰ παχυτέρου τὸ λεπτότερον, τί δήποτε ὁ χρυσὸς χαλκὸν μὲν δέχεται, ὕδωρ δὲ οὔ. ἄπορον δὲ καὶ διὰ τί δεξάμενος τὸν χαλκὸν ὁ χρυσὸς μείζονα τὸν ὄγκον ἔσχε, καὶ ὅλως διὰ τί αὔξεταί τινα τῶν μιγνυμένων, εἰ τὰ ἴσα ἀλλήλοις δι' ὅλων ἀλλήλων συμπαρεκτείνεται, ὡς τὴν αὐτὴν ἔχειν ἐπιφάνειαν· κυάθου γὰρ κυάθῳ μιχθέντος εἰ δι' ἀλλήλων χωρεῖ, τὸ ὅλον ἔδει κυαθιαῖον γίνεσθαι. ὁ δὲ Εὔδημος καὶ τοῦτο προςτίθησιν, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται δύο ἅμα εἶναι σώματα, οὔτε αἰσθητὰ ὄντα, οὔτε θάτερον μαθηματικόν. πρὸς γὰρ τῷ ἅμα δύο εἶναι σώματα καὶ ποῦ ἔσται τὸ μαθηματικόν; ὅπερ οὐ δοκεῖ. ἀλλ' εἰ τῶν οὐρανῶν ἕκαστος σφαῖρα τελεία ἐστὶ μέχρι κέντρου χωροῦσα, δηλονότι καὶ δι' ἀλλήλων χωροῦσιν οἱ οὐρανοὶ καὶ διὰ τῶν ἀστέρων καὶ διὰ τοῦ ὑπὸ σελήνην παντός. μήποτε οὖν τὰ μὲν ὑπὸ σελήνην ἅτε ὑλικώτατα καὶ ἀντίτυπα καὶ φύσει ἀλλήλων διεσπασμένα οὐ χωρεῖ δι' ἀλλήλων· διὸ καὶ μιγνύμενα μεῖζόν τι ποιεῖ, τὰ δὲ οὐράνια οὐχ οὕτως, ὥστε καὶ ἄτοπος ἡ τοῦ οὐ-

---

3 Alexander in singulari libro *περὶ κράσεων* quem laudat Themistius ad h. l. fol. 37. Utrum Simplicius ex Alexandro laudet Eudemi locum an ipse huius viri librum inspexerit, non liquet.

20 *θάτερον μαθηματικὸν*] fort. *ὂν* excidit.

ρανοῦ καὶ τῆς κέγχρου ὑπόθεσις, εἴπερ ἀδιαίρετος ὁ οὐρανός. εἰ δὲ μὴ σῶμά ἐστι τὸ τὰς τρεῖς ἔχον διαστάσεις, λόγου δεήσει· πεισθῆναι γὰρ οὐ ῥᾴδιον εἶναί τι ἀσώματον τρεῖς ἔχον διαστάσεις.

XXXIX.

Aristoteles IV, 1. p. 209, 18. *ἔτι δὲ καὶ τίνος ἄν τις θείη τοῖς οὖσιν αἴτιον εἶναι τὸν τόπον· οὐδεμία γὰρ αἰτία ὑπάρχει αὐτῷ τῶν τεττάρων. οὔτε γὰρ ὡς ὕλη τῶν ὄντων· οὐδὲν γὰρ ἐξ αὐτοῦ συνέστηκεν. οὔτε ὡς εἶδος καὶ λόγος τῶν πραγμάτων, οὐθ' ὡς τέλος. οὔτε κινεῖ τὰ ὄντα.*

Simplicius fol. 124. *καὶ ὅτι μὲν ὡς ὕλη οὐκ ἔστι στοιχεῖον οὔτε ἀρχὴ ὅλως οὔτε αἴτιον τῶν ὄντων, ἔδειξεν οὕτως. ὕλη ἐστὶν ἐξ ἧς συνίσταταί τι, τὸ δὲ ἐξ οὗ συνίσταται, τόπος οὐκ ἔστιν· ἡ ἄρα ὕλη τόπος οὐκ ἔστιν. ὅτι δὲ οὔτε εἶδος, οὔτε ποιητικὸν οὔτε τελικὸν αἴτιον ὁ τόπος, αὐτὸς μὲν παρῆκε δεικνύναι, δείξας δ' ἂν ὅτι μὲν εἶδος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ ἄλλον λέγεσθαι τὸν τόπον παρὰ τὸ ἐν τόπῳ, καὶ ἐν ταῖς ἀντιμεταστάσεσι τὰ μὲν εἴδη μεθίστασθαι, τὸν δὲ τόπον μένειν· ἀλλ' οὐδὲ ποιητικὸν αἴτιόν ἐστιν ὁ τόπος· δεκτικὸς γὰρ τοῦ ἤδη γεγονότος ἐστίν, ἀλλ' οὐχὶ ποιητικὸς τοῦ μὴ ὄντος. οὐ μέντοι οὔτε κινεῖ, οὔτε μεταβάλλει τὸ ἐν αὐτῷ ὁ τόπος, ἀλλὰ τοὐναντίον εἴπερ ἄρα ἠρεμεῖν ποιεῖ· τὸ γὰρ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ γενόμενον ἠρεμεῖ. διὸ καὶ ὁ Εὔδημος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Φυσικῶν παρακολουθῶν τοῖς ἐνταῦθα λεγομένοις καὶ ὡς ὁμολογούμενον ἕκαστον τῶν αἰτίων ἀφαιρῶν τοῦ τόπου*

ἀλλ' ἆρά γε φησὶν ὡς τὸ κινῆσαν; ἢ οὐδ' οὕτως ἐνδέχεται ὦ Δημόκριτε; δεῖ γὰρ κινητικὸν εἶναι καὶ ἔχειν τινὰ δύναμιν.

---

26 *δεῖ*] *ἔδει* Brand. III, 229.

τὸ γὰρ κενὸν τόπον εἶπεν ὁ Δημόκριτος ὅπερ τῇ ἑαυτοῦ φύσει κεινὸν ὄντως καὶ ἀδύνατον καὶ ἀδρανὲς ἂν ἦν εἴπερ ἦν. μήποτε οὖν ὡς τέλος; τοῦτο γὰρ δοκεῖ διὰ τὴν ἐπ' αὐτὸν τῶν σωμάτων φορὰν καὶ τὴν ἔφεσιν τῆς τοῦ οἰκείου τόπου καταλήψεως, εἰς ὃν καὶ ἐλθόντα ἠρεμεῖ τὰ σώματα· τέλους δὲ τοῦτο ἴδιον τὸ ἐν αὐτῷ γενόμενον ἠρεμεῖν καὶ ἀναπεπαῦσθαι. ἀλλ' εἰ ἄλλο ὁ τόπος καὶ ἄλλο τὸ ἐν τόπῳ εἶναι, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ ποῦ κατηγορία ἄλλη οὖσα παρὰ τὸν τόπον αὐτὸν ἐν τῷ ποσῷ τεταγμένον, τὸ δὲ τέλος τοῖς σώμασιν οἰκεῖον, οὐκ ἂν εἴη ὁ τόπος τὸ τέλος. ὅλως δὲ τὸ τέλος καὶ οὗ ἕνεκα οὐκ ἔστι τι καθ' αὑτό, ἀλλ' ἐκείνου τελειότης ἐστὶν οὗ λέγεται τέλος.

XL.

Aristotel. IV, 2. p. 209, 6. 17 — p. 210, 11.

Simplicius fol. 128. ὁ δὲ Εὔδημος δεικνὺς ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ τόπος ἡ ὕλη, καὶ τοῦτο προ τίθησιν·

ἔτι δὲ ἡ μὲν ὕλη κινεῖται, ὁ δὲ τόπος ἀκίνητος. δῆλον δὲ ὅτι καὶ τῷ εἴδει ἐφαρμόττει ὁ αὐτὸς διορισμός. καὶ γὰρ αὐτὸ κινεῖται.

XLI.

Aristoteles IV, 3. p. 210, 20. ἔτι ὡς ἡ ὑγίεια ἐν θερμοῖς καὶ ψυχροῖς καὶ ὅλως τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ.

Simplicius fol. 128 b. σημειωτέον δέ φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι τοῦ ὑποκειμένου παράδειγμα τὴν ὑγίειαν παραθέμενος, ἐπήγαγε καὶ ὅλως τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ, ὡς τοῦ εἴδους ἐν ὑποκειμένῳ ὄντος. καίτοι τὸ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ συμβεβηκός ἐστι, τὸ δὲ εἶδος οὐσίαν φαίη ἄν τις. καὶ τὸ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ οὐκ ἔστι

---

17 Distinxit igitur Eudemus argumenta quibus *τόπον* esse *ὕλην* negavit, ab iis quae *εἶδος* eum non esse ostenderunt, id quod Aristoteles non fecit.

μέρος τοῦ συνθέτου, ὡς αὐτὸς ἐν κατηγορίαις ὡρίσατο λέγων ὃ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος ὂν ἀδύνατον εἶναι χωρὶς τοῦ ἐν ᾧ ἐστι, τὸ δὲ εἶδος μέρος ἐστὶ τοῦ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους. καὶ Εὔδημος δὲ τούτοις παρακολουθῶν καὶ εἰπών· ἄλλως δὲ τὰ πάθη καὶ αἱ ἕξεις ἐν ταῖς οὐσίαις, ἐπήγαγεν· ἐπισκεπτέον δὲ εἰ οὕτω καὶ τὸ σχῆμα καὶ ὅλως ἡ μορφὴ ἐν τῇ ὕλῃ, καὶ αὐτὸς δηλονότι τὴν διαφορὰν ἐνδεικνύμενος. ἔοικεν οὖν ὡς ἓν λαμβάνειν τό τε ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ καὶ τὸ κυρίως ἐν ὑποκειμένῳ κατὰ κοινήν τινα φύσιν τοῦ μορφωτικοῦ· ἄμφω γὰρ μορφωτικὰ τοῦ ὑποκειμένου ἐστί.

XLII.

Aristoteles IV, 3. p. 210b, 22. ὃ δὲ Ζήνων ἠπόρει, ὅτι εἰ ὁ τόπος ἐστί τι, ἐν τίνι ἔσται, λύειν οὐ χαλεπόν· οὐδὲν γὰρ κωλύει ἐν ἄλλῳ μὲν εἶναι τὸν πρῶτον τόπον, μὴ μέντοι ὡς ἐν τόπῳ ἐκείνῳ, ἀλλ' ὥςπερ ἡ μὲν ὑγίεια ἐν τοῖς θερμοῖς ὡς ἕξις, τὸ δὲ θερμὸν ἐν τῷ σώματι ὡς πάθος, ὥστ' οὐκ ἀνάγκη εἰς ἄπειρον ἰέναι.

Simplicius fol. 131. μέλλων οὖν ἐπὶ τὴν εὕρεσιν τοῦ τόπου χωρεῖν λύει πρῶτον ταύτην τὴν ἀπορίαν ἐκ τῆς τοῦ ἔν τινι διαιρέσεως ἣν προέλαβεν εἰκότως. εἰκότως δὲ καὶ τὸ μηδὲν εἶναι ἐν ἑαυτῷ προαπέδειξεν, ἵνα μή τις οἰηθῇ τὸν Ζήνωνος λύειν λόγον, λέγων τὸ μὲν σῶμα ἐν τόπῳ, τὸν δὲ τόπον ἐν ἑαυτῷ, καὶ οὕτω τὸ ἐπ' ἄπειρον ἱστάνειν. μᾶλλον οὖν ἐκ τῆς τῶν ἔν τινι διαφορᾶς λύει οὕτως. εἰ μὲν γὰρ μοναχῶς τὸ ἔν τινι ἐπὶ τοῦ ἐν τόπῳ ἐλέγετο, ἄλυτος ἂν ἦν ἡ τοῦ Ζήνωνος ἀπορία, εἴπερ πᾶν τὸ ὂν εἴτε τὸ ἁπλῶς, εἴτε τὸ σωματικὸν ἔν τινι ἐστίν, ὡς οἱ παλαιοὶ πάντες ἐδόξαζον ὀνειροπολοῦντες τὴν ἐν τῇ ὕλῃ ὡς ὁ Πλάτων φησὶν τῶν εἰδῶν ὑπόστασιν. ἐπεὶ δὲ πολλαχῶς λέγεται τὸ ἔν

1 cf. cap. 2.

τινι, οὐδὲν κωλύει τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐστι τὸ σῶμα, εἶναι μὲν καὶ αὐτὸν ἔν τινι, οὐ μὴν ἐν τόπῳ· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν ἐν ἄλλῳ εἶναι, τὸ δὲ ἐν ἄλλῳ· ἡ γὰρ ὑγεία ἐν θερμοῖς, ἀλλ' ὡς ἕξις, τὸ δὲ θερμὸν ἐν σώματι ἀλλ' ὡς πάθος, τὸ δὲ σῶμα ἐν τόπῳ. διαφέρει δὲ ἡ ἕξις τοῦ πάθους καθόσον ἡ μὲν τελειότης καὶ εἶδός ἐστιν ὡς καὶ πρότερον ἐμνημόνευσε, τὸ δὲ διάθεσις εὐαπόβλητος καὶ οὐκ οὐσιοποιός· τοιαῦται γὰρ καὶ ἐν κατηγορίαις αἱ παθητικαὶ ποιότητες ἐλέγοντο. οὕτω δὲ οὐδὲν κωλύει τὸ μὲν σῶμα ἐν τόπῳ εἶναι, τὸν δὲ τόπον ἐν ἄλλῳ τινὶ, ὡς τὸ πέρας ἐν τῷ οὗ ἐστι πέρας καὶ ἡ ἐπιφάνεια ἐν τῷ σώματι. ἀλλὰ καλῶς ὁ Ἀλέξανδρος ζητεῖ κατὰ τίνα τῶν προειρημένων τοῦ ἔν τινι τρόπων ἡ ἐπιφάνειά ἐστιν ἐν τῷ σώματι, καὶ ὅλως τὸ πέρας ἐν τῷ περατουμένῳ πότερον ὡς πάθος ἢ ἕξις ἢ ὅλως ὡς ἐν ὑποκειμένῳ, ἢ μᾶλλον ὡς μέρος ἐν ὅλῳ· μέρος γάρ πως ἡ ἐπιφάνεια ἡ μὲν ὡς πέρας τοῦ πεπερασμένου σώματος, ἡ δὲ κατὰ μῆκος καὶ πλάτος ἀφωρισμένη μέρος ἐστὶ τοῦ σώματος τοῦ κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις οὐσιωμένου. πρώτως δὲ τόπον εἶπε τὸν προσεχῶς περιέχοντα, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀὴρ σῶμα ὢν λέγεται εἶναι τόπος τινὸς ὅταν ᾖ τούτου πέρας ὁ προσεχῶς περιέχων τόπος. ἐν δὴ τούτοις ἄξιά μοι δοκεῖ ζητήσεως πρῶτον μὲν πῶς λύεται ὁ Ζήνωνος λόγος ἀπὸ τῆς τοῦ ἔν τινι διαφορᾶς, εἴπερ πᾶν τὸ ὂν ἔν τινί ἐστιν ἑτέρῳ. κἂν γὰρ τὸ σῶμα ἔν τινι ὡς ἐν τόπῳ, ὁ δὲ τόπος ἔν τινι ὡς πέρας, καὶ ἐκεῖνο πάλιν ἔν τινι ἔσται καὶ ἐκεῖνο, καὶ οὕτως ἐπ' ἄπειρον· δεύτερον δὲ πῶς ἐνταῦθα μὲν τὸν Ζήνωνος λύει λόγον ἐκ τῆς τῶν ἔν τινι διαφορᾶς, ὡς τοῦ Ζήνωνος οὕτως ἐρωτῶντος, εἰ ὁ τόπος ἐστί τι, ἔν τινι ἔσται. πρότερον δὲ ἔλεγεν ἡ γὰρ Ζήνωνος ἀπορία ζητεῖ τινα λόγον· εἰ γὰρ πᾶν τὸ ὂν ποῦ ἐστι, δηλονότι καὶ

---

27 ἔλεγεν] p. 209, 24.
28 libri Aristotelis non ποῦ ἐστι, sed ἐν τόπῳ.

τοῦ τόπου τόπος ἔσται. εἰ γὰρ μὴ ἔν τινι ἀλλ' ἐν τόπῳ ἔλεγε τὸ ὂν ἄντικρυς, πῶς ἔτι δυνατὸν ἦν διὰ τῆς τῶν ἔν τινι διαφορᾶς λῦσαι τὴν ἀπορίαν λέγοντα ὡς νῦν εἴρηται, ὅτι τὸ μὲν σῶμα ἐν τόπῳ, ὁ δὲ τόπος ἐν ἄλλῳ, εἴπερ καὶ αὐτὸς διὰ τὸ τῶν ὄντων εἶναι ἐν τόπῳ ἐστί. καὶ πρὸς μὲν τοῦτο ῥητέον ὅτι ἔοικεν ἐν μηδετέρῳ τούτων τῶν χωρίων ἐπ' αὐτῆς θεῖναι τῆς λέξεως τὸν Ζήνωνος λόγον, ἀλλ' ἐκείνου μέσον τι εἰπόντος ὅπερ ἐδύνατο καὶ εἰς τὸ ἐν τόπῳ μεταλαμβάνεσθαι καὶ εἰς τὸ ἔν τινι, αὐτὸς τὴν μὲν ἀπορίαν ἐπιτιμῶν εἰς τὸ ἐν τόπῳ μετέλαβε, τῇ δὲ λύσει συνεργῶν εἰς τὸ ἔν τινι. τί οὖν τοῦτο τὸ μέσον ἐστί; ἢ τὸ ποῦ; τοῦτο γὰρ ὡς ἔοικε καὶ τὸ ἐν τόπῳ καὶ τὸ ἔν τινι σημαίνει. καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἐμνήσθη τοῦ ποῦ πρὸ τοῦ θεῖναι τὸν ἕτερον λόγον εἰπών· ἔτι δὲ καὶ αὐτὸς εἰ ἔστι τι τῶν ὄντων, ποῦ ἔσται; τὸν δὲ λόγον ἐρωτῶν εἰς τὸ ἐν τόπῳ τὸ ποῦ μετέλαβεν εἰπών· εἰ γὰρ πᾶν τὸ ὂν ἐν τόπῳ. καὶ ὁ Εὔδημος δὲ οὕτως ἱστορεῖ τὴν Ζήνωνος δόξαν λέγων

> ἐπὶ ταὐτὸν δὲ καὶ ἡ Ζήνωνος ἀπορία φαίνεται ἄγειν· ἄξιον γὰρ πᾶν τὸ ὂν ποῦ εἶναι. εἰ δὲ ὁ τόπος τῶν ὄντων, ποῦ ἂν εἴη. οὐκοῦν ἐν ἄλλῳ τόπῳ, κἀκεῖνος δὴ ἐν ἄλλῳ, καὶ οὕτως εἰς τὸ πρόσω.

καὶ ὁρᾷς ὅτι καὶ ὁ Εὔδημος πρὸς τὸ τῆς ἀπορίας χρήσιμον τὸ ποῦ εἰς τὸ ἐν τόπῳ μετέλαβεν. ὅπως δὲ καὶ αὐτὸς ἐξέλαβε τὸ ποῦ καὶ ὅτι κατὰ κοινὸν σημαινόμενον, δῆλον γίνεται ἐν οἷς λύει καὶ αὐτὸς τὸν Ζήνωνος λόγον γράφων οὕτως·

> πρὸς δὲ Ζήνωνα φήσομεν πολλαχῶς τὸ ποῦ λέγεσθαι. εἰ μὲν οὖν ἐν τόπῳ ἠξίωκεν εἶναι τὰ ὄντα, οὐ καλῶς ἀξιοῖ· οὔτε γὰρ ὑγείαν οὔτε ἀνδρίαν οὔτ' ἄλλα μυρία φαίη τις ἂν ἐν τόπῳ εἶναι. οὐδὲ δὴ ὁ τόπος τοιοῦτος ὢν οἷος εἴρηται. εἰ δὲ ἄλλως

---

18 ἄξιον] scrib. ἀξιοῖ.

τὸ ποῦ, κἂν ὁ τόπος εἴη ποῦ· τὸ γὰρ τοῦ σώματος πέρας ἐστὶ τοῦ σώματος ποῦ· ἔσχατον γάρ.

XLIII.

Simplicius fol. 131 b. ad Aristot. IV, 4. *ἰστέον δὲ ὅτι καὶ Θεόφραστος καὶ Εὔδημος ἐν τοῖς περὶ τόπου ἀξιώμασι καὶ τὸ ἀκίνητον εἶναι τὸν τόπον προςλαμβάνουσι. διὰ τί δὲ ὁ Ἀριστοτέλης τοῦτο παρῆκε, δῆλον γενήσεται ὅτε τὴν διαφορὰν τοῦ τόπου πρὸς τὸ ἀγγεῖον παραδώσει.*

Aristotel. IV, 4. p. 212, 14. *ἔστι δ' ὥςπερ τὸ ἀγγεῖον τόπος μεταφορητός, οὕτως ὁ τόπος ἀγγεῖον ἀμετακίνητον.*

Simplicius fol. 213 b. *τάχα ἐν τοῖς περὶ τόπου ἀξιώμασι διὰ τοῦτο οὐ προέλαβεν ἀκίνητον εἶναι τὸν τόπον, ὅτι χρείαν εἶχεν ὡς ἀγγείῳ τῷ τόπῳ τέως χρήσασθαι διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἀγγείου πολλαχοῦ πρὸς τὸν τόπον χειραγωγίαν, καίτοι καὶ τοῦ Θεοφράστου καὶ τοῦ Εὐδήμου, ὡς εἴρηται πρότερον, τὸ ἀκίνητον ὡς ἓν τῶν περὶ τόπου ἀξιωμάτων προειληφότων.*

Idem fol. 141 b. *ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἀκίνητον εἶναι τὸν τόπον ὁ μὲν Θεόφραστος καὶ Εὔδημος ὡς ἀξίωμα καὶ αὐτὸ προςλαμβάνουσιν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τῷ ὁρισμῷ προςτίθησι λέγων· ὥστε τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας πρῶτον ἀκίνητον τοῦτ' ἔστιν ὁ τόπος.*

XLIV.

Aristotel. IV, 5. *ᾧ μὲν οὖν σώματι ἔστι τι ἐκτὸς σῶμα περιέ ον αὐτό, τοῦτό ἐστιν ἐν τόπῳ, ᾧ δὲ μή, οὔ. διὸ κἂν ὕδωρ*

5 *προςλαμβάνουσιν*] fort. *προλ.*

18 fort. *αὐτοὶ προλ.*

20 pag. 212, 20. Aristoteles ipse pergit p. 312, 18 *βούλεται δ' ἀκίνητος εἶναι ὁ τόπος, διὸ ὁ πᾶς μᾶλλον ποταμὸς τόπος, ὅτι ἀκίνητος ὁ πᾶς.* Ceterum alium Eudemi locum quam quem supra laudavit fol. 128, Simplicius intelligit.

γένηται τοιοῦτο, τὰ μὲν μόρια κινήσεται αὐτοῦ (περιέχεται γὰρ ὑπ' ἀλλήλων), τὸ δὲ πᾶν ἔστι μὲν ὡς κινήσεται ἔστι δὲ ὡς οὔ· ὡς μὲν γὰρ ὅλον, ἅμα τὸν τόπον οὐ μεταβάλλει, κύκλῳ δὲ κινήσεται· τῶν μορίων γὰρ οὗτος ὁ τόπος· καὶ ἄνω μὲν καὶ κάτω οὔ, κύκλῳ δ' ἔνια. τὰ δὲ καὶ ἄνω καὶ κάτω ὅσα ἔχει πύκνωσιν καὶ μάνωσιν. ὥςπερ δ' ἐλέχθη, τὰ μέν ἐστιν ἐν τόπῳ . . . καθ' αὐτὰ οἷον πᾶν σῶμα ἢ κατὰ φορὰν ἢ κατ' αὔξησιν κινητὸν καθ' αὑτό που, ὁ δ' οὐρανός, ὥςπερ εἴρηται, οὔ που ὅλος οὐδ' ἔν τινι τόπῳ ἐστίν, εἴ γε μηδὲν αὐτὸν περιέχει σῶμα. ἐφ' ᾧ δὲ κινεῖται, ταύτῃ καὶ τόπος ἐστὶ τοῖς μορίοις· ἕτερον γὰρ ἑτέρου ἐχόμενον τῶν μορίων ἐστίν, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς οἷον ἡ ψυχὴ καὶ ὁ οὐρανός· τὰ γὰρ μόρια ἐν τόπῳ πως πάντα. ἐπὶ τῷ κύκλῳ γὰρ περιέχει ἄλλο ἄλλο. διὸ κινεῖται μὲν κύκλῳ τὸ ἄνω, τὸ δὲ πᾶν οὔ που. τὸ γάρ που αὐτό τ' ἐστί τι καὶ ἔτι ἄλλο τι δεῖ εἶναι παρὰ τοῦτο ἐν ᾧ ὃ περιέχει· παρὰ δὲ τὸ πᾶν καὶ ὅλον οὐδέν ἐστιν ἔξω τοῦ παντός, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ οὐρανῷ πάντα· ὁ γὰρ οὐρανὸς τὸ πᾶν ἴσως. ἔστι δ' ὁ τόπος οὐχ ὁ οὐρανὸς ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ τι τὸ ἔσχατον καὶ ἁπτόμενον τοῦ κινητοῦ σώματος πέρας ἠρεμοῦν. καὶ διὰ τοῦτο ἡ μὲν γῆ ἐν τῷ ὕδατι, τοῦτο δ' ἐν τῷ ἀέρι, οὗτος δ' ἐν τῷ αἰθέρι, ὁ δ' αἰθὴρ ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ δ' οὐρανὸς οὐκέτι ἐν ἄλλῳ.

Simplicius fol. 138 b. πολλὴν δὲ ἀσάφειαν τοῖς προκειμένοις ἐποίησε τὸ ποτὲ μὲν τὸ πᾶν, ποτὲ δὲ τὸν οὐρανὸν ὀνομάζειν, καὶ μήποτε περὶ ἀμφοῖν ποιεῖται τὸν λόγον ὡς ἕνα τὸν ὅλον οὐρανον παραλαμβάνων, καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, φημὶ δὴ διὰ τὸ μὴ περιέχεσθαι ὑπό τινος, ὁμοίως καὶ τὸ πᾶν καὶ τὸν οὐρανὸν λέγων μὴ εἶναι ἐν τόπῳ. ὁ δὲ Εὔδημος τὸ μὲν πᾶν οὐδὲ ὀνομάζει, ἐπὶ δὲ τοῦ οὐρανοῦ τὴν ζήτησιν ποιεῖται τοῦ ὅλου καὶ αὐτὸς ὡς οἶμαι, γράφων οὕτως, εἰπὼν ὅτι τοῦ περιέχοντος ᾗ περιέχον πέρας ὁ τόπος ἂν εἴη ἀκινήτου ὄντος, ἐπήγαγεν·

τὸ γὰρ κινούμενον ἀγγειῶδες καὶ διὰ τοῦτο τῶν τόπων τὴν ἀναφορὰν πρὸς τὸν οὐρανὸν ποιούμεθα· οὗτος γὰρ οὐ μεταλλάσσει τόπον ἄλλον, ἀλλ' εἴπερ κατὰ μόρια· ἐν τῷ αὐτῷ γὰρ ἡ περιφορά. αὐτὸς δὲ πότερόν ἐστιν ἐν τόπῳ ἢ οὐκ ἔστιν ἢ πῶς ἑκάτερον; ὅλος μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ, εἰ μὴ ἔστι τι ἐκτός· οὕτω γὰρ ἂν περιέχοιτο. τοῦτο δὲ ἐπισκεψόμεθα. τὰ δὲ ἄστρα καὶ ὅσα ἐντὸς τοῦ ἐξωτάτω σώματος ἐν τῷ ἐκείνου πέρατί ἐστίν ᾗ περιέχον ἐστί· τὰ δὲ οὕτως ἔν τινι ἐν τόπῳ ἐστίν, ἐν ᾧ δὲ τά μόρια, τὸ ὅλον λέγομεν εἶναι. οὕτω μὲν οὖν εἴη ἂν ἐν τόπῳ· ἔστι δὲ καὶ ἄλλως ποῦ. ἐν τοῖς μορίοις γάρ ἐστι τὸ ὅλον, πολλαχῶς δὲ τὸ ποῦ.

ἐν οἷς καὶ ὅπως κατὰ συμβεβηκὸς ὁ ὅλος οὐρανὸς ἐν τόπῳ εἶπεν.

Themistius fol. 40. ᾧ μὲν οὖν σώματί ἐστι σῶμα ἐκτὸς περιέχον αὐτό, τοῦτό ἐστιν ἐν τόπῳ· ᾧ δὲ μή, οὔ. διόπερ ἡ μὲν γῆ καίτοι μένουσά ἐστιν ἐν τόπῳ· ἔχει γὰρ ἔξωθεν ἄλλο σῶμα οὗ τό πέρας· ταύτην περιέχει, οὐκέτι δὲ τὸ κύκλῳ κινούμενόν ἐστιν ἐν τόπῳ. πῶς οὖν κινεῖται ὁ οὐρανὸς μὴ ὢν ἐν τόπῳ; ἢ ἔστι μὲν ὡς κινεῖται, ἔστι δὲ ὡς οὔ; ὅλος μὲν γὰρ οὐ κινεῖται· οὐδὲ γὰρ ἀμείβει τὸν ὅλον τόπον· αὕτη γὰρ κίνησις τῶν ὅλων ὥςπερ τῶν ἐπ' εὐθείας μεθισταμένων, κύκλῳ δὲ κινεῖται. αὕτη δὲ ἡ κίνησις τῶν μορίων ἐστὶν καὶ τούτοις ἐστὶ τόπος. ἑκάστη γὰρ σφαῖρα τῶν ἐν κύκλῳ φερομένων ἀμείβει τῆς ἐφεξῆς σφαίρας ἐκείνης τὴν ἐπιφάνειαν. ταύτης οὖν καὶ τόπος ἐστίν· περιέχονται γὰρ ὑπ' ἀλλήλων. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πᾶν καὶ τὸ ὅλον αὐτὸ μὲν οὐκ ἐν τόπῳ, τὰ μόρια δέ. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν κύκλῳ κινεῖται, τὰ δὲ ἄνω καὶ κάτω ὅσα ἔχει πύκνωσιν καὶ μάνωσιν. ταῦτα δὲ Εὔδημος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν

ἑαυτοῦ Φυσικῶν παρίστησιν, λέγει δὲ οὕτως· αὐτὸ δὲ πότερον . . . πολλαχῶς δὲ τὸ ποῦ.

XLV.

Aristot. IV, 6. p. 213 b, 21. μαρτύριον δὲ καὶ τὸ περὶ τῆς τέφρας ποιοῦνται ἣ δέχεται ἴσον ὕδωρ ὅσον τὸ ἀγγεῖον τὸ κενόν.

IV, 7. p. 214 b. 3. ὅλως δὲ ὅ τε περὶ τῆς αὐξήσεως λόγος καὶ τοῦ εἰς τὴν τέφραν ἐγχεομένου ὕδατος αὐτὸς αὑτὸν ἐμποδίζει. ἢ γὰρ οὐκ αὐξάνεται ὁτιοῦν, ἢ οὐ σώματι, ἢ ἐνδέχεται δύο σώματα ἐν ταὐτῷ εἶναι. ἀπορίαν οὖν κοινὴν ἀξιοῦσι λύειν, ἀλλ' οὐ κενὸν δεικνύουσιν ὡς ἔστιν. ἢ πᾶν εἶναι ἀναγκαῖον τὸ σῶμα κενόν, εἰ πάντῃ αὐξάνεται καὶ αὐξάνεται διὰ κενοῦ. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς τέφρας.

Simplicius fol. 155 b. λύει δὲ τὴν τῆς τέφρας ἀπορίαν ὁ Εὔδημος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Φυσικῶν λέγων ὅτι

> ἐνδέχεται καὶ ἄνευ τῶν κενωμάτων συμβαίνειν τὸ λεγόμενον· θερμὸν γὰρ ἐν τῇ τέφρᾳ περιλαμβάνεσθαί τι δοκεῖ καθάπερ ἐν τῇ τιτάνῳ. δῆλον δέ· ἐπιχεομένου γὰρ ὕδατος ἀμφότερα ταῦτα καίει, ἡ μὲν τίτανος αὐτή, ἡ δὲ τέφρα τὸ διὰ τῆς τέφρας διηθούμενον ὕδωρ καίει τὰ σώματα, τούτου δὲ συμβαίνοντος ἀτμὶς ἀποπορεύεται πολλή, ὥστε μειοῦσθαι τοὺς ὄγκους διὰ τὴν ἀτμίδα.

ἀλλ' εἰ καὶ μειοῦται, οὐ δήπου ἡ ὅλη τῆς τέφρας οὐσία δαπανᾶται. δυνατὸν οὖν οἶμαι καὶ τοῖς τὸ κενὸν ὑποτιθεμένοις καὶ τοῖς τὴν πύκνωσιν βοηθεῖν, λέγοντα μὴ μόνα τὰ τῆς τέφρας κενὰ λύειν τὸ ζητούμενον, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ ὕδατος συνιζάνειν ὑπὸ

---

2 Themistius αὐτὸ item ὅλον, non αὐτὸς et ὅλος, deinde τούτῳ γὰρ ἂν pro οὕτω, tum ἐν τόπῳ λέγεται pro ἐστίν, denique μορία καὶ τὸ ὅλον.

18 τὸ διὰ] fort. διὰ τὸ, Brand. III, 230 διὰ τὸ διά.

τοῦ πλήθους τῆς τέφρας ὠθούμενα, ὥστε μὴ τὸν αὐτὸν ὄγκον ἴσχειν τῷ καθ' αὑτὸ ὕδατι εἰς τὴν τέφραν ἐμβαλλόμενον.

XLVI.

Aristotel. IV, 10. p. 218, 31. *τί δ' ἐστὶν ὁ χρόνος καὶ τίς αὐτοῦ ἡ φύσις, ὁμοίως ἔκ τε τῶν παραδεδομένων ἄδηλόν ἐστι καὶ περὶ ὧν τυγχάνομεν διεληλυθότες πρότερον. οἱ μὲν γὰρ τὴν τοῦ ὅλου κίνησιν εἶναί φασιν, οἱ δὲ τὴν σφαῖραν αὐτήν. καίτοι τῆς περιφορᾶς καὶ τὸ μέρος χρόνος τίς ἐστι, περιφορά δέ γε οὔ· μέρος γὰρ περιφορᾶς τὸ ληφθὲν ἀλλ' οὐ περιφορά. ἔτι δ' εἰ πλείους ἦσαν οἱ οὐρανοί, ὁμοίως ἂν ἦν ὁ χρόνος ἡ ὁτουοῦν αὐτῶν κίνησις, ὥστε πολλοὶ χρόνοι ἅμα. ἡ δὲ τοῦ ὅλου σφαῖρα ἔδοξε μὲν τοῖς εἰποῦσιν εἶναι ὁ χρόνος, ὅτι ἔν τε τῷ χρόνῳ πάντα ἐστὶ καὶ ἐν τῇ τοῦ ὅλου σφαίρᾳ. ἔστι δ' εὐηθικώτερον τὸ εἰρημένον ἢ ὥστε περὶ αὐτοῦ τὰ ἀδύνατα ἐπισκοπεῖν. ἐπεὶ δὲ δοκεῖ μάλιστα κίνησις εἶναι καὶ μεταβολή τις ὁ χρόνος, τοῦτ' ἂν εἴη σκεπτέον.*

Simplicius fol. 165. *ἄδηλον οὖν καὶ τὸ τί ἐστιν εἴπερ οἱ μὲν τὴν τοῦ ὅλου κίνησιν καὶ περιφορὰν τὸν χρόνον εἶναί φασιν, ὡς τὸν Πλάτωνα νομίζουσιν ὅ τε Εὔδημος καὶ ὁ Θεόφραστος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, οἱ δὲ τὴν σφαῖραν αὐτὴν τοῦ οὐρανοῦ ὡς τοὺς Πυθαγορικοὺς ἱστοροῦσι λέγειν οἱ παρακούσαντες ἴσως τοῦ Ἀρχύτου λέγοντος καθόλου τὸν χρόνον διάστημα τῆς τοῦ παντὸς φύσεως ἢ ὥς τινες τῶν Στωικῶν ἔλεγον. οἱ δὲ τὴν κίνησιν*

---

22 vid. integrum Archytae locum quem Simplicius non ex ipsius Pythagorei libro, sed ex Jamblichi autoritate descripsisse videtur fol. 186, tam mire Aristotelis sententiis inhaerentem, ut vix genuinum esse tibi persuadeas.

22 Stoicorum definitio omissa est h. l. nisi Archytam secuti sunt. In Pseudo-Galen. philos. histor. Platonis esse dicitur: *τὸν χρόνον εἶναι Πυθαγόρας ὑπείληφε τὴν σφαῖραν τοῦ περιέχοντος, Πλάτων δὲ διάστημα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως, Ἐρατοσθένης δὲ τὴν τοῦ κόσμου πορείαν.* Varro *tempus intervallum mundi motus.*

ἁπλῶς· τρεῖς γὰρ ἱστορεῖ περὶ χρόνου δόξας τὰς μυθικωτέρας παρείς .... εἶτα καὶ ἄλλο τίθησι πρὸς τὸ αὐτὸ ἐπιχείρημα. εἰ γὰρ πλείους ἦσαν (φησὶν) οὐρανοί, τουτέστι κόσμοι, ὥςπερ ὑποτίθενται οἱ περὶ Δημόκριτον, ἡ ἑκάστου ἂν αὐτῶν περιφορὰ χρόνος ἦν. οὕτω δὲ πολλοὶ ἂν ἅμα ἦσαν χρόνοι, ὅπερ ἀδύνατον· κινήσεις γὰρ ἅμα πλείους εἶναι δυνατόν, χρόνους δὲ ἀδύνατον· τὸ γὰρ αὐτὸ νῦν πανταχοῦ τὸ αὐτό. ὁ δὲ Εὔδημος καὶ ἄλλας ἐπιχειρήσεις τίθησιν ὧν οὐδὲν ἄτοπον δι' αὐτῆς ἀκούειν τῆς λέξεως λεγούσης·

> ἔτι δὲ ἡ μὲν κίνησις ἡ τοῦ παντὸς δῆλον ὅτι ἐν τούτῳ ἐστὶν, οἷον ἡ Διάρους βάδισις ἐν Διάρει, καὶ ἡ τοῦ οὐρανοῦ ἄρα ἐν τῷ οὐρανῷ αὐτοτελής. τοῦτο δὲ ἄτοπον· οὐ δοκεῖ γὰρ ὁ χρόνος ἐν τῷ οὐρανῷ εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ὁ οὐρανὸς ἐν τῷ χρόνῳ ἔτι δὲ ἀτοπώτερον τὸ μὴ εἶναι χρόνον ἄλλοθι· ὁ γὰρ οὐρανὸς ἐν τῷ αὐτῷ ἀεί, ἐν ἄλλῳ δὲ οὐδενί. οὐκ ἔσται ἄρα οὔτε ἐν γῇ οὔτε ἐν θαλάττῃ ὁ χρόνος. εἰ δὲ μὴ τὴν ὅλην περιφορὰν λεκτέον τὸν χρόνον, ἀλλ' ὁμοίως τὴν οὑτινοσοῦν τῶν μορίων, ἕκαστον δὲ τῶν μορίων ἕτερον τοῦ οὐρανοῦ, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ οὐρανὸς τῶν μορίων καὶ αἱ κινήσεις ἕτεραι τοῦ τε ὅλου καὶ τῶν μορίων ἑκάστου. εἰ οὖν αἱ κινήσεις ἕτεραι (φησὶν), ὁ δὲ χρόνος οὐχ ἕτερος, ἀλλ' ὁ αὐτός, οὐκ ἂν εἶεν αἱ κινήσεις ὁ χρόνος ὥστε οὔτε ἡ τοῦ παντὸς οὔτε αἱ τῶν μορίων κινήσεις ὁ χρόνος ἐστίν.

εἶτα προελθὼν καὶ ταῦτά φησιν·

> οἱ δὲ λέγοντες τὴν τοῦ ἡλίου κίνησιν τὸν χρόνον πῶς ἐροῦσι περὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων; οὐ γὰρ

---

19 *ἀλλ' ὁμοίως* parum dilucida et vix sana sunt; sensum reddunt, si scripseris *ἆρ' ὁμοίως οὐδὲ τὴν*, sed fort. quaedam exciderunt.

πάντων αἱ αὐταί φοραί. εἰ μὲν οὖν πᾶσαι χρόνοι ἕτεραι οὖσαι, αὐτὸ τοῦτο ἄτοπον, καὶ ἔσονται πολλοὶ χρόνοι ἅμα· εἰ δὲ μὴ χρόνοι εἰσὶ καὶ αἱ τῶν λοιπῶν φοραί, διαφορὰν λεκτέον, διὰ τί ἡ μὲν τοῦ ἡλίου φορὰ χρόνος, ἡ δὲ τῆς σελήνης οὐ χρόνος οὐδὲ δὴ αἱ τῶν ἄλλων. τοῦτο δὲ ἔοικεν οὐκ εὐμαρεῖ.

ὁ δὲ Ἰάμβλιχος ἐν τῷ ὀγδόῳ τῶν εἰς Τίμαιον ὑπομνημάτων καὶ ταῦτα πρὸς τὴν δόξαν ἐπήγαγε· πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ, κινήσεις πολλαὶ ὁμοῦ ἐνίστανται, τὰ δὲ τοῦ χρόνου μόρια ἄλλα ἄλλοτε. ἡ κίνησις περί τι μένον φέρεται, χρόνῳ δὲ οὐδὲν ἠρεμίας δεῖ· κινήσει κίνησις ἢ ἠρεμία ἐναντιοῦνται τῇ μὲν ἐν γένει ἡ ἐν γένει, τῇ δὲ ἐν εἴδει ἡ ἐν εἴδει, χρόνῳ δὲ οὐδέν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος φιλονεικῶν δεῖξαι τοῦ Πλάτωνος δόξαν εἶναι τὴν λέγουσαν χρόνον εἶναι τὴν τοῦ οὐρανοῦ φορὰν πρῶτον μὲν τὸν Εὔδημον μαρτύρεται λέγοντα·

ἠκολούθησε δὲ καὶ Πλάτων τῇ λέξει ταύτῃ καὶ μάλα ἀτόπως· πρὶν γὰρ οὐρανὸν γενέσθαι, φησὶν κίνησιν εἶναι ἄτακτον. οὐ λῖνον δὴ λίνῳ συνάπτει, εἴπερ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ.

ἔπειτα οὐκ ἀποδέχεται τῶν λεγόντων, ὅτι καὶ ὁ Πλάτων συμφώνως τῷ Ἀριστοτέλει τὸν χρόνον ἀριθμὸν λέγει κινήσεως εἰπὼν κάτ' ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα· οὐ γὰρ ἀριθμὸν κινήσεως φησὶ λέγειν τὸν χρόνον, ἀλλὰ κατ' ἀριθμὸν κινήσεως ὅ ἐστι κατὰ τάξιν· ταῦτα μὲν ὁ Ἀλέξανδρος, ἐμὲ δὲ ὑποδεῖξαι χρεὼν πρῶτον μὲν πόθεν Εὔδημος ὑπενόησε χρόνον λέγειν τὸν Πλάτωνα τὴν τοῦ οὐρανοῦ περιφοράν, εἶτα ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ τοῦτο τὸ

---

7 εὐμαρές?
16 μαρτυρεῖ?
17 λέξει] δόξῃ Brand. III, 232.
22 εἰπὼν] Tim. p. 37.

ἄτοπον τῷ Πλάτωνι. ὡς ὁ Ἀλέξανδρος συνελογίσατο τὸ χρόνον εἶναι πρὸ χρόνου. εἰ γὰρ πᾶσα κίνησις φησὶν ἐν χρόνῳ, δῆλον ὅτι καὶ ἡ πλημμελὴς καὶ ἄτακτος κίνησις ἐν χρόνῳ. εἰ οὖν ἡ τοιαύτη κίνησις ἦν πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι, δῆλον ὅτι καὶ χρόνος ἦν πρὸ τῆς τοῦ οὐρανοῦ περιφορᾶς. εἰ οὖν αὕτη ὁ χρόνος, εἴη ἂν ὁ χρόνος πρὸ χρόνου, πρὸς ταῦτα οὖν ἀπολογήσασθαι δεῖ· τὸ γὰρ ὅπως ὁ Πλάτων κατ' ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα τὸν χρόνον εἶπε, τότε μαθησόμεθα, ὅταν Ἀριστοτέλους ἀριθμὸν κινήσεως λέγοντος τὸν χρόνον ἀκούσωμεν. καὶ τὸ μὲν τὴν οὐρανοῦ περιφορὰν χρόνον λέγειν τὸν Πλάτωνα, ἐκ τῶνδε οἶμαι τῶν ἐν Τιμαίῳ γεγραμμένων ὑπενοήθη·

> νὺξ μὲν οὖν ἡμέρα τε γέγονε διὰ ταῦτα ἡ τῆς μιᾶς κυκλήσεως περίοδος. μεὶς δὲ, ἐπειδὰν σελήνη τὸν ἑαυτῆς κύκλον περιελθοῦσα ἥλιον ἐπικαταλάβῃ. ἐνιαυτὸς δὲ ὁπόταν ὁ ἥλιος τὸν ἑαυτοῦ περιέλθῃ κύκλον. τῶν δὲ ἄλλων τὰς περιόδους οὐκ ἐννενοηκότες ἄνθρωποι πλὴν ὀλίγοι τῶν πολλῶν οὔτε ὀνομάζουσιν, οὔτε πρὸς ἄλληλα ξυμμετροῦνται σκοποῦντες ἀριθμοῖς, ὥστε ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐκ ἴσασι χρόνον ὄντα τὰς τούτων πλάνας.

καὶ οὕτω μὲν ἑκάστην περίοδον χρόνον τινὰ δοκεῖ λέγειν, τὴν δὲ τοῦ παντὸς μίαν τὸν ὅλον χρόνον· φησὶ γὰρ

> ὡς ὁ τέλειος ἀριθμὸς χρόνου τὸν τέλειον ἐνιαυτὸν πληροῖ τότε, ὅταν ἁπασῶν τῶν περιόδων τὰ πρὸς ἄλληλα συμπερανθέντα τάχη σχῇ κεφαλὴν τῷ τοῦ ταὐτοῦ καὶ ὁμοίως ἀναμετρηθέντα κύκλῳ.

ὅτι δὲ οὐ τὴν κίνησιν τῶν οὐρανίων ὁ Πλάτων λέγει τὸν χρόνον, ἀλλὰ τὸ μέτρον τῆς κινήσεως, σαφὲς μὲν οἶμαι καὶ ἐκ τούτων

---

1 Ἀλέξανδρος] immo Εὔδημος, nam huius sententiam in sequentibus Simplicius confutat; fort. ὁ Ἀλέξανδρος ab alio inserta sunt.

9 vid. Simplicius fol. 169 b.

11 p. 39.

τῶν παραγεγραμμένων ἐστί. τὸ γὰρ διὰ τὸ μὴ ἀριθμοῖς συμμετρεῖσθαι τὰς περιόδους, διὰ τοῦτο μὴ εἰδέναι χρόνον ὄντα τὰς τούτων πλάνας σαφῶς δηλοῖ ὅτι ὁ χρόνος κατὰ τὸ μέτρον εἶναι τῶν κινήσεων ἔχει τὴν οὐσίαν. ἔτι δὲ ἐναργέστερόν ἐστι μαθεῖν ὅτι οὐ ταὐτὸν τὴν κίνησιν καὶ τὸν χρόνον φησὶν ὁ Πλάτων, ἐὰν εὕρωμεν ἤδη κινηθέντι τῷ παντὶ κατὰ τὸν λόγον διὰ τὴν τῆς ψυχῆς μετουσίαν τότε ὡς μέτρον τῆς κινήσεως ἐπαγαγόντα τὸν χρόνον· λέγει δὲ οὕτως ἐν τῷ Τιμαίῳ μετὰ τὴν τοῦ σωματοειδοῦς ψύχωσιν

> *ὡς δὲ κινηθὲν αὐτὸ καὶ ζῶν ἐνενόησε τῶν ἀϊδίων θεῶν γεγονὸς ἄγαλμα ὁ ἐγέννησε πατήρ, ἠγάσθη τε καὶ εὐφρανθεὶς ὅμοιον πρὸς τὸ παράδειγμα ἐπενόησεν ἀπεργάσασθαι. καθάπερ οὖν αὐτὸ τυγχάνει ζῷον ἀΐδιον ὄν, καὶ τόδε τὸ πᾶν οὕτως εἰς δύναμιν ἐπεχείρησε τοιοῦτον ἀποτελεῖν. ἡ μὲν οὖν τοῦ ζῴου φύσις ἐτύγχανεν οὖσα αἰώνιος. καὶ τοῦτο μὲν δὴ τῷ γενητῷ παντελῶς προςάπτειν οὐκ ἦν δυνατόν, εἰκὼ δ' ἐπινοεῖ κινητήν τινα αἰῶνος ποιῆσαι καὶ διακοσμῶν ἅμα οὐρανὸν ποιεῖ μένοντος αἰῶνος ἐν ἑνὶ κατ' ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα τοῦτον ὃν δὴ χρόνον ὠνομάκαμεν.*

καὶ ὅτι μὲν πάντων ὑφισταμένων ἅμα ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ τὴν πρὸς ἄλληλα τάξιν ὁ λόγος ἐνεδείξατο, δῆλον. εἰ γὰρ ἅμα τῷ οὐρανῷ γέγονεν ὁ χρόνος, ὡς δηλοῖ τὸ μετ' ὀλίγον τούτων εἰρημένον· χρόνος δ' οὖν μετ' οὐρανοῦ γέγονε, δῆλον ὅτι οὐδέτερον οὐδετέρου προηγεῖται τῷ χρόνῳ. πῶς δ' ἂν καὶ χρόνου τι τῷ χρόνῳ προϋπῆρχεν; εἰ δὲ κινηθέντι τῷ παντὶ τὸν χρόνον ἐπειςήγαγε, δῆλον ὅτι οὐ ταὐτὸν ὁ χρόνος καὶ ἡ κίνησις κατ' αὐτόν. ἀλλὰ τελειωτικός πως ὁ χρόνος τῆς κινήσεως. καὶ ὅταν δὲ τὸ πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως κινούμενον λέγῃ προηγεῖσθαι τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ὁ Πλάτων ἐν οἷς φησὶ

---

9 p. 37.
29 p. 30.

βουληθεὶς γὰρ ὁ θεὸς ἀγαθὰ μὲν πάντα, φλαῦρον δ' οὐδὲν εἶναι κατὰ δύναμιν οὕτω δὴ πᾶν ὅσον ἦν ὁρατὸν παραλαβὼν οὐχ ἡσυχίαν ἄγον, ἀλλὰ πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως κινούμενον εἰς τάξιν αὐτὸ ἤγαγεν ἐκ τῆς ἀταξίας ἡγησάμενος ἐκεῖνο τούτου πάντως ἄμεινον.

καὶ ἐν τούτοις οὖν οὐ τοῦτό φησιν ὅπερ δοκεῖ λέγειν τὸ φαινόμενον, ὅτι ἦν ποτε τῷ χρόνῳ προϋπάρχον τὸ αἰσθητὸν ἄτακτον καὶ ὕστερον ὡς ἐξ ὕπνου τινὸς ὁ δημιουργὸς ἀναστὰς ἔταξεν αὐτό. εἰ γὰρ διὰ τὴν ἀγαθότητα δημιουργεῖ, ἡ δ' ἀγαθότης αὐτοῦ ἀεὶ τελεία καὶ ἐνεργός ἐστι καὶ τῷ εἶναι πάντα ἀγαθύνει, δῆλον ὅτι τῇ τοῦ θεοῦ ἀγαθότητι συνυφέστηκεν ἡ δημιουργικὴ πρόνοια. ἐνδείκνυται δὲ τὸ λεγόμενον ὅτι κόσμου καὶ τάξεως ὁ δημιουργὸς αἴτιός ἐστι τῷ παντί, εἴπερ τὸ τῆς αὐτοῦ ἐνεργείας πλημμελὲς καὶ ἄτακτον ὑποτίθεται. καὶ τῷ λόγῳ δὲ ὑπέθετο πλημμελῆ κίνησιν πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι. καὶ εἰ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ, δῆλον ὅτι καὶ ὁ χρόνος ἐκεῖνος πλημμελὴς καὶ ἄτακτος καὶ οἷον σκιαγραφία τις ὑποτεθήσεται τοῦ τελείου χρόνου κατὰ τὴν τοῦ λόγου ὑπόθεσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μὴ καὶ πλέονα τοῦ δέοντος εἴρηται.

XLVII.

Aristot. IV, 11. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἄνευ γε μεταβολῆς· ὅταν γὰρ μηδὲν αὐτοὶ μεταβάλλωμεν τὴν διάνοιαν ἢ λάθωμεν μεταβάλλοντες, οὐ δοκεῖ ἡμῖν γεγονέναι χρόνος, καθάπερ οὐδὲ τοῖς ἐν Σαρδοῖ μυθολογουμένοις καθεύδειν παρὰ τοῖς ἥρωσιν, ὅταν ἐγερθῶσιν· συνάπτουσι γὰρ τὸ πρότερον νῦν τῷ ὕστερον νῦν καὶ ἓν ποιοῦσιν ἐξαιροῦντες διὰ τὴν ἀναισθησίαν τὸ μεταξύ.

10 Mirum sane Eudemum Platonis fuisse sententiam τὴν τοῦ ὅλου κίνησιν καὶ περιφορὰν τὸν χρόνον εἶναι existimasse, qui vix ex Timaei verbis quod multis interpres noster docere studet, hanc opinionem exscrutatus est; sed magis mirum Simplicium Theophrasti testimonium cui plurimum tribuendum erat, neglexisse.

Simplicius fol. 167. ὅτι δὲ οἱ τῇ κινήσει μὴ παρακολουθοῦντες οὐδὲ τοῦ χρόνου συναισθάνονται, ἡμεῖς μὲν ὡς εἶπον ὁσημέραι ἐκ τῶν ὕπνων γινώσκομεν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἀπὸ μακροτέρου πιστοῦται τοῦτο ὕπνου τῶν ἐν Σαρδοῖ τῇ νήσῳ παρὰ τοῖς ἥρωσι μυθολογουμένων καθεύδειν· ἐννέα γὰρ τῷ Ἡρακλεῖ γεγονότων παίδων ἐκ τῶν Θεστίου τοῦ Θεσπιέως θυγατέρων ἐν Σαρδοῖ τελευτησάντων ἔλεγον ἕως Ἀριστοτέλους, τάχα δὲ καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξηγητοῦ τῶν Ἀριστοτέλους ἄσηπτά τε καὶ ὁλόκληρα διαμένειν τὰ σώματα καὶ φαντασίαν καθευδόντων παρεχόμενα ... ὁ μέντοι Εὔδημος τὴν ἀπὸ τῆς Σαρδοῦς παρεὶς πίστιν ἔκ τινος Ἀθήνησι συμβεβηκότος αὐτὸς τὸ λεγόμενον πιστοῦται. λέγεται γάρ φησι θυσίας οὔσης δημοτελοῦς ἑστιᾶσθαί τινας ἐν καταγείῳ σπηλαίῳ· μεθυσθέντας δὲ κατακοιμηθῆναι πρὸς ἡμέραν ἤδη καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς οἰκέτας, καὶ καθεύδειν τὸ λοιπὸν τῆς νυκτὸς καὶ τὴν ἡμέραν καὶ ἔτι τὴν νύκτα. ἐπεγερθέντα γὰρ ἕνα τινὰ ὡς εἶδεν ἀστέρας πάλιν ἀπελθόντα ἀναπαύεσθαι. τῆς δὲ ἐπιούσης ἡμέρας ὡς ἠγέρθησαν, τὴν κουρεῶτιν ἄγειν ὕστερον τῶν ἄλλων ἡμέραν, ὅθεν δὴ καὶ κατανοηθῆναι τὸ συμβάν. κουρεῶτις δὲ ἦν ἡ τρίτη τῶν ἀπατουρίων ἡμέρα, ὥςπερ ἡ πρώτη δορπία, καὶ ἡ δευτέρα ἀνάῤῥυσις, καὶ ἡ τετάρτη ἐπίβδα. μετὰ τὴν τῆς δευτέρας οὖν θυσίαν καθευδήσαντες τὴν ἐφεξῆς ἡμέραν καὶ τὴν μετ' αὐτὴν νύκτα, τὴν τετάρτην λοιπὸν ἀντὶ τῆς τρίτης ὡς κουρεῶτιν ἦγον.

XLVIII.

Aristoteles IV, 11. p. 219, 10. ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον κινεῖται ἔκ τινος εἴς τι, καὶ πᾶν μέγεθος συνεχές, ἀκολουθεῖ τῷ μεγέθει ἡ κίνησις· διὰ γὰρ τὸ μέγεθος εἶναι συνεχὲς καὶ ἡ κίνησίς ἐστι συνεχής. διὰ δὲ τὴν κίνησιν καὶ ὁ χρόνος· ὅση γὰρ ἡ κίνησις, τοσοῦτος καὶ ὁ χρόνος ἀεὶ δοκεῖ γεγονέναι.

Simplicius fol. 167 b. καὶ ὁ Εὔδημος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν φυσι-

κῶν τὴν αὐτὴν ἔχων γνώμην φαίνεται, ὅτι διὰ μὲν τὸ μέγεθος ἡ κίνησις συνεχής, διὰ δὲ τὴν κίνησιν ὁ χρόνος γράφων οὕτως· ἀναλαβόντες δὴ πάλιν λέγωμεν, ὅτι τῶν συνεχῶν ὁ χρόνος εἶναι δοκεῖ καὶ τῶν μεριστῶν. οὐκοῦν καὶ ἡ κίνησίς τε καὶ τὸ μῆκος. τίς οὖν τούτων ἀρχὴ καὶ τίνι πρώτως ὑπάρχει ταῦτα; ἆρ' οὖν τῷ μὲν μήκει καὶ τῷ σώματι καθ' αὑτὰ φαίνεται ταῦτα ὑπάρχειν; οὐ γὰρ τῷ εἶναί τι αὐτῶν οὐδὲ τῷ τοιαῦτα εἶναι μερίζεται καὶ συνεχῆ ἐστίν. ἡ δὲ κίνησις τῷ ἐπὶ μήκους εἶναι συνεχής τε καὶ μεριστὴ φαίνεται, συνεχὴς μὲν τῷ ἐπὶ συνεχοῦς εἶναι, μεριστὴ δὲ τῷ διαιρεῖσθαι ὥςπερ τὸ μῆκος· ὅ, τι γὰρ ἂν ληφθῇ τοῦ μήκους μόριον, τοῦτο καὶ τῆς κινήσεως ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ χρόνου. ὡς γὰρ ἡ κίνησις, οὕτω καὶ τὸν χρόνον οἰόμεθα μερίζειν.

ὁ δὲ Λαμψακηνὸς Στράτων οὐκ ἀπὸ τοῦ μεγέθους μόνον συνεχῆ τὴν κίνησιν εἶναί φησιν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτήν, ὡς εἰ διακοπείη, στάσει διαλαμβανομένη καὶ τὸ μεταξὺ δύο διαστάσεων κίνησιν οὖσαν ἀδιάκοπον.

XLIX.

Aristotel. IV, 11. p. 219, 14. τὸ δὲ δὴ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν τόπῳ πρῶτόν ἐστιν. ἐνταῦθα μὲν δὴ τῇ θέσει· ἐπεὶ δ' ἐν τῷ μεγέθει ἐστὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, ἀνάγκη καὶ ἐν κινήσει εἶναι τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον ἀνάλογον τοῖς ἐκεῖ. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τῷ χρόνῳ ἐστὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον διὰ τὸ ἀκολουθεῖν ἀεὶ θατέρῳ θάτερον αὐτῶν.

Simplicius fol. 169. πρὸς δὲ τὰ ὑπ' Ἀριστοτέλους λεγόμενα

---

15 τὴν κίνησιν Brandis III, 227.

ἀπορήσειεν ἄν τις, πρῶτον μὲν πῶς ἐν τῷ προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως τίθεται τὸν χρόνον ὡς δῆλος τὸ ἀπὸ τοῦ ἐν τόπῳ πρότερον καὶ ὕστερον τὴν θέσιν ἔχοντος ἐπὶ τὸ τῆς κινήσεως πρότερον καὶ ὕστερον μετελθεῖν, καίτοι τοῦ χρόνου οὐκ ἐν τῇ τοπικῇ μόνῃ ἀλλ' ἐν πάσῃ κινήσει θεωρουμένου . . . πρὸς δὲ τὸ πρῶτον λέγομεν ὅτι κἂν πᾶσα κίνησις χρόνῳ μετρῆται, ἀλλ' ὥςπερ ἐναργεστέρα τῶν ἄλλων ἐστὶ κινήσεων ἡ κατὰ τόπον, οὕτω καὶ ὁ χρόνος ἐναργέστερος ὁ ταύτῃ τῇ κινήσει συνὼν τοῦ ταῖς ἄλλαις κινήσεσι συνόντος χρόνου. μήποτε δὲ ἀκριβέστερον σκοποῦντι καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι κινήσεις οἷον αὔξησις γένεσις ἀλλοίωσις ὑπὸ τοῦ χρόνου μετροῦνται τούτου τοῦ ἐν τοπικῇ κινήσει συνόντος· ὥραις γὰρ καὶ ἡμέραις καὶ μησὶ καὶ ἐνιαυτοῖς καὶ τῶν ἄλλων κινήσεων ὁρίζομεν τὴν παράτασιν. ὁ μέντοι Εὔδημος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν φυσικῶν τάδε γέγραφε·

> περὶ δὲ χρόνου τάχα ἄν τις ἀπορήσειε, τίνος ἢ ποίας κινήσεως ἀριθμός ἐστιν. οὐ δὴ φαίνεται μιᾶς τινος, ἀλλ' ὁμοίως πάσης. παντὸς γάρ ἐστιν ὁμοίως ἀριθμὸς ἐν ᾧ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, τοῦτο δὲ κοινὸν τῆς κινήσεως. ὥςπερ θνητοῦ ζῴου ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν ἵππου οὐδὲ ἀνθρώπου οὐδὲ ἄλλου τῶν εἰδῶν οὐδενὸς ἀλλὰ τοῦ καθόλου, οὕτως οὐδὲ χρόνος τῆςδέ τινος κινήσεως ἀριθμὸς ἀλλ' ὁμοίως πάσης. ἔστι δὴ πανταχοῦ καὶ ὁμοίως ἂν ἡτιςοῦν κίνησις. οὐ μὴν ἀλλὰ πρώτως καὶ μᾶλλον τῆς προτέρας καὶ ὁμαλωτέρας· ἐν ὡρισμένοις γὰρ γνωριμώτερος γίνεται.

ταῦτα σαφῶς οὕτω τοῦ Εὐδήμου γεγραφότος ἄξιον ἐπιστῆσαι. τί τὸ καθόλου τοῦτο. εἰ μὲν γάρ ἐστιν ἐν ὑποστάσει ἡ καθόλου κίνησις, διὰ τί μὴ καὶ ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ τῶν ἄλλων ἕκα-

---

23 ἔστι] fort ἔστι δὴ . . . ὁμοίως ἡτιςανοῦν, Brand. III, 231 ἔστω.

στον, διὰ τί δὲ μὴ ὥςπερ ἡ κίνησις ἡ μὲν καθόλου, ἡ δ' ἴδιος, οὕτω καὶ χρόνος ὁ μὲν κοινός, ὁ δὲ ἴδιος. εἰ δὲ τὸ καθόλου τῆς κινήσεως ἢ οὐδὲν ἢ ὕστερον, ὡς δὲ ἔχει ἡ κίνησις, ἔχει καὶ ὁ χρόνος, καὶ οὗτος ἄρα ἢ οὐδὲν ἢ ἐπίνοια μόνον.

L.

Aristotel. IV, 11. p. 219b, 12. *τὸ δὲ νῦν ἔστι μὲν ὡς τὸ αὐτό, ἔστι δ' ὡς οὐ τὸ αὐτό. ᾗ μὲν γὰρ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ, ἕτερον (τοῦτο δ' ἦν αὐτῷ τὸ νῦν), ᾗ δὲ ὅ ποτε ὄν ἐστι τὸ νῦν, τὸ αὐτό· ἀκολουθεῖ γὰρ ὡς ἐλέχθη, τῷ μὲν μεγέθει ἡ κίνησις, ταύτῃ δ' ὁ χρόνος ὡς φαμέν. καὶ ὁμοίως δὴ τῇ στιγμῇ τὸ φερόμενον ᾧ τὴν κίνησιν γνωρίζομεν καὶ τὸ πρότερον ἐν αὐτῇ καὶ τὸ ὕστερον.*

Simplicius fol. 171. *καὶ ὁ Εὔδημος δὲ τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ νῦν ἐν τῷ τρίτῳ τῶν φυσικῶν φησὶ γράφων οὕτως·*

εἰ δὲ νοήσαιμεν φερομένην στιγμήν, τῷ δὲ ἐν ἄλλῳ τῆς γραμμῆς γίνεσθαι καὶ αὐτὴν ἄλλο καὶ ἄλλο γινομένην, οὕτω δὲ οἰηθείημεν καὶ περὶ τοῦ νῦν ἔχειν, τὸ μὲν ὑποκείμενον ὅ τι δήποτε δεῖ νοῆσαι αὐτὸ, διαμενεῖ τὸ αὐτὸ ἐν ἄλλῳ δὲ καὶ ἄλλῳ γινόμενον ἕτερον καὶ ἕτερον ἔσται, ὥστε εἶναι κατὰ μὲν τὸ ὑποκείμενον ὅτι δή ποτέ ἐστι ταὐτό, τῷ δὲ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ γίνεσθαι, καθὸ ἕτερον ἤδη πρότερον καὶ ἕτερον ὕστερον γίνεται, ταύτῃ τὸ νῦν ἕτερον. ταύτῃ δὲ καὶ ἀριθμὸς ὁ χρόνος,

---

[4] Mirum Simplicium neglexisse non illa Aristotelis verba ab Eudemo explicari, sed *ἀπορίαν* eum *παραφράζειν* quam Aristoteles infra IV, 14. p. 223, 29 dedit: *ἀπορήσειε δ' ἄν τις καὶ ποίας κινήσεως ὁ χρόνος ἀριθμός, ἢ ὁποιασοῦν; καὶ γὰρ γίνεται ἐν χρόνῳ καὶ φθείρεται καὶ αὐξάνεται, καὶ ἀλλοιοῦται ἐν χρόνῳ καὶ φέρεται· ᾗ οὖν κίνησίς ἐστι, ταύτῃ ἐστὶν ἑκάστης κινήσεως ἀριθμός. διὸ κινήσεώς ἐστιν ἁπλῶς ἀριθμὸς συνεχοῦς, ἀλλ' οὐ τινός.*

ὥστε ὅταν μὲν τὰ νῦν ᾖ τὰ αὐτά, καὶ ὁ ἀριθμὸς καὶ ὁ χρόνος ὁ αὐτὸς ἔσται· ὅταν δὲ ἕτερα, καὶ τὰ λοιπὰ ἕτερα.

LI.

Aristotel. IV, 12. p. 220b, 12. ἔτι ὡς ἐνδέχεται κίνησιν εἶναι τὴν αὐτὴν καὶ μίαν πάλιν καὶ πάλιν, οὕτω καὶ χρόνον, οἷον ἐνιαυτὸν ἢ ἔαρ ἢ μετόπωρον.

Simplicius fol. 173. ἀλλὰ διὰ τί ἄρα οὔτε πρότερον εἶπε τῷ εἴδει τὸ αὐτὸ εἶναι τὸ νῦν, ἀλλὰ τῷ ὑποκειμένῳ, οὔτε νῦν τὸν χρόνον τῷ εἴδει ταὐτόν, ἀλλὰ τῷ πάλιν καὶ πάλιν ὥσπερ τὴν κίνησιν; καίτοι γε αὐτοῦ μάλιστά ἐστιν ἡ τοῦ ταὐτοῦ τριχῇ γενομένη διαστολὴ γένει καὶ εἴδει καὶ ἀριθμῷ. ἢ ὅτι οὐ μόνον τὰ γένει τὰ αὐτὰ πολλὴν ἔτι διαφορὰν ἀπολείπει, ἀλλὰ καὶ τὰ εἴδει ταὐτὰ λεγόμενα, εἰ τῷ ἀριθμῷ διαφέρει ὡς Πλάτων καὶ Σωκράτης πολλὴν ἔχουσι συμβεβηκότων διαφοράν, αἱ δὲ κινήσεις αἱ πάλιν καὶ πάλιν ὡς αἱ αὐταί, καὶ τὰ νῦν, καὶ οἱ χρόνοι σχεδόν τι καὶ τῷ ἀριθμῷ οἱ αὐτοί εἰσιν. οὕτω δὲ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι τὰ αὐτά πως καὶ τῷ ἀριθμῷ τῷ πάλιν καὶ πάλιν ἔλεγον γίνεσθαι. οὐδὲν δὲ ἴσως χεῖρον καὶ τῆς Εὐδήμου ῥήσεως ἐκ τοῦ τρίτου τῶν φυσικῶν τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα παραφραζούσης ἀκούειν.

ὁ δὲ αὐτὸς χρόνος πότερον γίνεται ὥσπερ ἔνιοί φασιν ἢ οὔ, ἀπορήσειεν ἄν τις. πλεοναχῶς δὴ λεγομένου τοῦ ταὐτοῦ τῷ μὲν εἴδει φαίνεται γίνεσθαι τὸ αὐτό, οἷον θέρος καὶ χειμὼν καὶ αἱ λοιπαὶ ὧραί τε καὶ περίοδοι, ὁμοίως δὲ αἱ κινήσεις αἱ αὐταὶ γίνονται τῷ εἴδει· τροπὰς γὰρ καὶ ἰσημερίας καὶ τὰς λοιπὰς πορείας ὁ ἥλιος ἀποτελεῖ. εἰ

---

18 hic est locus, de quo supra Simplicius fol. 171 b. τὸ δὲ οὕτω τῷ εἴδει τὸ αὐτὸ ὡς κατὰ μηδὲν εἶναι διάφορον, καὶ τῷ ἀριθμῷ πως τὸ αὐτὸ δοκεῖ, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν μονάδων εἴρηται πρότερον, καὶ μετ' ὀλίγον τὸν Εὔδημον μάρτυρα παραθήσομαι.

δέ τις πιστεύσειε τοῖς Πυθαγορείοις, ὡς πάλιν ταὐτὰ ἀριθμῷ, κἀγὼ μυθολογήσω τὸ ῥαβδίον ἔχων ὑμῖν καθημένοις, οὕτω καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὁμοίως ἕξει, καὶ τὸν χρόνον εὔλογόν ἐστι τὸν αὐτὸν εἶναι· μιᾶς γὰρ δὴ καὶ τῆς αὐτῆς κινήσεως, ὁμοίως δὲ καὶ πολλῶν τῶν αὐτῶν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἓν καὶ ταὐτόν, καὶ ὁ τούτων δὴ ἀριθμός. πάντα ἄρα τὰ αὐτά, ὥστε καὶ ὁ χρόνος.

καὶ ὅρα ὅτι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν λέγει κίνησιν τὴν πάλιν καὶ πάλιν, καὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἓν καὶ τὸ αὐτό. ὅτι δὲ καὶ οὗτος ἄλλο καὶ ἄλλο τὸ ἀεὶ γινόμενον εἶναί φησι καὶ τῆς κινήσεως καὶ τοῦ χρόνου, ἄκουσον οἷα μετ' ὀλίγον τῶν ἤδη παρατεθέντων γέγραφεν·

ὥςπερ δὲ τῆς κινήσεως τὸ ἄτομόν ἐστι μόνον, τὸ δὲ παρεληλυθὸς ἔῤῥει, τὸ δὲ ἐσόμενον οὔπω ἐστίν, οὕτω καὶ τοῦ χρόνου τὸ μὲν οἴχεται, τὸ δ' οὔπω ἐστί, τὸ δὲ παρόν ἐστιν, ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενον ἀεί.

LII.

Aristoteles IV, 13. p. 222 b, 17. *ἐν δὲ τῷ χρόνῳ πάντα γίνεται καὶ φθείρεται, διὸ καὶ οἱ μὲν σοφώτατον ἔλεγον, ὁ δὲ Πυθαγόρειος Πάρων ἀμαθέστατον ὅτι καὶ ἐπιλανθάνονται ἐν τούτῳ, λέγων ὀρθότερον.*

Simplicius fol. 178 b. *Σιμωνίδης μὲν γὰρ σοφώτατον, ὅτι γίνονται ἐπιστήμονες ὑπὸ χρόνου, Πάρων δὲ ὁ Πυθαγόρειος ἀμαθέστατον, ὅτι ἐπιλανθάνονται ὑπὸ χρόνου. οὗτος δὲ ἔοικεν εἶναι οὗ καὶ Εὔδημος ἀνωνύμως ἐμνήσθη, λέγων ἐν Ὀλυμπίᾳ Σιμωνίδου τὸν χρόνον ἐπαινοῦντος ὡς σοφώτατον εἴπερ ἐν αὐτῷ αἱ μαθήσεις γίνονται καὶ αἱ ἀναμνήσεις, παρόντα τινὰ τῶν σοφῶν εἰπεῖν, τί δὲ ὦ Σιμωνίδη, οὐχ ἐπιλανθανόμεθα μέντοι ἐν τῷ*

χρόνῳ; καὶ μήποτε καὶ παρὰ Ἀριστοτέλει ἐν τῷ ὁ δὲ Π υ θ α γ ό ρ ε ι ο ς π α ρ ω ν τὸ ΠΑΡΩΝ οὐκ εἶναι ὄνομα κύριον, ἀλλὰ μετοχήν· παρόντα γὰρ τὸν Πυθαγόρειον τῷ Σιμωνίδῃ λέγοντι ὅτι σοφώτατος ὁ χρόνος, εἰπεῖν φασιν ὅτι ἀμαθέστατον.

LIII.

Simplicius fol. 187. ἔοικεν οὖν καὶ Ἀρχύτας ὥςπερ καὶ Ἀριστοτέλης τὴν τῶν νῦν συνεχῆ καὶ ἀδιαίρετον ῥοὴν τίθεσθαι τὸν χρόνον, καὶ τοῦτον μάλιστα παραδιδόναι τὸν ἐν τῇ γενέσει σύστοιχον καὶ κυρίως λεγόμενον χρόνον εἰκόνα ὄντως τοῦ αἰῶνος. ὁ δέ γε Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης ἣν ἐσχέτην περὶ χρόνου δόξαν, εἴρηται πρότερον. καὶ Θεόφραστος δὲ καὶ Ε ὔ δ η μ ο ς οἱ τοῦ Ἀριστοτέλους ἑταῖροι τὰ αὐτὰ φαίνονται τῷ Ἀριστοτέλει περὶ χρόνου δοξάσαντές τε καὶ διδάξαντες. ὁ μέντοι Λαμψαχηνὸς Στράτων αἰτιασάμενος τὸν ὑπ' Ἀριστοτέλους τε καὶ τῶν Ἀριστοτέλους ἑταίρων ἀποδοθέντα τοῦ χρόνου ὁρισμόν, αὐτὸς καίτοι Θεοφράστου μαθητὴς ὢν τοῦ πάντα ἀκολουθήσαντος τῷ Ἀριστοτέλει, καινοτέραν ἐβάδισεν ὁδόν.

LIV.

Aristoteles V, 1. p. 225, 1. ἐπεὶ δὲ πᾶσα μεταβολή ἐστιν ἔκ τινος εἴς τι, μεταβάλλοι ἂν τὸ μεταβάλλον τετραχῶς· ἢ γὰρ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, ἢ ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον, ἢ οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, ἢ οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον. λέγω δὲ ὑποκείμενον τὸ καταφάσει δηλούμενον, ὥστε ἀνάγκη ἐκ τῶν εἰρημένων τρεῖς εἶναι μεταβολὰς τήν τε ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, καὶ τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον, καὶ τὴν ἐξ μὴ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον.

---

[1] aperte Eudemus in Aristotelis libro ὁ δὲ Πυθαγόρειος παρῶν interpretatus est; proprium vero nomen sententiae nexus flagitat. in Arist. Pol. V, 10 πάῤῥων scriptum est, error sane si quis alius memoratu dignus.

ἡ γὰρ οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον οὐκ ἔστι μεταβολὴ διὰ τὸ μὴ εἶναι κατ' ἀντίθεσιν· οὔτε γὰρ ἐναντία οὔτε ἀντίφασίς ἐστιν.

Simplicius fol. 192b. κἂν εἶπεν οὖν τετραχῶς μεταβάλλειν τὸ μεταβάλλον, οὐχ ὡς ἐν πᾶσι τοῖς τμήμασι τῆς διαιρέσεως οὔσης τῆς μεταβολῆς λέγει, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ διαιρέσει ταύτῃ πᾶσα μεταβολὴ περιέχεται· ἡ γὰρ μία τῶν τεσσάρων, ἡ ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον οὐκ ἔστι μεταβολή. ὁ δὲ Εὔδημος καὶ τὰς στερήσεις ὑποκειμένοις ἐοικέναι φησίν. οὐ γὰρ ὁμοίως λέγεται τὸ τυφλὸν καὶ τὸ μὴ ἔχον ὀφθαλμούς, οὐδὲ τὸ φαλακρὸν καὶ τὸ μὴ ἔχον τρίχας· ὑποκείμενα οὖν καὶ τὰ τοιαῦτά φησιν, οὐχ ὁμοίως δὲ ταῖς καταφάσεσιν.

LV.

Aristotel. V, 2. p. 226, 23. ἐπεὶ δὲ οὔτε οὐσίας οὔτε τοῦ πρός τι οὔτε τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, λείπεται κατὰ τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποῦ κίνησιν εἶναι μόνον· ἐν ἑκάστῳ γάρ ἐστι τούτων ἐναντίωσις.

Simplicius fol. 201 b. προθέμενος δεῖξαι ὅτι οὐκ ἐν πάσαις κατηγορίαις ἐστὶν ἡ κίνησις, ἀλλ' ἐν μόναις τρισὶ τῷ ποσῷ τῷ ποιῷ καὶ τῷ ποῦ, καὶ δείξας ὅτι οὔτε ἐν οὐσίᾳ οὔτε ἐν τῷ πρός τι οὔτε ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἐπειδὴ κινήσεις μὲν αὗταί τινές εἰσι, κίνησις δὲ κινήσεως οὐκ ἔστι καθ' αὑτὸ ὅπερ διὰ πλειόνων ἀπέδειξε συμπεραίνεται λοιπὸν ὅτι μὴ οὔσης κινήσεως ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις, λείπεται κατὰ τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποῦ κίνησιν εἶναι μόνον καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ἐν τούτοις εἶναι κίνησιν προστίθησιν εἰπών· ἐν ἑκάστῳ γάρ ἐστι τούτων ἐναντίωσις. ἡ γὰρ κίνησις ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον ἦν μεταβολή. εἰ οὖν ἔστιν ἐναντίωσις ἐν τῇ πρός τι κατηγορίᾳ ὡς αὐτὸς ἐν κατηγορίαις ἐδήλωσεν εἰπὼν ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς

28 cap. 7. p. 6b, 15.

πρός τι, οὐδὲν κωλύει καὶ κατὰ ταύτην εἶναι κίνησιν. τὸ μὲν γὰρ κινούμενον ἐνταῦθα ἡ οὐσία ἐστί, κινεῖται δὲ κατὰ τὴν σχέσιν ὥςπερ κατὰ ποιότητα καὶ ποσότητα καὶ τοῦ ποῦ κατηγορίαν. . . καὶ κατὰ τὸ ποιεῖν δὲ καὶ τὸ πάσχειν κινοῖτο ἂν τὸ ὑποκείμενον . . ἀντίκειται δὲ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ὡς τὰ πρός τι. . . καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς δὲ κατηγορίας ἡ ὑποκειμένη οἶμαι οὐσία λέγοιτο ἂν κινεῖσθαι, κατὰ χρόνον μὲν ἐκ τοῦ παρεληλυθότος εἰς τὸ μέλλον, κἂν μὴ κυρίως ᾖ ἐναντία ταῦτα, ὅπερ τὸ μὲν παρεληλυθὸς εἰς τὸ μέλλον μεταβάλλει, τὸ δὲ μέλλον οὐκέτι εἰς τὸ παρεληλυθός. κατὰ δὲ τὸ κεῖσθαι καὶ ἐναντιότης φαίνεται τῆς στάσεως πρὸς τὴν καθέδραν καὶ τοῦ πρηνοῦς πρὸς τὸ ὕπτιον . . καὶ ἐν τῷ ἔχειν δὲ μεταβολή ἐστι τοῦ ὑποκειμένου ἀπὸ στερήσεως τῆς καταφάσει δηλουμένης εἰς ἕξιν. . . . ἀλλὰ μήποτε ὁ Ἀριστοτέλης κίνησιν ὡς μεταβολὴν τοῦ ὑποκειμένου κατὰ διάθεσιν θεασάμενος πασῶν αὐτὴν ἀπέφησε τῶν σχετικῶν κατηγοριῶν καὶ ἀμενηνῶν καὶ οὐδὲν ἐκφανῶς τὸ ὑποκείμενον διατιθεισῶν. τὸ γὰρ κεῖσθαι καὶ τὸ ἔχειν οὐδεμίαν δοκεῖ τῷ ὑποκειμένῳ δευσοποιὸν διάθεσιν ἐμποιεῖν· τί γὰρ διαφέρει τῷ σώματι πρηνεῖ κεῖσθαι ἢ ὑπτίῳ, καὶ περικεῖσθαι δακτύλιον ἢ μή; καὶ τὸν χρόνον δὲ ὡς ἀδρανῆ δοκεῖ θεάσασθαι . . . τοιαύτη δὲ καὶ ἡ κατὰ τὸ πρός τι σχέσις, δι' ἧς οἶμαι καὶ τὸ αἴτιον ἐνεδείξατο τοῦ μὴ εἶναι κίνησιν ἐν ταῖς σχετικαῖς κατηγορίαις τὸ μὴ διατιθέναι τὸ ὑποκείμενον, ὅταν λέγῃ· ἐνδέχεται γὰρ θατέρου μεταβάλλοντος ἀληθεύεσθαι θάτερον μηδὲν μεταβάλλον . . . διὰ τὰς εἰρημένας οὖν ἴσως διαφορὰς ὁ Ἀριστοτέλης ἀπαγορεύει κίνησιν εἶναι ἐν ταῖς εἰρημέναις κατηγορίαις μεταβολὴν πάντως εἶναι συγχωρῶν ἐν αὐταῖς, εἴπερ μή εἰσιν ἀΐδιοι. ὁ μέντοι Εὔδημος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ φυσικοῖς παραφράζων τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ εἰπὼν ὅτι ἐν τῷ πρός τι οὐκ ἔστι κίνησις πλὴν κατὰ συμβεβηκός, καὶ τὴν αἰτίαν προςθείς·

24 p. 225 b, 11.

> γίνεται γάρ φησι καὶ ἔστι τὸ δίπηχυ διπλάσιον ἀκίνητον ὂν πάντῃ πάντως γινομένου πηχυαίου

καὶ εἰπὼν ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν πρός τι συμβαίνει, ἐπήγαγεν·

> εἰ ἐν χρόνῳ δὲ πάντα κινεῖται, τρόπον δὲ ἄλλον.

οἶμαι τοῦτο ἐνδεικνύμενος, ὅτι κίνησις μὲν τῶν ὑποκειμένων ἐστὶν ἡ κατὰ τὰς σχέσεις, ἄλλον δὲ τρόπον ἤπερ κατὰ τὰς διαθέσεις, ὥςπερ ἄλλον τρόπον κατὰ τὴν οὐσίαν, ὅτι οὐδὲ κίνησιν καλεῖν ἀξιοῦσιν οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου, ἀλλὰ γένεσιν καὶ φθορὰν διὰ τὸ μὴ ὑπομένειν τὸ μεταβάλλον. ὁ μέντοι Θεόφραστος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἑαυτοῦ φυσικῶν καὶ καθ' ἕκαστον γένος τῶν κατηγοριῶν τὴν κίνησιν θεωρεῖσθαί φησι γράφων οὕτως·

> περὶ δὲ κινήσεως τὸν μὲν καθόλου καὶ κοινὸν λόγον οὐ χαλεπὸν ἀποδοῦναι καὶ εἰπεῖν, ὡς ἐνέργειά τίς ἐστιν ἀτελὴς τοῦ δυνάμει ὄντος ᾗ τοιοῦτον καθ' ἕκαστον γένος τῶν κατηγοριῶν.

ἔοικε δὲ καὶ νῦν κίνησιν κοινῶς τὴν μεταβολὴν λέγειν· καὶ γὰρ ὁ ὁρισμὸς ὁ λέγων ἐντελέχειαν τοῦ δυνάμει ᾗ τοιοῦτόν ἐστιν, οὐ τῆς κυρίως κινήσεώς ἐστίν, ἀλλὰ καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς καὶ ὅλως πάσης μεταβολῆς· διὸ καὶ προελθὼν ὀλίγον ὁ Θεόφραστος

> ζητεῖν δεῖν φησι περὶ τῶν κινήσεων, εἰ αἱ μὲν κινήσεις εἰσίν, αἱ δὲ ὥςπερ ἐνέργειαί τινες.

ἀλλ' ὅτι μὲν μεταβολὴν ἀνάγκη πάντως εἶναι καὶ ἐν ταῖς σχετικαῖς κατηγορίαις τῶν ὑποκειμένων κατὰ τὰς σχέσεις, πρόδηλον, εἴπερ μὴ ἀΐδιοί εἰσιν αἱ τῶν οὐσιῶν κατ' αὐτὰς τὰς σχέσεις. εἰ οὖν μεταβάλλουσι κατ' αὐτὰς αἱ οὐσίαι, ἢ κατὰ γένεσιν καὶ φθο-

---

5 delendum εἰ, nisi posterius δὲ omiseris quod nolim; τὸ ποτὲ de omnibus quidem praedicatur, quod omnia in tempore moventur, sed non ea ratione his κίνησις in est, qua tribus illis τῷ ποιῷ, τῷ ποσῷ, τῷ ποῦ. nam κατὰ σχέσιν, non κατὰ διάθεσιν est κίνησις.

ρὰν αὐτὰς ἀνάγκη μεταβάλλειν ἢ κατὰ κίνησιν, εἴπερ αὗται διαφοραὶ μεταβολῆς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐκ διαιρέσεως παραδίδονται· ἀλλὰ γίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον οὐκ ἂν λέγοιμεν, ὅταν δακτύλιον περιθῆται ἢ κατ' ἄλλην μεταβάλλῃ σχέσιν, ὥστε κινεῖσθαι ἀνάγκη κατὰ τὰς τοιαύτας μεταβολάς, μετ' ἄλλον δὲ τρόπον τῆς κινήσεως ὁ Εὔδημος εἶπε, καὶ οὐ κατ' ἐκεῖνον, καθ' ὃν αἱ κατὰ διάθεσιν μεταβολαὶ γίνονται. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης προϊὼν τὴν ἀποβολὴν τῇ λήψει ἐναντίαν εἶναί φησι καὶ μεταβολὰς ταύτας ἀξιοῖ καλεῖν λέγων διὸ γένεσις φθορᾷ ἐναντία καὶ ἀποβολὴ λήψει. αὗται δὲ μεταβολαὶ μέν, κινήσεις δὲ οὔ. εἰ δὲ βούλεταί τις μηδ' ὅλως κίνησιν ἐν ταύταις εἶναι ταῖς κατηγορίαις, μηκέτι τὴν μεταβολὴν εἰς μόνας γένεσιν καὶ φθορὰν καὶ κίνησιν διαιρείτω, ἀλλὰ προστιθέτω τι καὶ ἄλλο εἶδος τὸ ταῖς κατὰ σχέσιν μεταβολαῖς ἐφαρμόττον, ὥστε τὴν μὲν ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον μεταβολὴν γένεσιν εἶναι, τὴν δὲ ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον φθοράν, τὴν δὲ λοιπὴν τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον διαιρεῖσθαι εἴς τε τὴν κατὰ διάθεσιν ἣν κίνησιν ἀξιοῖ καλεῖν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ εἰς τὴν κατὰ σχέσιν ἣν κίνησιν μὲν ἀπαγορεύει καλεῖν, ὡς οὐδεμίαν ἐμφαίνουσαν τοῦ ὑποκειμένου τροπήν, διὰ δὲ τὸ μὴ κεῖσθαι ὄνομα ἴδιον τῷ τοῦ γένους ὀνόματι μεταβολὴν καὶ αὐτὴν καλεῖ. καὶ τοῦτο δὲ ἀληθὲς οἶμαι λέγειν, ὡς εἰ τὰ κατὰ μέρος κινούμενα μὴ ἀξιοῖ καθ' αὑτὰ λέγειν κινεῖσθαι, ἀλλὰ τοῖς κατὰ συμβεβηκὸς κινουμένοις ταύτας συντάττει, πολλῷ μᾶλλον τὰ κατὰ σχέσιν [γὰρ τὰ ἄλλων κινουμένων αὐτὰ] μεταβάλλοντα οὐκ ἂν εἴποι καθ' αὑτὰ κινεῖσθαι· περὶ δὲ τῶν καθ' αὑτὰ κινουμένων ἦν ἡ ζήτησις, ὥστε κἂν ὁ Θεόφραστος ἐν πάσαις εἶναι λέγῃ ταῖς κατηγορίαις τὴν κίνησιν, ἀδιορίστως εἶπε, μήπω μήτε τὴν κίνησιν τῆς μεταβολῆς διορίσας, μήτε τὸ καθ' αὑτὸ καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκός.

---

9 p. 229 b, 12.

ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ πλέον ζητείσθω, εἴπερ δόξει ζητήσεως ἄξια διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς τῶν ἐξηγητῶν παραδρομήν.

LVI.

Aristoteles V, 2. p. 226, 26. *ἡ μὲν οὖν κατὰ τὸ ποιὸν κίνησις ἀλλοίωσις ἔστω. ἡ δὲ κατὰ τὸ ποσὸν τὸ μὲν κοινὸν ἀνώνυμον, καθ' ἑκάτερον δὲ αὔξησις καὶ φθίσις, ἡ μὲν εἰς τὸ τέλειον μέγεθος αὔξησις ἡ δ' ἐκ τούτου φθίσις. ἡ δὲ κατὰ τόπον καὶ τὸ κοινὸν καὶ τὸ ἴδιον ἀνώνυμος, ἔστιν δὲ φορὰ καλουμένη τὸ κοινόν, καίπερ λέγεταί γε ταῦτα φέρεσθαι μόνα κυρίως, ὅταν μὴ ἐπ' αὐτοῖς ᾖ τὸ στῆναι τοῖς μεταβάλλουσι τὸν τόπον, καὶ ὅσα μὴ αὐτὰ ἑαυτὰ κινεῖ κατὰ τόπον.*

Simplicius fol. 202 b. *ἐν τούτοις ὁ Εὔδημος προςτίθησιν, ὅτι πᾶσαι αἱ κινήσεις καὶ αἱ μεταβολαὶ ἀπὸ τοῦ εἰς ὃ μᾶλλον λέγονται ἢ ἀπὸ τοῦ ἐξ οὗ. αὔξησις μὲν ἡ ἐπὶ τὸ μέγα, μείωσις δὲ ἡ ἐπὶ τὸ μικρόν, καὶ ἐπὶ ἀλλοιώσεως μάθησις, ὑγίανσις, καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τόπον, εἰς Ἀθήνας, εἰς Κόρινθον μᾶλλον ἢ ἀνάπαλιν.*

LVII.

Aristot. V, 3. p. 226 b, 21. *ἅμα μὲν οὖν λέγεται ταῦτ' εἶναι κατὰ τόπον ὅσα ἐν ἑνὶ τόπῳ ἐστὶ πρώτῳ, χωρὶς δὲ ὅσα ἐν ἑτέρῳ.*

Simplicius fol. 203 b. *τὸ γὰρ ἅμα συναγωγὸν ἔχον ἔννοιαν καὶ τὰ κεχωρισμένα συνάγει ἢ ἀκριβῶς ἢ παχύτερον, ἀκριβῶς μέν, ὅταν καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ἅμα λέγηται, τὸν ἕνα καὶ προςεχῆ τόπον ἀκριβῶς σημαῖνον· παχύτερον δέ, ὅταν ἐν διαφόροις μὲν ὑφ'*

---

2 vid. quae Simplicius supra ad III, 1, fol. 93—4 de hac re exposuit.

16 Id Aristoteles ipse iam supra V, 1. pag. 224 b, 7 docuit: *μᾶλλον γὰρ εἰς ὃ ἢ ἐξ οὗ κινεῖται, ὀνομάζεται ἡ μεταβολή. διὸ καὶ ἡ φθορὰ εἰς τὸ μὴ ὂν μεταβολή ἐστιν, καίτοι [καὶ] ἐξ ὄντος μεταβάλλει τὸ φθειρόμενον, καὶ ἡ γένεσις εἰς ὄν, καίτοι [καὶ] ἐκ μὴ ὄντος.*

ἑνὸς δέ τινος περιεχομένοις ἐν ᾧ λέγονται ἅμα εἶναι, οἷον ἐν οἰκίᾳ καὶ πόλει· κυριώτερον δὲ ἅμα λέγεται τὰ ἐν ἐλάσσονι τῷ αὐτῷ· τὰ γὰρ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει κυριώτερον ἅμα λέγεται, καὶ τῆς οἰκίας τὰ ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι, καὶ τοῦ αὐτοῦ οἰκήματος τὰ ἐν μέρει. καὶ ἁπλῶς τὰ ἐν μέρει. καὶ ἁπλῶς τὰ ἐν τῷ πρώτῳ ἀτόμῳ τῷ αὐτῷ τῷ μὴ καὶ ἄλλα σώματα στερεὰ περιέχοντι, κἂν ἀήρ τις ᾖ μεταξὺ κἂν μὴ συνεχῇ ᾖ μηδὲ ἁπτόμενα ταῦτα κυρίως ἅμα. τοῖς κεκραμένοις δέ φησι μάλιστα τοῦτο ὑπάρχειν ὁ Εὔδημος· οὐδὲ τούτοις κυριώτατα. δύο γὰρ σώματα οὐχ οἷόντε εἶναι ἅμα ἐν ἑνὶ καὶ ἀτόμῳ τόπῳ, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸν λόγον τὸ ἀκριβές φησι ζητητέον, κατὰ δὲ τὰς χρείας καὶ τὸ ἱκανὸν καὶ τὸ σύνεγγυς δὴ τούτου πᾶν ἅμα λεκτέον. λέγεται δὲ καὶ ἐν χρόνῳ ἅμα τὰ ἐν τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ χρόνῳ, ὃς δηλονότι καὶ εἷς καὶ προςεχής ἐστι.

LVIII.

Aristotel. V, 3. pag. 227, 17. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πρῶτον τὸ ἐφεξῆς ἐστιν· τὸ μὲν γὰρ ἁπτόμενον ἐφεξῆς ἀνάγκη εἶναι, τὸ δ' ἐφεξῆς οὐ πᾶν ἅπτεσθαι. διὸ καὶ ἐν προτέροις τῷ λόγῳ τὸ ἐφεξῆς ἐστιν οἷον ἐν ἀριθμοῖς, ἁφὴ δ' οὐκ ἔστιν. καὶ εἰ μὲν συνεχές, ἀνάγκη ἅπτεσθαι, εἰ δὲ ἅπτεται, οὔπω συνεχές· οὐ γὰρ ἀνάγκη ἓν εἶναι αὐτῶν τὰ ἄκρα, εἰ ἅμα εἶεν· ἀλλ' εἰ ἕν, ἀνάγκη καὶ ἅμα - ὥστε ἡ σύμφυσις ὑστάτη κατὰ τὴν γένεσιν - ἀνάγκη γὰρ ἅψασθαι, εἰ συμφύσεται τὰ ἄκρα· τὰ δὲ ἁπτόμενα οὐ πάντα συμπέφυκεν. ἐν οἷς δὲ μή ἐστιν ἁφή, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν οὐδὲ σύμφυσις ἐν τούτοις.

Simplicius fol. 206. φανερὸν δέ φησι καὶ ὅτι πρὸς νόησιν πρῶτόν ἐστι τὸ ἐφεξῆς τοῦ ἁπτομένου, τὸ δὲ ἁπτόμενον τοῦ συνεχοῦς. τὸ μὲν γὰρ ἁπτόμενον ἀνάγκη ἐφεξῆς εἶναι, τὸ δὲ ἐφεξῆς οὐ πᾶν ἅπτεσθαι. διὸ καὶ ἐν προτέροις τῷ λόγῳ τὸ

4) fort. τῆς αὐτῆς οἰκίας.

ἐφεξῆς ἐστι· πρότεροι γὰρ καὶ πρεσβύτεροι οἱ ἀριθμοὶ τῶν μεγεθῶν, καὶ ἐν τούτοις τὸ ἐφεξῆς· τὰ γὰρ δύο τοῦ ἑνὸς ἐφεξῆς, ἀφὴ δὲ οὐκ ἔστι μονάδων. πρότεροι δὲ ἀριθμοὶ καὶ μονάδες σωμάτων καὶ μεγεθῶν οὐχ ὑποστάσει, ἀλλὰ λόγῳ. διὸ κατὰ γένεσιν τελευταῖον τῇ ἐπινοίᾳ τὸ συνεχές· πρῶται γὰρ αἱ μονάδες ἐν αἷς τὸ ἐφεξῆς. θέσιν δὲ λαβουσῶν τὸ ἅπτεσθαι ἐπιγίνεται. τῆς δὲ ἀφῆς συμφυείσης τὸ συνεχὲς καὶ οὐδὲν ἔτι μετὰ τοῦτο. ὁ μέντοι Εὔδημος τὸ συμφυὲς τοῦ συνεχοῦς μᾶλλον θεασάμενος ἡνωμένον, καὶ ἴδιον τῶν φυσικῶν αὐτὸ εἰπών, τοῦτό φησι κατὰ τὸν λόγον πρῶτόν ἐστι καὶ ἀρχή. τούτῳ γὰρ ἕπεται τὸ συνεχὲς καὶ ἐχόμενόν τε καὶ ἐφεξῆς· κατὰ δὲ τὴν γένεσίν φησι τελευταῖον τὸ συμφυές. δῆλον δὲ τῷ λόγῳ τοῦτο πρῶτον εἶπεν ὡς ἐξ ἐκείνων συνεστώς. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τὸ ἐφεξῆς τοῦ ἅπτεσθαι πρῶτον εἶπε τῷ λόγῳ ὡς ὁλικώτερον καὶ ἁπλούστερον καὶ συναναιροῦν καὶ συνεπιφερόμενον. ὕστατον οὖν κατὰ γένεσιν τὸ συνεχές.

LIX.

Aristoteles V, 4. p. 227 b, 21. *ἁπλῶς δὲ μία κίνησις ἡ τῇ οὐσίᾳ μία καὶ τῷ ἀριθμῷ. τίς δ' ἡ τοιαύτη, δῆλον διελομένοις. τρία γάρ ἐστι τὸν ἀριθμὸν περὶ ἃ λέγομεν τὴν κίνησιν, ὃ καὶ ἐν ᾧ καὶ ὅτε. λέγω δ' ὅ, ὅτι ἀνάγκη εἶναί τι τὸ κινούμενον οἷον ἄνθρωπον ἢ χρυσόν, καὶ ἔν τινι τοῦτο κινεῖσθαι, οἷον ἐν τόπῳ ἢ ἐν πάθει, καὶ ποτέ· ἐν χρόνῳ γὰρ πᾶν κινεῖται. τούτων δὲ τὸ μὲν εἶναι τῷ γένει ἢ τῷ εἴδει μίαν ἐστὶν ἐν τῷ πράγματι ἐν ᾧ κινεῖται, τὸ δ' ἐχόμενον ἢν ἐν τῷ χρόνῳ, τὸ δ' ἁπλῶς μίαν ἐν ἅπασι τούτοις. καὶ ἐν ᾧ γὰρ ἓν δεῖ εἶναι καὶ ἄτομον οἷον τὸ εἶδος, καὶ τὸ ὅτε οἷον τὸν χρόνον ἕνα καὶ μὴ διαλείπειν, καὶ τὸ κινούμενον ἓν εἶναι μὴ κατὰ συμβεβηκός, ὥςπερ τὸ λευκὸν μελαίνεσθαι καὶ Κορίσκον βαδίζειν, ἓν δὲ Κορίσκος καὶ λευκὸν ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, μηδὲ κοινόν· εἴη γὰρ ἂν ἅμα δύο ἀν-*

θρώπους ὑγιάζεσθαι τὴν αὐτὴν ὑγίανσιν, οἷον ὀφθαλμίας· ἀλλ' οὐ μία αὕτη, ἀλλ' εἴδει μία.

Simplicius fol. 207 b. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐπὶ τῆς κυρίως μιᾶς κινήσεως καί τὸ κινούμενον ἓν εἶναι χρὴ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεβηκός, καὶ τὸ καθ' ὃ ἡ κίνησις ἓν ὡς ἄτομον, ἀλλὰ μὴ ὡς κοινόν, ἐπάγει ὅτι καὶ τὸν χρόνον ἐν τῇ συνεχείᾳ ἕνα εἶναι χρή, οἷον εἰ ὁ Σωκράτης μανθάνοι γραμματικὴν ἐν συνεχεῖ χρόνῳ· μία γὰρ αὕτη ἡ κίνησίς ἐστιν, ὅτι τὸ ἓν ὁ χρόνος κατὰ τὴν συνέχειαν ἔχει καὶ οὐ κατὰ τὸ ἀριθμῷ κυρίως ἓν ὡς τὸ ὑποκείμενον· ὁ δὲ Εὔδημός φησιν ὡς ὁ χρόνος· οὐδὲ γὰρ ἡ ἀλλοίωσίς φησιν ὑπομένει, οὐδὲ ἡ φορά, ἀλλ' ὥςπερ ὁ χρόνος ὑποῤῥεῖ καὶ ἄλλη γίνεται ἀεί. διὸ τῷ εἴδει ἓν τοῦτο ῥητέον, ἀλλ' οὐ τῷ ἀριθμῷ. εἰ μέντοι φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης ἀπὸ τῆς πάλιν ἐν ἄλλῳ χρόνῳ τὴν αὐτὴν ἣν ἀπέβαλεν ἀναλαμβάνει οὐ λεκτέον ἔτι ταύτην μίαν τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ εἴδει τὴν αὐτήν.

LX.

Smplicius introduct. libri VI. fol. 216. ὅτι δὲ τὸ νῦν προκείμενον βιβλίον τῇ τάξει μετὰ τὸ πέμπτον ἐστί, δηλοῖ μὲν καὶ Εὔδημος τὸ τῷ Ἀριστοτέλει ὧδε εἰρημένον συνάψας τοῖς ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ ῥηθεῖσι, τὸ μηδὲν τῶν συνεχῶν ἐξ ἀμερῶν συγκεῖσθαι, καὶ Ἀνδρόνικος δὲ ταύτην τὴν τάξιν τούτοις τοῖς βιβλίοις ἀποδίδωσι.

LXI.

Aristotel. VI, 1. p. 231 b, 6. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐφεξῆς ἔσται στιγμὴ στιγμῆς ἢ τὸ νῦν τοῦ νῦν, ὥστ' ἐκ τούτων εἶναι τὸ μῆκος ἢ τὸν χρόνον· ἐφεξῆς μὲν γάρ ἐστιν ὧν μηθέν ἐστι μεταξὺ συγγενές, στιγμῶν δ' ἀεὶ τὸ μεταξὺ γραμμὴ καὶ τῶν νῦν χρόνος.

Simplicius fol. 217. ἐφεξῆς ἐστιν ὧν οὐδὲν μεταξύ ἐστι συγ-

γενὲς ὡς οἰκίαι ἐφεξῆς ἀλλήλαις ὧν μή ἐστιν οἰκία τις μεταξὺ κἂν δένδρον ἢ ἄλλοτι μεταξὺ τυγχάνῃ ἢ ἀργὸς τόπος. τῶν δὲ στιγμῶν ἐστί τι μεταξὺ ὁμογενὲς γραμμὴ καὶ τῶν νῦν χρόνος. συνάγεται οὖν ὅτι οὔτε αἱ στιγμαὶ ἐφεξῆς εἰσιν οὔτε τὰ νῦν. καὶ ὅτι μὲν μεταξὺ δύο στιγμῶν πανταχοῦ γραμμή ἐστι, καὶ μεταξὺ δυοῖν νῦν χρόνος πρόδηλον, πῶς δὲ ὁμογενὴς ἡ γραμμὴ ταῖς στιγμαῖς; ἢ ὡς πέρας ἐκείνῳ οὗ ἐστι πέρας, ὡς ἐν Ἠθικοῖς τὴν ἡδονὴν συγγενῆ τὴν οἰκείαν ἔδειξε τῇ ἐνεργείᾳ ἧς ἐστι πέρας. ἀλλ' εἰ τὸ μὲν σημεῖον ὁμογενὲς τῇ γραμμῇ, τὸ δὲ νῦν τῷ χρόνῳ, ποσὰ δὲ ἡ γραμμὴ καὶ ὁ χρόνος, ποσὰ ἂν εἴη καὶ τὸ σημεῖον καὶ τὸ νῦν, εἰ μὴ ἄρα ὑπὸ τὸ ποσόν, καὶ ταῦτα ὡς ποσοῦ πέρατα. ὑπὸ γὰρ τίνα ἂν ἄλλην εἴη κατηγορίαν, εἴπερ χρὴ πᾶν τὸ ἐν ὑποστάσει ὑπό τινα τῶν δέκα κατηγοριῶν ἀναχθῆναι. καὶ εἰ ἐν παντὶ χρόνῳ ἐστὶ νῦν καὶ ἐν πάσῃ γραμμῇ σημεῖον, ὧν μεταξύ ἐστι γραμμὴ καὶ χρόνος, τούτων μεταξὺ ἂν εἴη σημεῖον καὶ τὸ νῦν, εἰ μὴ ἄρα δυνάμει καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ ἐστὶν ἐν τῇ γραμμῇ στιγμὴ καὶ ἐν τῷ χρόνῳ τὸ νῦν, ἢ τὸ δυνάμει ὂν δύναται καὶ ἐνεργείᾳ γίνεσθαι. ὁ δὲ Εὔδημος τῷ ἐπιχειρήματι οὕτως ἐχρήσατο·

> εἰ γὰρ ἔστιν ἐφεξῆς φησιν, τὰ ἀμερῆ, δεῖ πάντως εἶναί τι αὐτῶν μεταξὺ μὴ ὁμογενές, ὥστε στιγμὴ μὲν οὐκ ἂν εἴη, γραμμὴ δὲ ἢ κενὸν μεταξὺ στιγμῶν ἐν μήκει. εἰ μὲν οὖν γραμμή, οὐκ ἔσται ἐκ τῶν στιγμῶν ἡ γραμμή· οὐ γὰρ ἐν αὐτῇ αἱ ἐφεξῆς στιγμαί. εἰ δὲ κενόν, πλέον ἔσται τὸ κενὸν ἐν τοῖς συνεχέσι τῶν ἐξ ὧν, τουτέστι τῶν ἐφεξῆς λεγομένων στιγμῶν ἢ οὐδὲ ἔσται ὅλως μέγεθος. ὥςπερ γὰρ ἁπτόμεναι δύο στιγμαὶ μῆκος οὐδὲν ποιοῦσιν, οὕτως οὐδὲ στιγμαὶ καὶ κενόν.

μήποτε οὖν ὀρθῶς ἐννοῆσαι δοκεῖ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους

---

21 ἢ] γρ. ὡς cod. ap. Brand. III, 234.
26 ἢ οὐδὲ] fort. καὶ οὐδέ.

ῥηθὲν ὁ Εὔδημος, ὅτι οὐκ ἀναιρεῖ ἁπλῶς τὸ ἐφεξῆς εἶναι στιγμὴν στιγμῇ ἢ τὸ νῦν τῷ νῦν, ἀλλὰ τὸ οὕτως εἶναι ἐφεξῆς ὥστε ἐκ τούτων εἶναι τὸ μῆκος ἢ τὸν χρόνον· εἰ γὰρ μεταξὺ τῶν στιγμῶν καὶ τῶν νῦν γραμμή ἐστι καὶ χρόνος, πῶς ἐκ τῶν ἐφεξῆς στιγμῶν εἴη ἂν συγκειμένη ἡ γραμμή, εἴπερ πέρατα μόνον αὐτῆς εἰσὶν αἱ ἐφεξῆς στιγμαί. ὁ δ' Ἀλέξανδρος καὶ οὕτως ἐπεχείρησε τῷ λόγῳ· ὁμογενῆ φησὶν τῶν σημείων τὴν γραμμὴν εἶπε καὶ τῶν νῦν τὸν χρόνον κατ' αὐτοὺς ἐκείνους, εἴγε ἕκαστον αὐτῶν ἐξ ἀμερῶν σύγκειται ὡς αὐτός φησιν, ἡ μὲν γραμμὴ τῶν σημείων, ὁ δὲ χρόνος τῶν νῦν, ὥστε κατ' αὐτοὺς ἐκείνους οὐκ ἐφεξῆς τὰ σημεῖα, εἴγε τὸ ἐξ αὐτῶν γινόμενον κατ' αὐτοὺς μεταξύ ἐστιν αὐτῶν ὂν αὐτοῖς ὁμογενές. καὶ ἔοικεν ὁ Ἀλέξανδρος πανταχοῦ τὸ ἐφεξῆς νομίζειν ἀναιρεῖν τὸν Ἀριστοτέλην, ἀλλὰ μὴ οὕτως ἐφεξῆς εἶναι, ὥστε ἐκ τούτων τὸ μῆκος εἶναι ἢ τὸν χρόνον ὅπερ σαφῶς δι' αὐτῶν τῶν λέξεων ὁ Ἀριστοτέλης ἐσήμανεν.

LXII.

Simplicius fol. 217b. ad Aristot. IV, 1. p. 231 b, 15. προστίθησι δὲ καὶ τοιαύτας τινὰς ἐπιχειρήσεις ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τοῦ Εὐδήμου λαβών·

εἰ ἔστιν ἐξ ἀμερῶν μέγεθος, ἔσται γραμμὴ γραμμῆς στιγμῇ μείζων. ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἢ οὐ διαιρεθήσεται πᾶσα γραμμὴ δίχα, ἢ εἰ διαιρεθήσεται, καὶ ἡ ἐκ περισσῶν συγκειμένη διαιροῖτο ἄν. οὕτω δ' ἂν εἴη καὶ τὸ σημεῖον διαιρούμενον. ἔτι εἰ ὅλως γραμμὴ γραμμῆς σημείῳ μείζων, καὶ κύκλος ἂν εἴη κύκλου, ὥστε ὁ μὲν ἐξ ἀρτίων, ὁ δὲ ἐκ περισσῶν. ἢ οὖν τὸν ἐκ περισσῶν οὐ διαιρήσομεν εἰς ἡμικύκλια, ἢ τὸ σημεῖον δίχα διαιρήσομεν.

---

28 eadem ex Alexandro aut ex ipso Eudemo sumpta addit Themistius fol. 52b.

LXIII.

Aristotel. VI, 2. p. 232 b, 20. ἐπεὶ δὲ πᾶσα μὲν κίνησις ἐν χρόνῳ καὶ ἐν ἅπαντι χρόνῳ δυνατὸν κινηθῆναι, πᾶν δὲ τὸ κινούμενον ἐνδέχεται καὶ θᾶττον κινεῖσθαι καὶ βραδύτερον, ἐν ἅπαντι χρόνῳ ἔσται τὸ θᾶττον κινεῖσθαι καὶ βραδύτερον.

Simplicius fol. 220. καὶ ἀπορεῖ καλῶς ὁ Ἀλέξανδρος πῶς ἐπὶ τοῦ κυκλοφορητικοῦ σώματος ἀληθὲς ὁμαλῶς κινουμένου τὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον κινεῖσθαι. καὶ πρῶτον μὲν λύει μαλθακῶς ὡς οἶμαι λέγων ... ἐφεξῆς δὲ λύει καλῶς δυνάμει λέγων ὅτι ἡ κίνησις διάστημα ἔχει τὸ αὐτὸ τῷ μεγέθει ἐφ' οὗ γίνεται. τὸ οὖν διάστημα τῆς κινήσεως τῆς ἐπὶ τοῦ σταδίου ἢ ἐπὶ μιᾶς μοίρας τοῦ ζῳδιακοῦ γινομένης δύναται καὶ τὸ θᾶττον κινούμενον διανύσαι καὶ τὸ βραδύτερον, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν ἐλάττονι χρόνῳ, τὸ δὲ ἐν πλείονι. καὶ παράγει καὶ τὸν Εὔδημον ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν φυσικῶν οὕτως ἀποδεικνύντα τὸ εἰρημένον· λέγει γὰρ καὶ αὐτός·

ἐπειδὴ τὸ κινούμενον πᾶν ἐν χρόνῳ, καὶ ἐν παντὶ χρόνῳ ἐστὶ κίνησις, κινήσει δὲ πάσῃ τάχος καὶ βραδυτὴς ἕπεται, μερίζεσθαι πάντα ἀνάγκη τὰ εἰρημένα· ἔστι γὰρ κατὰ τοῦ αὐτοῦ μεγέθους θᾶττόν τι καὶ βραδύτερον κινούμενον λαβεῖν, εἰ καὶ μὴ τὸ αὐτὸ ποτὲ μὲν θᾶττον, ποτὲ δὲ βραδύτερον οἷόν τε κινηθῆναι.

LXIV.

Aristot VI, 3. ἀνάγκη δὲ καὶ τὸ νῦν τὸ μὴ καθ' ἕτερον ἀλλὰ καθ' αὑτὸ καὶ πρῶτον λεγόμενον ἀδιαίρετον εἶναι, καὶ ἐν ἅπαντι τὸ τοιοῦτο χρόνῳ ἐνυπάρχειν. ἔστι γὰρ ἔσχατόν τι τοῦ γεγονότος, οὗ ἐπὶ τάδε οὐθέν ἐστι τοῦ μέλλοντος, καὶ πάλιν τοῦ

μέλλοντος, οὗ ἐπὶ τάδε οὐθέν ἐστι τοῦ γεγονότος, ὃ δὴ ἔφαμεν ἀμφοῖν εἶναι πέρας.

Simplicius fol. 223. *ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἐπὶ τάδε ἀμφοῖν εἰπὼν καὶ τοῦ πέρατος καὶ τῆς ἀρχῆς ἀσαφῆ τὸν λόγον ἐποίησεν· ὁ δὲ Εὔδημος οὐδέν φησιν ἐπὶ τάδε τοῦ πέρατος, οὐδ' ἐπέκεινα τῆς ἀρχῆς.*

LXV.

Aristoteles VI, 4. p. 234 b. 34. *κίνησις δέ ἐστι διαιρετὴ διχῶς, ἕνα μὲν τρόπον τῷ χρόνῳ, ἄλλον δὲ κατὰ τὰς τῶν μερῶν τοῦ κινουμένου κινήσεις . . . ἔτι δ' εἰ μέν ἐστιν ἄλλη τοῦ ὅλου κίνησις οἷον ἐφ' ἧς ΘΙ, ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς ἡ ἑκατέρων τῶν μερῶν κίνησις· αὗται δ' ἴσαι ἔσονται ταῖς ΔΕ ΕΖ· μία γὰρ ἑνὸς κίνησις. ὥστ' εἰ μὲν ὅλη διαιρεθήσεται ἡ ΘΙ εἰς τὰς τῶν μερῶν κινήσεις, ἴση ἔσται ἡ ΘΙ τῇ ΔΖ· εἰ δ' ἀπολείπει τι οἷον τὸ ΚΙ, αὕτη οὐδενὸς ἔσται κίνησις· οὔτε γὰρ τοῦ ὅλου οὔτε τῶν μερῶν διὰ τὸ μίαν εἶναι ἑνός, οὔτ' ἄλλου οὐθενός· ἡ γὰρ συνεχὴς κίνησίς ἐστι συνεχῶν τινῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ ὑπερβάλλει κατὰ τὴν διαίρεσιν, ὥστ' εἰ τοῦτο ἀδύνατον, ἀνάγκη τὴν αὐτὴν εἶναι καὶ ἴσην. αὕτη μὲν οὖν ἡ διαίρεσις κατὰ τὰς τῶν μερῶν κινήσεις ἐστίν, καὶ ἀνάγκη παντὸς εἶναι τοῦ μεριστοῦ αὐτήν.*

Simplicius fol. 227. *ὁ δὲ Εὔδημος καὶ οὕτως ἔδειξε τὸ προκείμενον·*

> *εἰ γὰρ ἔστιν τοῦ ὅλου κίνησις, ἔστι δὲ καὶ τῶν μορίων ἑκάστου, ἕτεραι δὲ αὗται καὶ μέρος ἑκάστη τῆς ὅλης, αἱ τῶν μορίων κινήσεις μόρια ἔσονται τῆς ὅλης τοσοῦτον ἕκαστον, ὁποστημόριον καὶ*

---

3 scrib. *ἐπ' ἀμφοῖν* vel *περὶ ἀμφοῖν*; de utroque et de praeterito et de futuro tempore dixit Aristoteles *ἐπὶ τάδε*, distinctius Eudemus *ἐπὶ τάδε* de praeterito, *ἐπέκεινα* de futuro.

αὐτὸ τοῦ κινουμένου ἐστίν, ὥστε εἰ τὰ τοῦ κινουμένου μόρια ἰσάζει τῷ ὅλῳ, καὶ αἱ κινήσεις αἱ τοῦ κινουμένου ἴσαι ἔσονται τῇ ὅλῃ.

καὶ ἀπορίαν δέ τινα φαίνεσθαι περὶ τὰ εἰρημένα φησὶν ὁ Εὔδημος, πῶς χρὴ λέγειν τὰ μόρια κινεῖσθαι· οὐ γάρ ἐστιν ἐνεργείᾳ, ἢ πάντα ἔσται τὰ μεριστὰ πολλὰ καὶ ἄπειρα, ἓν δὲ οὐθέν; εἰ δὴ δεῖ νοῆσαι τὰ μέρη, ἐπὶ μὲν ἀλλοιώσεως φαίνεταί πως ἐνδέχεσθαι τὸ λεχθέν· λευκαίνεται γὰρ καὶ σκέλος τῶν ἄλλων ἕκαστον, καὶ τούτων ἴδιαι φαίνονται αἱ ἀλλοιώσεις ἀριθμῷ· ἐνδέχεται γὰρ τὸ μὲν λευκαίνεσθαι, τὸ δὲ μὴ λευκαίνεσθαι, εἴδει δὲ ἔστωσαν αἱ αὐταί. γίνεται οὖν καὶ ἡ πάντων τῇ τοῦ ὅλου ἡ αὐτή. τί γὰρ διαφέρει τὴν ἑκάστου καθ' ἕκαστον εἰπεῖν ἢ ἁπάντων ἅμα; ἐπὶ δὲ τῶν φερομένων πῶς ἐροῦμεν ἕκαστον; ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων ἴσην ἐνήνεκται καὶ τὸ πρῶτον ληφθὲν καὶ τὸ ἔσχατον καὶ ὁποιονοῦν. ἀλλὰ δὴ τὰ μόρια ἄπειρα. πότερον οὖν τὴν τοῦ ὅλου κίνησιν σταδιαίαν λεκτέον ἢ πολυστάδιον; ἄπειρα γὰρ ἔσται στάδια τὸ ὅλον οὕτω γε διεληλυθός. ἡ δὲ αὔξησις τῇ ἀλλοιώσει φαίνεται συμπαθεστέρα, ὥστε αἱ μὲν τούτων κινήσεις κατὰ τὰς τῶν μορίων κινήσεις συμμερισθήσονταί πως, περὶ δὲ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως ἐπισκεπτέον.

ταῦτα μὲν οὖν ὁ Εὔδημος αὐτοῖς ῥήμασιν ἀπορεῖ. ῥητέον δὲ οἶμαι πρὸς αὐτὰ τὸ πρὸ ὀλίγου ῥηθέν, ὅτι κἂν μὴ καθ' αὑτά κινῆται κατὰ τόπον τὰ μέρη τοῦ συνεχοῦς, ἀλλ' ἔν γε τῷ ὅλῳ κινεῖται, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ κίνησις καὶ τὸ μέγεθος διαιρετά, ἀλλ' οὐ διῃρημένα λέγεται· διῃρημένα γὰρ ἂν ἦν, εἰ ἕκαστον τῶν τοῦ ὅλου μερῶν καθ' ἑαυτὸ ἐκινεῖτο.

LXVI.

Aristoteles VI, 5. p. 236, 35. *ὅτι μὲν οὖν οὔτε τοῦ μεταβάλλοντος οὔτ' ἐν ᾧ μεταβάλλει χρόνῳ πρῶτον οὐθέν ἐστι, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων· αὐτὸ δὲ ὃ μεταβάλλει ἢ καθ' ὃ μεταβάλλει, οὐκέθ' ὁμοίως ἕξει. τρία γάρ ἐστιν ἃ λέγεται κατὰ τὴν μεταβολήν, τό τε μεταβάλλον καὶ ἐν ᾧ καὶ εἰς ὃ μεταβάλλει, οἷον ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ χρόνος καὶ τὸ λευκόν. ὁ μὲν οὖν ἄνθρωπος καὶ ὁ χρόνος διαιρετοί, περὶ δὲ τοῦ λευκοῦ ἄλλος λόγος. πλὴν κατὰ συμβεβηκός γε πάντα διαιρετά· ᾧ γὰρ συμβέβηκε τὸ λευκὸν ἢ τὸ ποιόν, ἐκεῖνο διαιρετόν ἐστιν. ἐπεὶ ὅσα γε καθ' αὐτὰ λέγεται διαιρετὰ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός, οὐδ' ἐν τούτοις ἔσται τὸ πρῶτον, οἷον ἐν τοῖς μεγέθεσιν. ἔστω γὰρ τὸ ἐφ' οὗ ΑΒ μέγεθος, κεκινήσθω δὲ ἐκ τοῦ Β εἰς τὸ Γ πρῶτον. οὐκοῦν εἰ μὲν ἀδιαίρετον ἔσται τὸ ΒΓ, ἀμερὲς ἀμεροῦς ἔσται ἐχόμενον· εἰ δὲ διαιρετόν, ἔσται τι τοῦ Γ πρότερον εἰς ὃ μεταβέβληκεν, κἀκείνου πάλιν ἄλλο, καὶ ἀεὶ οὕτως διὰ τὸ μηδέποτε ὑπολείπειν τὴν διαίρεσιν. ὥστ' οὐχ ἔσται πρῶτον εἰς ὃ μεταβέβληκεν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ ποσοῦ μεταβολῆς· καὶ γὰρ αὕτη ἐν συνεχεῖ ἐστιν. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν μόνῃ τῶν κινήσεων τῇ κατὰ τὸ ποιὸν ἐνδέχεται ἀδιαίρετον καθ' αὐτὸ εἶναι.*

Simplicius fol. 231. *δείξας δὲ ὅτι οὔτε τοῦ τόπου, οὔτε τοῦ μεγέθους ἔστι τι πρῶτον λαβεῖν διὰ τὸ συνεχῆ εἶναι καὶ διαιρετὰ εἰς ἀεὶ διαιρετά, ἐπήγαγεν ὅτι μόνων τῶν καθ' ἃ ἡ κίνησις τὸ ποιόν, καθ' αὐτὸ ἀδιαίρετον ἐνδέχεται εἶναι. δῆλον δὲ ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τοῦτο διαιρετόν· κἂν ἀδιαίρετον δὲ ᾖ τῇ αὐτοῦ φύσει, οὐδ' ἐν αὐτῷ ἔσται τι πρῶτον· τὸ γὰρ πρῶτον ἐν διαιρουμένῳ καὶ μέρη ἔχοντι. ἀλλὰ καὶ καθ' ὃ τοῦ ὑποκειμένου ᾧ συνδιαιρεῖται, οὐχ ἔστι τι πρῶτον, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ συνδιαιρουμένου εἴη ἄν τι πρῶτον· συνδιαιρεῖται δὲ ἡ ἀλλοίωσις, εἰ μὴ ἀθρόα γίνοιτο ἡ μεταβολὴ ἣν αὐτὸς ἠξίου γίνεσθαι ἐν*

τῷ πρώτῳ βιβλίῳ πρὸς Μέλισσον διαλεγόμενος ὅτε ἔλεγεν ὥςπερ οὐκ ἀθρόας μεταβολῆς οὔσης. ὁ μέντοι Εὔδημος εὐλαβέστερον περὶ τούτου διετάξατο ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν φυσικῶν γράφων οὕτως·

τὰ δ' ἀλλοιούμενα πῶς χρὴ λαμβάνειν μεταβάλλοντα; εἰ μὲν γὰρ ᾗ ποσὸν τὸ σῶμα ἀλλοιοῦται καὶ μὴ πᾶν ἅμα θερμαίνεται καὶ ξηραίνεται, ἐν τούτοις ἔσται τὸ πρῶτον, εἰ δέ πως ἄλλως πάσχουσιν, ἄλλος λόγος.

LXVII.

Aristoteles VI, 6. p. 236 b, 19. ἐπεὶ δὲ τὸ μεταβάλλον ἅπαν ἐν χρόνῳ μεταβάλλει, λέγεται δ' ἐν χρόνῳ μεταβάλλειν καὶ ὡς ἐν πρώτῳ καὶ ὡς καθ' ἕτερον οἷον ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ μεταβάλλει, ἐν ᾧ πρώτῳ χρόνῳ μεταβάλλει τὸ μεταβάλλον, ἐν ὁτῳοῦν ἀνάγκη τούτου μεταβάλλειν. δῆλον μὲν οὖν καὶ ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ (τό γὰρ πρῶτον οὕτως ἐλέγομεν), οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶνδε φανερόν. ἔστω γὰρ ἐν ᾧ πρώτῳ κινεῖται τὸ κινούμενον ἐφ' οὗ ΧΡ καὶ διῃρήσθω κατὰ τὸ Κ. πᾶς γὰρ χρόνος διαιρετός. ἐν δὴ τῷ ΧΚ χρόνῳ ἤτοι κινεῖται ἢ οὐ κινεῖται, καὶ πάλιν ἐν τῷ ΚΡ ὡσαύτως. εἰ μὲν οὖν ἐν μηδετέρῳ κινεῖται, ἠρεμοίη ἂν ἐν τῷ παντί· κινεῖσθαι γὰρ ἐν μηθενὶ τῶν τούτου κινούμενον ἀδύνατον. εἰ δ' ἐν θατέρῳ μόνῳ κινεῖται, οὐκ ἂν ἐν πρώτῳ κινοῖτο τῷ ΧΡ· καθ' ἕτερον γὰρ ἡ κίνησις. ἀνάγκη ἄρα ἐν ὁτῳοῦν τοῦ ΧΡ κεκινῆσθαι.

Simplicius fol. 231 b. ἐπειδὴ δὲ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ πρόβλημα, οὐδὲν ἄτοπον οἶμαι καὶ τὰ τῷ Εὐδήμῳ περὶ τούτου γεγραμμένα παραθέσθαι πάντων μᾶλλον τῶν ἐξηγητῶν τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους γνώμην ἐπισταμένῳ. γράφει δὲ ὁ Εὔδημος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν φυσικῶν ταῦτα·

---

1 πρώτῳ] p. 186, 15.

πῶς ἔσται τὸ πρῶτον ἐν ᾧ μετέβαλλεν; ἐν ᾧ μὲν γὰρ ἐπετελέσθη, ἔστι· πέρας γὰρ ἐν τούτῳ. τὸ δὲ τέλος ἢ τὸ πρῶτον πλεοναχῶς λέγεται, ἕνα μὲν τρόπον ἐν ᾧ ἀτόμῳ. τοῦτο δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ μεταβεβληκέναι ἐστίν, ἐπειδὴ ἔστι μεταβεβληκέναι ἐν ἀτόμῳ· ἐπὶ δὲ τοῦ ἠρεμεῖν καὶ μεταβάλλειν οὐκ ἔστιν, ἐπειδὴ οὔτε κινεῖται, οὔτε ἠρεμεῖ ἐν ἀτόμῳ. ἐν ᾧ δὲ πρώτῳ κινεῖται, ἔστιν ὥςπερ εἴρηται. οὐ μὴν ἔν τινι, ἀλλ' ὁμοίως ἐν παντί· λέγομεν γὰρ ὅτι ἐν τῷ μηνὶ τῷ Ὀλυμπικῷ ἐξέλιπεν ὁ ἥλιος, ὅτι τῇ νουμηνίᾳ, καὶ τῇ νουμηνίᾳ δὲ ὅτι ἔν τινι μορίῳ ταύτης, ἐν τῷδε δὲ τῷ μορίῳ οὐκέτι οὔτε ἐν ἄλλῳ, ἀλλ' ὅτι ἐν ὁτῳοῦν τούτου. ἀλλὰ τοῦτο μεριστόν, ὥστε πρότερον ἐν τῷ προτέρῳ. πρότερον γὰρ τὸ μέρος ἐν τῷ μέρει. ἀλλ' ἡ ὅλη ἐν τῷ ὅλῳ χρόνῳ, ὥστε ἐν τούτῳ πρώτῳ ἐξέλιπεν ὡς ἐν ὅλῳ χρόνῳ. χρόνος μὲν οὖν οὐκ ἔστι πρῶτος ἐπειδὴ πᾶς μεριστός. ἐν ᾧ δὲ πρώτῳ ἐκινεῖτο ἢ ἄλλο τι ἔπασχεν, ἔστιν, ἐπειδὴ ἐν χρόνῳ τὰ τοιαῦτά ἐστι, καὶ ἔν τινι οὕτως ὥστε ἐν ὁτῳοῦν γίνεσθαι αὐτοῦ. τοῦτο δὲ λέγει τὸ ἐν πρώτῳ.

LXVIII.

Aristotel. VI, 9. p. 239b, 33. τέταρτος δὲ ὁ περὶ τῶν ἐν τῷ σταδίῳ κινουμένων ἐξ ἐναντίας ἴσων ὄγκων παρ' ἴσους, τῶν μὲν ἀπὸ τέλους τοῦ σταδίου, τῶν δ' ἀπὸ μέσου, ἴσῳ τάχει, ἐν ᾧ συμβαίνειν οἴεται ἴσον εἶναι χρόνον τῷ διπλασίῳ τὸν ἥμισυν. ἔστι δὲ ὁ παραλογισμὸς ἐν τῷ τὸ μὲν παρὰ κινούμενον τὸ δὲ παρ' ἠρεμοῦν τὸ ἴσον μέγεθος ἀξιοῦν τῷ ἴσῳ τάχει τὸν ἴσον

12 οὐκέτι οὔτε] Brand. III, 237, οὐκέτι ὅτι Aldus.
19 ἐν χρόνῳ Aldus, ὅλῳ add. Brand.

φέρεσθαι χρόνον· τοῦτο δ' ἐστὶ ψεῦδος. οἷον ἔστωσαν οἱ ἑστῶτες ἴσοι ὄγκοι ἐφ' ὧν τὰ ΑΑ, οἱ δ' ἐφ' ὧν τὰ ΒΒ ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν Α, ἴσοι τὸν ἀριθμὸν τούτοις ὄντες καὶ τὸ μέγεθος, οἱ δ' ἐφ' ὧν τὰ ΓΓ ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου, ἴσοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες τούτοις καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ἰσοταχεῖς τοῖς Β. συμβαίνει δὴ τὸ πρῶτον Β ἅμα ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ εἶναι καὶ τὸ πρῶτον Γ, παρ' ἄλληλα κινουμένων. συμβαίνει δὴ τὸ Γ παρὰ πάντα τὰ Β διεξεληλυθέναι, τὰ δὲ Β παρὰ τὰ ἡμίση· ὥστε ἥμισυν εἶναι τὸν χρόνον· ἴσον γὰρ ἑκάτερόν ἐστι παρ' ἕκαστον. ἅμα δὲ συμβαίνει τὰ Β παρὰ πάντα τὰ Γ παρεληλυθέναι· ἅμα γὰρ ἔσται τὸ πρῶτον Γ καὶ τὸ πρῶτον Β ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ἐσχάτοις, ἴσον χρόνον παρ' ἕκαστον γινόμενον τῶν Β ὅσον περ τῶν Α, ὥς φησί, διὰ τὸ ἀμφότερα ἴσον χρόνον παρὰ τὰ Α γίγνεσθαι. ὁ μὲν οὖν λόγος αὐτός ἐστιν, συμβαίνει δὲ παρὰ τὸ εἰρημένον ψεῦδος.

Simplicius fol. 237 b. καὶ ὁ τέταρτος τῶν περὶ κινήσεως τοῦ Ζήνωνος λόγων εἰς ἀδύνατον ἀπάγων καὶ οὗτος τὸ εἶναι κίνησιν τοιοῦτός τις ἦν . . . τούτων προληφθέντων στάδιον ὑποτίθεται ἐφ' οὗ τὸ ΔΕ καὶ τέσσαρα μεγέθη ἢ ὁσαοῦν ἄρτια μόνον, ὥστε ἔχειν ἡμίση, ἰσόογκα, ὡς δὲ ὁ Εὔδημός φησιν, κύβους . . . ὁ μὲν οὖν λόγος τοιοῦτός ἐστιν εὐηθέστατος ὢν ὥς φησιν Εὔδημος, διὰ τὸ προφανῆ τὸν παραλογισμὸν ἔχειν, εἴπερ ἀξιοῖ τὰ ἴσα καὶ ἰσοταχῆ, ἐὰν τὸ μὲν παρὰ κινούμενον κινῆται, τὸ δὲ παρὰ τὸ ἠρεμοῦν, τὸ ἴσον διάστημα ἐν ἴσῳ χρόνῳ κινεῖσθαι, ὅπερ ἐστὶν ἐναργῶς ἄτοπον· τὰ γὰρ ἀντικινούμενα ἀλλήλοις ἰσοταχῆ διπλασίαν ἀφίσταται ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐν ᾧ τὸ παρ' ἠρεμοῦν κινούμενον τὸ ἥμισυ διΐσταται κἂν ἰσοταχὲς ἐκείνοις ᾖ.

LXIX.

Aristotel. VI, 9. p. 240, 29. πάλιν ἐπὶ τοῦ κύκλου καὶ ἐπὶ τῆς σφαίρας καὶ ὅλως τῶν ἐν αὐτοῖς κινουμένων, ὅτι συμβήσεται

αὐτὰ ἠρεμεῖν. ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ τόπῳ χρόνον τινὰ ἔσται καὶ αὐτὰ καὶ τὰ μέρη, ὥστ' ἠρεμήσει ἅμα καὶ κινήσεται. πρῶτον μὲν γὰρ τὰ μέρη οὐκ ἔστιν ἐν τῷ αὐτῷ οὐθένα χρόνον, εἶτα καὶ τὸ ὅλον μεταβάλλει ἀεὶ εἰς ἕτερον· οὐ γὰρ ἡ αὐτή ἐστιν ἡ ἀπὸ τοῦ Α λαμβανομένη περιφέρεια καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ Β καὶ τοῦ Γ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου σημείων, πλὴν ὡς ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος, ὅτι συμβέβηκεν. ὥστε μεταβάλλει ἀεὶ ἡ ἑτέρα εἰς τὴν ἑτέραν καὶ οὐδέποτε ἠρεμήσει. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῆς σφαίρας καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν αὐτοῖς κινουμένων.

Simplicius fol. 238 b. seq. Ὅτι μὲν ἔτι πρὸς λόγον ἐνίσταταί τινα τῶν ἀναιρούντων τὴν κίνησιν, δῆλον ἐκ τοῦ καὶ τὸ πρὸ τούτου ἐπιχείρημα ὡς ἀκόλουθον τοῖς πρὸς τὸν Ζήνωνα εἰρημένοις οὕτως ἄρξασθαι· οὐδὲ δὴ κατὰ τὴν ἐν ἀντιφάσει μεταβολὴν οὐδὲν ἡμῖν ἔτι ἔσται ἀδύνατον πρὸς τὸ εἶναι κίνησιν. δῆλον οὖν ὅτι καὶ νῦν ὡς περὶ αὐτοῦ λέγων, πάλιν φησὶν ἐπὶ τοῦ κύκλου καὶ τῆς σφαίρας καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς κινουμένων ὅτι συμβήσεται αὐτὰ ἠρεμεῖν, ὡς οἴονται οἱ σοφιζόμενοι· οὐδὲ τοῦτο ἀδύνατόν τι ἐπάγει τῷ εἶναι κίνησιν. καὶ ὁ Ἀσπάσιος δὲ τοῦτον ἔχει τὸν σκοπὸν καὶ τοῦτόν φησιν τὸν λόγον, καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Εὔδημος. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος νομίζει τὸ νῦν λεγόμενον πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας τὸν ὑποτεθέντα ὑπ' αὐτοῦ ὁρισμὸν τῆς ἠρεμίας λέγεσθαι . . . · Ἰστέον δὲ ὅτι τοῦ Ἀριστοτέλους εἰπόντος μὴ τὴν αὐτὴν εἶναι περιφέρειαν πρῶτον τὴν ἀπὸ τοῦ Α λαμβανομένην τῇ ἀπὸ τοῦ Β, ὁ φιλαλήθης Εὔδημος πότερόν φησιν τὴν αὐτὴν φατέον εἶναι περιφέρειαν τὴν ὅλην ὁποθενοῦν ἀρξαμένην ἢ ἑτέραν ἔχει ζήτησιν.

---

14 delendum ἔτι.
15 immo τοῦ αὐτοῦ.
18 sic Brandis transposuit, Aldus τῷ ἐπάγει.

LXX.

Simplicius praefat. libr. VII. fol. 242. ἰστέον δὲ ὅτι τῶν ἐν τῷ ἑβδόμῳ τούτῳ βιβλίῳ κειμένων προβλημάτων τὰ κυριώτερα καὶ πρὸς τὴν προκειμένην πραγματείαν οἰκειότερα ἐν τῷ μετὰ τοῦτο βιβλίῳ τῷ τελευταίῳ τῆς ὅλης πραγματείας κεῖται μετὰ ἀποδείξεων ἀσφαλεστέρων. διὸ καὶ παρέλκειν ἔδοξέ ποσι τοῦτο τὸ βιβλίον ἐν τῇ πραγματείᾳ μαλθακωτέραις ἢ ὥς φησιν Ἀλέξανδρος λογικωτέραις ταῖς ἀποδείξεσι χρώμενον, καὶ ὅ γε Εὔδημος μέχρι τοῦδε τοῖς ὅλης σχεδὸν τῆς πραγματείας κεφαλαίοις ἀκολουθήσας τοῦτο παρελθὼν ὡς περιττὸν ἐπὶ τὰ ἐν τῷ τελευταίῳ βιβλίῳ κεφάλαια μετῆλθε, καὶ ὁ Θεμίστιος δὲ τὴν ὅλην πραγματείαν παραφράζων ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ γενόμενος πολλὰ τῶν ἐν αὐτῷ κεφαλαίων κατενωτίσατο.

LXXI.

Aristotel. VIII, 1. p. 252, 3. εἰ δὴ ταῦτ' ἀδύνατα, δῆλον ὡς ἔστιν ἀΐδιος κίνησις, ἀλλ' οὐχ ὁτὲ μὲν ἦν ὅτε δ' οὔ. καὶ γὰρ ἔοικε τὸ οὕτω λέγειν πλάσματι μᾶλλον. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λέγειν ὅτι πέφυκεν οὕτως καὶ ταύτην δεῖ νομίζειν εἶναι ἀρχήν, ὅπερ ἔοικεν Ἐμπεδοκλῆς ἂν εἰπεῖν, ὡς τὸ κρατεῖν καὶ κινεῖν ἐν μέρει τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος ὑπάρχει τοῖς πράγμασιν ἐξ ἀνάγκης, ἠρεμεῖν δὲ τὸν μεταξὺ χρόνον. τάχα δὲ καὶ οἱ μίαν ἀρχὴν ποιοῦντες ὥςπερ Ἀναξαγόρας, οὕτως ἂν εἴποιεν.

Simplicius fol. 272 b. πλάσματι ἐοικέναι εἰπὼν τὸ λέγειν ὅτι ὁτὲ μὲν ἦν κίνησις, ὁτὲ δὲ οὔ, διὰ τὸ μὴ ἔχειν αἰτίαν ἀποδοῦναι τούτου, ἐφεξῆς φησιν ὅτι καὶ τὸ λέγειν ὅτι πέφυκεν οὕτω, καὶ ταύτην ὡς ἀρχὴν καὶ αἰτίαν ἀποδιδόναι ὁμοίως πλασματῶδές ἐστιν. τοῦτο δὲ ἔοικεν Ἐμπεδοκλῆς ἂν εἰπεῖν ὅτε λέγει ὅτι τὸ

---

7 χρώμενον] Brandis, χρώμενος Aldus.

κρατεῖν καὶ κινεῖν ἐν μέρει τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τοῖς πράγμασιν. εἰ δὲ καὶ τοῦτο, καὶ τὸ ἠρεμεῖν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ· τῶν γὰρ ἐναντίων κινήσεων ἠρεμία μεταξύ ἐστι. Εὔδημος δὲ τὴν ἀκινησίαν ἐν τῇ τῆς φιλίας ἐπικρατείᾳ κατὰ τὸν σφαιρὸν ἐκδέχεται, ἐπειδὰν ἅπαντα συγκριθῇ ἔνθ'

οὔτ' ἠελίοιο διείδεται ὠκέα γυῖα,

ἀλλ' ὥς φησιν,

οὕτως ἁρμονίης πυκινῷ κρύφα ἐστήρικται.
σφαῖρος κυκλοτερὴς μονιῇ περιγηθέϊ αἰών

ἀρξαμένου δὲ πάλιν τοῦ νείκους ἐπικρατεῖν τότε πάλιν κίνησις ἐν τῷ σφαιρῷ γίνεται

πάντα γὰρ ἑξείης τελεμίζετο γυῖα θεοῖο.

. . . . ὁ δὲ Εὔδημος μέμφεται τῷ Ἀναξαγόρᾳ οὐ μόνον ὅτι μὴ πρότερον οὖσαν ἄρξασθαί ποτε λέγει τὴν κίνησιν, ἀλλ' ὅτι καὶ περὶ τοῦ διαμένειν ἢ λήξειν ποτὲ παρέλιπεν εἰπεῖν, καίπερ οὐκ ὄντος φανεροῦ·

τί γὰρ κωλύει φησὶ δόξαι ποτέ τῷ νῷ στῆσαι πάντα τὰ χρήματα, καθάπερ ἐκεῖνος εἶπεν κινῆσαι.

καὶ τοῦτο δὲ αἰτιᾶται τοῦ Ἀναξαγόρου ὁ Εὔδημος·

πῶς ἐνδέχεται στέρησίν τινα προτέραν εἶναι τῆς ἀντικειμένης ἕξεως; εἰ οὖν ἡ ἠρεμία στέρησις κινήσεώς ἐστιν, οὐκ ἂν εἴη πρὸ τῆς κινήσεως.

---

4 poetam non id quod Aristoteles dicat, exponere monet Simplicius; Empedocles enim in *φιλίας* imperio *ἀκινησίαν* esse cecinit; itaque non *Εὔδημος*, sed *Ἐμπεδοκλῆς* scribendum, autore Peyrono, probante Brandis Gesch. der Philos. I. pag. 207; frustra vulgatum defendit Karsten pag. 182. 367 quem vide de versuum varietate.

24 At idem ipse Aristoteles VIII, 1. pag. 251, 16. *οὐκοῦν καὶ ταῦτα ἀναγκαῖον ἢ γενέσθαι ποτὲ οὐκ ὄντα ἢ ἀΐδια εἶναι. εἰ μὲν τοίνυν ἐγένετο τῶν κινητῶν ἕκαστον, ἀναγκαῖον πρότερον τῆς ληφθείσης ἄλλην γενέσθαι*

LXXII.

Aristot. VIII, 3 p. 253 b. 28. ὥστε τὸ φάναι συνεχῶς ἀλλοιοῦσθαι λίαν ἐστὶ τοῖς φανεροῖς ἀμφισβητεῖν. εἰς τοὐναντίον γὰρ ἡ ἀλλοίωσις, ὁ δὲ λίθος οὔτε σκληρότερος γίνεται οὔτε μαλακώτερος, κατά τε τὸ φέρεσθαι θαυμαστὸν εἰ λέληθεν ὁ λίθος κάτω φερόμενος ἢ μένων ἐπὶ τῆς γῆς.

Simplicius fol. 277. ὅτι δὲ μή ἐστι συνεχὴς ἡ κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν κίνησις, δείκνυσι καὶ ἐκ τῆς ἐναργείας· ὁ γὰρ λίθος ἐν πολλῷ χρόνῳ οὔτε σκληρότερος γίνεται οὔτε μαλακώτερος, ἀλλ' οὐδὲ ἑκάστης ἡμέρας ἀποῤῥεῖ τι αὐτοῦ, ὡς φησὶν Εὔδημος· ἐν πολλοῖς γὰρ ἔτεσι πλείων ἔσται ἡ ἀπόῤῥοια τοῦ σώματος ἀφ' οὗ ἀποῤῥεῖ, καίτοι διαμένοντά φησι φαίνεται πολλὰ καὶ σμικρὰ παμπλήθη χρόνον ἄψαυστα κείμενα.

LXXIII.

Aristotel. VIII, 3. p. 254 b, 1. ὥστε φανερὸν ὅτι ἀδύνατον ὁμοίως τὸ πάντα ἠρεμεῖν καὶ τὸ πάντα κινεῖσθαι συνεχῶς τῷ τὰ μὲν ἀεὶ κινεῖσθαι τὰ δ' ἠρεμεῖν ἀεί, λοιπὸν οὖν θεωρῆσαι πότερον πάντα τοιαῦτα οἷα κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν, ἢ ἔνια μὲν οὕτως, ἔνια δ' ἀεὶ ἠρεμεῖ ἔνια δ' ἀεὶ κινεῖται· τοῦτο γὰρ δεικτέον ἡμῖν.

μεταβολὴν καὶ κίνησιν καθ' ἣν ἐγένετο τὸ δυνατὸν κινηθῆναι ἢ κινῆσαι. εἰ δ' ὄντα προϋπῆρχεν ἀεὶ κινήσεως μὴ οὔσης, ἄλογον μὲν φαίνεται καὶ αὐτόθεν ἐπιστήσασιν. οὐ μὴν ἀλλὰ μᾶλλον ἔτι προϊοῦσι τοῦτο συμβαίνειν ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ τῶν μὲν κινητῶν ὄντων τῶν δὲ κινητικῶν ὁτὲ μὲν ἔσται τι πρῶτον κινοῦν, τὸ δὲ κινούμενον, ὁτὲ δ' οὐθέν, ἀλλ' ἠρεμεῖ, ἀναγκαῖον τοῦτο μεταβάλλειν πρότερον· ἦν γάρ τι αἴτιον τῆς ἠρεμίας· ἡ γὰρ ἠρέμησις στέρησις τῆς κινήσεως, ὥστε πρὸ τῆς πρώτης μεταβολῆς ἔσται μεταβολὴ προτέρα.

17 Aristoteles hoc schema ponit:

A. ἢ πάντα ἠρεμεῖ ἀεί, ut Eleatae docent.
B. ἢ πάντα κινεῖται ἀεί, ut Heraclitus confirmat.
C. ἢ τὰ μὲν κινεῖται, τὰ δ' ἠρεμεῖ.

Simplicius fol. 276. *χρὴ δὲ ἐφιστάνειν ὅτι καὶ ἄλλα δύο τμήματα ἦν ἐκ τῆς διαιρέσεως ἀναφαίνεσθαι διχῇ τέμνοντα τὰ ὄντα τῶν μὲν ἐπαμφοτεριζόντων καὶ ποτὲ μὲν κινουμένων ποτὲ δὲ ἠρεμούντων, τῶν δὲ λοιπῶν ἢ ἀεὶ κινουμένων ἢ ἀεὶ ἠρεμούντων, καὶ ὅ γε Εὔδημος παραφράζων σχεδὸν καὶ αὐτὸς τὰ Ἀριστοτέλους τίθησι καὶ ταῦτα τὰ τμήματα συντόμως λέγων*

ἢ πάντα ἐπαμφοτερίζει ἤ τινα αὐτῶν, τὰ δὲ λοιπὰ κινεῖται ἢ ἠρεμεῖ.

---

hoc postremum trifarium:

1. *ἢ τὰ μὲν κινούμενα κινεῖται ἀεί, τὰ δ' ἠρεμοῦντα ἀεὶ ἠρεμεῖ.*
2. *ἢ πάντα πέφυκε ὁμοίως κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν.*
3. *ἢ τὰ μὲν τῶν ὄντων ἀεὶ ἀκίνητα, τὰ δὲ ἀεὶ κινούμενα, τὰ δ' ἀμφοτέρων μεταλαμβάνει.*

iam his alia duo addi posse eaque Eudemum indicasse monet Simplicius; etenim ultimum sic solvi potest

1. *τὰ μὲν ἀμφοτέρων μεταλαμβάνει, τὰ δ' ἀεὶ κινεῖται.*
2. *τὰ μὲν ἀμφοτέρων μεταλαμβάνει, τὰ δ' ἀεὶ ἠρεμεῖ.*

quae cur philosophus non dederit, Simplicius ipse intellexit; Aristoteles vero bis hoc capite de eadem re disserit: *ἀρχὴ δὲ τῆς σκέψεως ἔσται ἥπερ καὶ περὶ τῆς λεχθείσης ἀπορίας, διὰ τί ποτε ἔνια τῶν ὄντων ὁτὲ μὲν κινεῖται, ὁτὲ δὲ ἠρεμεῖ πάλιν. ἀνάγκη δ' ἤτοι πάντα ἠρεμεῖν ἀεί, ἢ πάντ' ἀεὶ κινεῖσθαι, ἢ τὰ μὲν κινεῖσθαι τὰ δ' ἠρεμεῖν, καὶ πάλιν τούτων ἤτοι τὰ μὲν κινούμενα κινεῖσθαι ἀεὶ τὰ δ' ἠρεμοῦντα* [*ἀεὶ*?] *ἠρεμεῖν, ἢ πάντα πεφυκέναι ὁμοίως κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν, ἢ τὸ λοιπὸν ἔτι καὶ τρίτον· ἐνδέχεται γὰρ τὰ μὲν ἀεὶ τῶν ὄντων ἀκίνητα εἶναι, τὰ δ' ἀεὶ κινούμενα, τὰ δ' ἀμφοτέρων μεταλαμβάνειν.* paulo post p. 254, 16. *ἀρχὴν δὲ πάλιν ποιητέον ἀπὸ τῶν νῦν διορισθέντων τὴν αὐτὴν ἥνπερ ἠρξάμεθα πρότερον. ἢ γάρ τοι πάντα ἠρεμεῖ, ἢ πάντα κινεῖται, ἢ τὰ μὲν ἠρεμεῖ τὰ δὲ κινεῖται τῶν ὄντων· καὶ εἰ τὰ μὲν ἠρεμεῖ τὰ δὲ κινεῖται, ἀνάγκη ἤτοι πάντα ὁτὲ μὲν ἠρεμεῖν ὁτὲ δὲ κινεῖσθαι, ἢ τὰ μὲν ἀεὶ ἠρεμεῖν τὰ δ' ἀεὶ κινεῖσθαι αὐτῶν, τὰ δὲ ὁτὲ μὲν ἠρεμεῖν ὁτὲ δε κινεῖσθαι.* Haec ut lacuna huius loci appareret, attulimus; deest integrum membrum, duo enim, non tria sunt; repetitione verborum *ἢ τὰ μὲν ἀεὶ ἠρεμεῖν τὰ δ' ἀεὶ κινεῖσθαι,* facillime locus restituitur, etsi alia ratione succurras ut v. c. *ἢ τὰ μὲν ἀεὶ ἠρεμεῖν τὰ δ' ἀεὶ κινεῖσθαι, ἢ τὰ μὲν οὕτως, τὰ δὲ ὁτὲ μέν,* iam Simplicius hoc membrum in libris suis non invenit, sed male dedita opera Aristotelem id omisisse censet fol. 275.

δῆλον δὲ ὅτι τῆς τριχῇ ταύτης διαιρέσεως δεικνυμένης ἀληθοῦς καὶ τὰ νῦν διχῇ διαιρεθέντα ἐλέγχεται.

LXXIV.

Aristotel. VIII, 4 fine. *εἰ δὴ πάντα τὰ κινούμενα ἢ φύσει κινεῖται ἢ παρὰ φύσιν καὶ βίᾳ, καὶ τά τε βίᾳ καὶ παρὰ φύσιν πάντα ὑπό τινος καὶ ὑπ' ἄλλου, τῶν δὲ φύσει πάλιν τά θ' ὑφ' αὑτῶν κινούμενα ὑπό τινος κινεῖται καὶ τὰ μὲν ὑφ' αὑτῶν, οἷον τὰ κοῦφα καὶ τὰ βαρέα (ἢ γὰρ ὑπὸ τοῦ γεννήσαντος καὶ ποιήσαντος κοῦφον ἢ βαρύ, ἢ ὑπὸ τοῦ τὰ ἐμποδίζοντα καὶ κωλύοντα λύσαντος), ἅπαντα ἂν τὰ κινούμενα ὑπό τινος κινοῖτο.*

Simplicius fol. 282 b. fine. *φυσικώτερον δὲ νῦν ἔδειξεν ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται ἤπερ ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ. ὁ δὲ Εὔδημος ὅτι τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, δείκνυσι καὶ ἐκ τῆς τῶν πρός τι συνυποστάσεως·*

> *ὡς γὰρ τὸ τεμνόμενόν φησιν ἄλογον μὴ ὑπό τινος τέμνεσθαι καὶ τὸ ἑλκόμενον μὴ ὑπό τινος ἕλκεσθαι, καὶ ὅλως τὸ ποιούμενον μὴ ὑπό τινος ποιεῖσθαι, οὕτω καὶ τὸ κινούμενον μὴ ὑπό τινος κινεῖσθαι.*

LXXV.

Aristot. VIII, 5. init.

Simplicius fol. 283. *δείξας ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, ἐφεξῆς ἀκολούθως ἀναζητεῖ, πότερον ὑπὸ κινουμένου κινεῖται τὸ κινούμενον ἢ ὑπὸ ἀκινήτου· διὰ δὲ τὸ πᾶσι σχεδὸν ὥς φησιν Εὔδημος, δοκεῖν τὸ κινοῦν κινεῖσθαι καὶ αὐτὸ, τῶν*

---

23 *δοκεῖ* Aldus, mutaverunt Victorius, Brandis; sed ne sic quidem omnia cohaerent; repono: *ἢ ὑπὸ ἀκινήτου διὰ τὸ .. αὐτό. τῶν δὲ .. κινεῖται. δύο δὲ ὄντων ..* illud *τὸ δὲ ὑπ' ἄλλου ἔξωθεν κινεῖται* est quod Aristoteles p. 256 b, 15 *τὸ ᾧ κινεῖ* dicit; id enim *κινεῖ καὶ κινεῖται.*

δὲ κινούντων ἅμα καὶ κινουμένων τὸ μὲν αὐτοκίνητόν ἐστι, τὸ δὲ ὑπ' ἄλλου ἔξωθεν κινεῖται, δύο ὄντων ἀρχικῶν τῆς κινήσεως τοῦ τε ἀκινήτου καὶ τοῦ αὐτοκινήτου, τὸ αὐτοκίνητον πρῶτον παραδίδωσι καὶ δείκνυσι ὅτι ἔστι τι πρῶτον ἐν τοῖς κινοῦσι τε καὶ κινουμένοις ὃ κινεῖ μὴ ὑπ' ἄλλου ἔξωθεν κινούμενον.

LXXVI.

Aristotel. VIII, 5. p. 256, 13. *εἰ δὴ ἀνάγκη πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινός τε κινεῖσθαι, καὶ ἢ ὑπὸ κινουμένου ὑπ' ἄλλου ἢ μή, καὶ εἰ μὲν ὑπ' ἄλλου κινουμένου, ἀνάγκη τι εἶναι κινοῦν ὃ οὐχ ὑπ' ἄλλου πρῶτον, εἰ δὲ τοῦτο τὸ πρῶτον, οὐκ ἀνάγκη θάτερον (ἀδύνατον γὰρ εἰς ἄπειρον ἰέναι τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον ὑπ' ἄλλου αὐτό· τῶν γὰρ ἀπείρων οὐκ ἔστιν οὐδὲν πρῶτον) — εἰ οὖν ἅπαν μὲν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, τὸ δὲ πρῶτον κινοῦν κινεῖται μὲν, οὐχ ὑπ' ἄλλου δὲ, ἀνάγκη αὐτὸ ὑφ' αὑτοῦ κινεῖσθαι.*

Simplicius fol. 283 b. *συνάγει λοιπὸν τὰ δεδειγμένα. δέδεικται δὲ ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, καὶ προςετέθη ὅτι τὸ ὑπό τινος κινούμενον ὑπὸ πρώτου κινοῦντος κινεῖται, ᾧ προςελήφθη ὅτι τὸ πρῶτον κινοῦν κινεῖται μὲν οὐχ ὑπ' ἄλλου δέ· οὐδὲ γὰρ ἂν ἔτι πρῶτον ἦν καὶ εἰς ἄπειρον ἀνάγκη προϊέναι τὰ κινοῦντα καὶ κινούμενα, καὶ οὕτως ἀνῃρεῖτο ἡ κίνησις, ὥστε πᾶν τὸ κινούμενον ὑπὸ πρώτου κινεῖται τοῦ αὐτοκινητοῦ. καὶ γὰρ ἀναιρουμένου τούτου ἀναιρεῖται καὶ τὰ μὴ οὕτω κινοῦντα, ἐκείνων δὲ ἀναιρουμένων τοῦτο οὐ συναναιρεῖται. ὅλως δὲ τὸ ὑπ' ἄλλου κινούμενον ὕστερόν ἐστι τοῦ κινοῦντος κινουμένου καὶ αὐτοῦ, πρῶτον ἄρα τοῦτο. ἔτι δὲ τὸ κινοῦν τῷ κινουμένῳ αἴτιόν ἐστι τοῦ κινεῖσθαι· τὸ δὲ αἰτιατὸν ὕστερον τοῦ αἰτίου, πρῶτον ἄρα κινεῖ κινούμενον τὸ αὐτὸ κινοῦν. προςτίθησι δὲ ὁ Εὔδημος*

---

8 *κινουμένου* **delendum est, nisi** *ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἄλλου κινουμένου* **scripseris.**

ὅτι καὶ τῶν ἐνταῦθα κινήσεων αἱ ζωτικαὶ φαίνονται κινήσεις αἴτιαι καὶ ἡ οὐρανία τῆς τῶν στοιχείων δηλονότι μεταβολῆς. δοκεῖ δὲ αὕτη ζωτική πως· οὐ γὰρ ὑπ' ἄλλου κινεῖται ὁ οὐρανὸς ἀλλ' ὑφ' ἑαυτοῦ.

LXXVII.

Aristoteles VIII, 5. p. 256, 21. ἔτι δὲ καὶ ὧδε τὸν αὐτὸν τοῦτον λόγον ἔστιν ἐπελθεῖν. πᾶν γὰρ τὸ κινοῦν τί τε κινεῖ καὶ τινί. ἢ γὰρ αὑτῷ κινεῖ τὸ κινοῦν ἢ ἄλλῳ, οἷον ἄνθρωπος ἢ αὐτὸς ἢ τῇ βακτηρίᾳ, καὶ ὁ ἄνεμος κατέβαλεν ἢ αὐτὸς ἢ ὁ λίθος ὃν ἔωσεν. ἀδύνατον δὲ κινεῖν ἄνευ τοῦ αὐτὸ αὑτῷ κινοῦντος τὸ ᾧ κινεῖ· ἀλλ' εἰ μὲν αὐτὸ αὑτῷ κινεῖ, οὐκ ἀνάγκη ἄλλο εἶναι ᾧ κινεῖ, ἂν δὲ ᾖ ἕτερον τὸ ᾧ κινεῖ, ἔστι τὶ ὃ κινήσει οὐ τινὶ ἀλλ' αὑτῷ, ἢ εἰς ἄπειρον εἶσιν. εἰ οὖν κινούμενόν τι κινεῖ, ἀνάγκη στῆναι καὶ μὴ εἰς ἄπειρον ἰέναι· εἰ γὰρ ἡ βακτηρία κινεί τῷ κινεῖσθαι ὑπὸ τῆς χειρός, ἡ χεὶρ κινεῖ τὴν βακτηρίαν· εἰ δὲ καὶ ταύτην ἄλλο κινεῖ καὶ ταύτην ἕτερόν τι τὸ κινοῦν, ὅταν δή τινι κινῇ ἀεὶ ἕτερον, ἀνάγκη εἶναι πρότερον τὸ αὐτὸ αὑτῷ κινοῦν. εἰ οὖν κινεῖται μὲν τοῦτο, μὴ ἄλλο δὲ τὸ κινοῦν αὐτό, ἀνάγκη αὐτὸ αὑτὸ κινεῖν· ὥστε καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἤτοι εὐθὺς τὸ κινούμενον ὑπὸ τοῦ αὐτὸ κινοῦντος κινεῖται ἢ ἔρχεταί ποτε εἰς τὸ τοιοῦτον.

Simplicius fol. 284 b. ὅτι μὲν ὁ αὐτός ἐστι λόγος οὗτος τῷ πρὸ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς λέγει· διαφέρει δέ φησιν ὁ Ἀλέξανδρος τῇ ἐφόδῳ, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ ἀρχὴ τῆς δείξεως ἀπὸ τοῦ τὸ κινούμενον ἢ ὑπὸ αὑτῷ κινοῦντος κινεῖσθαι ἢ οὐχ αὑτῷ, ἀλλ' ὑπ' ἄλλου· ἐνταῦθα δὲ ἀπὸ τοῦ κινοῦντος ἡ δεῖξις αὐτῷ πρόεισι. λαμβάνει γὰρ πᾶν τὸ κινοῦν ὥςπερ τὶ κινεῖ· ἀδύνατον γάρ τι κινεῖν μὲν, μηδὲν δὲ κινεῖν, οὕτω καί τινι κινεῖν. μήποτε δὲ οὐ ταύτῃ διενηνοχα-

---

11 corrig. οὐ τινὶ ἄλλῳ ἀλλ' αὑτῷ.

σιν οἱ λόγοι· καὶ γὰρ καὶ ὁ ἤδη ῥηθεὶς ἀπὸ τοῦ κινοῦντος ἐπεχειρήθη λέγων· ἢ γὰρ οὐ δι' ἑαυτὸ τὸ κινοῦν, ἀλλὰ δι' ἕτερον ὃ κινεῖ τὸ κινοῦν, ἢ δι' ἑαυτό· ἀλλ' ᾗ διαφέρει τὸ δι' ἑαυτὸ κινεῖν τοῦ ἑαυτῷ κινεῖν, καὶ τὸ δι' ἕτερον τοῦ ἄλλῳ, ταύτῃ διενηνόχασιν οἱ λόγοι· διαφέρει δὲ ταῦτα τῷ τὸ μὲν δι' ἑαυτὸ κινοῦν ὡς ἐν αὑτῷ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἔχον κινεῖν, τὸ δὲ αὑτῷ κινοῦν ὡς προσεχῶς ἐφαπτόμενον τοῦ κινουμένου τὸ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐν αὑτῷ ἔχον. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ῥηθὲν ὑπ' αὐτοῦ· οἷον ἄνθρωπος ἢ αὐτὸς ἢ τῇ βακτηρίᾳ, καὶ ὁ ἄνεμος κατέβαλεν ἢ αὐτὸς ἢ ὁ λίθος ὃν ἔωσεν. ὥςπερ οὖν πρότερον τὸ δι' ἕτερον κινοῦν ἀνήγαγεν εἰς τὸ δι' ἑαυτὸ κινοῦν καὶ ἔδειξεν ὅτι ἐὰν ᾖ τὸ δι' ἕτερον κινοῦν, ἀνάγκη τὸ δι' ἑαυτὸ κινοῦν προϋπάρχειν, οὕτως τὸ ᾧ κινεῖ τὸ κινοῦν μέσον ὂν τοῦ τε πρώτου κινοῦντος καὶ τοῦ ἐσχάτου κινουμένου ἀνάγει εἰς τὸ αὑτῷ κινοῦν, καὶ δείκνυσιν ὅτι ὅταν τινὶ κινῇ ἀεὶ ἕτερον, ἀνάγκη εἶναι πρότερον τὸ αὐτὸ ἑαυτῷ κινοῦν, ὃ καὶ τὴν ἀρχὴν ἐν ἑαυτῷ τῆς κινήσεως ἔχει καὶ προσεχές ἐστι τῷ κινουμένῳ καὶ οὐ δι' ἄλλου αὐτὸ κινεῖ. τοὺς μὲν οὖν λόγους οὕτως οἶμαι χρὴ διακρίνειν τοῦ Εὐδήμου καὶ συνάψαντος αὐτοὺς ἐν οἷς φησὶ

τὸ δὴ κινοῦν ἢ δι' αὑτὸ κινεῖ ἢ δι' ἄλλο, καὶ ἑαυτῷ ἢ ἄλλῳ.

20 Aristoteles postquam πάντα τὰ κινούμενα ὑπό τινος κινεῖσθαι docuit, illud ὑπό τινος semper ad ὑφ' αὑτοῦ referendum esse confirmat; nam in omnibus rebus quae ὑπ' ἄλλου moventur, ἀνάγκη τι εἶναι κινοῦν ὃ οὐχ ὑπ' ἄλλου πρῶτον neque εἰς ἄπειρον media progredi, nullum enim est τῶν ἀπείρων πρῶτον. illud πρῶτον κινοῦν vero est quod movetur quidem, sed non ὑπ' ἄλλου, igitur ὑφ' αὑτοῦ. idem argumentum aliis verbis, non alia ratione, in iis quae adscripsimus denuo tractavit neque ullum discrimen quod Alexander et Simplicius finxerunt, video; idem est ὑφ' αὑτοῦ, δι' αὑτό, et αὑτῷ, item ὑπ' ἄλλου, δι' ἕτερον, et ἄλλῳ. [ipse Aristoteles variat p. 257, b. 18 διχῶς γὰρ ἦν κινεῖν, τὸ μὲν ὑπ' ἄλλου κινούμενον αὐτό, τὸ δ' αὑτῷ. Itaque Eudemus, si recte video, et hoc et sequenti loco δι' αὑτὸ et ἑαυτῷ, δι' ἄλλο et ἄλλῳ distinguens, non rei quae nulla est, sed verborum varietatem auctore Aristotele indicare voluit.

LXXVIII.

Aristoteles VIII, 5. p. 257 b, 2. ἀδύνατον δὴ τὸ αὐτὸ αὐτὸ κινοῦν πάντῃ κινεῖν αὐτὸ ἑαυτό· φέροιτο γὰρ ἂν ὅλον καὶ φέροι τὴν αὐτὴν φορὰν ἓν ὂν καὶ ἄτομον τῷ εἴδει, καὶ ἀλλοιοῖτο καὶ ἀλλοιοῖ, ὥστε διδάσκοι ἂν καὶ διδάσκοιτο ἅμα, καὶ ὑγιάζοι καὶ ὑγιάζοιτο τὴν αὐτὴν ὑγίειαν.

Simplicius fol. 286 b. ὁ μὲν Εὔδημος προϊστορήσας ὅτι τὸ αὐτὸ κινοῦν ὑπὸ Πλάτωνος διεδόθη, διαιρεῖ πρῶτον τοὺς τρόπους καθ' οὓς ἐνδέχεταί τι αὐτοκίνητον λέγεσθαι γράφων οὕτως·

ἤτοι γὰρ ὅλον ὅλον κινεῖ, ἢ μέρος ὅλον, ἢ ἀνάπαλιν, ἢ μέρος μέρος. κινεῖν δὲ λέγομεν πρώτως τὸ αὐτῷ κινεῖν οὐ τὸ ἑτέρῳ, καὶ τὸ δι' αὑτὸ καὶ οὐ δι' ἄλλο.

καὶ οὕτω τοὺς τρεῖς τρόπους καθ' ἕκαστον ἀνελὼν μόνον δείκνυσιν αὐτοκίνητον δυνάμενον εἶναι τὸ μέρει μὲν κινοῦν, μέρει δὲ κινούμενον, καὶ τούτου τὸ ἔχον ἐν αὐτῷ τὸ μέν τι κινοῦν, ἀκίνητον ὂν καθ' αὑτό, τὸ δὲ κινούμενον. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης οὐ προέλαβε μὲν τὴν διαίρεσιν ταύτην, προελθὼν δὲ τίθησιν αὐτὴν συντόμως ὅταν λέγῃ, τὸ γὰρ ὅλον εἰ κινεῖται αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ, ἤτοι ὑπὸ τῶν αὐτοῦ τινος κινήσεται ἢ ὅλον ὑπὸ ὅλου. νῦν δὲ εὐθὺς ἕνα ἕκαστον προχειριζόμενος τῶν τρόπων τὰ ἑπόμενα ἄτοπα δείκνυσι καὶ πρῶτον τὸ τὸ ὅλον ὑφ' ὅλου ἑαυτοῦ κινεῖσθαι διὰ παραδειγμάτων ἀπεμφαῖνον δείξας, ἐφεξῆς ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἐπιδείκνυσι, τὰ δὲ παραδείγματα· φέροι γὰρ ἄν φησιν ὅλον καὶ φέροιτο τὴν αὐτὴν φορὰν ἓν ὂν καὶ ἄτομον τῷ εἴδει ἢ ἀλλοιοῖτο καὶ ἀλλοιοῖ, ὥστε διδάσκοι ἂν καὶ μανθάνοι ἅμα καὶ ὑγιάζοι καὶ ὑγιάζοιτο τὴν αὐτὴν ὑγίειαν, ἅπερ ὁ Εὔδημος διὰ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων σαφέστερα πεποίηκεν γράφων οὕτως·

---

11 οὐ τῷ ἑτέρῳ Aldus, tum notandum τὸ αὐτῷ κινεῖν, Aristoteles ni fallor scripsisset τὸ αὐτῷ κινοῦν.

ἀρ' οὖν ἐνδέχεται φέρειν ὅλον ὅλον εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ ἅμα τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἐπὶ τοῦ ὤμου φέρεσθαι, καὶ εἶναι καὶ ἐπὶ τοῦ ὤμου φέρειν καὶ ἔχειν; ἢ τοῦτο μὲν οὐχ οἷόν τε, θερμαίνεσθαι δὲ ὅλον ὑφ' ὅλου; καὶ πῶς; τὸ μὲν γὰρ θερμαῖνον θερμαίνει, θερμὸν δηλονότι ὄν, τὸ δὲ θερμαινόμενον εἰς τὸ θερμὸν μεταβάλλει, εἰς ὃ δὲ μεταβάλλει, οὔπω ἐστὶν ἐκεῖνο, ἅμα δὲ εἶναι τὸ αὐτὸ θερμόν τε καὶ μὴ θερμὸν ἀδύνατον.

LXXIX.

Aristotel. VIII, 5. p. 257 b, 13. *ὅτι δ' οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ αὑτὸ κινοῦν οὕτως ὥστε ἑκάτερον ὑφ' ἑκατέρου κινεῖσθαι, ἐκ τῶνδε φανερόν· οὔτε γὰρ ἔσται πρῶτον κινοῦν οὐδέν, εἴ γε ἑκάτερον κινήσει ἑκάτερον· τὸ γὰρ πρότερον αἰτιώτερον τοῦ κινεῖσθαι τοῦ ἐχομένου καὶ κινήσει μᾶλλον· διχῶς γὰρ ἦν κινεῖν, τὸ μὲν τὸ ὑπ' ἄλλου κινούμενον αὐτό, τὸ δ' αὑτῷ· ἐγγύτερον δὲ τὸ πορρώτερον τοῦ κινουμένου τῆς ἀρχῆς ἢ τὸ μεταξύ.*

Simplicius fol. 287 b. *συμπερανάμενος (ὅτι εἰ) ἔστι τι αὐτοκίνητον, ἀνάγκῃ τὸ μέν τι αὐτοῦ κινεῖν, τὸ δὲ κινεῖσθαι, δέδωκε πάλιν ἡμῖν καὶ τούτου τὴν διαίρεσιν ἐννοεῖν· εἰ γὰρ τὸ μέν τι κινεῖ τὸ δὲ κινεῖται, ἢ μέρος μὲν κινεῖ, τὸ δὲ ὅλον κινεῖται, ἢ τὸ μὲν ὅλον κινεῖ, μέρος δὲ κινεῖται. διαιρεῖ δὲ καὶ τοῦτο ὁ Εὔδημος οὕτως·*

τὸ γὰρ κινοῦν φησὶ μέρος ἢ ἀκίνητον ὂν κινήσει ἢ

---

2 fort. *ἓν ὂν* conf. Arist. pag. 257 b, 3.

9 Themistius fol. 60 b inde a verbis *πρῶτον δὲ ἁπάντων διαιρετέον* ipsum Eudemum sequi videtur. Platonis sententiam cum Arist. compositam quid sit *αὐτοκίνητον* vid. ap. Simpl. fol. 290.

17 *ὅτι εἰ* ut integra esset sententia addidimus.

21 excidit tertium membrum *ἢ μέρος μὲν κινεῖ, μέρος δὲ κινεῖται*, atque hoc est quod in sequentibus Eudemus exponit.

κινούμενον. ἀλλ' εἰ μὲν ἀκίνητον, δέδεικται ὃ βουλόμεθα, ὅτι τὸ αὐτοκίνητον σύγκειται ἐκ κινουμένου καὶ ἀκινήτου τοῦ κινοῦντος· εἰ δὲ τὸ κινούμενον μέρος κινούμενον καὶ αὐτὸ κινεῖ, ἐπειδὴ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, καὶ τοῦτο ὑπό τινος κινηθήσεται. οὐκοῦν ἔξωθεν μὲν οὐχ οἷόν τε εἶναι τὸ κινοῦν αὐτό· οὐ γὰρ ἂν ἔτι ὑφ' ἑαυτοῦ λέγοιτο κινεῖσθαι τὸ ὅλον, ἀλλ' ὑπ' ἄλλου τοῦ τὸ κινοῦν αὐτὸ μέρος κινοῦντος. ὑπό τινος ἄρα τῶν ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ κινήσεται. ἢ οὖν ὑπό τινος τῶν ἑαυτοῦ μορίων κινήσεται τὸ κινοῦν μέρος, ἢ ὑπὸ τοῦ κινουμένου. καὶ τοῦτο πάλιν τὸ κινοῦν ἢ ἀκίνητον ὂν κινεῖ καὶ ἔσται τὸ πρώτως κινοῦν ἀκίνητον, ἢ κινούμενον, καὶ πάλιν ἢ ὑπὸ μέρους ἑαυτοῦ, ἢ ὑπὸ τοῦ κινουμένου· ἀνταναιροῦντες δέ φησιν ὁ Εὔδημος οὕτως ἥξομέν ποτε εἰς τὰ πρώτως κινοῦντα· ταῦτα δὲ ἦν ἃ μή τινι ἐκίνει, ἀλλ' ὅλα ὅλοις· οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὴν ἀνταναίρεσιν ἄπειρον εἶναι· οὐ γὰρ ἂν κινοῖντο μὴ ὄντος πρώτου, δέδεικται δὲ ὅτι ὅλον ὑπὸ ὅλου ἀδύνατον κινεῖσθαι ἑαυτοῦ, ὥστε ἀνάγκη τὸ πρώτως κινοῦν ἀκίνητον ὂν κινεῖν.

οὕτω μὲν οὖν ὁ Εὔδημος διαιρεῖ. ὁ δ' Ἀριστοτέλης πρῶτον ἀναιρεῖ τὸ μόριον μέν τι κινεῖν, μόριον δέ τι κινεῖσθαι οὕτως ὥστε καὶ τὸ κινούμενον κινεῖν πάλιν αὐτὸ καὶ τὸ κινοῦν κινεῖσθαι ὑπὸ τοῦ κινουμένου ὑπ' αὐτοῦ· συμβαίνει γὰρ οὕτως ἑκάτερον ὑφ' ἑκατέρου κινεῖσθαι, ὑπό τε τοῦ κινουμένου ὑπ' αὐ-

---

3 τὸ κινούμενον] scrib. τὸ κινοῦν — sic et Brand. III, 238.

16 ἥξωμεν Aldus, corr. etiam Brand. qui ex editione Ἀλέξανδρος affert; in nostro exemplo recte Εὔδημος excusum extat.

19 scrib. κινοῖτο.

τοῦ καὶ ὑφ' ἑαυτοῦ. εἰ γὰρ τὸ Α κινεῖ τὸ Β, τὸ δὲ Β κινεῖ τὸ Α, καὶ ὑφ' ἑαυτοῦ ἄρα κινεῖται τὸ Α, καὶ μᾶλλον ἢ ὑπὸ τοῦ Β. μᾶλλον γὰρ ὑπὸ τοῦ πρώτου κινοῦντος κινεῖται τὸ κινούμενον ἢ ὑπὸ τοῦ προσεχοῦς, ὡς δέδεικται πρότερον.

LXXX.

Simplicius fol. 294 b ad Aristot. VIII, 6. p. 259 b, 32. δείξας πρῶτον ὅτι ἔστιν κίνησις ἀεὶ καὶ οὔτε γέγονέ ποτε κίνησις πρότερον μὴ οὖσα, οὔτε φθείρεταί ποτε ὥστε μὴ εἶναι κίνησιν, εἶτα ἐφεξῆς δείξας ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν καθ' ἑκάστην κίνησιν, ὡς ὁ Εὔδημος προςτίθησιν, ἀκίνητον εἶναι χρὴ καὶ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκός, εἶναι δὲ καὶ ἀΐδιον ὡς ἀϊδίου κινήσεως αἴτιον, ἀνάγκη εἶναί φησι τὸ πρώτως κινούμενον ὑπὸ τοῦ ἀκινήτου καὶ ἀϊδίου κινητικοῦ ἀΐδιον καὶ αὐτὸ εἶναι· συνυπάρχει γὰρ ἀλλήλοις τὸ κινοῦν ὡς κινοῦν, καὶ τὸ κινούμενον ὡς κινούμενον.

---

[1] Docet Aristoteles *τὸ αὐτοκίνητον* ita constare, ut alterum moveat, alterum moveatur; iam fieri potest, ut

aut *τὸ ὅλον* moveat, et *μέρος* moveatur,
aut *μέρος* moveat, et *τὸ ὅλον* moveatur,
aut *μέρος* moveat, et *μέρος* moveatur;

quartum enim *τὸ ὅλον* movere et *τὸ ὅλον* moveri absurdum est; neque priora duo stare possunt; tertium igitur probatur. Hoc examinat Eudemi fragmentum, cum philosophus ea non invicem sese movere, *ἑκάτερον ὑφ' ἑκατέρου κινεῖσθαι*, confirmasset, unde alterum *ἀκίνητον* alterum *κινούμενον* esse docemur. Etenim cum *τοῦ αὐτοκινήτου* sit *τὸ μὲν μέρος κινοῦν*, *τὸ δὲ κινούμενον*, prius *τὸ κινοῦν μέρος* movet aut *ἀκίνητον ὂν* aut *κινούμενον*. Sin illud, habemus quod volumus; si vero *κινούμενον* movet *τὸ κινοῦν μέρος*, ab aliquo, non extraneo, sed in se posito moveri debet, itaque a parte sua ipsius quod est *κινοῦν μέρος*, aut ab altero quod est *κινούμενον μέρος*; unde eadem exoritur quaestio, et sic porro progredientes veniemus ad *τὰ πρώτως κινοῦντα*, et *τὸ πρώτως κινοῦν*, quod aperte *ἀκίνητον* esse debet

LXXXI.

Aristot. VIII, 10. p. 267, 21. ἐπεὶ δ' ἐν τοῖς οὖσιν ἀνάγκη κίνησιν εἶναι συνεχῆ, αὕτη δὲ μία ἐστίν, ἀνάγκη δὲ τὴν μίαν μεγέθους τέ τινος εἶναι (οὐ γὰρ κινεῖται τὸ ἀμέγεθες) καὶ ἑνὸς καὶ ὑφ' ἑνός· οὐ γὰρ ἔσται συνεχὴς ἀλλ' ἐχομένη ἑτέρα ἑτέρας καὶ διῃρημένη· τὸ δὴ κινοῦν εἰ ἕν, ἢ κινούμενον κινεῖ ἢ ἀκίνητον ὄν. εἰ μὲν δὴ κινούμενον, συνακολουθεῖν δεήσει καὶ συμμεταβάλλειν αὐτό, ἅμα δὲ κινεῖσθαι ὑπό τινος, ὥστε στήσεται καὶ ἥξει εἰς τὸ κινεῖσθαι ὑπὸ ἀκινήτου. τοῦτο γὰρ οὐκ ἀνάγκη συμμεταβάλλειν, ἀλλ' ἀεί τε δυνήσεται κινεῖν (ἄπονον γὰρ τὸ οὕτω κινεῖν) καὶ ὁμαλὴς αὕτη ἡ κίνησις ἢ μόνη ἢ μάλιστα. οὐ γὰρ ἔχει μεταβολὴν τὸ κινοῦν οὐδεμίαν. δεῖ δὲ οὐδὲ τὸ κινούμενον πρὸς ἐκεῖνο ἔχειν μεταβολὴν ἵνα ὁμοία ᾖ ἡ κίνησις. ἀνάγκη δὴ ἢ ἐν μέσῳ ἢ ἐν κύκλῳ εἶναι· αὗται γὰρ αἱ ἀρχαί. ἀλλὰ τάχιστα κινεῖται τὰ ἐγγύτατα τοῦ κινοῦντος, τοιαύτη δ' ἡ τοῦ ὅλου κίνησις. ἐκεῖ ἄρα τὸ κινοῦν.

Simplicius fol. 319. εἰπὼν ὁποῖόν ἐστι τὸ πρώτως κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον τὴν ἀΐδιον κίνησιν, καὶ ὅπως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, ἐπειδὴ ζητεῖν ἔθος ἦν ὡς ἔοικεν, ποῦ τὸ κινοῦν τὸν οὐρανόν ἐστι, καὶ οἵ γε Πυθαγόρειοι ἐν τῷ μέσῳ λέγειν ἐδόκουν αὐτό, καὶ τοῦτο προσθεῖναι τοῖς περὶ τοῦ κινοῦντος λόγοις ἐδοκίμασεν. καὶ λέγει ὅτι ἀνάγκη αὐτὸ ἐν τῇ ἀρχῇ εἶναι τοῦ κινουμένου ὅπερ κυριώτατόν ἐστι. δύο δὲ ἀρχαί εἰσιν ἐν τῇ σφαίρᾳ τό, τε μέσον καὶ τὸ πέριξ. ἀνάγκη οὖν φησὶν ἐν τούτων τινὶ εἶναι τὸ κινοῦν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἐγγύτατα τοῦ κινοῦντος τάχιστα μᾶλλον κινεῖται, ταχεῖα δὲ ἡ τοῦ κύκλου κίνησις, τοῦτ' ἔστι τῆς περιφερείας,

11 sic optimi libri, Themistius, Simplicius; vulgo πρὸς ἐκείνου ut ex verbo κινούμενον dependeat; sed nunquam ita Aristoteles; semper ὑπό τινος κινεῖσθαι dicit.

25 sic cum quibusdam libris Simplicius et hic et infra fol. 320; alii cum Themistio non κύκλου, sed ὅλου, vid. postrema Simplicii verba.

ἐκεῖ τὸ κινοῦν εἴη ἄν. τὸ γὰρ μέσον ἀκίνητον ὂν οὐ δοκεῖ πρὸς τὸ κινοῦν οἰκείως ἔχειν. ὁ δὲ Εὔδημος ἐν τῷ μεγίστῳ κύκλῳ φησὶν εἶναι τῷ διὰ τῶν πόλων· οὗτος γὰρ τάχιστα κινεῖται, τὸ δὲ κινοῦν δοκεῖ ἄρχεσθαι ὅθεν τάχιστα ἂν κινήσαι καὶ ῥᾷστα. ἀπορεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ πρὸς τὴν ἔξω περιφέρειαν καὶ πρὸς τὸν μέγιστον κύκλον, εἰ ἐν τούτων τινί ἐστι τὸ κινοῦν αἴτιον, πῶς οὐ κινήσεται κατὰ συμβεβηκός. καὶ εἰπὼν ἐκτός, εἰ μὴ ταύτης κατὰ τοὺς πόλους ἐστίν, ἐπαπορεῖ ὅτι καὶ δύο οὗτοι καὶ ἀκίνητοι. Ἀριστοτέλης δὲ καὶ Εὔδημός φασι τὸ ἐγγυτέρω τοῦ κινοῦντος τάχιστα κινεῖσθαι. λύων δὲ τὴν ἀπορίαν λέγει, ὅτι εἰ μὲν ἐν μορίῳ τινὶ εἴη τῆς περιφερείας τῆς ἐξωτάτω, κινοῖτο ἂν κατὰ συμβεβηκὸς τῷ κατὰ μόρια τὴν κίνησιν εἶναι τῆς σφαίρας· εἰ δὲ ἐν πάσῃ τῇ περιφερείᾳ, ἔσται τι ἐν τῷ τάχιστα φερομένῳ καὶ οὐκέτι ἂν κινοῖτο κατὰ συμβεβηκὸς τῷ πᾶσαν τὴν περιφέρειαν μὴ κινεῖσθαι, μηδὲ ἀλλάσσειν τὸν τόπον, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ μένειν ἀεί. ἐγκρίνει οὖν εἶναι αὐτὸ ἐν πάσῃ τῇ τῆς ἐκτὸς σφαίρας περιφερείᾳ· οὕτω γάρ φησιν ἔσται ἐγγυτάτω τοῦ τάχιστα κινουμένου καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς κινούμενον καὶ τὴν αὐτὴν ἀεὶ σχέσιν ἔχον πρὸς τὸ κινούμενον ὑπ' αὐτοῦ, διὸ καὶ ὁμοίαν ἀεὶ κίνησιν κινήσει. ταῦτα ἠπόρησεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἔλυσεν οὕτως, καίτοι πρότερον καλῶς εἰπών, ὅτι οὐχ ὡς τόπον τινὰ κατέχοντος τοῦ κινοῦντος ἀκουστέον· ἀμερὲς γὰρ ἐδείχθη, ἀλλ' οὐδὲ ὡς εἴδους ὄντος τοῦ ἐν ᾧ ἐστίν, ἀλλ' ὡς οὐσίας ἀσωμάτου αὐτῆς καθ' αὑτὴν ἐν οὐσίᾳ. κἂν γὰρ ἔμψυχόν φησιν ὂν τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμα κινῆται κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ ψυχήν, ἀλλὰ καὶ ἄλλου τινὸς δεῖ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ τῆς κινήσεως παρέχοντος· ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν ἐμψύχων ἔξωθέν τι ὂν αἴτιον αὐτοῖς καὶ ἀρχὴ γίνεται τῆς κινήσεως τῆς ψυχικῆς τῆς κατὰ τόπον

---

6 τούτων] τούτῳ Aldus.

9 scrib. τὸ ἐγγυτάτω, nam sic Simplicius in Aristotele legisse videtur, vid. fol. 320, quamvis supra τὸ ἐγγύτατα scriptum sit.

γινομένης, εἴγε ἐφέσει τινὸς ἡ κατὰ τόπον γίνεται τῶν ἐμψύχων κίνησις. ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἔγραψεν ὡς τελικὸν μόνως αἴτιον τὸ πρώτως κινοῦν τὸν Ἀριστοτέλη λέγειν ἀποδεχόμενος. εἰ δὲ ὡς πολλοὶ λόγοι δεικνύουσι καὶ ποιητικὸν αὐτὸ νομίζει, τὴν μὲν ψυχὴν καὶ αὐτὸς οἴεται ὥςπερ ὁ Πλάτων τοῦ μεταβατικοῦ τῆς κινήσεως αἰτίαν εἶναι, τὸν δὲ ἀκίνητον νοῦν τοῦ περὶ τὰ αὐτὰ καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ κινεῖσθαι καθ' ἕνα λόγον καὶ μίαν τάξιν. εἰ οὖν ἀμερὲς τὸ κινοῦν καὶ χωριστὸν πάντη σωμάτων αὐτὸ καθ' αὑτὸ τέλειον ἐξῃρημένον τοῦ παντὸς σωματικοῦ κόσμου, καλῶς ἔχει λέγειν καὶ πανταχοῦ αὐτὸ καὶ οὐδαμοῦ εἶναι. εἰ δὲ οἱ μὲν Πυθαγόρειοι ἐν τῷ κέντρῳ λέγουσιν ἱδρύσθαι, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ ἀπλανεῖ σφαίρᾳ φησὶν εἶναι, ἐκεῖνοι μὲν τὸ κέντρον ἐπιτηδειότερον τῶν ἄλλων τοῦ παντὸς μερῶν νομίζουσι πρὸς μέθεξιν τῆς τοῦ δημιουργοῦ συνοχικῆς καὶ ἑδραστικῆς ἀγαθότητος, ὁ δ' Ἀριστοτέλης πρώτως ἀπολαύειν τῆς δημιουργικῆς νομίζει κινήσεως. καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὲν Πυθαγόρειοι ἑστίας τόπον καὶ Ζανὸς πύργον ἐκάλουν τὸ κέντρον, ὁ δ' Ἀριστοτέλης μέτρον τῶν ἄλλων κινήσεων τὴν τῆς ἀπλανοῦς ἔλεγεν ὡς πρώτην καὶ συνῃρημένην καὶ τὸ τοῦ κινοῦντος ἀμερὲς διὰ τῆς ταχυτῆτος ἐνεικονιζομένην. οὐ χρὴ οὖν δεδοικέναι μὴ κατὰ συμβεβηκὸς κινήσωμεν τὸ πρώτως κινοῦν ἐν τῷ ἀπλανεῖ λέγοντες αὐτὸ οὐρανῷ. οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ κυρίως ἐκεῖνο, ἀλλ' ὁ οὐρανὸς ἐν αὐτῷ, εἴπερ τὸ ἔν τινι περιέχεται ὑπὸ τοῦ ἐν ᾧ ἐστι, περιέχει δὲ ἐκεῖνο τὸν ὅλον κόσμον τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ δυνάμει. μήποτε δὲ οὐδὲ ἡ ἐπινοηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου βοήθεια πρὸς τὸ μηδὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἐκεῖνο κινεῖσθαι αὐτάρκης ἐστὶν ἀπὸ ἐννοίας ἔτι προϊοῦσα τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ εἶναι τὸ πρώτως κινοῦν· εἰ γὰρ μὴ ἐν μορίῳ τινὶ φησὶν ἐστίν, ἀλλ' ἐν πάσῃ τῇ περιφερείᾳ, ἐπειδὴ ἡ πᾶσα οὐ κινεῖται οὐδὲ ἀμείβει

---

17 Ἀριστ.] p. 265 b, 8.

τόπον, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ μένει, οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἂν κινοῖτο. εἰ οὖν ἡ μὲν πᾶσα οὐ κινεῖται, τὸ δὲ πρώτως κινοῦν ἐν τῷ τάχιστα κινουμένῳ λέγεται εἶναι, δηλονότι οὐκ ἔστιν ἐν τῇ πάσῃ περιφερείᾳ. ἔπειτα εἰ μὲν οὕτως ἐστὶν ἐν τῇ πάσῃ ὡς κατατεταγμένον ἐν αὐτῇ, ἡ δὲ πᾶσα κατὰ μόρια κινεῖται, δηλονότι καὶ αὐτὸ μετὰ τῶν μορίων κατὰ συμβεβηκὸς κινηθήσεται. εἰ δὲ ἀσχέτως καὶ ἐξῃρημένως τῷ ὅλῳ πάρεστι, τί κωλύει καὶ τοῖς μέρεσιν ἀσχέτως καὶ ἐξῃρημένως καὶ ἀμερίστως καὶ ἀκινήτως ἅμα πᾶσι παρὸν μηδὲ κατὰ συμβεβηκὸς τῇ ἐκείνων κινήσει συγκινεῖσθαι; καὶ ἀσφαλῶς ὁ Εὔδημος τὸ πρόβλημα ἐκτιθέμενος,

εἰ ἀμερές φησίν ἐστι τὸ πρώτως κινοῦν καὶ μὴ ἅπτεται τοῦ κινουμένου, πῶς ἔχει πρὸς αὐτό;

τὸ οὖν ἀμερὲς καὶ μὴ ἁπτόμενον τοῦ κινουμένου, ἀλλ' ἄσχετον πρὸς αὐτὸ καὶ ἐξῃρημένον πῶς δύναται συγκινεῖσθαι τῷ κινουμένῳ ὥστε κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖσθαι; τὸν δὲ Εὔδημον ὁ Ἀλέξανδρος τὸ πρώτως κινοῦν ἐν τῷ μεγίστῳ φησὶ λέγειν κύκλῳ τῷ διὰ τῶν πόλων· οὗτος γὰρ τάχιστα κινεῖται. ἐγὼ δὲ οὕτως εὗρον τὴν γραφὴν ἐν τῷ Εὐδημείῳ

τῆς δὲ σφαίρας ὁ μὲν τόπος ὁ περὶ τοὺς πόλους τάχιστα κινεῖται.

καὶ τούτῳ δὲ ἐφιστάνειν ἄξιον ὅτι ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἐν τῇ τῆς σφαίρας περιφερείᾳ τὸ πρώτως κινοῦν νομίζει λέγειν τὸν Ἀριστοτέλη· μήποτε δὲ ἐν τῷ κύκλῳ λέγων ἐν τῷ ὅλῳ οὐρανῷ λέγει.

LXXXII.

Aristotel. VIII, 10. p. 267 b, 9. ἔχει δ' ἀπορίαν εἰ ἐνδέχεταί τι κινούμενον κινεῖν συνεχῶς, ἀλλὰ μὴ ὥςπερ τὸ ὠθοῦν πάλιν καὶ πάλιν τῷ ἐφεξῆς εἶναι συνεχῶς· ἢ γὰρ αὐτὸ δεῖ ὠθεῖν ἢ ἕλκειν, ἢ ἄμφω, ἢ ἕτερόν τι ἐκδεχόμενον ἄλλο παρ' ἄλλου, ὥςπερ πάλαι

ἐλέχθη ἐπὶ τῶν ῥιπτουμένων· εἰ δὲ διαιρετὸς ὢν ὁ ἀὴρ ἢ τὸ ὕδωρ κινεῖ, ἀλλ' ὡς ἀεὶ κινούμενος, ἀμφοτέρως δ' οὐχ οἷόν τε μίαν εἶναι, ἀλλ' ἐχομένην· μόνη ἄρα συνεχὴς ἣν κινεῖ τὸ ἀκίνητον· ἀεὶ γὰρ ὁμοίως ἔχον καὶ πρὸς τὸ κινούμενον ὁμοίως ἕξει καὶ συνεχῶς.

Simplicius fol. 320. ὁ δὲ Εὔδημος τοῦτο μὲν οὐκ ἀπορεῖ ὅπερ ὁ Ἀριστοτέλης, εἰ ἐνδέχεταί τι κινούμενον κινεῖν συνεχῶς, ἀπορεῖ δὲ ἀντὶ τούτου, εἰ ἐνδέχεται τὸ ἀκίνητον κινεῖν. δοκεῖ γάρ φησι τὸ κινοῦν κατὰ τόπον ἢ ὠθοῦν ἢ ἕλκον κινεῖν, εἰ δὲ μὴ μόνον οὕτως, ἀλλ' οὖν ἁπτόμενόν γε αὐτὸ ἢ δι' ἄλλου ἢ δι' ἑνὸς ἢ πλειόνων. τὸ δὲ ἀμερὲς οὐδενὸς ἐνδέχεται ἅψασθαι· οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῦ τὸ μὲν ἀρχή, τὸ δὲ πέρας, τῶν δὲ ἁπτομένων τὰ πέρατα ἅμα. πῶς οὖν κινήσει τὸ ἀμερές; καὶ λύει τὴν ἀπορίαν λέγων ὅτι τὰ μὲν κινούμενα κινεῖ, τὰ δὲ ἠρεμοῦντα· καὶ τὰ μὲν κινούμενα κινεῖ ἁπτόμενα ἄλλων, οὐχ ὁμοίως δὲ πάντα. οὐ γὰρ ὡς ἡ γῆ τὴν σφαῖραν ῥιφθεῖσαν ἐπ' αὐτὴν ἄνω ἐκίνει, οὕτω καὶ τὸ πρώτως κινῆσαν· οὐ γὰρ προγινομένης κινήσεως ἐκεῖνο κινεῖ. οὐ γὰρ ἂν ἔτι πρώτως κινοίη, ἡ δὲ γῆ οὐδέποτε ἠρεμοῦσα πρώτως κινήσει.

---

1 fort. ἀλλ' ὡς mutandum in ἄλλῳ.

8 delendum μόνον, totum sic reddo: εἰ δὲ μὴ οὕτως, ἀλλ οὖν ἁπτόμενόν γε ἢ αὐτὸ ἢ δι' ἄλλου, ἢ δι' ἑνὸς ἢ διὰ πλειόνων.

15 ἄλλως Aldus; deesse videtur alterum membrum τὰ δὲ ἠρεμοῦντα κτλ. neque quomodo hanc difficultatem solverit Eudemus intelligo; an fuit κινεῖ ἁπτόμενα, τὰ δὲ ἠρεμοῦντα ἄλλως, οὐχ ὁμοίως? at ne sic quidem res omni caret dubio.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

LXXXIII.

Ptolemaeus Harmon. I, 7. *τούτων δὴ διωρισμένων μετιτέον πρὸς τὸν ἀκόλουθον αὐτοῖς λόγον ἀρχὴν λαβοῦσι τὴν αὐτὴν τοῖς Πυθαγορείοις, τουτέστι καθ' ἣν τοὺς μὲν ἴσους ἀριθμοὺς τοῖς ἰσοτόνοις φθόγγοις ἀπονέμομεν, τοὺς δὲ ἀνίσους τοῖς ἀνισοτόνοις, ὅτι τὸ τοιοῦτον αὐτόθι δῆλόν ἐστι.*

Porphyrius in h. l. pag. 287 (Joan. Wallis opera tom. III.). *τῶν διαιρέσεων τῶν πρὸς ἄλληλα σχέσιν ἐχόντων φθόγγων τοιαύτης γενομένης καίτοι ἐκ τῆς αἰσθήσεως κρίσιν ἔχουσι, προςαρμοστέον φησὶ καὶ τὴν παλαιὰν τοῦ λόγου ἀκρίβειαν ταῖς ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως δοθείσαις διαφοραῖς, ἔνθα καὶ τὰ περὶ τῶν Πυθαγορείων παραληπτέον, ὡς ἱκανῶς τὸ ἀκριβὲς ἔχοντα, καὶ ἀρκτέον γε καθάπερ ἐκεῖνοι ἄνωθεν ἀπὸ τῆς ἰσότητος τῶν ἀριθμῶν. ἣν δὲ ἀποδοτέον καὶ τὸν λόγον τὸν κατ' αὐτὴν προςαρμοστέον τοῖς ἰσοτόνοις. ἐκείνων μὲν οὖν οἱ πλείους οὐ μόνον ἀπὸ τῆς ἰσότητος ἤρχοντο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ πυθμένος ἀριθμοῦ· τῆς ἰσότητος δὲ ἁπλῶς τοὺς ἴσους ἀριθμοὺς ἀποδοτέον φησὶ τοῖς ἰσοτόνοις φθόγγοις, τοὺς δὲ ἀνίσους τοῖς ἀνισοτόνοις· ὅτι γὰρ διὰ τῶν πυθμένων τὰ κατὰ τὰς συμφωνίας ἀπεδείκνυσαν, δηλοῖ*

---

7 *τῆς διαιρέσεως* Wallis, id sane melius quam *τοιούτων γιγνομένων*.
8 *καίτοι*] fort. *καὶ τοῖς*.

Εὔδημος ἐν τῷ πρώτῳ τῆς ἀριθμητικῆς ἱστοριας λέγων περὶ τῶν Πυθαγορείων ταυτὶ κατὰ λέξιν

> *ἔτι δὲ τοὺς τῶν τριῶν συμφωνιῶν λόγους τοῦ τε διὰ τεσσάρων καὶ τοῦ διὰ πέντε καὶ τοῦ διὰ πασῶν, ὅτι συμβέβηκεν ἐν πρώτοις ὑπάρχει τοῖς ἐννέα· β̅ γὰρ γ̅ δ̅ γίνεται ἐννέα.*

αἰτίαν δὲ ὁ Πτολεμαῖος τοῦ δεῖν τοὺς ἴσους ἀριθμοὺς ἀπονέμειν τοῖς ἰσοτόνοις ἀποδίδωσι τὴν αὐτόθι τοῦ λόγου ἐνάργειαν.

---

5 fort. *ὑπάρχειν.*

ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

LXXXIV.

Proclus in Euclid. p. 19. Bas. *Ἐπεὶ δὲ χρὴ τὰς ἀρχὰς καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν πρὸς τὴν παροῦσαν περίοδον σκοπεῖν, λέγομεν ὅτι παρ' Αἰγυπτίοις μὲν εὑρῆσθαι πρῶτον ἡ γεωμετρία παρὰ πολλῶν ἱστορεῖται ἐκ τῆς τῶν χωρίων παραμετρήσεως λαβοῦσα τὴν γένεσιν. ἀναγκαία γὰρ ἦν ἐκείνοις αὕτη διὰ τὴν ἄνοδον τοῦ Νείλου τοὺς προσήκοντας ὅρους ἑκάστοις ἀφανίζοντος, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ἀπὸ τῆς χρείας ἄρξασθαι τὴν εὕρεσιν καὶ ταύτης καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ἐπειδὴ πᾶν τὸ ἐν γενέσει φερόμενον ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς πρὸς τὸ τέλειον πρόεισιν· ἀπὸ αἰσθήσεως οὖν εἰς λογισμὸν καὶ ἀπὸ τούτου ἐπὶ νοῦν ἡ μετάβασις γένοιτ' ἂν εἰκότως. ὥσπερ οὖν παρὰ τοῖς Φοίνιξι διὰ τὰς ἐμπορίας καὶ τὰ συναλλάγματα τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ἡ τῶν ἀριθμῶν ἀκριβὴς γνῶσις, οὕτω δὴ καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἡ γεωμετρία διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν εὕρηται. Θαλῆς δὲ πρῶτον εἰς Αἴγυπτον ἐλθὼν μετήγαγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν θεωρίαν*

---

1 Usi sumus M(onac.) codice CDXXVII. saec. X., quo autore vulgatam correximus — *χρὴ καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν τεχνῶν πρὸς* Bas.

4 *ἀναμετρήσεως* Bas.

10 *ἀπὸ τυ^ῦ ιτ^θ ἐπινοῦν M, ἀπὸ τῆς ἡ μετάβασις* Bas.

14 *Θαλῆς*] quae sequuntur dedit Fabricius bibl. gr. tom. II, 385–6. — *πρῶτον*] fort. *πρῶτος*.

ταύτην, καὶ πολλὰ μὲν αὐτὸς εὗρε, πολλῶν δὲ τὰς ἀρχὰς τοῖς μετ' αὐτὸν ὑφηγήσατο τοῖς μὲν καθολικώτερον ἐπιβάλλων, τοῖς δὲ αἰσθητικώτερον. μετὰ δὲ τοῦτον Ἀμέριστος ὁ Στησιχόρου τοῦ ποιητοῦ ἀδελφὸς ὃς ἐφαψάμενος τῆς περὶ γεωμετρίας σπουδῆς μνημονεύεται, καὶ Ἱππίας ὁ Ἠλεῖος ἱστόρησεν ὡς ἐπὶ γεωμετρίᾳ δόξαν αὐτοῦ λαβόντος. ἐπὶ δὲ τούτοις Πυθαγόρας τὴν περὶ αὐτὴν φιλοσοφίαν εἰς σχῆμα παιδείας ἐλευθέρου μετέστησεν ἄνωθεν τὰς ἀρχὰς αὐτῆς ἐπισκοπούμενος καὶ ἀΰλως καὶ νοερῶς τὰ θεωρήματα διερευνώμενος, ὃς δὴ καὶ τὴν τῶν ἀλόγων πραγματείαν καὶ τὴν τῶν κοσμικῶν σχημάτων σύστασιν ἀνεῦρε. μετὰ δὲ τοῦτον Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος πολλῶν ἐφήψατο τῶν κατὰ γεωμετρίαν καὶ Οἰνοπίδης ὁ Χῖος [ὁ τὸν τοῦ μήνισκου τετραγωνισμὸν εὑρών, καὶ Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος] ὀλίγῳ νεώτερος ὢν τοῦ Ἀναξαγόρου, ὧν καὶ Πλάτων ἐν τοῖς Ἀντερασταῖς ἐμνημόνευσεν ὡς ἐπὶ τοῖς μαθήμασι δόξαν λαβόντων· ἐφ' οἷς Ἱπποκράτης ὁ Χῖος ὁ τὸν τοῦ μηνίσκου τετραγωνισμὸν εὑρὼν καὶ Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος ἐγένοντο περὶ γεωμετρίαν ἐπιφανεῖς· πρῶτος γὰρ ὁ Ἱπποκράτης· τῶν μνημονευομένων καὶ στοιχεῖα συνέγραψε. Πλάτων δὲ ἐπὶ τούτοις γενόμενος μεγίστην ἐποίησεν ἐπίδοσιν τά τε ἄλλα μαθήματα καὶ τὴν γεωμετρίαν λαβεῖν διὰ τὴν περὶ αὐτὴν σπουδὴν ὥς που δῆλός ἐστι καὶ τὰ συγγράμματα

ο
3 *ἀμερχ..* *M* erasis literis postremis, rec. m. *μ* praeposuit, ut esset *μάμερκος*.

4 *ὃς*] *ὡς* Fabr.

6 *γεωμετρίας* Bas., *γεωμετρίαν* *M*.

9 *ἀλόγων*] al. *ἀναλόγων*, Fabric. (quinam?)

12 *ὁ τὸν* .. *Κυρηναῖος* om. *M*, recte, nam Anaxagoras et Oenopides, non Theodorus in Plat. amatoribus initio commemorantur; ex inferioribus male hunc translata, itaque haec delenda, non quod Fabr. fecit inferiora.

17 *ἐγένετο* Fabric. qui verbis *ὁ τὸν* .. *κυρηναῖος* deletis *ἐγένετο* .. *ἐπιφανεὶς* scripsit.

19 *τούτοις*] *M*. *τούτου* Bas. *τοῦτο* Fabr.

21 *αὐτὰ* *M*. *ὥς*] Fabr. *ὅς* Bas. *M*.

τοῖς μαθηματικοῖς λόγοις καταπυκνώσας καὶ πανταχοῦ τὸ περὶ αὐτὰ θαυμαστὸν φιλοσοφίας ἀντεχόμενον ἐπεγείρων· ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ Λεωδάμας ὁ Θάσιος ἦν καὶ Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος καὶ Θεαίτητος ὁ Ἀθηναῖος, παρ' ὧν ἐπηυξήθη τὰ θεωρήματα καὶ προῆλθεν εἰς ἐπιστημονικωτέραν σύστασιν. Λεωδάμαντος δὲ νεώτερος ὁ Νεοκλείδης καὶ ὁ τούτου μαθητὴς Λέων, οἳ πολλὰ προςεπόρισαν τοῖς πρὸ αὐτῶν, ὥστε τὸν Λέοντα καὶ τὰ στοιχεῖα συνθεῖναι τῷ τε πλήθει καὶ τῇ χρείᾳ τῶν δεικνυμένων ἐπιμελέστερον, καὶ διορισμοὺς εὑρεῖν, πότε δυνατόν ἐστι τὸ ζητούμενον πρόβλημα καὶ πότε ἀδύνατον. Εὔδοξος δὲ ὁ Κνίδιος Λέοντος μὲν ὀλίγῳ νεώτερος, ἑταῖρος δὲ τῶν περὶ Πλάτωνα γενόμενος πρῶτος τῶν καθόλου θεωρημάτων τὸ πλῆθος ηὔξησε καὶ ταῖς τρισὶν ἀναλογίαις ἄλλας τρεῖς προςέθηκε, καὶ τὰ περὶ τὴν τομὴν ἀρχὴν λαβόντα παρὰ Πλάτωνος εἰς πλῆθος προήγαγεν καὶ ταῖς ἀναλύσεσιν ἐπ' αὐτῶν χρησάμενος. Ἀμύκλας δὲ ὁ Ἡρακλεώτης εἷς τῶν Πλάτωνος ἑταίρων καὶ Μέναιχμος ἀκροατὴς ὢν Εὐδόξου καὶ Πλάτωνι δὲ συγγεγονὼς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δεινόστρατος ἔτι τελεωτέραν ἐποίησαν τὴν ὅλην γεωμετρίαν. Θεύδιος δὲ ὁ Μάγνης ἔν τε τοῖς μαθήμασιν ἔδοξε εἶναι διαφέρων καὶ κατὰ τὴν ἄλλην φιλοσοφίαν, καὶ γὰρ τὰ στοιχεῖα καλῶς συνέταξε καὶ πολλὰ τῶν ὁρικῶν καθολικώτερα ἐποίησε· καὶ μέντοι καὶ ὁ Κυζικηνὸς Ἀθηναῖος κατὰ τοὺς αὐτοὺς γεγονὼς χρόνους καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις μὲν μαθήμασι, μάλιστα δὲ κατὰ γεωμετρίαν ἐπιφανὴς ἐγένετο. διῆγον οὖν οὗτοι μετ' ἀλλήλων ἐν ἀκαδημίᾳ κοινὰς

2 θαῦμα τῶν φ. ἀντεχομένων *M.*
9 διωρισμὸν Bas. Fabr.
11 ἕτερος pr. *M.*
13 περὶ add. *M.*
16 μόναιχμος *M.*
18 δὲ add. *M.*
21 ὁρικῶν] μερικῶν corr. *M.*
23 καταφανὴς Bas. Fabr.

ποιούμενοι τὰς ζητήσεις. Ἑρμότιμος δὲ ὁ Κολοφώνιος τὰ ὑπ' Εὐδόξου προηυπορημένα καὶ Θεαιτήτου προήγαγεν ἐπὶ πλέον καὶ τῶν στοιχείων πολλὰ ἀνεῦρε καὶ τῶν τόπων τινὰ συνέγραψεν. Φίλιππος δὲ ὁ Μεδμαῖος Πλάτωνος ὢν μαθητὴς καὶ ὑπ' ἐκείνου προτραπεὶς εἰς τὰ μαθήματα καὶ τὰς ζητήσεις ἐποιεῖτο κατὰ τὰς Πλάτωνος ὑφηγήσεις καὶ ταῦτα προὔβαλλεν ἑαυτῷ ὅσα ᾤετο τῇ Πλάτωνος φιλοσοφίᾳ συντελεῖν.

οἱ μὲν οὖν τὰς ἱστορίας ἀναγράψαντες μέχρι τούτου προάγουσι τὴν τῆς ἐπιστήμης ταύτης τελείωσιν, οὐ πολὺ δὲ τούτων νεώτερός ἐστιν Εὐκλείδης.

LXXXV.

Euclid. I. 15. *ἐὰν δύο εὐθεῖαι τέμνωσιν ἀλλήλας, τὰς κατὰ κορυφὴν γωνίας ἴσας ἀλλήλαις ποιήσουσι.*

Proclus p. 79. *τοῦτο τοίνυν τὸ θεώρημα δείκνυσιν ὅτι δύο εὐθειῶν ἀλλήλας τεμνουσῶν αἱ κατὰ κορυφὴν γωνίαι ἴσαι εἰσίν, εἰρημένον μὲν ὥς φησιν Εὔδημος ὑπὸ Θαλοῦ πρώτου, τῆς δὲ ἐπιστημονικῆς ἀποδείξεως ἠξιωμένον παρὰ τῷ στοιχειωτῇ.*

LXXXVI.

Euclid. I, 23. *πρὸς τῇ δοθείσῃ εὐθείᾳ καὶ τῷ πρὸς αὐτῇ σημείῳ τῇ δοθείσῃ εὐθυγράμμῳ γωνίᾳ ἴσην γωνίαν εὐθύγραμμον συστήσασθαι.*

Proclus p. 87. *πρόβλημα τοῦτο Οἰνοπίδου μὲν εὕρημα μᾶλλον ὥς φησιν Εὔδημος.*

---

1 *ὑπέρ* Bas. Fabr.

4 *μεταῖος* Bas. *μὲν, ταῖος M δ* supra *τ* rc. scripto, ut sit *Μενδαῖος*, *μεδμαῖος* Fabr. correxit, conf. Martin ad Theon. Smyrn. p. 42.

5 *εἰς*] *ὡς* Bas Fabr.

LXXXVII.

Euclid. I, 26. ἐὰν δύο τρίγωνα τὰς δύο γωνίας ταῖς δυσὶ γωνίαις ἴσας ἔχῃ ἑκατέραν ἑκατέρᾳ, ἔχῃ δὲ καὶ μίαν πλευρὰν μιᾷ πλευρᾷ ἴσην, ἤτοι τὴν πρὸς ταῖς ἴσαις γωνίαις ἢ τὴν ὑποτείνουσαν ὑπὸ μίαν τῶν ἴσων γωνιῶν, καὶ τὰς λοιπὰς πλευρὰς ταῖς λοιπαῖς πλευραῖς ἴσας ἕξει ἑκατέραν ἑκατέρᾳ, καὶ τὴν λοιπὴν γωνίαν τῇ λοιπῇ γωνίᾳ ἴσην.

Proclus p. 92. .. τοσαῦτα καὶ πρὸς τὴν τῶν προκειμένων ἀκρίβειαν ὁ Πορφύριος ἡμῖν συμβάλλεται, Εὔδημος δὲ ἐν ταῖς γεωμετρικαῖς ἱστορίαις εἰς Θαλῆν τοῦτο ἀνάγει τὸ θεώρημα. τὴν γὰρ τῶν ἐν θαλάττῃ πλοίων ἀπόστασιν, δι' οὗ τρόπου φασὶν αὐτὸν δεικνύναι, τούτῳ προςχρῆσθαί φησιν ἀναγκαῖον.

LXXXVIII.

Euclid. I, 32. παντὸς τριγώνου μιᾶς τῶν πλευρῶν προςεμβληθείσης ἡ ἐκτὸς γωνία δυσὶ ταῖς ἐντὸς καὶ ἀπεναντίον ἴση ἐστί, καὶ αἱ ἐντὸς τοῦ τριγώνου τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν.

Proclus p. 99. Εὔδημος δὲ ὁ Περιπατητικὸς εἰς τοὺς Πυθαγορείους ἀναπέμπει τὴν τοῦδε τοῦ θεωρήματος εὕρεσιν, ὅτι τρίγωνον ἅπαν δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς ἐντὸς γωνίας καὶ δεικνύναι φησὶν αὐτοὺς οὕτως τὸ προκείμενον·

ἔστω τρίγωνον τὸ $\overline{\alpha\beta\gamma}$ καὶ ἤχθω διὰ τοῦ $\overline{\alpha}$ τῇ $\overline{\beta\gamma}$ παράλληλος ἡ $\overline{\delta\varepsilon}$. ἐπεὶ οὖν παράλληλοί εἰσιν αἱ $\overline{\beta\gamma}$ $\overline{\delta\varepsilon}$ καὶ αἱ ἐναλλὰξ ἴσαι εἰσίν, ἴση ἄρα ἡ μὲν ὑπὸ $\overline{\delta\alpha\beta}$ τῇ ὑπὸ $\overline{\alpha\beta\gamma}$, ἡ δὲ ὑπὸ $\overline{\varepsilon\alpha\gamma}$ τῇ ὑπὸ $\overline{\alpha\gamma\beta}$. κοινὴ προκείσθω ἡ ὑπὸ $\overline{\beta\delta\gamma}$. αἱ ἄρα ὑπὸ $\overline{\delta\alpha\beta}$ $\overline{\beta\alpha\gamma}$ $\overline{\gamma\alpha\varepsilon}$, τουτέστιν ἡ ὑπὸ $\overline{\delta\alpha\beta}$ $\overline{\beta\alpha\varepsilon}$ τουτ-

---

24 β δ γ] sic et *M*, sed scrib. β α γ id est *A* pro *Δ*.

ἐστιν αἱ δύο ὀρθαὶ ἴσαι εἰσὶν ταῖς τοῦ $\overline{\alpha\,\beta\,\gamma}$ τριγώνου τρισὶν γωνίαις. αἱ ἄρα τρεῖς τοῦ τριγώνου δυσὶν ὀρθαῖς εἰσιν ἴσαι.

τοιαύτη μὲν οὖν καὶ ἡ τῶν Πυθαγορείων ἀπόδειξις.

LXXXIX.

Euclid. I, 44. παρὰ τὴν δοθεῖσαν εὐθεῖαν τῷ δοθέντι τριγώνῳ ἴσον παραλληλόγραμμον παραβαλεῖν ἐν γωνίᾳ, ἥ ἐστιν ἴση τῇ δοθείσῃ γωνίᾳ εὐθυγράμμῳ.

Procl. p. 109. ἔστι μὲν ἀρχαῖά φασιν οἱ περὶ τὸν Εὔδημον καὶ τῆς τῶν Πυθαγορείων μούσης εὑρήματα ταῦτα, ἥ τε παραβολὴ τῶν χωρίων καὶ ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις. ἀπὸ δὲ τούτων καὶ οἱ νεώτεροι τὰ ὀνόματα λαβόντες μετήγαγον αὐτὰ καὶ ἐπὶ τὰς κωνικὰς λεγομένας γραμμὰς καὶ τούτων τὴν μὲν παραβολήν, τὴν δὲ ὑπερβολὴν καλέσαντες, τὴν δὲ ἔκλειψιν, ἐκείνων τῶν παλαιῶν καὶ θείων ἀνδρῶν ἐν ἐπιπέδῳ καταγραφῇ χωρίων πρὸς εὐθεῖαν ὡρισμένην τὰ ὑπὸ τούτων σημαινόμενα τῶν ὀνομάτων ὁρώντων. ὅταν γὰρ εὐθείας ἐκκειμένης τὸ δοθὲν χωρίον πάσῃ τῇ εὐθείᾳ συμπαρατείνῃς, τότε παραβάλλειν ἐκεῖνο τὸ χωρίον φασίν, ὅταν μεῖζον δὲ ποιήσῃς τοῦ χωρίου τὸ μῆκος αὐτῆς τῆς εὐθείας, τότε ὑπερβάλλειν, ὅταν δὲ ἔλασσον ὡς τοῦ χωρίου γραφέντος εἶναί τι τῆς εὐθείας ἐκτός, τότε ἐκλείπειν.

---

3 δύο M, cui haec adhaeret figura

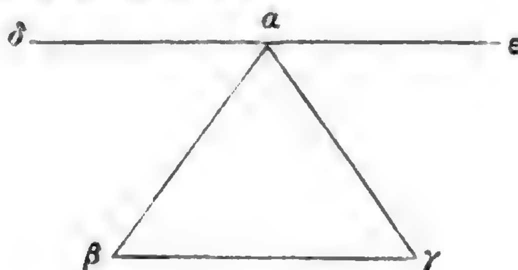

8 μὲν] γὰρ Bas.
16 συμπαρατείνεις et παραβαλλεῖν M, εὐθείᾳ συμπαραβαλεῖν Bas.

XC.

Eutocius in Archim. de sphaera et cylindro lib. II. p. 19 Bas. p. 143 Ox.
Ἡ Ἀρχύτου εὕρεσις, ὡς Εὔδημος ἱστορεῖ.

XCI.

Eutocius in Archimed. circuli dimens. praef. p. 49 Bas. p. 204 Oxon.
Εἴη δ' ἂν ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ἐφεξῆς τὸ γεγραμμένον Ἀρχιμήδῃ βιβλίδιον κύκλου μέτρησιν τὴν ἐπιγραφὴν ἔχον, ἐν ᾧ τὴν πρόθεσιν τἀνδρὸς ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς γνωρίζομεν· βούλεται γὰρ ἐπιδεῖξαι τίνι χωρίῳ εὐθυγράμμῳ ἴσος ἂν εἴη κύκλος, πρᾶγμα πάλαι πρὸς τῶν πρὸ αὐτοῦ κλεινῶν φιλοσόφων ἐζητημένον. δῆλον γὰρ ὅτι τουτὶ ἂν εἴη τὸ ζητούμενον, ὅπερ Ἱπποκράτης τε ὁ Χῖος καὶ Ἀντιφῶν ζητήσαντες ἐπιμελῶς ἐκείνους ἡμῖν τοὺς παραλογισμοὺς εὑρήκασιν, οὓς ἀκριβῶς εἰδέναι νομίζω τούς τε τὴν Εὐδήμου γεωμετρικὴν ἱστορίαν ἐπεσκεμμένους καὶ τῶν Ἀριστοτελικῶν κηρίων.

XCII.

Aristot. Physic. I, 2. p. 185, 14. *ἡμῖν δὲ ὑποκείσθω τὰ φύσει ἢ πάντα ἢ ἔνια κινούμενα εἶναι. δῆλον δὲ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς.*

---

2 Secundum Problema *κώνου δοθέντος ἢ κυλίνδρου σφαῖραν εὑρεῖν τῷ κώνῳ ἢ τῷ κυλίνδρῳ ἴσην* solvit Archimedes p. 132. Ox. ubi Eutocius aliorum quoque mathematicorum solutiones additis figuris affert his verbis praemissis: *πολλῶν δὲ κλεινῶν ἀνδρῶν γραφαῖς ἐντετυχήκαμεν τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐπαγγελλομέναις .. ἵνα δὴ ἡ τῶν εἰς ἡμᾶς ἐληλυθότων ἀνδρῶν ἔννοια ἐμφανὴς γένηται, ὁ ἑκάστου τῆς εὑρέσεως τρόπος καὶ ἐνταῦθα γραφήσεται. ὡς Πλάτων .. ὡς Ἥρων .. ὡς Φίλων ὁ Βυζάντιος ... ὡς Ἀπολλώνιος .. ὡς Πάππος .. ὡς Σπόρος .. ὡς Μέναιχμος .. ἄλλως .. ἡ Ἀρχύτου εὕρεσις ὡς Εὔδημος ἱστορεῖ .. ὡς Ἐρατοσθένης .. ὡς Νικομήδης*. constructionis ordinem vitans non scripsit *ὡς Ἀρχύτας*, ne particula *ὡς* repetatur. Archytae demonstratio quae sequitur ex Eudemi libris geometricis hausta est, idem fortasse et Platonis et duplicem Menaechmi solutionem dederat.

ἅμα δὲ οὐδὲ λύειν ἅπαντα προσήκει, ἀλλ' ἢ ὅσα ἐκ τῶν ἀρχῶν τις ἐπιδεικνὺς ψεύδεται, ὅσα δὲ μή, οὔ, οἷον τὸν τετραγωνισμὸν τὸν μὲν διὰ τῶν τμημάτων γεωμετρικοῦ διαλῦσαι, τὸν δ' Ἀντιφῶντος οὐ γεωμετρικοῦ.

Simplicius fol. 12—15. Τῇ ἓν καὶ ἀκίνητον λεγούσῃ θέσει ἀντιθεὶς τὸ τὰ φύσει ἢ πάντα ἢ ἔνια κινεῖσθαι μαρτυρούμενον ὑπὸ τῆς ἐναργείας, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι τὸ ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον ὑποθέτου, τὴν αἰτίαν τοῦ ὑποθέσθαι τὸ ἀληθὲς πρὸ τοῦ τὸ ψευδὲς ἐλέγξαι προςτίθησιν, ὅτι ἅμα τῷ εὔκολον εἶναι καὶ μηδὲν ἔχειν χαλεπὸν τὸ συνιδεῖν τὰ συμβαίνοντα τῷ ὑποτεθέντι ἀτόπῳ οὐδὲ λύειν ἅπαντα προςήκει τὰ ψευδῶς λεγόμενα, ἀλλ' ἐκεῖνα μόνα ὅσα ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ προςδιαλεγομένου ἐπιδεικνύς τις ψεύδεται· ὅσα δὲ μή, οὔ, οἱ δὲ ἓν καὶ ἀκίνητον λέγοντες οὔτε ἀρχὴν οὔτε τὴν φύσιν φυλάττουσιν· οὐδὲν οὖν ἄτοπον καὶ πρὸ τοῦ λῦσαι τοὺς ἐναντίους λόγους ὑποθέσθαι τὰ ἐκ τῆς ἐναργείας μαρτυρούμενα, εἴπερ οὐδὲ λύειν ἅπαντα ἀνάγκη. τὸ δὲ διάφορον τοῦτο τῶν τε λύεσθαι ὀφειλόντων ψευδῶν καὶ τῶν μή, δείκνυσιν ἐπί τινων ἐν γεωμετρίᾳ ψευδογραφημάτων. τὸν γὰρ τετραγωνισμὸν τοῦ κύκλου πολλῶν ζητούντων, τοῦτο δὲ ἦν τὸ τῷ κύκλῳ ἴσον τετράγωνον θέσθαι, καὶ Ἀντιφῶν ἐνόμισεν εὑρίσκειν καὶ Ἱπποκράτης ὁμοίως ψευσθέντες, ἀλλὰ τὸ μὲν Ἀντιφῶντος ψεῦδος διὰ τὸ μὴ ἀπὸ γεωμετρικῶν ἀρχῶν ὡρμῆσθαι, ὡς μαθησόμεθα, οὐκ ἔστι γεωμετρικοῦ λύειν, τὸ δὲ Ἱπποκράτους, ἐπειδὴ τὰς ἀρχὰς φυλάξας τὰς γεωμετρικὰς ἐψεύσθη, γεωμετρικοῦ λύειν. ἐκείνους γὰρ δεῖ λύειν μόνους τοὺς λόγους, ὅσοι τηροῦντες τὰς οἰκείας ἀρχὰς τῆς μεθόδου οὕτω παρασυλλογίζονται, τοὺς δὲ δι' ὧν παρακρούονται ἀναιροῦντες τὰς ἀρχας, οὐ λυτέον. ὁ δὲ Ἀντιφῶν γράψας κύκλον

---

4 conf. Arist. soph. Elench. cap. 11 ibique paraph. et Pseudoalex. fol. 36. Exstat de hac re Archimedis *κύκλου μέτρησις* cum Eutocii commentariis.

8 *ὑποθέτου*] fort. *ὑπέθετο*.

ἐνέγραφέ τι χωρίον εἰς αὐτὸν πολύγωνον τῶν ἐγγράφεσθαι δυναμένων.

ἔστω δὲ εἰ τύχοι τετράγωνον τὸ ἐγγεγραμμένον· ἔπειτα ἑκάστην τῶν τοῦ τετραγώνου πλευρῶν δίχα τέμνων ἀπὸ τῆς τομῆς ἐπὶ τὰς περιφερείας πρὸς ὀρθὰς ἦγε γραμμὰς αἳ δηλονότι δίχα ἔτεμνον ἑκάστη τὸ καθ' αὐτὴν τμῆμα τοῦ κύκλου, ἔπειτα ἀπὸ τῆς τομῆς ἐπεζεύγνυεν ἐπὶ τὰ πέρατα τῶν γραμμῶν τοῦ τετραγώνου εὐθείας, ὡς γίνεσθαι τέσσαρα τρίγωνα τὰ ἀπὸ τῶν εὐθειῶν, τὸ δὲ ὅλον τὸ ἐγγεγραμμένον σχῆμα ὀκτάγωνον, καὶ οὕτω πάλιν κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον ἑκάστην τῶν τοῦ ὀκταγώνου πλευρῶν δίχα τέμνων ἀπὸ τῆς τομῆς ἐπὶ τὴν περιφέρειαν πρὸς ὀρθὰς ἄγων καὶ ἐπιζευγνὺς ἀπὸ τῶν σημείων, καθ' ἃ αἱ πρὸς ὀρθὰς ἀχθεῖσαι ἐφήπτοντο τῶν περιφερειῶν εὐθείας ἐπὶ τὰ πέρατα τῶν διῃρημένων εὐθειῶν, ἑκκαιδεκάγωνον ἐποίει τὸ ἐγγραφόμενον καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον πάλιν τέμνων τὰς πλευρὰς τοῦ ἑκκαιδεκαγώνου τοῦ ἐγγεγραμμένου καὶ ἐπιζευγνὺς εὐθείας καὶ διπλασιάζων τὸ ἐγγεγραμμένον πολύγωνον, καὶ τοῦτο ἀεὶ ποιῶν, ἕως οὗ δαπανωμένου ταύτῃ τοῦ ἐπιπέδου ἔμελλεν ἐγγραφήσεσθαί τι πολύγωνον τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐν τῷ κύκλῳ, οὗ αἱ πλευραὶ διὰ μικρότητα ἐφαρμόσουσι τῇ τοῦ κύκλου περιφερείᾳ. παντὶ δὲ πολυγώνῳ ἴσον τετράγωνον δυνάμεθα θέσθαι, ὡς ἐν τοῖς στοιχείοις παρελάβομεν, ὥστε διὰ τὸ ἴσον ὑποκεῖσθαι τὸ πολύγωνον τῷ κύκλῳ ἐφαρμόζοντες τετράγωνον ἴσον αὐτῷ ἐσόμεθα καὶ κύκλῳ ἴσον τιθέντες τετράγωνον. καὶ δηλονότι ἡ συναγωγὴ παρὰ τὰς γεωμετρικὰς ἀρχὰς γέγονεν, οὐχ ὡς ὁ Ἀλέξανδρος δέ φησιν, ὅτι ὑποτίθεται μὲν ὁ γεωμέτρης τὸν

κύκλου τῆς εὐθείας κατὰ σημεῖον ἅπτεσθαι ὡς ἀρχήν, ὁ δὲ Ἀντιφῶν ἀναιρεῖ τοῦτο· οὐ γὰρ ὑποτίθεται ὁ γεωμέτρης τοῦτο ἀλλ' ἀποδείκνυσιν αὐτὸ ἐν τῷ ὀγδόῳ βιβλίῳ. ἄμεινον οὖν εἶναι ἀρχὴν λέγειν τὸ ἀδύνατον εἶναι εὐθεῖαν ἐφαρμόσαι περιφερείᾳ ἀλλ' ἡ μὲν ἐκτὸς κατὰ ἓν σημεῖον ἐφάπτεται τοῦ κύκλου, ἡ δὲ ἐντὸς κατὰ δύο μόνον καὶ οὐ πλείω, καὶ ἡ ἐπαφὴ κατὰ σημεῖον γίνεται, καὶ μέντοι τέμνων ἀεὶ τὸ μεταξὺ τῆς εὐθείας καὶ τῆς τοῦ κύκλου περιφερείας ἐπίπεδον οὐ δαπανήσει αὐτό, οὐδὲ καταλήψεταί ποτε τὴν τοῦ κύκλου περιφέρειαν, εἴπερ ἐπ' ἄπειρόν ἐστι διαιρεῖν τὸ ἐπίπεδον. εἰ δὲ καταλαμβάνει, ἀνῄρηταί τις ἀρχὴ γεωμετρικὴ ἡ λέγουσα ἐπ' ἄπειρον εἶναι τὰ μεγέθη διαιρετά, καὶ ταύτην καὶ ὁ Εὔδημος ἀναιρεῖσθαί φησιν ὑπὸ τοῦ Ἀντιφῶντος.

Τὸν δὲ διὰ τῶν τμημάτων φησὶ τετραγωνισμὸν γεωμετρικοῦ διαλύειν ἐστί, λέγοι δὲ ἂν τὸν διὰ τῶν τμημάτων, τὸν διὰ τῶν μηνίσκων, ὃν Ἱπποκράτης ὁ Χῖος ἐφεῦρε· κύκλου γὰρ τμῆμα ὁ μηνίσκος ἐστίν, ἡ δὲ δεῖξις τοιαύτη·

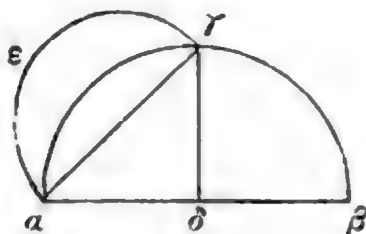

ἔστω φησὶ περὶ τὴν $\overline{αβ}$ εὐθεῖαν ἡμικύκλιον περιγεγραμμένον τὸ $\overline{αβγ}$, καὶ τετμήσθω ἡ $\overline{αβ}$ δίχα κατὰ τὸ $\overline{δ}$, καὶ ἀπὸ τοῦ $\overline{δ}$ τῇ $\overline{αβ}$ πρὸς ὀρθὰς ἤχθω ἡ $\overline{δγ}$, καὶ ἀπὸ τοῦ $\overline{γ}$ ἐπεζεύχθω ἡ $\overline{γα}$ ἥτις ἐστὶ τετραγώνου πλευρὰ τοῦ εἰς τὸν κύκλον ἐγγραφομένου οὗ ἐστιν ἡμικύκλιον τὸ $\overline{αβγ}$. καὶ περὶ τὴν $\overline{αγ}$ ἡμικύκλιον περιγεγράφθω τὸ $\overline{αεγ}$, καὶ ἐπεί ἐστι τὸ ἀπὸ τῆς $\overline{αβ}$ ἴσον τῷ τε ἀπὸ τῆς $\overline{αγ}$ καί τῷ ἀπὸ τῆς ἑτέρας τοῦ τετραγώνου

3 ὀγδόῳ] ubi? sed conf. III, 16.
19 scrib. $\overline{αγβ}$.

πλευρᾶς τοῦ εἰς τὸ α γ β ἡμικύκλιον ἐγγραφομένου τουτέστι τῆς γ β· (ἔστι γὰρ ὀρθογωνίου τριγώνου ὑποτείνουσα ἡ α β· ὡς δὲ ἔχει τὰ ἀπὸ τῶν διαμέτρων τετράγωνα πρὸς ἄλληλα, οὕτω καὶ οἱ περὶ αὐτὰ κύκλοι πρὸς ἀλλήλους ἔχουσι καὶ τὰ ἡμικύκλια, ὡς δέδεικται ἐν τῷ δεκαδύῳ βιβλίῳ τῶν στοιχείων). διπλάσιον ἄρα ἐστὶ τὸ α β γ ἡμικύκλιον τοῦ α ε γ ἡμικυκλίου, ἔστι δὲ τὸ α γ β ἡμικύκλιον διπλάσιον καὶ τοῦ α γ δ τεταρτημορίου· ἴσον ἄρα ἐστὶ τὸ τεταρτημόριον τῷ α ε γ ἡμικυκλίῳ. κοινὸν ἀφῃρήσθω τὸ ὑπὸ τῆς τοῦ τετραγώνου πλευρᾶς καὶ τῆς α γ περιφερείας περιεχόμενον τμῆμα· λοιπὸς ἄρα ὁ α ε γ μηνίσκος ἴσος ἐστὶ τῷ α γ δ τριγώνῳ, τὸ δὲ τρίγωνον τετραγώνῳ. δείξας δὲ διὰ τούτων τὸν μηνίσκον τετραγωνιζόμενον ἑξῆς πειρᾶται διὰ τοῦ προαποδεδειγμένου τὸν κύκλον τετραγωνίζειν οὕτως·

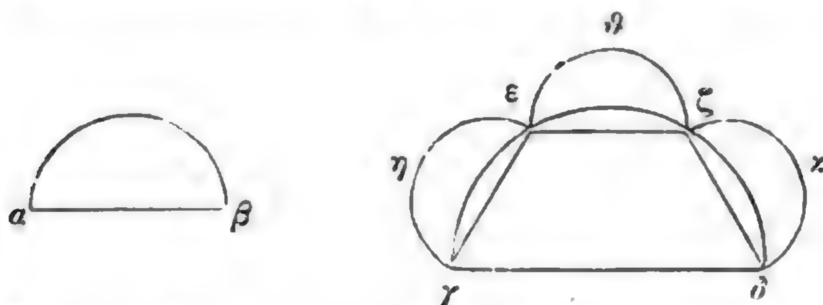

ἔστω εὐθεῖα ἡ α β καὶ περὶ αὐτὴν ἡμικύκλιον περιγεγράφθω, καὶ κείσθω τῇ α β διπλῆ ἡ γ δ, καὶ περὶ τὴν γ δ ἡμικύκλιον περιγεγράφθω καὶ ἐγγεγράφθωσαν εἰς αὐτὸ τὸ ἡμικύκλιον ἑξαγώνου πλευραί, ἥτε γ ε, καὶ ἡ ε ζ, καὶ ἔτι ἡ ζ δ, καὶ περὶ αὐτὰς ἡμικύκλια περιγεγράφθω τὰ γ η ε, ε θ ζ, ζ κ δ· ἕκαστον ἄρα τῶν περὶ τὰς τοῦ ἑξαγώνου πλευρὰς ἡμικυκλίων ἴσον ἐστὶ τῷ α β ἡμικυκλίῳ· καὶ γὰρ ἡ α β ἴση ἐστὶ ταῖς τοῦ ἑξαγώνου πλευραῖς· τῶν γὰρ ἐκ τοῦ κέντρου διπλῆ ἐστιν ἡ διάμετρος, αἱ δὲ τοῦ ἑξαγώνου πλευραὶ ἴσαι εἰσὶ ταῖς ἐκ τοῦ κέντρου. καὶ τῆς α β δέ ἐστι διπλῆ ἡ γ δ, ὥστε τὰ τέσσαρα ἡμικύκλια ἴσα ἀλλήλοις εἰσί. τετραπλάσια ἄρα τὰ τέσσαρα τοῦ α β ἡμικυκλίου,

5 δεκαδύῳ] scrib. δωδεκάτῳ, XII, 2 conf. VI, 20.

ἔστι δὲ καὶ τὸ περὶ τὴν γδ ἡμικύκλιον τετραπλάσιον τοῦ περὶ τὴν αβ· ἐπεὶ γὰρ ἡ γδ τῆς αβ ἐστὶ διπλῆ, τετραπλάσιον τὸ ἀπὸ τῆς γδ γίνεται τοῦ ἀπὸ τῆς αβ. ὡς γὰρ τὰ ἀπὸ τῶν διαμέτρων τετράγωνα πρὸς ἄλληλα ἔχουσιν, οὕτω καὶ οἱ περὶ αὐτὰς κύκλοι πρὸς ἀλλήλους καὶ τὰ ἡμικύκλια πρὸς ἄλληλα, ὥστε τετραπλάσιόν ἐστι τὸ ἀπὸ τῆς γδ ἡμικύκλιον τοῦ ἀπὸ τῆς αβ. ἴσον ἄρα ἐστὶ τὸ ἀπὸ τῆς γδ ἡμικύκλιον τοῖς τέτρασιν ἡμικυκλίοις τῷ τε περὶ τὴν αβ καὶ τοῖς τρισὶ τοῖς περὶ τὰς τοῦ ἑξαγώνου πλευρὰς ἡμικυκλίοις. κοινὰ ἀφῃρήσθω ἀπό τε τῶν περὶ τὰς τοῦ ἑξαγώνου πλευρὰς ἡμικυκλίων καὶ ἀπὸ τοῦ περὶ τὴν γδ τμήματα τά τε ὑπὸ τῶν ἑξαγωνικῶν πλευρῶν καὶ τῶν τοῦ γδ ἡμικυκλίου περιφερειῶν περιεχόμενα. λοιποὶ ἄρα οἱ γηε, εθζ, ζκδ μηνίσκοι μετὰ τοῦ αβ ἡμικυκλίου ἴσοι εἰσὶ τῷ γε, εζ, ζδ τραπεζίῳ, ἂν δὲ ἀφέλωμεν ἀπὸ τοῦ τραπεζίου τὴν ὑπεροχήν, τουτέστι τὸ ἴσον τοῖς μηνίσκοις· ἐδείχθη γὰρ ἴσον εὐθύγραμμον μηνίσκῳ· καταλίπωμεν δὲ τὸ λοιπὸν ὅ ἐστιν ἴσον τῷ αβ ἡμικυκλίῳ, καὶ τὸ καταλειφθὲν τοῦτο εὐθύγραμμον διπλασιάσωμεν, καὶ τὸ διπλασιασθὲν τετραγωνισθῇ, τουτέστιν ἴσον αὐτῷ τετράγωνον λάβωμεν, ἴσον ἔσται τὸ τετράγωνον τῷ περὶ τὴν αβ διάμετρον κύκλῳ. καὶ οὕτως ὁ κύκλος τετραγωνισθήσεται, καὶ ἔστι μὲν εὐφυὴς ἡ ἐπιχείρησις, τὸ δὲ ψευδογράφημα γέγονεν παρὰ τὸ μὴ καθόλου δεδειγμένον ὡς καθόλου λαβεῖν· οὐ γὰρ ἐδείχθη πᾶς μηνίσκος τετραγωνιζόμενος, ἀλλ' ὁ περὶ τὴν τοῦ τετραγώνου πλευρὰν τοῦ εἰς τὸν κύκλον ἐγγραφομένου. οὗτοι δὲ οἱ μηνίσκοι περὶ τὰς τοῦ ἑξαγώνου πλευράς εἰσι τοῦ εἰς τὸν κύκλον ἐγγραφομένου. ἔστι τις καὶ τοιαύτη δεῖξις διὰ τῶν μηνίσκων τετραγωνίζειν οἰομένη τὸν κύκλον ἁπλουστέρα καὶ οὐκ ἐλεγχομένη παρὰ τί γέγονεν ἐν αὐτῇ τὸ ψευδογράφημα.

---

8 αβ] αγβ Aldus.

13 αβ] αγβ Aldus.

μηνίσκου γὰρ τετραγωνισμὸν εὑρόντες τοῦ περὶ τὴν τοῦ τριγώνου πλευρὰν ᾤοντο καὶ οὗτοι διὰ τούτου τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸν εὑρηκέναι, ὡς τοῦ κύκλου παντὸς εἰς μηνίσκους διαιρεῖσθαι δυναμένου· τὸ γὰρ ἴσον τῷ μηνίσκῳ τετράγωνον τοσαυταπλάσιον ποιοῦντες, ὁσαπλάσιοι πάντες εἰσὶν οἱ μηνίσκοι, εἰς οὓς ὁ κύκλος διῄρηται, ᾤοντο τὸ τούτοις ἴσον τετράγωνον τοῖς μηνίσκοις ἴσον εἶναι καὶ τῷ κύκλῳ, ψεῦδος λαμβάνοντες τὸ τὸν ὅλον κύκλον εἰς μηνίσκους διαιρεθῆναι δύνασθαι. ἐν γὰρ τῇ τοῦ κύκλου εἰς τοὺς μηνίσκους διαιρέσει ἀεὶ ὑπολείπεταί τι ἐντὸς μέσον ἀμφίκυρτον περιλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ μηνίσκου γραμμῶν, οὗ μήτε μηνίσκου ὄντος μήτε τετραγωνιζομένου οὐδ' ἂν ὁ πᾶς κύκλος τετραγωνίζοιτο. οὐχ ὑγιὴς δὲ ἡ ἔνστασις ἡ πρὸς τὸν τοιοῦτον τετραγωνισμόν· οὐ γὰρ χρεία τῷ τετραγωνίζοντι τὸν κύκλον διὰ τῶν μηνίσκων διελεῖν τὸν πάντα κύκλον εἰς μηνίσκους· οὐδὲ γὰρ οὐδ' εἰ τοῦτο εἴη, οὐδὲ οὕτως ὁ κύκλος τετραγωνίζεται διὰ τῶν μηνίσκων. οὐ γὰρ πᾶς ἐδείχθη μηνίσκος τετραγωνιζόμενος, καὶ μὴ διαιρουμένου δὲ παντὸς εἰς μηνίσκους πάλιν τετραγωνισθήσεται, ἂν συγχωρηθῶσιν οἱ περὶ τὰς τοῦ ἑξαγώνου τοῦ εἰς τὸν κύκλον ἐγγραφομένου πλευρὰς περιγραφόμενοι μηνίσκοι τετραγωνίζεσθαι, καὶ μὴ μόνοι οἱ περὶ τὰς τοῦ τετραγώνου. κἀνταῦθα οὖν τοῦ ψευδογραφήματος αἴτιον τὸ μόνον τετραγωνίσαντας μηνίσκον τὸν περὶ τὴν τοῦ τετραγώνου πλευράν, ὡς πάντως τετραγωνιζομένων μηνίσκων ὁποῖοί ποτ' ἂν ὦσιν, εἰς οὓς ὁ κύκλος διαιρεῖται, οὕτω ποιεῖσθαι τὴν δεῖξιν. τινὲς δέ φησιν Ἀλέξανδρος ἡγοῦνται, εἰ δείξαιεν τετράγωνον ἀριθμὸν κυκλικὸν καὶ ἐν τοῖς μεγέθεσι κύκλου τετραγωνισμὸν εὑρηκέναι. ἔστι δέ φησι τετράγωνος μὲν ἀριθμὸς ὁ ἰσάκις ἴσος, κυκλικοὺς δὲ ἔλεγον ἀριθμοὺς τοὺς συντιθεμένους ἐκ τῶν καθεξῆς περιττῶν, οἷον ἑνὸς τριῶν πέντε

---

1 τριγώνου] immo τετραγώνου.

ἑπτὰ ἐννέα, εὑρόντες δι' ἀριθμῶν τετράγωνόν τινα ἅμα καὶ κυκλικὸν ὄντα, οἷον τὸν λ στ̄, τετράγωνον μὲν ὄντα διότι ἀπὸ τοῦ στ̄ ἐφ' ἑαυτὸν γινομένου γεννᾶται, κυκλικὸν δὲ διότι ἀπὸ τῆς τῶν περιττῶν ᾱ γ̄ ε̄ ζ̄ θ̄ ια̅ συνθέσεως ἀποτελεῖται, ᾤοντο καὶ κύκλου τετραγωνισμὸν εὑρηκέναι. ἀλλ' ἡ δεῖξίς φησιν οὐκ ἐκ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀριθμητικῶν· ἀριθμητικαὶ γὰρ ἀρχαὶ τὸ εἶναι τὸν τοιόνδε ἀριθμὸν κυκλικὸν καὶ τὸν τοιόνδε τετράγωνον. ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος ἐφιστάνειν ἄξιον, ὅτι πρῶτον μὲν τὸν κυκλικὸν ἀριθμὸν οὐ κατὰ σύνθεσιν τῶν ἐφεξῆς περιττῶν οἱ ἀριθμητικοὶ τίθενται, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ κατάληξιν· κύκλος γὰρ ὁ κε̄, ὅτι πεντάκις πέντε κε̄, καὶ ὁ λ στ̄, οὔτε ὁ τέσσαρα, οὔτε ὁ ἐννέα, οὔτε ὁ ι στ̄, καίτοι κατὰ σύνθεσιν τῶν ἐφεξῆς περιττῶν γινόμενοι, ἀλλὰ τετράγωνοι μόνον οὗτοι· κατὰ γὰρ τὴν ἐπισύνθεσιν τῶν περιττῶν οἱ τετράγωνοι γίνονται καὶ ἴσως ὁ ἐξ ἀρχῆς τὴν μέθοδον παραδοὺς οὐκ εἶπε κυκλικοὺς ἁπλῶς εἶναι πάντας τοὺς κατὰ ἐπισύνθεσιν τῶν ἐφεξῆς περιττῶν, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ ἐπισυνθέσει τῶν ἐφεξῆς περιττῶν εὑρίσκονται οἱ κυκλικοὶ οὐδὲ τούτου ἀεὶ συμβαίνοντος· κυκλικὸς γὰρ ὢν ὁ ρκε̄ ὡς ἀπὸ τοῦ ε̄ ἐπὶ τὸν κε̄ γενόμενος, καὶ ὁ σ ι στ̄ ὡς ἀπὸ τοῦ στ̄ ἐπὶ τὸν λ στ̄, ὅμως οὐκ ἐγένοντο κατὰ ἐπισύνθεσιν τῶν ἐφεξῆς περιττῶν, εἰ μὴ ἄρα οὐκ εἰσὶν οὗτοι κυκλικοὶ ἀλλὰ σφαιρικοὶ ἐξ ἐπιπέδων κύκλων κυκλικῶς βαρυνθέντες. καὶ ἐκεῖνο δὲ ἐφιστάνειν ἄξιον, ὅτι οὐκ ἦν εἰκὸς τοὺς ἀριθμὸν εὑρηκότας κυκλικὸν ἅμα καὶ τετραγωνικὸν τὸν αὐτὸν τοῦτον οἴεσθαι διὰ τοῦτο καὶ ἐν μεγέθεσι τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸν εὑρηκέναι, ἀλλ' ἴσως εὑρόντες ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τὸν αὐτὸν τετράγωνον ἅμα καὶ κύκλον εἰς ἔννοιαν ἦλθον τοῦ καὶ ἐν τοῖς μεγέθεσι ζητεῖν τὸν τοῦ κύκλου τετραγω-

1 ἀριθμὸν Aldus.
23 καὶ δ] fort. καὶ οὔτε ὁ.

νισμόν. ἔλεγε δὲ ὁ ἡμέτερος καθηγεμὼν Ἀμμώνιος, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον ἴσως, εἰ ἐπ' ἀριθμῶν εὑρέθη, τοῦτο καὶ ἐπὶ μεγεθῶν εὑρίσκεσθαι· ἀνομοιογενῆ γὰρ μεγέθη ἐστὶν εὐθεῖα καὶ περιφέρεια, καὶ οὐδέν φησι θαυμαστὸν μὴ εὑρεθῆναι κύκλῳ εὐθύγραμμον ἴσον, εἴπερ καὶ ἐπὶ τῶν γωνιῶν εὑρίσκομεν τοῦτο· οὔτε γὰρ τῇ τοῦ ἡμικυκλίου γωνίᾳ οὔτε τῇ λοιπῇ εἰς τὴν ὀρθὴν τῇ κερατοειδεῖ λεγομένῃ γένοιτο ἂν εὐθύγραμμος ἴση γωνία, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως φησὶ καὶ ὑπὸ οὕτω κλεινῶν ἀνδρῶν ζητηθὲν θεώρημα ἄχρι νῦν οὐχ εὑρέθη, οὐδὲ ὑπ' αὐτοῦ Ἀρχιμήδους. ἔλεγον δὲ ἐγὼ πρὸς τὸν καθηγεμόνα, ὡς εἴπερ μηνίσκος τετραγωνίζοιτο ὁ ἀπὸ τῆς τοῦ τετραγώνου πλευρᾶς· τοῦτο γὰρ ἀνεξαπατήτως συνῆκται, ὁμογενὴς δὲ ὁ μηνίσκος τῷ κύκλῳ ἐκ περιφερειῶν συγκείμενος, τί κωλύει καὶ τὸν κύκλον ἐπὶ τούτῳ τετραγωνίζεσθαι· εἰ δὲ ἀνόμοιον τὸ τοῦ μηνίσκου ἐπίπεδον τῷ κύκλῳ διὰ τὰ κέρατα, ἀλλὰ καὶ τῷ εὐθυγράμμῳ ἀνόμοιος μηνίσκος πᾶς καὶ ὅμως ὁ περὶ τὴν τοῦ τετραγώνου πλευρὰν μηνίσκος τετραγωνίζεται· αἱ μέντοι γωνίαι αἵ τε τοῦ ἡμικυκλίου καὶ αἱ κερατοειδεῖς ἐκ περιφερείας καὶ εὐθείας ἄμφω συγκείμεναι οὐ μόνον ἀνομοιογενεῖς εἰσὶ τῇ εὐθυγράμμῳ, ἀλλὰ καὶ ἀσύμβλητοι. οὐχ ἱκανὸν οὖν οἶμαι τὸ εἰρημένον εἰς ἀπόγνωσιν καταστῆσαι τῆς εὑρέσεως τοῦ τετραγωνισμοῦ· καὶ γὰρ ὁ Ἰάμβλιχος ἐν τῷ εἰς τὰς κατηγορίας ὑπομνήματι τὸν μὲν Ἀριστοτέλη φησὶ μή πω ἴσως εὑρηκέναι τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμόν, παρὰ δὲ τοῖς Πυθαγορείοις εὑρῆσθαι, ὡς δῆλον ἐστί φησι ἀπὸ τῶν Σέξτου τοῦ Πυθαγορείου ἀποδείξεων, ὃς ἄνωθεν κατὰ διαδοχὴν παρέλαβε τὴν μέθοδον τῆς ἀποδείξεως, καὶ ὕστερον δέ φησιν Ἀρχιμήδης διὰ τῆς ἑλικοειδοῦς γραμμῆς καὶ Νικομήδης διὰ τῆς ἰδίως τετραγωνιζούσης καλουμένης καὶ Ἀπολλώνιος διά τινος

---

2 ἀριθμῷ εὑρεθῇ Aldus.

27 διὰ τῆς Λυκομήδου γραμμῆς καὶ Νικόδημος Simplicius in categ. p. 64 Brand.

γραμμῆς ἣν αὐτὸς μὲν κοχλιωδοῦς ἀδελφὴν προσαγορεύει, ἡ αὐτὴ δέ ἐστι τῇ Νικομήδους καὶ Κάρπος διά τινος γραμμῆς ἣν ἁπλῶς ἐκ διπλῆς κινήσεως καλεῖ, ἄλλοι τε πολλοί φησι ποικίλως τὸ πρόβλημα κατεσκεύασαν, καὶ μήποτε οὗτοι πάντες ὀργανικὴν ἐποιήσαντο τοῦ θεωρήματος κατασκευήν. ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος οὕτως ὡς εἶπον, οἴεται τὸ ψευδογράφημα ἐλέγχεσθαι παρ' ὅσον τὸν περὶ τὴν τοῦ τετραγώνου πλευρὰν μόνον τετραγωνίσας μηνίσκον ὁ Ἱπποκράτης ὡς καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ ἑξαγώνου πλευρᾶς αὐτῷ δεδειγμένῳ ἀπεχρήσατο, ὁ μέντοι Εὔδημος ἐν τῇ γεωμετρικῇ ἱστορίᾳ οὐκ ἐπὶ τετραγωνικῆς πλευρᾶς δεῖξαί φησι τὸν Ἱπποκράτη τὸν τοῦ μηνίσκου τετραγωνισμόν, ἀλλὰ καθόλου ὡς ἄν τις εἴποι· εἰ γὰρ πᾶς μηνίσκος τὴν ἐκτὸς περιφέρειαν ἢ ἴσην ἔχει ἡμικυκλίου ἢ μείζονα ἢ ἐλάττονα, τετραγωνίζει δὲ ὁ Ἱπποκράτης καὶ τὸν ἴσην ἡμικυκλίου ἔχοντα καὶ τὸν μείζονα καὶ τὸν ἐλάττονα, καθόλου ἂν εἴη δεδειχὼς ὡς δοκεῖ. ἐκθήσομαι δὲ τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐδήμου κατὰ λέξιν λεγόμενα ὀλίγην τινὰ προσθεὶς σαφήνειαν ἀπὸ τῆς τῶν Εὐκλείδου στοιχείων ἀναμνήσεως διὰ τὸν ὑπομνηματικὸν τρόπον τοῦ Εὐδήμου κατὰ τὸ ἀρχαϊκὸν ἔθος συντόμους ἐκθεμένου τὰς ἀποδόσεις. λέγει δὲ ὧδε ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς γεωμετρικῆς ἱστορίας·

καὶ οἱ τῶν μηνίσκων δὲ τετραγωνισμοὶ δόξαντες εἶναι τῶν οὐκ ἐπιπολαίων διαγραμμάτων διὰ τὴν οἰκειότητα τὴν πρὸς τὸν κύκλον ὑφ' Ἱπποκράτους ἐγράφησάν τε πρώτως καὶ κατὰ τρόπον ἔδοξαν ἀποδοθῆναι, διόπερ ἐπιπλέον ἁψώμεθά τε καὶ διέλθωμεν. ἀρχὴν μὲν οὖν ἐποιήσατο καὶ πρῶτον ἔθετο τῶν πρὸς αὐτοὺς χρησίμων, ὅτι τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει τά τε ὅμοια τῶν κύκλων τμήματα πρὸς ἄλληλα καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν δυνάμει, τοῦτο δὲ ἐδείκνυεν ἐκ τοῦ τὰς διαμέτρους δεῖξαι τὸν αὐτὸν λόγον ἐχούσας δυνάμει τοῖς κύκλοις, ὅπερ Εὐκλείδης δεύτερον τέθεικεν ἐν τῷ δωδεκάτῳ τῶν στοιχείων βιβλίῳ τὴν πρότασιν εἰπὼν οὕτως· οἱ

κύκλοι πρὸς ἀλλήλους εἰσίν, ὡς τὰ ἀπὸ τῶν διαμέτρων τετράγωνα· ὡς γὰρ οἱ κύκλοι πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν, οὕτω καὶ τὰ ὅμοια τμήματα. ὅμοια γὰρ τμήματά ἐστι τὰ τὸ αὐτὸ μέρος ὄντα τοῦ κύκλου, οἷον ἡμικύκλιον ἡμικυκλίῳ καὶ τριτημόριον τριτημορίῳ· διὸ καὶ γωνίας ἴσας δέχεται τὰ ὅμοια τμήματα. αἱ γοῦν τῶν ἡμικυκλίων πάντων ὀρθαί εἰσι καὶ τῶν μειζόνων ἐλάττονες ὀρθῶν καὶ τοσούτῳ ὅσῳ μείζονα ἡμικυκλίων τὰ τμήματα, καὶ αἱ τῶν ἐλαττόνων μείζονες, καὶ τοσούτῳ ὅσῳ ἐλάττονα ἡμικυκλίων τὰ τμήματα· δειχθέντος δὲ αὐτῷ τούτου πρῶτον μὲν ἔγραφεν μηνίσκον τὴν περιφέρειαν ἔχοντα ἡμικυκλίου περὶ τρίγωνον ὀρθογώνιον καὶ ἰσοσκελὲς αὐτὸ τὸ ἡμικύκλιον περιγράψας καὶ περὶ τὴν βάσιν τμῆμα κύκλου τοῖς ὑπὸ τῶν ὑποζευχθεισῶν ἀφαιρουμένοις ὅμοιον ὅπερ Εὐκλείδης λ' τρίτον ἔθετο θεώρημα τοῦ τρίτου βιβλίου προτείνας οὕτως·

ἐπὶ τῆς δοθείσης εὐθείας γράψαι τμῆμα κύκλου δεχόμενον γωνίαν ἴσην τῇ δοθείσῃ γωνίᾳ εὐθυγράμμῳ.

εἰ γὰρ τὸ περὶ τὴν βάσιν οὕτω περιγράφει, ὡς ἴσην δέξασθαι γωνίαν τῶν ἐν τοῖς τμήμασι τοῖς ὑπὸ τῶν ἐπιζευχθεισῶν ἀφαιρουμένοις, ὅμοιον ἔσται ἐκείνοις· ὅμοια γὰρ τμήματα κύκλων ὁ Εὐκλείδης ὡρίσατο ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ βιβλίῳ τὰ δεχόμενα γωνίας ἴσας. ὄντος δὲ τοῦ περὶ τὴν βάσιν τμήματος ἴσου τοῖς περὶ τὰς ἑτέρας ἀμφοτέρας διότι, ὡς δέδεικται ἐν τῷ παρατελεύτῳ τοῦ πρώτου τῶν Εὐκλείδου στοιχείων θεωρήματι, ἐν τοῖς ὀρθογωνίοις τριγώνοις ἡ ὑποτείνουσα ἴσον δύναται ταῖς τὴν ὀρθὴν περιεχούσαις ἀμφοτέραις. ὡς δὲ τὰ ἀπὸ τῶν εὐθειῶν τετράγωνα, οὕτως ἔχει τὰ ὅμοια τῶν κύκλων τμήματα πρὸς ἄλληλα, καὶ κοινοῦ προστεθέντος τοῦ μέρους τοῦ τριγώνου τοῦ ὑπὲρ τὸ τμῆμα τὸ περὶ τὴν βάσιν ἴσος ἔσται ὁ μηνίσκος τῷ τριγώνῳ. ἴσος οὖν ὁ μηνίσκος τῷ τριγώνῳ δειχθεὶς τετραγω-

20 τρισκαιοεκάτῳ] scrib. τρίτῳ cuius ultimus ὅρος est.
22 παρατελεύστῳ Aldus. Euclid. I, 47.

νίζοιτο ἄν. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ θεωρήματι τοῦ δευτέρου βιβλίου τῶν Εὐκλείδου στοιχείων, πῶς χρὴ τῷ δοθέντι εὐθυγράμμῳ ἴσον τετράγωνον ἐνστήσασθαι. οὕτω μὲν οὖν ἡμικυκλίου τὴν ἔξω τοῦ μηνίσκου περιφέρειαν ὑποθέμενος ἐτετραγώνισεν ὁ Ἱπποκράτης τὸν μηνίσκον εὐκόλως, εἶτα ἐφεξῆς μεῖζον ἡμικυκλίου ὑποτίθεται συστησάμενος τραπέζιον τὰς μὲν τρεῖς ἔχον πλευρὰς ἴσας ἀλλήλαις, τὴν δὲ μίαν τὴν μείζω τῶν παραλλήλων τριπλασίαν ἐκείνων ἑκάστης δυνάμει καὶ τό τε τραπέζιον περιλαβὼν κύκλῳ καὶ περὶ τὴν μεγίστην αὐτοῦ πλευρὰν ὅμοιον τμῆμα περιγράψας τοῖς ὑπὸ τῶν ἴσων τριῶν ἀποτεμνομένοις ἀπὸ τοῦ κύκλου. καὶ ὅτι μὲν περιληφθήσεται κύκλῳ τὸ τραπέζιον, δείξεις οὕτως διχοτομήσας τὰς τοῦ τραπεζίου γωνίας κατὰ τὸ ἔνατον τοῦ πρώτου τῶν στοιχείων καὶ ἐπιζεύξας τὰς διαγωνίους, ἐρεῖς, ἐπεὶ ἡ β ᾱ τῇ ᾱ γ ἴση κοινὴ ἡ δ ε̄ καὶ γωνίαι καὶ τὰ ἑξῆς. ὅτι δὲ μεῖζόν ἐστιν ἡμικυκλίου τὸ λεχθὲν τμῆμα, δῆλον ἀχθείσης ἐν τῷ τραπεζίῳ διαμέτρου. ἀνάγκη γὰρ ταύτην ὑπὸ δύο πλευρὰς ὑποτείνουσαν τοῦ τραπεζίου τῆς ὑπολοίπου μιᾶς μείζονα ἢ διπλασίαν εἶναι δυνάμει. ἐπεὶ γὰρ μείζων ἐστὶν ἡ β̄ δ τῆς ᾱ γ, αἱ δ γ̄ β ᾱ ἴσαι οὖσαι καὶ ἐπιζευγνῦσαι αὐτὰς ἐκβαλλόμεναι ἐμπεσοῦνται κατὰ τὸ ζ̄. εἰ γὰρ παράλληλοί εἰσιν αἱ β ᾱ δ γ̄ ἴσαι οὖσαι, αἱ δὲ τὰς ἴσας τε καὶ παραλλήλους ἐπιζευγνῦσαι καὶ αὗται ἴσαι καὶ παράλληλοί εἰσιν, ἔσται ἡ ᾱ γ ἴση τῇ β δ̄ ὅπερ ἀδύνατον. συμπιπτουσῶν δὲ τῶν β ᾱ δ γ̄ κατὰ τὸ ζ, αἱ ὑπὸ ζ ᾱ γ γ ᾱ β γωνίαι δύο ὀρθαῖς ἴσαι ἔσονται διὰ τὸ τρισκαιδέκατον τοῦ πρώτου τῶν Εὐκλείδου. μείζων δὲ ἡ ὑπὸ γ ᾱ β τῆς ὑπὸ γ ᾱ ζ ἡ ἐκτὸς τοῦ τριγώνου τῆς ἐντὸς διὰ τὸ τριακοστὸν δεύτερον τοῦ πρώτου. ἡμισεία ἄρα ἡ ὑπὸ γ ᾱ ζ γωνία τῆς β ᾱ γ ἡ ἄρα β̄ γ μεῖζον ἢ διπλάσιον δύναται ἑκατέρας τῶν β ᾱ ᾱ γ ὥστε καὶ τῆς γ β καὶ τὴν μεγίστην ἄρα τῶν τοῦ τρα-

1 ἑνδεκάτῳ] immo τεσσαρακαιδεκάτῳ.
3 συστήσασθαι Euclides.

πεζίου πλευρῶν ἀναγκαῖον ἔλαττον δύνασθαι τῆς τε διαμέτρου καὶ τῶν ἑτέρων πλευρῶν ἐκείνης ὑφ' ἣν ὑποτείνει μετὰ τῆς διαμέτρου ἡ λεχθεῖσαι, αἱ γὰρ βγ γδ μεῖζον ἢ τριπλάσιον δύνανται τῆς γδ ἡ δὲ βδ τετραπλάσιον. ὀξεῖα ἄρα ἐστὶν ἡ ἐπὶ τῆς μείζονος τοῦ τραπεζίου πλευρᾶς βεβηκυῖα γωνία. μεῖζον ἄρα ἡμικυκλίου ἐστὶ τὸ τμῆμα ἐν ᾧ ἐστιν ὅπέρ ἐστιν ἡ ἔξω περιφέρεια τοῦ μηνίσκου. τὸν δὲ τοῦ μηνίσκου τούτου τετραγωνισμὸν παρῆκεν ὁ Εὔδημος ὡς σαφῆ οἶμαι. εἴη δὲ ἂν τοιόςδε. ἐπειδὴ ἴσα ἀλλήλοις ἐστὶν ὁ μηνίσκος μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς μείζονος τοῦ τραπεζίου πλευρᾶς τμήματος τῷ τραπεζίῳ καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν τριῶν ἴσων αὐτοῦ εὐθειῶν ἀποτεμνομένοις τμήμασιν, ὧν τὸ ἐπὶ τῆς μείζονος τοῦ τραπεζίου πλευρᾶς τμῆμα ἴσον ἐστὶ τοῖς ὑπὸ τῶν ἴσων εὐθειῶν ἀφαιρουμένοις τοῦ κύκλου τρισὶ τμήμασιν, εἴπερ ἴσον ταῖς τρισὶ δύνασθαι ὑπόκειται ἡ μείζων τοῦ τραπεζίου πλευρά, τὰ δὲ ὅμοια τμήματα πρὸς ἄλληλά ἐστιν,. ὡς τὰ ἀπὸ τῶν εὐθειῶν τετράγωνα. ἐὰν δὲ ἀπὸ ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῇ τὰ καταλειπόμενά ἐστιν ἴσα, ἴσος ἄρα ὁ μηνίσκος τῷ τραπεζίῳ. ἢ καὶ οὕτω συντόμως ἐρεῖς, ἐπειδὴ ἴσον ἐστὶ τὸ περὶ τὴν μείζονα τοῦ τραπεζίου πλευρὰν τμῆμα τοῖς περὶ τὰς τρεῖς τὰς ἴσας περιγραφεῖσι διότι καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς τετράγωνον τριπλάσιον τοῦ ἀπὸ ἑκάστης, ἐὰν κοινὸν προςτεθῇ τὸ περιεχόμενον ἐπίπεδον ὑπό τε τῶν τριῶν ἴσων εὐθειῶν καὶ τῆς τοῦ μείζονος τμήματος περιφερείας, ἔσται ὁ μηνίσκος ἴσος τῷ τραπεζίῳ οὗ τετραγωνισθέντος διότι ἔχομεν πᾶν εὐθύγραμμον τετραγωνίσαι τετραγωνισθήσεται καὶ ὁ μείζονα ἡμικυκλίου τὴν ἐκτὸς περιφέρειαν ἔχων μηνίσκος, εἰ δὲ ἔλαττον ἡμικυκλίου εἴη, προγράψας τοιόνδέ τι ὁ Ἱπποκράτης τοῦτο κατεσκεύασεν. ἔστω κύκλος οὗ διάμετρος ἐφ' ᾗ ἡ αβ κέντρον δὲ αὐτοῦ ἐφ' οὗ κ καὶ ἡ μὲν ἐφ' ᾗ γδ δίχα τε καὶ πρὸς ὀρθὰς τεμνέτω τὴν ἐφ' ᾗ βκ, ἡ δὲ ἐφ' ᾗ εζ ἤχθω παρὰ τὴν ἐφ' ᾗ αβ καὶ ἀπὸ τοῦ κ ἐπεζεύχθω ἐπὶ τὰ εζ συμπιπτέσθω δὲ ἐκβαλλομένη ἐπὶ τὸ ζ ἡ ἐπιζευ-

χθεῖσα τῇ ἐφ' ᾗ εη κατὰ τὸ η καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ β ἐπὶ τὰ ζη ἐπεζεύχθωσαν, φανερὸν δὴ ὅτι ἡ μὲν ἐφ' ᾗ εζ ἐκβαλλομένη ἐπὶ τὸ β πεσεῖται, ὑπόκειται γὰρ ἡ εζ ἐπὶ τὸ β νεύουσα ἡ δὲ ἐφ' ᾗ βη ἴση ἔσται τῇ ἐφ' ᾗ εκ, τοῦτο δὲ ἴσως μὲν ἄν τις καὶ προχειρότερον δείξειεν, ἐμοὶ δὲ ἐκ τῶν προωμολογημένων οὕτως ἐπῆλθεν δεῖξαι, ὑπόκειται ἡ δγ τὴν βκ διχῶς τε καὶ πρὸς ὀρθὰς τέμνειν ἐπὶ τῆς δγ ἄρα τὸ κέντρον ἐστὶ τοῦ περὶ τὸ τραπέζιον γραφησομένου κύκλου διὰ τὸ πόρισμα τοῦ πρώτου θεωρήματος τοῦ ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Εὐκλείδου στοιχείων, ἐπειδὴ δὲ παράλληλός ἐστιν ἡ εη τῇ κβ καὶ εἰς αὐτὰς ἐμπέπτωκεν ἡ γδ', τὰς ἐντὸς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ποιεῖ διὰ τὸ κ' θ' τοῦ πρώτου, ὀρθαὶ δὲ αἱ πρὸς τὸ γ, ὀρθαὶ ἄρα καὶ αἱ πρὸς τὸ δ' ἡ οὖν γδ διὰ τοῦ κέντρου τὴν εη πρὸς ὀρθὰς τέμνουσα καὶ δίχα τέμνει διὰ τὸ τρίτον τοῦ τρίτου τῶν στοιχείων, ἐπεὶ οὖν ἴση ἐστὶν ἡ δη τῇ δε κοινὴ δὲ ἡ δζ καὶ ὀρθαὶ αἱ πρὸς τὸ δ', καὶ βάσις ἄρα ἡ ζη βάσει τῇ ζε ἴση ἀλλὰ καὶ ἡ βζ τῇ ζκ ἴση, διότι καὶ ἡ βγ τῇ γκ κοινὴ δὲ ἡ γζ' καὶ ὀρθαὶ αἱ πρὸς τὸ γ. ἐπεὶ οὖν δύο αἱ ηζ ζβ δυσὶ ταῖς κζ' ζε ἴσαι καὶ γωνίαι αἱ κατὰ κορυφὴν ἴσαι, καὶ βάσις ἡ ηβ βάσει τῇ εκ ἴση. περιγεγράφθω δὴ περὶ τὸ εζη τρίγωνον τμῆμα κύκλου τὸ εζη ὅμοιον ἑκάστῳ τῶν εκ κβ βη τμημάτων· τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων τὸ τραπέζιόν φημι ἐφ' οὗ βκ κη περιλήψεται κύκλος τὸ μὲν γὰρ εκη τρίγωνον περιλήψεται κύκλος ἔχομεν γὰρ ἐν τῷ πέμπτῳ τοῦ τετάρτου τῶν στοιχείων περὶ τὸ δοθὲν τρίγωνον κύκλον περιγράψαι. ἐὰν οὖν δείξω τῇ ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐπὶ τὸ κ ἴσην ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐπὶ τὸ β δηλονότι τὸ γραφόμενον τμῆμα κύκλου διὰ τοῦ εκη ἥξει καὶ διὰ τοῦ β καὶ περιλήψεται κύκλου τμῆμα τὸ τραπέζιον ὅπερ τμῆμα καὶ τὸ τρίγωνον περιέξει τὸ ἐφ' οὗ εζη ληφθέντος οὖν κέντρου οἷον τοῦ λ καὶ ἐπιζευγνυμένων τῶν λε λη λκ λβ ἐπειδὴ ἰσοσκελές ἐστι τὸ ελη τρίγωνον, αἱ γὰρ ἐκ τοῦ κέντρου ἴσαι ἴσαι εἰσὶν αἱ

πρὸς τῇ βάσει γωνίαι ἡ ὑπὸ λ η ε τῇ ὑπὸ λ ε η διὰ τὸ πέμπτον τοῦ πρώτου τῶν Εὐκλείδου, ἔστι δὲ ἡ ὑπὸ β η ε ἴση τῇ ὑπὸ κ ε η διότι καὶ ἡ ε β ἴση τῇ κ η ὡς ἐδείχθη καὶ ὅλη ἄρα ἡ ὑπὸ β η ε ὅλη τῇ ὑπὸ κ ε η ἔστιν ἴση, ἔστι δὲ καί ἡ κ ε τῇ β η ἴση καὶ βάσις ἄρα ἡ κ λ τῇ λ β ἴση ἐστίν ἴση ἄρα τῇ ἀπὸ τοῦ κέντρου τῇ λ κ ἡ λ β ταύτῃ δὴ γεγράφθω τὸ τμῆμα, τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων ὁ γενόμενος μηνίσκος οὗ ἐκτὸς περιφέρεια ἡ ε κ β η ἴσος ἔσται τῷ εὐθυγράμμῳ τῷ συγκειμένῳ ἐκ τῶν τριῶν τριγώνων τῶν β ζ η β ζ κ ε κ ζ, τὰ γὰρ ἀπὸ τῶν εὐθειῶν ἐφ' αἷς ε ζ ζ η ἀφαιρούμενα ἐντὸς τοῦ μηνίσκου ἀπὸ τοῦ εὐθυγράμμου τμήματα ἴσα ἐστὶ τοῖς ἐκτὸς τοῦ εὐθυγράμμου τμήμασιν ἀφαιρουμένοις ὑπὸ τῶν ε κ κ β β η, ἑκάτερον γὰρ τῶν ἐντὸς ἡμιόλιόν ἐστιν ἑκάστου τῶν ἐκτός, ἡμιολία γὰρ ὑπόκειται ἡ ε ζ τῆς ἐκ τοῦ κέντρου τουτέστι τῆς ε κ καὶ β καὶ β η, ἐδείχθη γὰρ καὶ αὕτη ἴση τῇ ε κ. εἰ οὖν ἑκατέρα τῶν ε ζ ζ η ἡμιολία ἐστὶ δυνάμει ἑκάστης τῶν εἰρημένων τριῶν, ὡς δὲ αἱ εὐθεῖαι πρὸς τὰς εὐθείας, τμήματα πρὸς τὰ τμήματα, τὰ δύο ἄρα τμήματα τοῖς τρισίν ἐστιν ἴσα. εἰ οὖν ὁ μὲν μηνίσκος τὰ τρία τμήματά ἐστι, καὶ τοῦ εὐθυγράμμου τὸ παρὰ τὰ δύο τμήματα, τὸ δὲ εὐθύργραμμον μετὰ τῶν δύο τμημάτων ἔστι χωριστῶν τριῶν, ἔστι δὲ τὰ δύο τμήματα τοῖς τρισὶν ἴσα, ἴσος ἂν εἴη ὁ μηνίσκος τῷ εὐθυγράμμῳ. ὅτι δὲ οὗτος ὁ μηνίσκος ἐλάττονα ἡμικυκλίου τὴν ἐκτὸς ἔχει περιφέρειαν, δείκνυσι διὰ τοῦ τὴν ε κ η γωνίαν ἐν τῷ ἐκτὸς οὖσαν τμήματι ἀμβλεῖαν εἶναι. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ τρίτῳ τοῦ τρίτου τῶν Εὐκλείδου στοιχείων, ὅτι ἡ ἐν τῷ ἐλάττονι ἡμικυκλίου τμήματι μείζων ὀρθῆς ἐστιν. ὅτι δὲ ἀμβλεῖά ἐστιν ἡ ὑπὸ ε κ η γωνία, δείκνυσιν οὕτως· ἐπεὶ ἡ μὲν ἐφ' ᾗ ε ζ ἡμιολία ἐστὶ τῶν ἐκ τοῦ κέντρου δυνάμει, ἡ δὲ ἐφ' ᾗ β κ μείζων τῆς ἐφ' ᾗ β ζ, διότι καὶ γωνία ἡ πρὸς τῷ ζ μείζων ὡς δείξω, ἴση δὲ ἡ β κ τῇ κ ε, φανερὸν ὅτι κἂν ἡ ἐφ' ᾗ κ ε μείζων ᾖ τῆς ἐφ' ᾗ β ζ ἢ διπλασία μήκει, καὶ ἡ ἐφ' ᾗ β ε, ὥστε τῆς

ἐφ' ᾗ κζ ἄρα μείζων ἢ διπλασία μήκει καὶ δυνάμει διὰ τὴν ὁμοιότητα τριγώνων τῶν βεκ βκζ, ἔστι γὰρ ὡς ἡ εβ πρὸς βκ', οὕτως ἡ εκ πρὸς κζ, ὥστε ἡ ἐφ' ᾗ εκ μείζων ἐστι τῆς ἐφ' ᾗ κζ ἢ διπλασία δυνάμει, ἡ δὲ ἐφ' ᾗ εζ ἡμιολία δυνάμει τῆς ἐφ' ᾗ εκ, ἡ ἄρα ἐφ' ᾗ εζ μείζων ἐστὶ δυνάμει τῶν ἐφ' αἷς εκ κζ· εἰ μὲν γὰρ διπλασία ἦν δυνάμει τῶν ἐφ' αἷς εκ κζ, ἡ εκ τῆς κζ, ἡμιολία δὲ ἡ ζε τῆς εκ, ἦν ἂν ἡ ζε ἴση δυνάμει ταῖς εκ κζ' ὡς ἐπὶ ἀριθμῶν τῶν στ δ β ἐπειδὴ δὲ μείζων ἢ διπλασία ἐστὶ δυνάμει, ἡ εκ τῆς κε μείζων ἐστὶ δυνάμει, ἀμβλεῖα ἄρα ἐστὶν ἡ πρὸς τῷ κ γωνία, ἔλαττον ἄρα ἡμικυκλίου τὸ τμῆμα ἐν ᾧ ἐστιν. οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης πάντα μηνίσκον ἐτετραγώνισεν, εἴπερ καὶ τὸν ἡμικυκλίου καὶ τὸν μείζονα ἡμικυκλίου καὶ τὸν ἐλάττονα ἔχοντα τὴν ἐκτὸς περιφέρειαν, ἀλλ' οὐχὶ τὸν ἐπὶ τῆς τοῦ τετραγώνου πλευρᾶς μόνον ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἱστόρησεν, οὐ μέντοι οὐδὲ τὸν κύκλον ἐπεχείρησε τετραγωνίσαι διὰ τῶν περὶ τὴν τοῦ ἑξαγώνου πλευρὰν μηνίσκων ὡς καὶ τοῦτο Ἀλέξανδρός φησιν. ἀλλὰ μηνίσκον ἅμα καὶ κύκλον ἐτετραγώνισεν οὕτως. ἔστωσαν περὶ κέντρον ἐφ' οὗ κ δύο κύκλοι, ἡ δὲ τοῦ ἐκτὸς διάμετρος ἑξαπλασία δυνάμει τῆς τοῦ ἐντός καὶ ἑξαγώνου ἐγγραφέντος εἰς τὸν ἐντὸς κύκλον τοῦ ἐφ' ὧν αβ γδ' εζ, αἵτε ἐφ' ὧν κα κβ κγ ἐκ τοῦ κέντρου ἐπιζευχθεῖσαι ἐκβεβλήσθωσαν ἕως τῆς τοῦ ἐκτὸς κύκλου περιφερείας καὶ ἐφ' ὧν ηθ θι ἐπεζεύχθωσαν καὶ δηλονότι καὶ ἡ ηθ θι ἑξαγώνου εἰσὶ πλευραὶ τοῦ εἰς τὸν μείζονα κύκλον ἐγγραφομένου, καὶ περὶ τὴν ἐφ' ἧς η, τμῆμα ὅμοιον τῷ ἀφαιρουμένῳ ὑπὸ τῆς ἐφ' ᾗ ηθ περιγεγράφθω. ἐπεὶ οὖν τὴν μὲν ἐφ' ᾗ ηι τριπλασίαν ἀναγκαῖον εἶναι δυνάμει τῆς ἐφ' ᾗ θη τοῦ ἑξαγώνου πλευρᾶς, ἡ γὰρ ὑπὸ δύο τοῦ ἑξαγώνου πλευρὰς ὑποτείνουσα μετὰ ἄλλης μιᾶς ὀρθὴν περιέχουσα γωνίαν τὴν ἐν ἡμικυκλίῳ ἴσον δύναται τῇ διαμέτρῳ, ἡ δὲ διάμετρος τετραπλάσιον δύναται τῆς τοῦ ἑξαγώνου ἴσης οὔσης τῇ ἐκ

τοῦ κέντρου διὰ τὸ τὰ μήκει διπλάσια δυνάμει τετραπλάσια εἶναι, ἡ δὲ θη ἑξαπλασία τῆς ἐφ' ἧς αβ, δηλονότι τὸ τμῆμα τὸ περὶ τὴν ἐφ' ᾗ ηι περιγραφὲν ἴσον εἶναι συμβαίνει τοῖς τε ἀπὸ τοῦ ἐκτὸς κύκλου ὑπὸ τῶν ἐφ' αἷς ηθ θι ἀφαιρουμένοις καὶ ταῖς ἀπὸ τοῦ ἐντὸς ὑπὸ τῶν τοῦ ἑξαγώνου πλευρῶν ἁπασῶν· τὰ γὰρ ὅμοια τῶν κύκλων τμήματα πρὸς ἄλληλά ἐστιν, ὡς τὰ ἀπὸ τῶν βάσεων τετράγωνα, διότι καὶ οἱ ὅμοιοι κύκλοι πρὸς ἀλλήλους εἰσὶν ὡς τὰ ἀπὸ τῶν διαμέτρων τετράγωνα. εἰ γὰρ ἡ ηι τῆς ηθ τριπλάσιον δύναται, ἴσον δὲ τῇ ηθ δύναται ἡ θι, δύνανται δὲ ἑκατέρα τούτων ἴσον καὶ αἱ ἓξ πλευραὶ τοῦ ἐντὸς ἑξαγώνου, διότι καὶ ἡ διάμετρος τοῦ ἐκτὸς κύκλου ἑξαπλάσιον ὑπόκειται δύνασθαι τῆς τοῦ ἐντὸς, ὡς δὲ ἡ διάμετρος πρὸς τὴν διάμετρον, οὕτω καὶ αἱ ἐκ τοῦ κέντρου, ἡ δὲ ἐκ τοῦ κέντρου ἴση ἐστὶ τῇ τοῦ ἑξαγώνου πλευρᾷ, ὡς τὸ πόρισμα λέγει τοῦ προτελεύτου θεωρήματος ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῶν τοῦ Εὐκλείδου στοιχείων, ὡς δὲ αἱ πλευραὶ, οὕτω καὶ τὰ τμήματα, ὥστε ὁ μὲν μηνίσκος ἐφ' οὗ ηθι τοῦ τριγώνου ἐλάττων ἂν εἴη ἐφ' οὗ τὰ αὐτὰ γράμματα τοῖς ὑπὸ τῶν τοῦ ἑξαγώνου. πλευρῶν ἀφαιρουμένοις τμήμασιν ἀπὸ τοῦ ἐντὸς κύκλου, τὸ γὰρ ἐπὶ τῆς ηι τμῆμα ἴσον ἦν τοῖς τε ηθ θι τμήμασι καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ ἑξαγώνου ἀφαιρουμένοις. τὰ οὖν ηθ θι τμήματα ἐλάττω ἐστὶ τοῖς περὶ τὴν ηι τμήματος καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ ἑξαγώνου ἀφαιρουμένοις. κοινοῦ οὖν προστεθέντος τοῦ ὑπὲρ τὸ τμῆμα τὸ περὶ τὴν ηι μέρους τοῦ τριγώνου, ἐκ μὲν τούτου καὶ τοῦ περὶ τὴν η τμήματος τὸ τρίγωνον ἔσται, ἐκ δὲ τοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ηθ θι τμημάτων ὁ μηνίσκος. ἔσται οὖν ἐλάττων ὁ μηνίσκος τοῦ τριγώνου τοῖς ὑπὸ τοῦ ἑξαγώνου ἀφαιρουμένοις τμήμασιν, ὁ ἄρα μηνίσκος καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἑξαγώνου ἀφαιρούμενα τμήματα ἔστιν ἴσα τῷ τριγώνῳ καὶ κοινοῦ προστεθέντος τοῦ ἑξαγώνου, τὸ τρίγωνον τοῦτο καὶ τὸ ἑξάγωνον ἴσα ἐστὶ τῷ τε μηνίσκῳ τῷ λεχθέντι καὶ τῷ κύκλῳ τῷ

ἐκτός· τὸ γὰρ τρίγωνον ἴσον ἦν τῷ τε μηνίσκῳ καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ ἑξαγώνου ἀφαιρουμένοις τμήμασι τοῦ ἐντὸς κύκλου. εἰ οὖν τὰ εἰρημένα εὐθύγραμμα δυνατὸν τετραγωνισθῆναι, καὶ τὸν κύκλον ἄρα μετὰ τοῦ μηνίσκου. τὰ μὲν οὖν περὶ τοῦ Χίου Ἱπποκράτους μᾶλλον ἐπιτρεπτέον Εὐδήμῳ *γινώσκειν ἐγγυτέρω τοῖς χρόνοις ὄντι καὶ Ἀριστοτέλους ἀκροατῇ, ὁ δὲ διὰ τῶν τμημάτων τετραγωνισμὸς τοῦ κύκλου ὃν ὡς ψευδογραφοῦντα αἰτιᾶται ὁ Ἀριστοτέλης ἢ τὸν διὰ τῶν μηνίσκων αἰνίττεται (καλῶς γὰρ ὁ Ἀλέξανδρος ἐνεδοίασεν εἰπών, εἰ ὁ αὐτός ἐστι τῷ τῶν μηνίσκων) ἢ οὐκ εἰς τὰς Ἱπποκράτους δόξας ἀποβλέπει ἀλλά τινας ἄλλας ὧν μίαν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος παρέθετο, ἢ τὸν μετὰ τοῦ μηνίσκου τετραγωνισμὸν τοῦ κύκλου αἰτιᾶται τοῦ Ἱπποκράτους ὃν τῷ ὄντι διὰ τῶν τμημάτων ἀπέδειξε τῶν τριῶν ἐν τῷ ἐλάττονι, τάχα γὰρ καὶ κυριώτερον αὕτη ἡ ἀπόδειξις ῥηθείη ἡ διὰ τμημάτων ἤπερ ἡ διὰ τῶν μηνίσκων. τμῆμα γὰρ κύκλου καὶ ὁ Εὐκλείδης ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἑαυτοῦ στοιχείων ὡρίσατο τὸ περιεχόμενον σχῆμα ὑπό τε εὐθείας καὶ κύκλου περιφερείας. εἰ οὖν μηνίσκοι οὐδὲ κυρίως τμήματά εἰσι, καὶ εἴη ἂν ψευδογράφημα ἐν τούτῳ τὸ μετὰ τοῦ μηνίσκου τετραγωνίζειν τὸν κύκλον ἀλλὰ μὴ καθ' ἑαυτόν, ἐπεὶ πάντα τὰ ληφθέντα εἰς τὴν ἀπόδειξιν ἀπὸ γεωμετρικῶν ἀρχῶν εἴληπται· ἀλλ' εἰ ὁ τοῦ μηνίσκου τετραγωνισμὸς καθολικὸς ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους δοκεῖ παραδεδόσθαι, πᾶς γὰρ μηνίσκος ἤτοι ἡμικυκλίου τμήματος ἢ ἐλάττονος, δυνατὸν φαίη ἄν τις ἐκ τοῦ ἴσου τετραγώνου τῷ τε μηνίσκῳ καὶ τῷ κύκλῳ ἀφαιρεθέντος τετραγώνου ἴσου τῷ μηνίσκῳ τὸ λοιπὸν εὐθύγραμμον τετραγωνίσαντα ἴσον τετράγωνον τῷ κύκλῳ ποιῆσαι μόνῳ, πῶς οὖν ἔτι ψευδογραφεῖσθαι δόξει ὁ τοῦ Ἱπποκράτους τετραγωνισμός, εἰ μήπω εὑρῆσθαι ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐνομίσθη λέγοντος ἐν κατηγορίαις οἷον ὁ τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸς*

---

29 *κατηγορίαις*] cap. 7. p. 7b, 31.

εἰ ἔστιν ἐπιστητός, ἐπιστήμη μὲν αὐτοῦ οὐκ ἔστι πω, τὸ δὲ ἐπιστητόν ἐστι, καίτοι τοῦ Χίου Ἱπποκράτους πρὸ Ἀριστοτέλους ὄντος, ὥστε καὶ τὸν Εὔδημον ἐν τοῖς παλαιοτέροις αὐτὸν ἀριθμεῖν. μήποτε οὖν οὐ καθόλου πᾶς μηνίσκος ἐτετραγωνίσθη ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους· κἂν γὰρ ἡ ἐκτὸς τοῦ μηνίσκου περιφέρεια ὁρισθῇ ἀλλ' ἐκείνης κειμένης τὰς ἐντὸς τοῦ μηνίσκου περιφερείας ἀπείρους ἤτοι ἐπ' ἄπειρον ἄλλην καὶ ἄλλην γράφειν δυνατὸν ἐπ' ἄπειρον διῃρημένου τοῦ ἐπιπέδου, ὥστε τῆς ἐκτὸς τῆς αὐτῆς μενούσης τοὺς μὲν μείζονας τοὺς δὲ ἐλάττονας εἶναι τῶν μηνίσκων, αὐτὸς δὲ τὴν ἐντὸς περιφέρειαν ὡρισμένην ἔλαβεν, ὅμοιον γὰρ αὐτὴν τμῆμα ἀποτέμνουσαν τοῖς πρὸς τῇ ἐκτὸς περιφερείᾳ συνισταμένοις τμήμασιν ἔλαβεν ᾧ τὰ μὲν τοῦ πρώτου θεωρήματος, ἐπὶ τετραγωνικῆς ἦν πλευρᾶς τὰ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπὶ ἀορίστων, ὥστε οὐ πᾶς ἐτετραγωνίσθη μηνίσκος ἀλλ' οἱ τὴν ἐντὸς περιφέρειαν ὁμοίαν σχόντες τοῖς πρὸς τῇ ἐκτὸς συνισταμένοις τμήμασι καὶ αὐτοῖς ὡρισμένοις πως οὖσι. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς τῶν μηνίσκων ψευδογραφίας.

ΠΕΡΙ ΓΩΝΙΑΣ.

XCIII.

Proclus in Euclid. p. 35 B. *τοσαῦτα περὶ τῆς τῶν γωνιῶν ὑποστάσεως εἰρήσθω, κοινὴν προλαμβάνοντα θεωρίαν ἁπάσης γωνίας πρὸ τῆς τῶν εἰδῶν αὐτῆς διαιρέσεως. τριῶν δὲ δοξῶν οὐσῶν περὶ τῆς γωνίας Εὔδημος μὲν ὁ περιπατητικὸς βιβλίον περὶ γωνίας γράψας ποιότητα αὐτὴν εἶναι συνεχώρησεν· γένεσιν γὰρ γωνίας ἐπινοῶν οὐκ ἄλλην εἶναί φησιν ἢ τὴν κλάσιν τῶν γραμμῶν. εἰ δὲ ἡ εὐθύτης ποιότης, καὶ ἡ κλάσις ποιότης, ἐν ποιότητι οὖν ἔχουσαν αὐτὴν τὴν γένεσιν πάντως εἶναι ποιότητα. Εὐκλείδης δὲ καὶ ὅσοι κλίσιν εἰρήκασιν, ἐν τοῖς πρός τι καταλέγουσι. ποσότητα δὲ εἰρήκασιν αὐτὴν ὅσοι φασὶ τὸ πρῶτον διάστημα ὑπὸ τὸ σημεῖον εἶναι τὴν γωνίαν, ὧν καὶ ὁ Πλούταρχός ἐστιν εἰς τὴν αὐτὴν δόξαν συνωθῶν καὶ τὸν Ἀπολλώνιον. δεῖ γὰρ εἶναί τί φησι διάστημα πρῶτον ὑπὸ τὴν κλάσιν τῶν περιεχουσῶν γραμμῶν ἢ ἐπιφανειῶν. καίτοιγε συνεχοῦς ὄντος τοῦ ὑπὸ τὸ σημεῖον διαστήματος ἀδύνατον τὸ πρῶτον λαβεῖν.*

---

2 *ὑποφάσεως* Bas.
2 *προςλαμβάνοντα* Bas.
8 *οὖν* add. *M.*
9 *εὐκλήδης* *M.*
10 *εἰρεήκασιν*] *ἠρήκασιν* Bas.
10 *εἰρήκασιν*] *λέγουσιν* Bas.

ἐπ' ἄπειρον γὰρ πᾶν διάστημα διαιρετὸν πρὸς τῷ καὶ ἐὰν ὁπωσοῦν ἀφορίσωμεν τὸ πρῶτον καὶ δι' ἐκείνου εὐθεῖαν ἀγάγωμεν γίνεσθαι τρίγωνον, ἀλλ' οὐ μίαν γωνίαν. Κάρπος δὲ ὁ Ἀντιοχεὺς ποσὸν μὲν εἶναί φησι τὴν γωνίαν καὶ διάστημα τῶν περιεχουσῶν αὐτὴν γραμμῶν ἢ ἐπιφανειῶν καὶ ἐφ' ἓν διεστὼς τοῦτο, μὴ μέντοι διὰ τοῦτο γραμμὴν εἶναι τὴν γωνίαν· οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἐφ' ἓν διαστατὸν ὑπάρχειν γραμμήν. τοῦτο δὲ πάντων παραδοξότατον, εἰ ἔστι τι ἐφ' ἓν μέγεθος διαστατὸν ἔξω γραμμῆς. ἀλλὰ τούτων μὲν ἅδην.

---

2 *εὐθείαν M*, *γωνίαν* Bas.
8 *παραδοζότω*] *τον M.*
8 *ἐφ ἓν* om Bas.

ΑΣΤΡΟΛΟΓΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

XCIV.

Theon. Smyrnaeus de astron. p. 322 Mart. *ταυτὶ μὲν ὁ Ἄδραστος· ὁ δὲ Δερκυλλίδης οὐδεμιᾷ μὲν οἰκείᾳ καὶ προσηκούσῃ τάξει περὶ τούτων ἀνέγραφεν, ἃ δὲ καὶ αὐτὸς ἀποδείκνυσιν ἐν τῷ περὶ τοῦ ἀτράκτου καὶ τῶν σφονδύλων τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ παρὰ Πλάτωνι λεγομένων, ἐστὶ τοιαῦτα. τίς τί εὗρεν ἐν μαθηματικῇ. Εὔδημος ἱστορεῖ ἐν ταῖς ἀστρολογίαις, ὅτι Οἰνοπίδης εὗρε πρῶτος τὴν τοῦ ζωδιακοῦ διάζωσιν καὶ τὴν τοῦ μεγάλου ἐνιαυτοῦ περίστασιν, Θαλῆς δὲ ἡλίου ἔκλειψιν καὶ τὴν κατὰ τὰς τροπὰς αὐτοῦ περίοδον, ὡς οὐκ ἴση ἀεὶ συμβαίνει, Ἀναξίμανδρος δὲ ὅτι ἐστὶν ἡ γῆ μετέωρος καὶ κινεῖται περὶ τὸ τοῦ κόσμου μέσον, Ἀναξιμένης δέ ὅτι ἡ σελήνη ἐκ τοῦ ἡλίου ἔχει τὸ φῶς καὶ τίνα ἐκλείπει τρόπον· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ ἐξευρημένοις τούτοις ἐπεξεῦρον ἕτερα, ὅτι οἱ ἀπλανεῖς κινοῦνται περὶ τὸν διὰ τῶν πόλων ἄξονα μένοντα, οἱ δὲ πλανώμενοι περὶ τὸν τοῦ ζωδιακοῦ πρὸς ὀρθὰς ὄντα αὐτῷ ἄξονα, ἀπέχουσι δὲ ἀλλήλων ὅ τε τῶν ἀπλανῶν καὶ τῶν πλανωμένων ἄξων πεντεκαιδεκαγώνων πλευρὰν ὅ ἐστι μοῖρα: κδ΄.*

---

5 integrum hunc locum inde a verbis *τίς τί εὗρεν* .. Fabricius in Bibl. gr. II, 277 *ἐκ τῶν Ἀνατολίου* ediderat; de re vid. Martini dissert. p. 48 seqq. 60.

Diogen. Laert. I, 23 de Thal. etc. δοκεῖ δὲ κατά τινας πρῶτος ἀστρολογῆσαι καὶ ἡλιακὰς ἐκλείψεις καὶ τροπὰς προειπεῖν, ὥς φησιν Εὔδημος ἐν τῇ περὶ τῶν ἀστρολογουμένων ἱστορίᾳ.

Clem. Alexand. I, 14. Θαλῆν δὲ Εὔδημος ἐν ταῖς ἀστρολογικαῖς ἱστορίαις τὴν γενομένην ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου προειπεῖν φησι, καθ' οὓς χρόνους συνῆψαν μάχην πρὸς ἀλλήλους Μῆδοί τε καὶ Λυδοὶ βασιλεύοντος Κυαξάρους μὲν τοῦ Ἀστυάγους πατρὸς Μήδων, Ἀλυάττου δὲ Κροίσου Λυδῶν, συνᾴδει δὲ αὐτῷ καὶ Ἡρόδοτος ἐν τῷ πρώτῳ. εἰσὶ δὲ οἱ χρόνοι ἀμφὶ τὴν πεντηκοστὴν Ὀλυμπιάδα.

XCV.

Simplicius ad Arist. de coelo (II, 10 p. 291, 31) p. 115 Ald. 497, 11 Br. ταῦτα οὖν φησιν ἐκ τῶν περὶ ἀστρολογίαν θεωρείσθω, καὶ γὰρ ἐκεῖ περὶ τῆς τάξεως τῶν πλανωμένων καὶ περὶ μεγεθῶν καὶ ἀποστημάτων ἀποδέδεικται, Ἀναξιμάνδρου πρώτου τὸν περὶ μεγεθῶν καὶ ἀποστημάτων λόγον εὑρηκότος, ὡς Εὔδημος ἱστορεῖ τὴν τῆς θέσεως τάξιν εἰς τοὺς Πυθαγορείους πρώτους ἀναφέρων, τὰ δὲ μεγέθη καὶ τὰ ἀποστήματα ἡλίου καὶ σελήνης μέχρι νῦν ἔγνωσται ἀπο τῶν ἐκλείψεων τὴν ἀφορμὴν τῆς καταλήψεως λαβόντα. καὶ εἰκὸς ἦν ταῦτα καὶ τὸν Ἀναξίμανδρον εὑρηκέναι, καὶ Ἑρμοῦ δὲ Ἀφροδίτης ἀπὸ τῆς πρὸς τούτους παραβολῆς, ὧνπερ τὰ μεγέθη καὶ τὰ ἀποστήματα ὑπὸ τῶν μετὰ Ἀριστοτέλην πλέον ἠκριβώθη καὶ τελεώτατά γε ὑπὸ τῶν περὶ Ἵππαρχον καὶ Ἀρίσταρχον καὶ Πτολεμαῖον.

XCVI.

Simplicius ad Arist. de caelo (II, 12 p. 292 b, 24) p. 119 Ald. 498, 46 Br. οὕτω μὲν οὖν τὴν λύσιν ὁ Ἀριστοτέλης τῆς ἀπορίας ἀποδέδωκεν .. ὁ δέ γε ἀληθὴς λόγος .. ἁπλῶς καὶ ἐγκυκλίους καὶ ὁμα-

λεῖς καὶ τεταγμένας τὰς οὐρανίας κινήσεις ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτῶν τεκμαιρόμενος ἀποδείκνυσι. μὴ δυνάμενοι δὲ δι' ἀκριβείας ἑλεῖν πῶς, αὐτῶν ὑποκειμένων φαντασία μόνον ἐστὶ καὶ οὐκ ἀλήθεια τὰ συμβαίνοντα, ἠγάπησαν εὑρεῖν τίνων ὑποτεθέντων δι' ὁμαλῶν καὶ τεταγμένων καὶ ἐγκυκλίων κινήσεων δυνήσεται σωθῆναι τὰ περὶ τὰς κινήσεις τῶν πλανᾶσθαι λεγομένων φαινόμενα. καὶ πρῶτος τῶν Ἑλλήνων Εὔδοξος ὁ Κνίδιος, ὡς Εὔδημός τε τῷ δευτέρῳ τῆς ἀστρολογικῆς ἱστορίας ἀπεμνημόνευσε καὶ Σωσιγένης παρὰ Εὐδήμου τοῦτο λαβών, ἅψασθαι λέγεται τῶν τοιούτων ὑποθέσεων, Πλάτωνος, ὥς φησι Σωσιγένης, πρόβλημα τοῦτο ποιησαμένου τοῖς περὶ ταῦτα ἐσπουδακόσι, τίνων ὑποτεθεισῶν ὁμαλῶν καὶ τεταγμένων κινήσεων διασωθῇ τὰ περὶ τὰς κινήσεις τῶν πλανωμένων φαινόμενα.

XCVII.

Simplicius ad Ar. de caelo (II, 12 p. 293, 4) p. 121 Ald. 500, 25 Br.

αὕτη μὲν ἡ κατὰ Εὔδοξον σφαιροποιΐα, εἴκοσι καὶ ἓξ τὰς πάσας ἐπὶ τῶν ἑπτὰ παραλαμβάνουσα, ἓξ μὲν ἐπὶ ἡλίου καὶ σελήνης, εἴκοσι δὲ ἐπὶ τῶν πέντε. περὶ δὲ Καλίππου τάδε γέγραφεν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Λ τῆς Μετὰ τὰ φυσικά, Κάλιππος δὲ τὴν μὲν θέσιν τῶν σφαιρῶν τὴν αὐτὴν ἐτίθετο Εὐδόξῳ, τουτέστι τῶν ἀποστημάτων τὴν τάξιν, τὸ δὲ πλῆθος τῷ μὲν τοῦ Διὸς καὶ τῷ τοῦ Κρόνου τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀπεδίδου, τῷ δὲ ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ δύο ᾤετο προσθετέας εἶναι σφαίρας, τὰ φαινόμενα εἰ μέλλοι τις ἀποδώσειν, τοῖς δὲ λοιποῖς τῶν πλανητῶν ἑκάστῳ ἀνὰ μίαν, ὡς εἶναι κατὰ Κάλιππον τὰς πάσας πεντάκις πέντε καὶ δὶς τέσσαρας, τουτέστι τριάκοντα καὶ τρεῖς σφαίρας. οὔτε δὲ Καλίππου φέρεται σύγγραμμα τὴν αἰτίαν τῶν προστεθεισῶν

---

18 c. 8. p. 1073b, 32.

τούτων σφαιρῶν λέγον, οὔτε Ἀριστοτέλης αὐτὴν προςέθηκεν. Εὔδημος δὲ συντόμως ἱστόρησε τίνων φαινομένων ἕνεκα ταύτας προςθετέας εἶναι τὰς σφαίρας ᾤετο. λέγειν γὰρ αὐτόν φησιν ὡς εἴπερ οἱ μεταξὺ τροπῶν τε καὶ ἰσημεριῶν χρόνοι τοσοῦτον διαφέρουσιν ὅσον Εὐκτήμονι καὶ Μέτωνι ἐδόκει, οὐχ ἱκανὰς εἶναι τὰς τρεῖς σφαίρας ἑκατέρῳ πρὸς τὸ σώζειν τὰ φαινόμενα διὰ τὴν ἐπιφαινομένην δηλονότι ταῖς κινήσεσιν αὐτῶν ἀνωμαλίαν. τὴν δὲ μίαν, ἣν ἐν ἑκάστῳ τῶν τριῶν πλανητῶν Ἄρεος καὶ Ἀφροδίτης καὶ Ἑρμοῦ προςετίθει φοράν, τίνος ἕνεκεν προςετίθει, συντόμως καὶ σαφῶς ὁ Εὔδημος ἱστόρησεν.

XCVIII.

Plat. Tim. p. 38 d. σελήνην μὲν εἰς τὸν περὶ γῆν πρῶτον, ἥλιον δὲ εἰς τὸν δεύτερον ὑπὲρ γῆς, ἑωςφόρον δὲ καὶ τὸν ἱερὸν Ἑρμοῦ λεγόμενον εἰς τὸν τάχει μὲν ἰσόδρομον ἡλίῳ κύκλον ἰόντα, τὴν δὲ ἐναντίαν εἰληχότα αὐτῷ δύναμιν. ὅθεν καταλαμβάνουσί τε καὶ καταλαμβάνονται κατὰ ταὐτὰ ὑπ' ἀλλήλων, ἥλιός τε καὶ ὁ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ὁ ἑωςφόρος.

Proclus in Tim. p. 258. ὁ δ' οὖν Πλάτων εἰς τὴν πολλὴν κοινωνίαν καὶ τὴν ὁμοφυῆ πάροδον ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τὴν εἰς τὸν κόσμον πρόοδον αὐτῶν ὡς συνημμένην παραδέδωκε. καὶ οὐδὲ ταύτης ἦρξεν αὐτὸς τῆς ὑποθέσεως, ἀλλ' Ἀναξαγόρας τοῦτο πρῶτος ὑπέλαβεν. ὡς ἱστόρησεν Εὔδημος.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ.

XCIX.

Ammonius in Aristot. categor. fol. 13 a. δευτέρα δὲ (ἀφορμὴ τοῦ νοθεύεσθαι τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους) ἡ τῶν συγγραμμάτων ὁμωνυμία· οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ Εὔδημος καὶ Φανίας καὶ Θεόφραστος κατὰ ζῆλον τοῦ διδασκάλου γεγραφήκασι κατηγορίας καὶ περὶ ἑρμηνείας καὶ ἀναλυτικήν.

David prolog. in cat. p. 19, 34 Br. ἔγραφε γὰρ καὶ Θεόφραστος καὶ Εὔδημος περὶ κατηγοριῶν κατὰ μίμησιν τοῦ οἰκείου διδασκάλου.

C.

Alexander ad Aristot. Topic. II. pag. 70 Ald. p. 264 Brand. ὅτι δὲ οἰκειότερον τῷ διαλεκτικῷ τὸ ἀνασκευάζειν τοῦ κατασκευάζειν, ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιγραφομένων Εὐδημείων Ἀναλυτικῶν (ἐπιγράφεται δὲ αὐτὸ καὶ Εὐδήμου ὑπὲρ τῶν Ἀναλυτικῶν) οὕτως λέγεται, ὅτι ὁ διαλεκτικὸς ἃ μὲν κατασκευάζει, μικρά ἐστιν, τὸ δὲ πολὺ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀναιρεῖν τι ἐστίν.

---

3 conf. Rose Arist. Pseudep. p. 129, Prantl Gesch. d. L. p. 350, 3.
4 conf. Brandis III, 276.

CI.

Alex. Aphrod. ad Arist. Anal. pr. (p. 25, 14) fol. 13. p. 148 b, 29 Br. Θεόφραστος μὲν καὶ Εὔδημος ἁπλούστερον ἔδειξαν τὴν καθόλου ἀποφατικὴν ἀντιστρέφουσαν ἑαυτῇ. τὴν γὰρ καθόλου ἀποφατικὴν ὠνόμασαν καθόλου στερητικήν, τὴν δὲ δεῖξιν οὕτως ποιοῦνται. κείσθω τὸ α' κατὰ μηδενὸς τοῦ β'· εἰ δὲ κατὰ μηδενός, ἀπέζευκται. καὶ τὸ β' ἄρα παντὸς ἀπέζευκται τοῦ α'. εἰ δὲ τοῦτο, κατ' οὐδενὸς αὐτοῦ. οὕτως μὲν οὖν ἐκεῖνοι, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης δοκεῖ προσχρώμενος τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ ἀντιστρέφουσαν αὐτὴν δεικνύναι.

Philop. ad eundem loc fol XXIII b, p. 148 b 46 Br. οἱ δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους ἑταῖροι, οἱ περὶ τὸν Θεόφραστον καὶ Εὔδημον σαφέστερον καὶ ἁπλούστερον τοῦτο κατασκευάζουσι· φασὶ γὰρ ὅτι εἰ τὸ α' κατὰ μηδενός ἐστι τοῦ β', πάντων τῶν μερῶν αὐτοῦ κεχώρισται. τὸ δὲ κεχωρισμένον κεχωρισμένου κεχώρισται, ὥστε καὶ τὸ β' οὐδενὶ τῷ α' ὑπάρξει. τὸ γὰρ κεχωρισμένον τῶν πρός τι ἐστιν· τινὸς γάρ ἐστι κεχωρισμένον, τὰ δὲ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται· εἰκότως ἄρα καὶ τὸ β' οὐδενὶ τῷ α' ὑπάρχει. λαμβάνονται δέ τινες τῆς ἀντιστροφῆς ὡς μὴ ἀληθευούσης καὶ διὰ παραδειγμάτων ἐλέγχειν πειρῶνται τὸν λόγον λέγοντες οὕτως· οὐδεὶς τοῖχος ἐν παττάλῳ ἐστίν, τοῦτο ἀληθές ἐστιν, ἆρα οὖν φασὶ καὶ ἀντιστρέψαντες ὑγιῶς ἀποφαινόμεθα οὐδεὶς πάτταλος ἐν τοίχῳ;

CII.

Aristot. Analyt. pr. I, 9. p. 30, 33. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ ΑΒ· ἡ γὰρ αὐτὴ ἀπόδειξις. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, εἰ μὲν τὸ καθόλου ἐστὶν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα

---

22 Conf. Prantl p. 362 seq. Brandis III, 262.

ἔσται ἀναγκαῖον· εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος, οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε στερετικῆς οὔτε κατηγορικῆς οὔσης τῆς καθόλου προτάσεως.

Philoponus fol. XXXIV, p. 159 b, 7 Br. ... οὕτω μὲν οὖν κατὰ Ἀριστοτέλην, τὰ αὐτὰ δὲ πάλιν φασὶ καὶ ἐπὶ τούτων οἱ περὶ Θεόφραστον (καὶ Εὔδημον). ὁπότερος γὰρ ἂν ᾖ τῶν ὅρων ἀναγκαῖος, θατέρου ὄντος ὑπάρχοντος, τὸ συμπέρασμα ὑπάρχον ἔσται.

CIII.

Aristot. Anal. pr. I, 9. συμβαίνει δέ ποτε καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως ἀναγκαίας οὔσης ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὸν συλλογισμόν, πλὴν οὐχ ὁποτέρας ἔτυχεν, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον.

Alexander Aphr. fol. 49—50 Flor. conf. Br. p. 158. ... φησὶ δὴ ὅτι γίνεταί ποτε ἐκ μίξεως ἀναγκαίας καὶ ὑπαρχούσης προτάσεως ἀναγκαῖον συμπέρασμα, καὶ πότε γίνεται τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον προςτίθησιν. ἐν γὰρ πρώτῳ σχήματι ἀμφοτέρων οὐσῶν καθόλου, εἰ ἡ μείζων εἴη ἀναγκαία, ἄν τε καταφατικὴ ὡς ἐν τῷ πρώτῳ ἀναποδείκτῳ, ἄν τε ἀποφατικὴ ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ, ἀναγκαῖόν φησι γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα. οὗτος μὲν οὖν οὕτως λέγει.

οἱ δέ γε ἑταῖροι αὐτοῦ οἱ περὶ Εὔδημόν τε καὶ Θεόφραστον οὐχ οὕτως λέγουσιν, ἀλλὰ φασιν ἐν πάσαις ταῖς ἐξ ἀναγκαίας καὶ ὑπαρχούσης συζυγίας, ἐὰν ὦσι κείμεναι συλλογιστικῶς, ὑπάρχον γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα, τοῦτο λαμβάνοντες ἔκ τε τοῦ

---

5 Qua autoritate Brandis verba *καὶ Εὔδημον* receperit, nescio; nam in editione Veneta quae sola superest desiderantur, et Alexander quem Philoponus sequitur, bis in hac re Theophrastum solum appellat p. 159 b, 9. *Θεόφραστος δὲ .. οὕτω λέγει .. διὰ τούτων δείκνυσιν ὁ Θεόφραστος* ... saepe in Analyticis utrumque coniunctum legi exempla docent, saepius vero unius Theophrasti auctoritas provocatur, neque periphasis ista *οἱ περὶ Θεόφραστον* socium requirit. videtur igitur casu magis quam codicis auxilio h. l. Eudemi nomen editioni schol. Berolin. illatum esse.

ἐν πάσαις ταῖς συμπλοκαῖς τὸ συμπέρασμα ἀεὶ τῷ ἐλάττονι καὶ χείρονι τῶν κειμένων ἐξομοιοῦσθαι. ἔκ τε γὰρ καταφατικῆς καὶ ἀποφατικῆς προτάσεως συνάγεται ἀποφατικὸν τὸ συμπέρασμα, ἄν τε καθόλου καὶ ἐπὶ μέρους. ἐπὶ μέρους καὶ τὸ συμπέρασμα. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐν ταῖς μίξεσιν ἔχειν. ὑπάρχον γὰρ γίνεσθαι ἐκ τῆς ἐν ταῖς ἐξ ἀναγκαίας καὶ ὑπαρχούσης συμπλοκαῖς τῷ ἔλαττον εἶναι τὸ ὑπάρχον τοῦ ἀναγκαίου. ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ τοῦτο δεικνύουσιν. εἰ γὰρ τὸ β′ τῷ γ′ ὑπάρχει μὲν παντί, οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης, ἐνδέχεταί ποτε αὐτὸ καὶ ἀποζευχθῆναι αὐτοῦ. ὅτε δὴ τὸ β′ τοῦ γ′ ἀπέζευκται, τότε καὶ τὸ α′ αὐτοῦ ἀποζευχθήσεται. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ ὑπάρξει. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ὕλης δεικνύουσι τοῦτο ἔχον οὕτως· λαβόντες γὰρ τὴν μείζονα καθόλου ἀναγκαίαν ἀποφατικὴν ἢ καταφατικήν, καὶ τὴν ἐλάττονα καθόλου καταφατικὴν ὑπάρχουσαν δεικνύουσιν ὑπάρχον γινόμενον τὸ συμπέρασμα· τὸ γὰρ ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης. ὁ ἄνθρωπος παντὶ κινουμένῳ ὑπαρχέτω. οὐκέτι τὸ ζῷον παντὶ κινουμένῳ ἐξ ἀνάγκης. ἔτι τὸ μὲν ἐπιστήμην ἔχειν κατὰ παντὸς γραμματικοῦ ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ γραμματικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ὑπαρχόντως. οὐκέτι τὸ ἐπιστήμην ἔχειν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἐξ ἀνάγκης. καὶ τὸ μὲν κινεῖσθαι διὰ σκελῶν κατὰ παντὸς περιπατοῦντος ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ περιπατεῖν παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπαρχέτω. οὐκέτι δὴ τὸ κινεῖσθαι παντὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης. καὶ τοῦτο εἰκότως γίνεσθαι δοκεῖ . . . παραιτητέον δὲ καὶ τὴν ἐπὶ πλέον ἐξέτασιν τοῦ λεγομένου· εἴρηται γὰρ ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ τῆς κατὰ τὰς μίξεις διαφορᾶς Ἀριστοτέλους τε καὶ τῶν ἑ τ α ί ρ ω ν αὐτοῦ γεγραμμένοις . . . ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς εἰσί τινες οἱ τὸ λεγόμενον ὑπ'

---

19 fort. ὑπαρχέτω.

23 conicias δοκεῖν, ut et sequentem a nobis omissam demonstrationem ex Eudemo et Theophrasto sumptam esse credas, sed Alexandri esse puto.

25 διαφορᾶς] διαφωνίας scriptum est fol. 101.

Ἀριστοτέλους ὅτι καλῶς εἴρηται δεικνύναι πειρώμενοι. ἔστω γὰρ ἡ μῖξις ἐκκειμένη καὶ τὸ μὲν α′ τῷ β′ παντὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχέτω, τὸ δὲ β′ παντὶ τῷ γ′ ὑπαρχέτω μόνον. λέγω ὅτι τὸ α′ τῷ γ′ ἐξ ἀνάγκης παντί. εἰ γὰρ μή, τὸ ἀντικείμενον ἐνδέχεται τὸ α′ τῷ γ′ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, κεῖται δὲ καὶ τὸ α′ παντὶ τῷ β′ ἐξ ἀνάγκης. γίνεται δὴ ἐν δευτέρῳ σχήματι συζυγία ἐκ καθόλου καταφατικῆς τῆς μείζονος ἀναγκαίας καὶ ἐπὶ μέρους ἀποφατικῆς ἐνδεχομένης τῆς ἐλάττονος ἐπὶ μέρους ἀποφατικὸν ἐνδεχόμενον συνάγουσα, καθάπερ καὶ Θεοφράστῳ τε καὶ Εὐδήμῳ δοκεῖ. τὸ ἄρα [τὸ] β′ τῷ γ′ ἐνδέχεταί τινι μὴ ὑπάρχειν, ἀλλ' ὑπέκειτο παντὶ ὑπάρχειν. Ἔστι πιστώσασθαι ὅτι τὸ λεγόμενον ὑπ' Ἀριστοτέλους ὑγιές ἐστι μάλιστα διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς τῆς γινομένης ἐν τρίτῳ σχήματι. . . . ἐν γὰρ τῇ τοιαύτῃ συζυγίᾳ τῇ ἐν τρίτῳ σχήματι καὶ Ἀριστοτέλει δοκεῖ καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ ἐπὶ μέρους ἀποφατικὸν ἐνδεχόμενον γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα.

Philopon. fol. XXXII b, p. 158 b 19 Br. . . καὶ ὁ μὲν φιλόσοφος ὥσπερ εἴπομεν βούλεται ἀεὶ τῇ μείζονι ἀκολουθεῖν τὸ συμπέρασμα, διὸ καὶ ἐνταῦθα οὕτως ἐχουσῶν τῶν προτάσεων ἀναγκαῖόν φησι συνάγεσθαι τὸ συμπέρασμα. οἱ δὲ ἑταῖροι αὐτοῦ οἱ περὶ Θεόφραστον καὶ Εὔδημον καὶ ἔτι οἱ ἀπὸ Πλάτωνος οὔ φασιν οὕτως ἔχειν οὐδὲ πάντως τῇ μείζονι ἀκολουθεῖν τὸ συμπέρασμα, ἀλλ' ὑπάρχον ἀεὶ γίνεσθαι.

CIV.

Aristot. Anal. pr. I, 10 p. 30, b 38. ὥστε τούτων μὲν ὄντων ἀναγκαῖον ἔσται τὸ συμπέρασμα, ἁπλῶς δ' οὐκ ἀναγκαῖον.

Alexander Aphr. fol. 55 b Flor. ἅμα δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀναγκαίου

---

23 Quae deinde larga manu Philoponus et pro Aristotelis sententia et contra eam congessit, ex Alexandro hausta sunt nec quidquam novi praebent. De re vid. Prantl p. 371 seq. Brandis III, 266.

διαίρεσιν ὅτι καὶ αὐτὸς οἶδεν, ἣν οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ ποιοῦνται, δεδήλωκε διὰ τῆς προςθήκης, ἣν φθάσας ἤδη καὶ ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας δέδειχεν, ἐν οἷς περὶ τῆς εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον λεγομένης ἀντιφάσεως περὶ τῶν καθ' ἕκαστα λέγει.

CV.

Anonymus apud Minam excurs. ad Pseudogal. *εἰςαγωγὴν διαλεκτικὴν* p. 100. *περὶ τῆς καθόλου ἀποφατικῆς ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης Θεόφραστος διηνέχθη πρὸς Ἀριστοτέλην καὶ Εὔδημος, οἷς καὶ νῦν σχεδὸν πάντες κατακολουθοῦσιν. ἀντιστρέφειν γάρ φασι καὶ ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης πρὸς ἑαυτήν, ὥςπερ καὶ ἐπὶ τῆς ὑπαρχούσης καὶ ἀναγκαίας, καὶ τοῦτο ἐμπεδῶσαι πειρῶνται δυσὶν ἐπιχειρήμασι διά τε δείξεως ἐκθετικῆς καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγωγῆς. ἡ μὲν οὖν ἐκθετικὴ δεῖξις ἐστι τοιαύτη· εἰ ἐνδέχεται τὸ λευκὸν ἐν μηθενὶ εἶναι ἀνθρώπῳ, ἐνδέχεται τὸ λευκὸν ἀπεζεῦχθαι παντὸς ἀνθρώπου, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀπεζευγμένος παντὸς ἔσται λευκοῦ.*

ἡ δὲ εἰς τὸ ἀδύνατον δεῖξίς ἐστιν αὕτη· ἐπεὶ ψεῦδος τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ λευκῷ τὸν ἄνθρωπον εἶναι, ὥςπερ μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται τὸ λευκὸν ἀληθές, ἀληθὲς ἔσται τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ λευκῷ τὸν ἄνθρωπον εἶναι. κατάφασις γὰρ καὶ ἀπόφασις ταῦτα. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, καὶ ἐξ ἀνάγκης τινὶ λευκῷ ὑπάρχειν τὸν ἄνθρωπον ἀληθές. αἱ γὰρ τοῦ ἐνδεχομένου προτάσεις πρὸ τοῦ τρόπου λαβοῦςαι τὴν ἄρνησιν ἰσοδυναμοῦσι ταῖς ἀναγκαίαις. εἰ δὲ ἀληθές ἐστι τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ λευκῷ ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὸ λευκὸν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τινί. ὑπέκειτο δὲ καὶ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ἀνθρώπῳ τὸ λευκόν· τὸ αὐτὸ ἄρα καὶ ἐνδέχεται μηδενὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τὸ αὐτό, ὅπερ ἐστὶν ἀντίφασις.

---

27 Nil dicit unde haec hauserit Minas his praemissis: *ἔστωσαν δὲ παραδείγματα τῆς ἐκθέσεως καὶ ἀδυνάτου δείξεως καὶ τὰ ἑξῆς ἐκ τοῦ*

CVI.

Alexander Aphr. in Arist. Anal. I., 15 fol. 68b, p. 162b 23 Br. Θεόφραστος μὲν οὖν καὶ Εὔδημος οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ἐξ ἐνδεχομένης καὶ ὑπαρχούσης μίξει φασὶν ἔσεσθαί τι συμπέρασμα ἐνδεχόμενον, ὁποτέρα ἂν τῶν προτάσεων ἐνδεχομένη ληφθῇ· χεῖρον γὰρ πάλιν τὸ ἐνδεχόμενον τοῦ ὑπάρχοντος, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης οὐχ οὕτως.

CVII.

Aristol. Anal. pr. I, 17. p. 36b 35. πρῶτον οὖν δεικτέον ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι στερητικόν.

Alexand Aphr. fol. 87b, p. 166b 15 Br. Ὅτε περὶ τῶν κατὰ τὰς προτάσεις ἀντιστροφῶν ἐποιεῖτο τὸν λόγον δεικνὺς τίνες τίσιν ἀντιστρέφουσι μὴ ἀντιστρέφειν μὲν ἑαυτῇ τὴν καθόλου ἀποφατικὴν ἐνδεχομένην εἶπεν, ὑπερέθετο δὲ τὴν αἰτίαν ἀποδώσειν ὕστερον, νῦν δὲ δείκνυσιν . . . περὶ ποίας δὲ ἀντιστροφῆς λέγει, ἐδήλωσε παραθέμενος τοὺς ὅρους· περὶ γὰρ τῆς κατὰ τὴν ὑπαλλαγὴν τῶν ὅρων, οὐ περὶ τῆς εἰς τὴν κατάφασιν μεταλήψεως· ἐκείνην γὰρ ἀντιστρέφειν κεῖται. Θεόφραστος μέντοι καὶ Εὔδημος, ὡς κατ' ἀρχὰς ἐμνημονεύσαμεν, ἀντιστρέφειν φασὶ καὶ τὴν καθόλου ἀποφατικὴν αὐτῇ, ὥςπερ ἀντέστρεφε καὶ καὶ ἡ

ἀνωνύμου Ἀριστοτελικοῦ ὑπομνηματιστοῦ λέγοντος . . . καὶ ταῦτα μὲν ὁ ὑπομνηματιστής. pertinent haec ad Aristot. Anal. pr. I, 13—4. p. 32b, 13. ubi τὸ ἐνδεχόμενον tractat, sed mirum est haec neque apud Alexandrum neque in Philopono legi, ut quibus ignotis thesauris Graeculus usus sit nesciam. Conf. eius προθεωρία p. νε seq. Prantl p. 364. 591. 572.

6 Conf. Prantl p. 373, Brandis III, 263.

17 κατ' ἀρχὰς] fol. 17 (ad Arist. p. 25 b, 19) p. 150, 37 Br. ubi solum Theophrastum laudavit: Ἀριστοτέλης μὲν οὖν διὰ ταῦτα τὴν καθόλου ἀποφατικὴν ἐνδεχομένην οὔ φησιν ἀντιστρέφειν αὐτῇ, Θεόφραστος δὲ καὶ ταύτην ὁμοίως ταῖς ἄλλαις ἀποφατικαῖς φησὶν ἀντιστρέφειν, περὶ ὧν τῆς διαφορᾶς ὅταν περὶ τῶν ἐνδεχομένων λέγωμεν ἐπὶ πλέον ἐροῦμεν.

ὑπάρχουσα καθόλου ἀποφατικὴ καὶ ἀναγκαία. ὅτι δὲ ἀντιστρέφει, δεικνύουσιν οὕτως. εἰ τὸ α΄ τῷ β΄ ἐνδέχεται μηδενί· ἐπεὶ δὲ ἐνδέχεται τὸ α΄ τῷ β΄ μηδενὶ, ὅτε ἐνδέχεται μηδενὶ, τότε ἐνδέχεται ἀπεζεῦχθαι τὸ α΄ πάντων τῶν τοῦ β΄. εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται καὶ τὸ β΄ τῶν α΄ ἀπεζευγμένον. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ β΄ ἐνδέχεται τῷ ά μηδενί. ἔοικε δὲ Ἀριστοτέλης βέλτιον αὐτῶν λέγειν μὴ φάσκων ἀντιστρέφειν τὴν καθόλου ἀποφατικὴν ἐνδεχομένην ἑαυτῇ τὴν κατὰ τὸν διορισμόν. οὐ γὰρ εἴ τί τινος ἀπέζευκται, ἤδη καὶ ἐνδεχομένως ἀπέζευκται αὐτοῦ.

CVIII.

Anonymus apud Minam *προθ.* **ad Galeni isagogen p.** *νστ.* *παρὰ ταῦτα μὲν οὖν ἕτερον σχῆμα γενέσθαι συλλογιστικὸν ἀδύνατον ἔδοξε τῷ τε Ἀριστοτέλει καὶ τοῖς περὶ αὐτόν. ἀδύνατον γὰρ καὶ ἄλλην τινὰ σχέσιν παρὰ τὰς εἰρημένας ἐν τρισὶν ὅροις τὸν μέσον ὅρον πρὸς τοὺς δύο συνταχθῆναι τοὺς ἄκρους. Θεόφραστος δὲ καὶ Εὔδημος καί τινας ἑτέρας συζυγίας παρὰ τὰς ἐκτεθείσας τῷ Ἀριστοτέλει προστεθείκασι τῷ πρώτῳ σχήματι, ἃς καὶ τέταρτον ἀποτελεῖν σχῆμα τῶν νεωτέρων ᾠήθησάν τινες, ὡς πρὸς πατέρα τὴν δόξαν τὸν Γαληνὸν ἀναφέροντες.*

CIX.

Boethius de syllogismo categorico II. p. 594—6. Bas. de tribus syllogismorum figuris: At vero unaquaeque harum trium figurarum habet sub se plures syllogismorum modos, ut modi sub figuris ita sint, ut sunt species sub suis generibus. habet enim prima figura sub se Aristotele autore modos quatuor, sed Theo-

---

2 *δεικνύουσιν*] *δείκνυσιν* vulg.

19 vid. Prantl p. 572.

20 E (meranus 272 saec. XI.), F (rising. 170 saec. XI.) — De his quinque modis vid. Prantl p. 365 seqq. Brandis III, 265.

23 quatuor modos F.

phrastus vel **Eudemus** super hos quatuor quinque alios modos addunt Aristotele dante principium in secundo priorum analyticorum volumine, quod melius postmodum explicabitur. Secunda vero figura habet sub se quatuor modos, tertia vero autore Aristotele sex, addunt etiam alii unum, sicut ipse Porphyrius superiores scilicet sequens; et quoniam, ut superiore libro dictum est, aliae propositiones affirmativae sunt, aliae negativae, et harum aliae universales, aliae vero particulares, secundum eas ipsas propositiones syllogismorum conclusionesque iunguntur. namque primae figurae

primus modus est qui fit ex duabus universalibus affirmativis, universalem affirmativam colligens. Si enim fuerit A terminus in omni B termino, et si B terminus de omni C termino fuerit praedicatus, A terminus de omni C termino praedicabitur. namque A bonum si praedicetur de omni B iusto, ut sit omne iustum bonum est, B vero iustum si de C praedicetur virtute, ut sit omnis virtus iustum est, necessario concluditur extremitatibus ad se invicem praedicatis, id est A et C, ut sit omnis virtus bonum est. Sunt igitur huius modi propositiones atque conclusio, si A in omni B fuerit, et

---

2 in om. E F.
4 vero om. F.
5 Aristotele autore F.
8 earum] harum Bas, horum F.
10 conclusiones E.
12 colligens affirmationem Bas.
14 a terminus fuerit Bas.
15 nam F.
18 praedicetur de c. F.
18 iusta E F.
19 id] velut F.
21 conclusio] vel conclusiones mag. F.

B in omni C fuerit, A terminus de omni C praedicabitur, id est

omne iustum bonum est,
omnis virtus iusta est,

et conclusio

omnis igitur virtus bonum est.

et hic est primae figurae modus primus.

Secundus vero modus primae figurae est, quoties ex prima universali negativa et secunda universali affirmativa conclusio universali negatione colligitur. Si enim sit A malum, B bonum, C iustum, A terminus de nullo B termino praedicabitur; nullum enim bonum malum est, B vero terminus de omni C termino praedicabitur; omne enim iustum bonum est; quare colligitur, nullum iustum malum est, et est hoc modo: si A terminus de nullo B termino praedicatur, B vero terminus de omni C fuerit praedicatus, A terminus de nullo C praedicabitur, ut est

nullum bonum malum est,
omne iustum bonum est,
nullum igitur iustum malum est.

Tertius vero modus primae figurae est, quoties ex universali affirmativa et particulari affirmativa particularis affirmativa colligitur. nam si A virtus de omni B, id est bono, praedicetur, et B bonum de quodam C, id est iusto fuerit praedicatum particulariter, erit quoque conclusio particularis,

---

4 scrib. iustum, sic et infra.
9 in universali F.
13 praedicatur E F.
14 et est] ut et Bas.
15 termino B. E F.
23 bonum quadam C F.

hoc modo ut A virtus de quodam C iusto particulariter praedicetur; sic igitur si fuerit A terminus in omni B, et B terminus in aliquo C particulariter, erit A terminus in aliquo C particulariter, ut sit

Omne bonum virtus est,
quoddam iustum bonum est
quoddam igitur iustum virtus est.

Quartus modus primae figurae est talis, quoties ex universali negatione et particulari affirmatione particularis negativa colligitur. nam si A terminus de nullo B termino praedicetur, B vero terminus de quodam C termino praedicetur, A terminus de quodam C termino non praedicabitur, quod monstrat subjecta descriptio: nam sunt huiusmodi propositiones,

nullum bonum malum est,
quoddam iustum bonum est,
quoddam igitur iustum malum non est.

Hos ergo quatuor in prima figura modos in Analyticis suis Aristoteles posuit; caeteros vero quinque [modos] Theophrastus et **Eudemus** addiderunt, quibus Porphyrius gravissimae vir autoritatis visus est consensisse, qui sunt huiusmodi. nam quoniam particularis affirmativa sibi ipsi convertitur, quisquis ostenderit in conclusione A terminum de quodam C termino particulariter praedicari, in eadem ipsa con-

1 hoc modo] huiusmodi E F.
1 C om. E F.
6 et 7 quiddam F F.
12 non om. F.
17 non om. F'.
18 modos om. E F.
20 et Eudemus] vel euidentimus F.
22 affirmatio E F.
22 ipsa E F.

clusione monstravit, quod C terminus de A termino rursus particulariter praedicetur. nam si sibi particularis propositio in conclusione convertitur, si A terminus in quodam C termino fuerit, C terminus de quodam A termino praedicabitur. item quisquis universalem negativam in conclusione probaverit, necesse est eum ipsarum quoque conversionem in eadem conclusione probasse; universalis enim negatio semper sibi convertitur. nam si quis probavit quod A terminus de nullo C termino praedicetur, non est dubium, quin in hac conclusione illud quoque probatum sit, quod C terminus de nullo A termino praedicetur. semper enim ut dictum est, universalis negativa sibi ipsi convertitur. universalis quoque affirmativa duplici conclusione continetur; nam quisquis ostendit A terminum de omni C termino praedicari, id quoque ostendit, quod C terminus de quodam A termino particulariter praedicetur. si quis enim probaverit, animal de omni homine praedicari ita dicens: omnis homo animal est, illud quoque necessario monstravit particulariter, quoniam quoddam animal homo est. ita semper universalis affirmatio et universalis ne-

3 in om. E F.
5 negationem E F.
6 ipsius Bas.
6 conversionum F.
6 easdem conclusiones F. negativa E F.
7 sibi ipsa E F.
9 in om. F.
12 negatio E F.
12 ipsa E F.
12 affirmatio E F.
14 de omni om. F.
14 id] illud Bas.
16 probavit F.
17 posse praedicari E.
19 ita] item E.

gatio vel particularis affirmativa dupliciter concluduntur. aliae enim sibi ipsis convertuntur, quae particularis est, particulariter, quae universalis, universaliter, alia vero cum ipsa universalis affirmativa sit, particulariter sibi ipsi convertitur, particularis autem negatio nunquam sibi ipsi convertitur, atque ideo simplicem in se retinet conclusionem. hoc autem quod nuper diximus in secundo priorum Analyticorum libro ab Aristotele monstratur, quod scilicet et Theophrastus et **Eudemus** principium sapienter ad alios in prima figura syllogismos adiiciendos animum adiecerunt, qui sunt huiusmodi, qui *κατὰ ἀνάκλασιν* vocantur, id est per refractionem quandam conversionemque propositionis, et est

quintus modus ex duabus universalibus affirmationibus particularem colligens affirmativam, hoc modo: si A fuerit in omni B, et B fuerit in omni C, posset equidem concludi, quod A terminus esset in omni C termino; sed quoniam ista universalis propositio, ut dictum est, particulariter convertitur, praetermisso eo quod A terminus de omni C termino praedicatur, conclusio esse dicitur, quod C terminus de quodam A termino praedicatur, quod hoc exemplo demonstrandum est. si enim sint propositiones sic

omne iustum bonum est,
omnis virtus iusta est

1 affirmatio E., affirm F.
2 enim] enim harum trium F.
4 affirmativa om. E F.
4 ipsa E F.
5 negatio] neg. F.
5 ipsa E F.
8 scilicet et] et om. Bas.
15 omni B.] si posset universaliter concludi suprascr. E.
16 quod a . . c. termino om. E.
17 propositio . . ut sit sic om. F.

posset equidem concludi, quoniam

omnis virtus bonum est.

sed quoniam ita propositio sibi convertitur, ut sit quoddam bonum virtus est particulariter, particularis syllogismus conclusioque colligitur ex duabus universalibus affirmativis. eius vero forma talis est, A terminus in omni B, et B terminus in omni C, igitur C terminus in quodam A, ut est

omne iustum bonum est,
omnis virtus iusta est,
quoddam bonum virtus est,

per conversionem vero refractionemque dicitur, quoniam quod universaliter colligebatur, conversum particulariter collectum est.

Sextus modus est primae figurae, qui fit ex universali negativa et universali affirmativa universalem conclusionem per conversionem colligens. nam si A terminus in nullo B fuerit, B vero terminus in omni C termino fuerit, posset equidem colligi, quoniam A terminus in nullo C termino est, sed quoniam universalis negativa convertitur, dicimus quoniam C terminus in nullo A termino est, ut sit sic

nullum bonum malum est,
omne iustum bonum est,

posset colligi

nullum iustum malum est,

sed ex his per conversionem colligimus

---

10 quiddam E.
10 virtus] iustum Bas.
11 vero om. Bas.
11 dicuntur E.
15 negatione .. affirmatione E.
17 C fuerit E.
20 sit sic] si hoc modo Bas.

nullum malum iustum est.

Septimus modus primae figurae est, qui ex universali affirmativa et particulari affirmativa per conversionem particularem colligit affirmativam. si enim fuerit A terminus in omni B, et B terminus de quodam C termino praedicetur, potest A terminus de quodam C termino praedicari. sed quoniam particularis affirmatio sibi ipsi convertitur, per conversionem fit conclusio et dicitur C terminus de quodam A termino praedicari, ut sit sic

omne bonum virtus est,

quoddam iustum bonum est,

posset equidem concludi, quoniam

quoddam iustum virtus est;

sed quia particularis affirmatio convertitur, dicimus, [quoniam]

quaedam virtus iustum est.

Octavus modus primae figurae est, quoties ex universali affirmatione et universali negatione particularis negativa colligitur. si enim A terminus de omni B termino praedicatus fuerit, B vero terminus de nullo C termino praedicetur, non

---

3 particulari per F.
7 affirmativa F.
7 ipsa E F.
8 ut dicatur E., ut dr̄ F.
8 terminum F.
11 quiddam E!
12—15 concludi quaedam virtus iustum est F.
15 quoniam om. E.
16 iusta Bas.
17 modus] vero modus F.
18 affirmativa et universali negativa E F.
18 particularis negativa] particulariter Bas.
19 praedicatus om. F.

posset colligi, quoniam A terminus de nullo C termino praedicatur; cur autem non possit, in resolutoriis dictum est. sed quoniam universalis negativa sibi ipsa convertitur, potest dici et converti, quoniam C terminus de nullo B termino praedicatur, B vero terminus de quodam A [termino] dicitur, quoniam universalis affirmativa particulariter sibi ipsa convertitur, quare C terminus de quodam A termino non praedicabitur, ut sit sic

omne bonum iustum est,
nullum malum bonum est,

non posset colligi, quoniam

nullum malum iustum est,

sed convertitur sic

nullum bonum malum est,
quoddam iustum bonum est,
quoddam igitur iustum malum non est.

Nonus modus primae figurae est, qui ex particulari affirmativa et universali negativa particularem colligit negativam per conversionem. si enim A terminus de quodam B termino, B vero terminus de nullo C termino praedicetur, non potest quidem dici, quoniam A terminus de quodam C termino non praedicabitur. cur autem non possit, hoc quoque in resolu-

---

1 quoniam b terminus F.
5 praedicabitur F.
5 termino om. E F.
6 affirmatio E.
8 sic sit F.
9 omne iustum bonum est, nullum malum iustum est F.
11 potest Bas.
12 iustum] bonum F.
15 iustum bonum] bonum iustum E F.
22 non om. F.
22 hoc quoque om. F.

toriis diximus. sed quoniam universalis negatio converti potest, dicetur, quoniam C terminus de nullo B termino praedicatur, et B terminus de quodam A praedicatur, C igitur terminus de quodam A non praedicabitur, ut sit sic

quoddam bonum iustum est,
nullum malum bonum est,
quoddam igitur iustum malum non est.

Expeditis igitur novem primae figurae modis ad secundae figurae quatuor modos veniamus.

CX.

Aristot. Analyt. pr. I, 23 p. 40 b 26. *πρῶτον οὖν εἴπωμεν περὶ τῶν δεικτικῶν· τούτων γὰρ δειχθέντων φανερὸν ἔσται καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὸ ἀδύνατον καὶ ὅλως τῶν ἐξ ὑποθέσεως.*

Philoponus fol. LX. *περὶ τῶν ὑποθετικῶν συλλογισμῶν.* p. 169 b 32 Br. *Ἐπειδὴ δὲ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τοσοῦτον εἰπὼν περὶ τῶν ὑποθετικῶν ἐπαύσατο καὶ οὐδὲν ἡμᾶς περὶ αὐτῶν ἐδίδαξεν, ἀλλὰ τὴν πᾶσαν σπουδὴν περὶ τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ ἐποιήσατο, ἅτε δὴ τούτων μὲν τελείων ὄντων καὶ μηδενὸς ἔξωθεν δεομένων, τῶν δὲ ὑποθετικῶν δεομένων τῶν κατηγορικῶν, εἴπωμεν ἡμεῖς βραχέα περὶ αὐτῶν. ἰστέον γὰρ ὅτι πολυστίχους πραγματείας περὶ τούτων κατεβάλλοντο οἵ τε μαθηταὶ τοῦ Ἀριστοτέλους οἱ περὶ Θεόφραστον καὶ Εὔδημον καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ ἔτι οἱ Στωικοί. εἴπωμεν τίσιν ὀνόμασιν ἐχρήσαντο ἔν τε τοῖς μέρεσιν αὐτῶν καὶ τοῖς ὅλοις οἱ Περιπατητικοὶ καὶ Στωικοὶ . . . ἰστέον οὖν ὅτι ἐφεξῆς τούτων ὄντων ἀλλήλοις πραγμάτων,*

---

2 dicitur quoniam B de nullo C termino F.

5—7 quoddam . . non est] nullum bonum malum est, quoddam iustum bonum est, quoddam iustum malum non est F., eadem post vulgatam addito vel in textu E.

21 Conf. Prantl p. 375 seqq. Brandis III, 269.

νοημάτων, φωνῶν, πάλιν δ' αὖ καὶ τούτων ἐφεξῆς ὄντων ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς συλλογισμοῖς, ὡς γνωσόμεθα, τοῦ ἡγουμένου, τοῦ συνημμένου, τοῦ ἑπομένου, τῆς προςλήψεως, τοῦ συμπεράσματος, οἱ μὲν Περιπατητικοὶ τῇ κοινῇ συνηθείᾳ κεχρημένοι τὰ μὲν πράγματα αὐτὸ τοῦτο πράγματα ὠνόμασαν, καὶ τὰ νοήματα ὡσαύτως, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς φωνάς, ἔτι δὲ τὸ ἡγούμενον ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς αὐτὸ τοῦτο ἡγούμενον, καὶ τὸ ἑπόμενον ὡσαύτως, οἷον τὸ εἰ ἡμέρα ἐστι τοῦτο ἡγούμενον, τὸ δὲ ἥλιος ὑπὲρ γῆν τοῦτο ἑπόμενον. ἕπεται γὰρ τῷ πρώτῳ τὸ δεύτερον. τὸ δὲ ὅλον τοῦτο, εἰ ἡμέρα ἐστι, ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστι, τοῦτο συνημμένον διὰ τὸ συνῆφθαι ταῦτα ἀλλήλοις. τὸ δὲ ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστι τοῦτο οἱ Περιπατητικοὶ μετάληψιν καλοῦσι διὰ τὸ μεταλαμβάνεσθαι ἐκ δευτέρου· ἤδη γὰρ ἐλήφθη ἐν τῷ ἡγουμένῳ. τὸ δὲ ἥλιος ἄρα ὑπὲρ γῆν τοῦτο συμπέρασμα. οὕτω μὲν οὖν οἱ Περιπατητικοί, οἱ δὲ Στωικοὶ καινοτέραν βαδίζοντες τὰ μὲν πράγματα τυγχάνοντα ὠνόμασαν, διότι τῶν πραγμάτων τυχεῖν βουλόμεθα, τὰ δὲ νοήματα ἐκφορικά, διότι ἅπερ ἐν ἑαυτοῖς νοοῦμεν, ταῦτα εἰς τὸ ἔξω προφέρομεν, τὰς δὲ φωνὰς λεκτά, τὸ δὲ ἡγούμενον καὶ αὐτοὶ ἡγούμενον ἐκάλεσαν· κατὰ τοῦτο γὰρ μόνον συμφωνοῦσι τοῖς Περιπατητικοῖς. τὸ δὲ ἑπόμενον λῆγον, τὸ δὲ συνημμένον τροπικόν, διότι τρεπόμεθα ἐκ τοῦ ἡγουμένου εἰς τὸ ἑπόμενον, εἰ ἡμέρα ἐστίν, ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστι. τὴν δὲ μετάληψιν πρόςληψιν, καὶ ἔμεινε τοῦτο ἐν τῇ συνηθείᾳ, τὸ δὲ συμπέρασμα ἐπιφοράν, διότι τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἐπιφέρεται. ταῦτα μὲν οὖν τὰ ὀνόματα, οἷς κέχρηνται οἱ Περιπατητικοὶ καὶ Στωικοί.

Alexander Aphr. (ad I, 44 p. 50, 39) fol. 160 b. p. 184 b 47. *εἰπὼν περὶ τῶν ἐξ ὁμολογίας καὶ τῶν διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς λέγει καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐξ ὑποθέσεως, περὶ ὧν ὑπερτίθεται μέν, ὡς ἐρῶν ἐπιμελέστερον, οὐ μὴν φέρεται αὐτοῦ σύγγραμμα περὶ αὐτῶν. Θεόφραστος δ' αὐτῶν ἐν τοῖς ἰδίοις Ἀναλυτικοῖς*

μνημονεύει, ἀλλὰ καὶ Εὔδημος καί τινες ἄλλοι τῶν ἑταίρων αὐτοῦ.

Boethius de syllog. hypothetico ad Symmachum I. p. 606 Bas. Quod igitur apud scriptores quidem graecos perquam rarissimos strictim atque confuse, apud latinos vero nullos repperi, id tuae scientiae dedicatum noster etsi diuturnus, coepti tamen efficax labor excoluit. nam cum categoricorum syllogismorum plenissime notitiam percepisses, de hypotheticis syllogismis saepe quaerebas, in quibus nihil est ab Aristotele conscriptum, Theophrastus vero vir omnis doctrinae capax rerum tantum summas exequitur, **Eudemus** latiorem docendi graditur viam, sed ita ut veluti quaedam seminaria sparsisse, nullum tamen frugis videatur extulisse proventum.

CXI.

Boethius I. de syllogismo hypothetico p. 607 Bas. Sed quoniam de hypotheticis loquimur, quid significet Hypothesis, praedicendum est. Hypothesis namque, unde hypothetici syllogismi accepere vocabulum, duobus, ut **Eudemo** placet, dicitur modis. aut enim tale acquiritur aliquid per quandam inter se consentientium conditionem, quod fieri nullo modo possit, ut ad suum terminum ratio perducatur, aut in conditione posita consequentia vi coniunctionis vel disiunctionis ostenditur. Ac

---

6 diuturnius E F.
8 plenissime] amplissime Bas.
9 ab Aristotele nihil est Bas.
11 latiore .. via F.
12 seminaria quaedam E.
16 conf. Prantl p. 384.
17 modis dicitur Bas.
18 adquiescitur E F.

prioris quidem positionis exemplum est, veluti cum res omnes corporales materiae formaeque concursu subsistere demonstramus. tunc enim quod per rerum naturam fieri non potest, ponimus, id est omnem formae naturam a subiecta materia, si non re saltem cogitatione separamus, et quoniam nihil ex rebus corporeis reliquum fit, demonstratum atque ostensum putamus eisdem convenientibus corporalium rerum substantiam confici, quibus a se distinctis ac discedentibus interimatur. in hoc igitur exemplo posita consentiendi conditione, ut id paulisper fieri intelligatur quod fieri non potest, id est ut formae a materia separentur, quid consequatur intendimus, perire scilicet corpora, ut eadem ex iisdem consistere comprobemus. nam quoniam interitus corporalium rerum consequitur, iure dicimus res omnes corporeas forma materiaque consistere. ... quae vero a simplicibus differunt, illae sunt, quando aliquid dicitur esse vel non esse, si quid vel fuerit vel non fuerit. hae semper cum coniunctionibus proponuntur, ut cum dicimus, si homo est, animal est ... fiunt vero propositiones hypotheticae etiam per disiunctionem ita, aut hoc est aut illud est ... omnis igitur hypothetica propo-

---

1 propositionis Bas.
1 omnis corporalis F.
2 demonstraremus Bas.
3 per se rerum F.
4 id est] id Bas.
6 sit F.
8 disiunctis F.
9 igitur] ergo E.
11 id est om. Bas.
14 sequitur Bas.
15 constare F.
16 quid fuerit Bas.
19 distinctionem E.

sitio vel per connexionem fit (per connexionem vero illum quoque modum, qui per negationem fit esse pronuntio) vel per disiunctionem; uterque enim modus ex simplicibus propositionibus comparatur.

CXII.

Aristot. Analyt. poster. II, 13 p. 97 b. *οὐδὲν δὲ δεῖ τὸν ὁριζόμενον καὶ διαιρούμενον ἅπαντα εἰδέναι τὰ ὄντα. καίτοι ἀδύνατόν φασί τινες εἶναι τὰς διαφορὰς εἰδέναι τὰς πρὸς ἕκαστον μὴ εἰδότα ἕκαστον· ἄνευ δὲ τῶν διαφορῶν οὐκ εἶναι ἕκαστον εἰδέναι· οὗ γὰρ μὴ διαφέρει, ταὐτὸν εἶναι τούτῳ, οὗ δὲ διαφέρει, ἕτερον τούτου. πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο ψεῦδος· οὐ γὰρ κατὰ πᾶσαν διαφορὰν ἕτερον· πολλαὶ γὰρ διαφοραὶ ὑπάρχουσι τοῖς αὐτοῖς τῷ εἴδει, ἀλλ' οὐ κατ' οὐσίαν οὔτε καθ' αὐτά. εἶτα ὅταν λάβῃ τἀντικείμενα καὶ τὴν διαφορὰν καὶ ὅτι πᾶν ἐμπίπτει ἐνταῦθα ἢ ἐνταῦθα, καὶ λάβῃ ἐν θατέρῳ τὸ ζητούμενον εἶναι καὶ τοῦτο γινώσκῃ, οὐδὲν διαφέρει εἰδέναι ἢ μὴ εἰδέναι ἐφ' ὅσων κατηγοροῦνται ἄλλων αἱ διαφοραί. φανερὸν γὰρ ὅτι ἂν οὕτω βαδίζων ἔλθῃ εἰς ταῦτα ὧν μηκέτι ἐστι διαφορά, ἕξει τὸν λόγον τῆς οὐσίας. τὸ δ' ἅπαν ἐμπίπτειν εἰς τὴν διαίρεσιν, ἂν ᾖ ἀντικείμενα ὧν μή ἐστι μεταξύ, οὐκ αἴτημα· ἀνάγκη γὰρ ἅπαν ἐν θατέρῳ εἶναι αὐτῶν, εἴπερ ἐκείνου διαφορὰ ἔσται.*

Anonym. ap. Brandis pag. 248. *Σπευσίππου ταύτην τὴν δόξαν Εὔδημος εἶναι λέγει τὴν ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ὁρίσασθαί τι τῶν ὄντων μὴ πάντα τὰ ὄντα εἰδότα.*

---

21 itaque Eudemi auctoritate tacite nituntur Themistius et Philoponus qui haec ab Aristotele contra Speusippum esse dicta monent. — conf. Brandis Rhein. Mus. I p. 270.

ΠΕΡΙ ΛΕΞΕΩΣ.

CXIII.

Alex. Aphrod. in Arist. Top. p. 38 Ald. p. 258b, 25 Br. *ἔστι μὲν οὖν πρότασις διαλεκτικὴ ἐρώτησις ἔνδοξος. οὔτε οὖν πᾶσα πρότασις ἐρώτησις, ἀλλ' ἡ διαλεκτική, οὐδὲ πᾶσα ἐρώτησις πρότασις, ἀλλ' ἡ διαλεκτική. ἔστι γὰρ εἴδη πλείω τῶν ἐρωτήσεων. οὐ γὰρ μόνον ἐρώτησις προτάσεων γίνεται, ἀλλ' ὡς Εὔδημος ἐν τοῖς περὶ λέξεως διήρηκεν, οἱ ἐρωτῶντες ἢ περὶ συμβεβηκότος ἐρωτῶσιν· ἢ γὰρ προθέντες τι καὶ ὁρίσαντες πυνθάνονται τὸ τούτων συμβεβηκός, ὡς οἱ ἐρωτῶντες τίς τοῦ πυρὸς ἡ κατὰ φύσιν κίνησις, ἢ τί Σωκράτει συμβέβηκεν· ἢ ἔμπαλιν τὸ μὲν συμβεβηκὸς ὁρίζουσί τε καὶ λαμβάνουσιν ἐν τῇ ἐρωτήσει, ᾧ δὲ τοῦτο συμβέβηκεν ἀξιοῦσι μαθεῖν, ὡς ὁ ἐρωτῶν τίνι τὸ λευκὸν ἢ τὸ μέλαν τῶν ζώων συμβέβηκε, καὶ τί τῶν ἀγαθῶν δι' αὑτό ἐστιν αἱρετόν, καὶ τίς ἐστιν ὁ καθήμενος, καὶ τοῦτο μὲν ἓν εἶδος ἐρωτήσεως, ἄλλο δὲ περὶ οὐσίαν, ὅταν προενεγκάμενοι τί ποτέ ἐστι τοῦτο διὰ τῆς ἐρωτήσεως ἐξετάζωμεν, ὡς ὁ ἐρωτῶν τί ἐστιν ἄνθρωπος; ὁ γὰρ οὕτως ἐρωτῶν τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος ἀξιοῖ, ἀλλ' οὐχ ὃ συμβέβηκεν αὐτῷ μαθεῖν. τρίτον εἶδος ἐρωτήσεως ἐστὶν, ὅταν περὶ προτάσεως τις τὴν ἐρώτησιν ποι-*

---

5 conf. Prantl G. d. L. p. 397.

ἦται, εἶτα ἀπόκρισιν αὐτῆς αἰτῶν τὸ ἕτερον τῆς ἀντιφάσεως μέρος προτείνῃ, οἷον ἆρά γε ὁ κόσμος σφαιροειδής; ὑπὸ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ἐρωτήσεώς ἐστι καὶ ἡ διαλεκτικὴ πρότασις.

CXIV.

Aristot. Analyt prior. I, 1 p. 24, b 16. ὅρον δὲ καλῶ εἰς ὃν διαλύεται ἡ πρότασις, οἷον τό τε κατηγορούμενον καὶ τὸ καθ' οὗ κατηγορεῖται ἢ προστιθεμένου ἢ διαιρουμένου τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι.

Alex. Aphr. fol. 7b, p. 146 b 42 Br. τὸ δὲ προστιθεμένου.. εἶναι προςέθηκεν, ἵνα μή τινες ἀγνοήσαντες, ὅταν τὸ ἔστι τρίτον προςκατηγορῆται ἐν τῇ προτάσει, διαιροῦντες τὴν πρότασιν τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι τρίτον ὅρον ἡγῶνται εἶναι· οὐ γὰρ ὅρος ἐν ταῖς τοιαύταις προτάσεσι τὸ ἔστιν, ἀλλὰ προςτιθέμενον μὲν σύνθεσιν σημαίνει τοῦ κατηγορουμένου καὶ τοῦ ὑποκειμένου .... ὅτι γὰρ μή τε ὅρος τὸ ἔστι μήτε ὅρου μέρος, δῆλον εἶναι δοκεῖ ἐκ τοῦ καὶ τὴν κατάφασιν καὶ τὴν ἀπόφασιν τὰς ἀντικειμένας ἐκ τῶν αὐτῶν ὅρων συγκεῖσθαι. δοκεῖ δὲ ὅρος γίνεσθαι τὸ ἔστι ὅταν μόνον κεῖται· δοκεῖ γὰρ τότε τὸ ἔστι κατηγορούμενος ὅρος εἶναι. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ ἀκριβολογοῖτό τις, οὐδὲ τότε ἐστὶ καθ' αὑτὸ ὅρος τὸ ἔστιν. ἡ γὰρ λέγουσα πρότασις Σωκράτης ἔστιν ἴσον δύναται τῇ Σωκράτης ὤν ἐστιν, ἐν ᾗ γίνεται τὸ ὢν μετὰ τοῦ ἐστίν, ὁ δὲ κατηγορούμενος ὅρος οὗτός ἐστιν. ... καὶ εἴη ἂν καταλληλότερον ἡ λέξις ἔχουσα, εἰ οὕτως λέγοιτο προςτιθεμένου .. εἶναι, ἢ ἄτοπον τὸ μηδ' ὅλως λέγειν τὸ ἔστιν ἐν ταῖς οὕτως ἐχούσαις προτάσεσι κατηγορεῖσθαι, καὶ ταῦτα Εὐδήμου ἐν τῷ πρώτῳ περὶ λέξεως δεικνύντος τοῦτο διὰ πλειόνων.

---

24 ταῦτα] τοῦ τε Brandis III, 260.

cod. Paris. ap. Br. p. 146, 24. *σύνηθές ἐστι τῷ Ἀριστοτέλει προςκατηγορούμενον λέγειν τὸ ἔστιν, οἷον ἄνθρωπος φιλοσοφῶν ἐστί· συγκατηγορεῖται γὰρ ἰδοὺ τὸ ἐστὶ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ φιλοσοφεῖν· ὅπερ δή ἐστιν ὃ οὐ βούλονται οἱ περὶ Ἀλέξανδρον λέγειν ὅρον οὐδὲ μέρος προτάσεως, ἀλλὰ συνθέσεως μηνυτικὸν μόριον τῶν ἐν τῇ προτάσει ὅρων ... Ἀριστοτέλης μὲν οὖν οὕτω φρονεῖ περὶ τοῦ ἔστι καὶ Ἀλέξανδρος, Εὔδημος δὲ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ λέξεως δείκνυσι διὰ πλειόνων, ὅτι τὸ ἔστιν ἐν ταῖς ἁπλαῖς προτάσεσι κατηγορεῖται καὶ ὅρος ἐστίν, οἷον Σωκράτης ἔστι, Σωκράτης οὐκ ἔστι.*

CXV.

Aristot. Met. A, 9 p. 990, b, 15. *ἔτι δὲ οἱ ἀκριβέστεροι τῶν λόγων οἱ μὲν τῶν πρός τι ποιοῦσιν ἰδέας, ὧν οὔ φαμεν εἶναι καθ' αὑτὸ γένος, οἱ δὲ τὸν τρίτον ἄνθρωπον λέγουσιν.*

Alex. Aphrod. p. 62 seq. Bon. *ὁ δὲ λόγος ὁ τὸν τρίτον ἄνθρωπον εἰςάγων τοιοῦτος ... ἦν δέ τις λόγος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν λεγόμενος τρίτον ἄνθρωπον εἰςάγων τοιοῦτος .. λέγει δὲ Φανίας .. δείκνυται καὶ οὕτως ὁ τρίτος ἄνθρωπος ... ἔστι δὲ ὁ λόγος οὗτος τῷ πρώτῳ ὁ αὐτός .. τῇ μὲν οὖν πρώτῃ τοῦ τρίτου ἀνθρώπου ἐξηγήσει ἄλλοι τε κέχρηνται καὶ Εὔδημος σαφῶς ἐν τοῖς περὶ λέξεως, τῇ δὲ τελευταίῳ αὐτὸς ἔν τε τῷ τετάρτῳ περὶ ἰδεῶν καὶ ἐν τούτῳ μετ' ὀλίγον.*

CXVI.

Galenus *περὶ τῶν παρὰ τὴν λέξιν σοφισμάτων* cap. 3. tom. XIV, 593. *δεικτέον δὲ τὸ μετὰ τοῦτ' ἂν εἴη, διὰ τί παρὰ τὸ διττὸν τοσαυταχῶς ὁσαχῶς Ἀριστοτέλης φησὶ συνίσταται ... ἔσται δὴ λόγος*

---

10 conf. Prantl p. 355. autor scholii Paris. quae dicit ex ipso Alexandro finxit, nec Eudemi librum vidit.

20 vid. Prantl Gesch. d. L. p. 18, 355.

σύνθεσις ὀνομάτων .. ἀνάγκη τὸ διττὸν ἢ ἔν τινι τούτων εἶναι τῶν ὀνομάτων, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ· τρίτον γὰρ οὐδὲν ἔχομεν .. καὶ τοῦτο ἢ ἐνεργείᾳ ἢ δυνάμει ἢ φαντασίᾳ· παρὰ ταῦτα γὰρ οὐδὲν ἕτερόν τις (ἂν) εὕροι ὑπάρχον .. ἐνεργείᾳ μὲν γὰρ τὸ διττὸν ἔχουσι παρά τε τὴν ὁμωνυμίαν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν, καὶ ἐν ὀνόματι μὲν ὁ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ἐν λόγῳ δὲ ὁ παρὰ τὴν ἀμφιβολίαν ... ἐπεὶ δὲ ἔχομεν τὸ ἐνεργείᾳ τε καὶ δυνάμει, λείπεται φαντασίᾳ, τοῦτο δέ ἐστι τὸ παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως, καθάπερ ἐλέγετο ἔμπροσθεν· φαίνεται γὰρ καὶ τὸ ὄνομα διττὸν οὐχ οὕτως ἔχον, καὶ ὁ λόγος ὁμοίως καὶ οὐ τοσοῦτον καθ' ἕκαστον τῶν προειρημένων· τὰ παραδείγματα λάβοι τις ἂν ἔκ τε τῶν καὶ Εὐδήμου κἀξ ἄλλων.

---

4 *ἂν* addidi.

13 *καὶ*] *τοῦ* corrigit Prantl p. 398, possis delere (et om. Brandis Rhein. Mus. I, 281) aut *τῶν Ἀριστοτέλους καὶ Εὐδήμου* supplere, sed totus libellus tam male compositus est, ut manum emendatricem inferre lubricum videatur. ceterum sic distinguenda oratio est *καὶ ὁ λόγος ὁμοίως οὐ τοιοῦτος ὤν. καθ' ἕκαστον τῶν προειρημένων τὰ παραδείγματα ..* unde corrigendus est Brandis III, 259 not. 100. — Idem Galenus de suis commentationibus tom. IV, 367, 25 Bas. haec tradit: *τούτων τῶν ὑπομνημάτων ἁπάντων οὐδὲν ὡς πρὸς ἔκδοσιν ἐγράφη, καθάπερ οὐδὲ τὰ στ' τὰ εἰς Θεοφράστου βιβλίον ὃ περὶ καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως ἔγραψα. τὰ δ' εἰς πρότερον* (scrib. *περὶ*) *λέξεως Εὐδήμου πρότερον ἑτέροις ἀξιώσασιν ἐποίησα*, praecedunt vero libri in Aristotelis *περὶ ἑρμηνείας* et *Ἀναλυτικά*. inter ea vero quae postea accuratius elaboraverat, enumerantur p. 368, 21 *περὶ ἑρμηνείας, πρότερα Ἀναλυτικά, εἰς τὰς κατηγορίας, εἰς τὸ περὶ καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως Θεοφράστου, περὶ τοῦ ποσαχῶς, εἰς τὸ περὶ λέξεως Εὐδήμου ὑπομνήματα γ', περὶ τῶν κατὰ τὸ διότι ἀποδείξεων, περὶ τῶν ἐνδεχομένων προτάσεων καὶ συλλογισμῶν, περὶ τῶν ἐκ μικτῶν προτάσεων συλλογισμῶν, περὶ τῶν κατὰ τὴν λέξιν σοφισμάτων.* haec ne quis Eudemi libros *περὶ λέξεως* ad artem logicam illustrandam pertinere dubitet, attulimus.

CXVII.

Damascius p. 382. ed. Kopp. Ἡ δὲ παρὰ τῷ Περιπατητικῷ Εὐδήμῳ ἀναγεγραμμένη ὡς τοῦ Ὀρφέως οὖσα θεολογία πᾶν τὸ νοητὸν ἐσιώπησεν ὡς παντάπασιν ἄρρητόν τε καὶ ἄγνωστον τρόπον κατὰ διέξοδόν τε καὶ ἀπαγγελίαν, ἀπὸ δὲ τῆς νυκτὸς ἐποιήσατο τὴν ἀρχὴν, ἀφ' ἧς καὶ ὁ Ὅμηρος, εἰ καὶ μὴ συνεχῆ πεποίηται, τὴν γενεαλογίαν ἵστησάν. οὐ γὰρ ἀποδεκτέον Εὐδήμου λέγοντος, ὅτι ἀπὸ Ὠκεανοῦ καὶ Τηθύος ἄρχεται· φαίνεται γὰρ εἰδὼς καὶ τὴν νύκτα μεγίστην οὕτω θεὸν, ὡς καὶ τὸν Δία σέβεσθαι αὐτὴν

ἅζετο γὰρ μὴ Νυκτὶ θοῇ ἀποθύμια ῥέζοι.

ἀλλ' Ὅμηρος μὲν καὶ αὐτὸς ἀρχέσθω ἀπὸ νυκτός.

Ἡσίοδος δέ μοι δοκεῖ πρῶτον γενέσθαι τὸ Χάος ἱστορῶν τὴν ἀκατάληπτον τοῦ νοητοῦ καὶ ἡνωμένην παντελῶς φύσιν κεκληκέναι Χάος, τὴν δὲ τὴν πρώτην ἐκεῖθεν παράγειν ὥς τινα ἀρχὴν τῆς ὅλης γενεᾶς τῶν θεῶν, εἰ μὴ ἄρα Χάος μὲν τὴν δευτέραν τῶν δυοῖν ἀρχῶν. τὴν δὲ καὶ Τάρταρον καὶ Ἔρωτα τὸ τριπλοῦν νοητὸν, τὸν μὲν ἔρωτα ἀντὶ τοῦ τρίτου, ὡς κατὰ ἐπιστροφὴν θεωρουμένην (τοῦτο γὰρ οὕτως ὀνομάζει καὶ ὁ Ὀρφεὺς ἐν ταῖς ῥαψῳδίαις), τὴν δὲ γῆν ἀντὶ τοῦ πρώτου, ὡς πρώτην ἐν στερεῷ τινι καὶ οὐσιώδει καταστήματι παγεῖσαν, τὸν Τάρταρον ἀντὶ τοῦ μέσου, ὡς ἤδη πως εἰς διάκρισιν παρακεκινημένου.

---

2 conf. Brandis III, p. 249.

Ἀκουσίλαος δὲ Χάος μὲν ὑποτίθεσθαί μοι δοκεῖ τὴν πρώτην ἀρχὴν ὡς πάντῃ ἄγνωστον, τὰς δὲ δύο μετὰ τὴν μίαν, Ἔρεβος μὲν τὴν ἄρρενα, τὴν δὲ θήλειαν Νύκτα, ταύτην μὲν ἀπειρίας, ἐκείνην δὲ ἀντὶ πέρατος. ἐκ δὲ τούτων φησὶ μιχθέντων αἰθέρα γενέσθαι καὶ Ἔρωτα καὶ Μῆτιν, τὰς τρεῖς ταύτας νοητὰς ὑποστάσεις, τὴν μὲν ἄκραν αἰθέρα ποιῶν, τὴν δὲ μέσην Ἔρωτα κατὰ τὴν φυσικὴν μεσότητα τοῦ ἔρωτος, τὴν δὲ τρίτην Μῆτιν κατ' αὐτὸν ἤδη τὸν πολυτίμητον νοῦν. παράγει δὲ ἐπὶ τούτοις ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ ἄλλων θεῶν πολὺν ἀριθμὸν κατὰ τὴν Εὐδήμου ἱστορίαν.

Τὸν δὲ Ἐπιμενίδην δύο πρώτας ἀρχὰς ὑποθέσθαι, Ἀέρα καὶ Νύκτα, δηλονότι σιγῇ τιμήσαντα τὴν μίαν πρὸ τῶν δυοῖν, ἐξ ὧν γεννηθῆναι Τάρταρον οἶμαι τὴν τρίτην ἀρχήν, ὥς τινα μικτὴν ἐκ τῶν δυοῖν συγκριθεῖσαν, ἐξ ὧν τινὰς τὴν νοητὴν μεσότητα οὕτω καλέσαντα, διότι ἐπ' ἄμφω διατείνει τό τε ἄκρον καὶ τὸ πέρας, ὧν μιχθέντων ἀλλήλοις ᾠὸν γενέσθαι τοῦτο ἐκεῖνο τὸ νοητὸν ζῶον ὡς ἀληθῶς, ἐξ οὗ πάλιν ἄλλην γενεὰν προελθεῖν.

Φερεκύδης δὲ ὁ Σύριος Ζῆνα μὲν εἶναι ἀεὶ καὶ Χρόνον καὶ Χθονίαν τὰς τρεῖς πρώτας ἀρχάς, τὴν μίαν φημὶ πρὸ τοῖν δυοῖν, καὶ τὰς δύο μετὰ τὴν μίαν, τὸν δὲ Χρόνον ποιῆσαι ἐκ τοῦ γόνου ἑαυτοῦ πῦρ καὶ πνεῦμα καὶ ὕδωρ, τὴν τριπλῆν οἶμαι φύσιν τοῦ νοητοῦ, ἐξ ὧν ἐν πέντε μυχοῖς διῃρημένων πολλὴν ἄλλην γενεὰν συστῆναι θεῶν τὴν πεντέμυχον καλουμένην, ταὐτὸν δὲ ἴσως εἰπεῖν, τὴν πεντέκοσμον. περὶ δὲ τούτων ἄλλος ἴσως

---

19 *Ζῆνα μὲν εἶναι*] *ζῶντα μενέναι* libri, posterius correxit Koppius, *Ζῆνα* Röth Geschichte der gr. Phil. II. adnot. 167. Diog. Laert. I, 119 *σώζεται δὲ τοῦ Συρίου τὸ βιβλίον ὃ συνέγραψεν, οὗ ἡ ἀρχὴ Ζεὺς μὲν καὶ Χρόνος εἰς ἀεὶ καὶ Χθὼν ἦν. Χθονίῃ δὲ ὄνομα ἐγένετο Γῆ, ἐπειδὴ αὐτῇ Ζεὺς γέρας διδοῖ.* ubi *καὶ Χθονίη ἦν* scrib — Röth II, 167. adn. 156 *εἰς ἀεὶ* corrigit in *ἐν Χάει*, facilius credas id in Damascii verbis *μενέναι ἀεὶ* latere (*μὲν ἐν χάει*), si quartum istud necessario flagitaretur.

φανεῖται καιρός. τοιαῦται μὲν οὖν καὶ τοσαῦται τανῦν παρειλήφθωσαν ἡμῖν αἱ διὰ μύθων ἑλληνικῶν ὑποθέσεις πολλῶν καὶ ἄλλων οὐσῶν.

Τῶν δὲ βαρβάρων ἐοίκασι Βαβυλώνιοι μὲν τὴν μίαν τῶν ὅλων ἀρχὴν σιγῇ παριέναι, δύο δὲ ποιεῖν Ταυθὲ καὶ Ἀπασών, τὸν μὲν Ἀπασὼν ἄνδρα τῆς Ταυθὲ ποιοῦντες, ταύτην δὲ μητέρα θεῶν ὀνομάζοντες, ἐξ ὧν μονογενῆ παῖδα γεννηθῆναι τὸν Μωϋμῖν, αὐτὸν οἶμαι τὸν νοητὸν κόσμον ἐκ τῶν δυοῖν ἀρχῶν παραγόμενον. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν ἄλλην γενεὰν προελθεῖν Δαχὴν καὶ Δαχόν, εἶτα αὖ τρίτην ἐκ τῶν αὐτῶν Κισσαρὴ καὶ Ἀσσωρόν, ἐξ ὧν γενέσθαι τρεῖς Ἀνὸν καὶ Ἰλλινὸν καὶ Ἀόν, τοῦ δὲ Ἀοῦ καὶ Δαύκης υἱὸν γενέσθαι τὸν Βῆλον, ὃν δημιουργὸν εἶναί φασιν.

Μάγοι δὲ καὶ πᾶν τὸ ἄρειον γένος, ὡς καὶ τοῦτο γράφει ὁ Εὔδημος, οἱ μὲν Τόπον, οἱ δὲ Χρόνον καλοῦσι τὸ νοητὸν ἅπαν καὶ τὸ ἡνωμένον, ἐξ οὗ διακριθῆναι ἢ θεὸν ἀγαθὸν καὶ δαίμονα κακὸν, ἢ φῶς καὶ σκότος πρὸ τούτων, ὡς ἐνίους λέγειν. οὗτοι δ' οὖν καὶ αὐτοὶ μετὰ τὴν ἀδιάκριτον φύσιν διακρινομένην ποιοῦσι τὴν διττὴν συστοιχὴν τῶς κρειττόνων, τῆς μὲν ἡγεῖσθαι τὸν Ὠρομάσδην, τῆς δὲ τὸν Ἀρειμάνιον.

Σιδώνιοι δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα περὶ πάντων Χρόνον ὑποτιθένται καὶ Πόθον καὶ Ὁμίχλην, Πόθου δὲ καὶ Ὁμίχλης μιγέντων ὡς δυεῖν ἀρχαῖν Ἀέρα γενέσθαι καὶ Αὔραν, ἀέρα μὲν ἄκρατον τοῦ νοητοῦ παραδηλοῦντες, αὔραν δὲ τὸ ἐξ αὐτοῦ κινούμενον τοῦ νοητοῦ ζωτικὸν προτύπωμα. πάλιν δὲ ἐκ τούτων ἀμφοῖν Ὦτον γεννηθῆναι κατὰ τὸν νοῦν οἶμαι τὸν νοητόν. ὡς δὲ ἔξωθεν Εὐδήμου τὴν Φοινίκων εὑρίσκομεν κατὰ Μῶχον μυθολογίαν, Αἰθὴρ ἦν τὸ πρῶτον καὶ Ἀὴρ αἱ δύο αὗται ἀρχαὶ . . .

Αἰγυπτίων δὲ ὁ μὲν Εὔδημος οὐδὲν ἀκριβὲς ἱστορεῖ, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι καθ' ἡμᾶς φιλόσοφοι γεγονότες ἐξήνεγκαν αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν κεκρυμμένην εὑρόντες ἐν Αἰγυπτίοις δή τισι λόγοις.

CXVIII.

Diog. Laert. I, 9 de Magis. *Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ φιλοσοφίας καὶ πρεςβυτέρους εἶναι τῶν Αἰγυπτίων, καὶ δύο κατ' αὐτοὺς εἶναι ἀρχάς, ἀγαθὸν δαίμονα καὶ κακὸν δαίμονα, καὶ τῷ μὲν ὄνομα εἶναι Ζεὺς καὶ Ὡρομάσδης, τῷ δὲ Ἅιδης καὶ Ἀρειμάνιος. φησὶ δὲ ταῦτα καὶ Ἕρμιππος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Μάγων καὶ Εὔδοξος ἐν τῇ περιόδῳ καὶ Θεόπομπος ἐν τῇ ὀγδόῃ τῶν Φιλιππικῶν, ὃς καὶ ἀναβιώσεσθαι κατὰ τοὺς Μάγους φησὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔσεσθαι ἀθανάτους καὶ τὰ ὄντα ταῖς αὐτῶν ἐπικλήσεσι διαμενεῖν. ταῦτα δὲ καὶ Εὔδημος ὁ Ῥόδιος ἱστορεῖ.*

CIX.

Apuleius Apolog. cap. 36. Ceterum quam ob rem plurimos iam piscis cognoverim, quorundam adhuc nescius esse nolim, discat Aemilianus, quoniam usque adeo rebus meis curat, quanquam est iam praecipiti aevo et occidua senectute, tamen si videtur accipiat doctrinam seram plane et postumam. legat veterum philosophorum monumenta, tandem ut intelligat, non me primum haec requisisse, sed iam pridem maiores meos, Aristotelem dico et Theophrastum et **Eudemum** et Lyconem ceterosque Platonis minores, qui plurimos de genitu animalium deque victu deque particulis deque omni differentia reliquerunt. bene quod apud te, Maxime, causa agitur, qui pro tua eruditione legisti profecto Aristotelis *περὶ ζῴων γενέσεως*,

---

12 conf. Brandis Gesch. der gr. Phil. III, 249, qui cum aliis *θαυμάσια* animalium *ἀκούσματα* ab Aeliano relata hist. anim. III, 20. 21. IV, 8. 45. 53. V, 7. Mich. Apost. XII, 9, 141 quae eorum prudentiam declarant, nostri Eudemi esse coniicit Apulei autoritati confidens, quod cum certum non sit, ne libri moles praeter modum augeretur, has narrationes cuivis obvias omisimus.

περὶ ζῴων ἀνατομῆς, περὶ ζῴων ἱστορίας multiiuga volumina, praeterea problemata innumera eiusdem, **tum ex eadem secta ceterorum**, in quibus id genus varia tractantur.

CXX.

Asclepius in Arist. Metaph. p. 519 b 33. *ὁ δὲ τρόπος τῆς συντάξεως, ὅτι ἐστιν ἡ παροῦσα πραγματεία οὐχ ὁμοίως ταῖς ἄλλαις ταῖς τοῦ Ἀριστοτέλους συγκεκροτημένη, οὐδὲ τὸ εὔτακτόν τε καὶ συνεχὲς ἔχειν δοκοῦσα, ἀλλὰ τινὰ μὲν λείπει ὡς πρὸς τὸ συνεχὲς τῆς λέξεως, τὰ δὲ ἐξ ἄλλων πραγματειῶν ὁλόκληρα μετενήνεκται καὶ πολλάκις τὰ αὐτὰ λέγει. ἀπολογοῦνται δὲ ὑπὲρ τούτου καὶ καλῶς ἀπολογοῦνται, ὅτι γράψας τὴν παροῦσαν πραγματείαν ἔπεμψεν αὐτὴν Εὐδήμῳ τῷ ἑταίρῳ αὐτοῦ τῷ Ῥοδίῳ, εἶτα ἐκεῖνος ἐνόμισε μὴ εἶναι καλὸν ὡς ἔτυχεν ἐκδοθῆναι εἰς πολλοὺς τηλικαύτην πραγματείαν. ἐν τῷ οὖν μέσῳ χρόνῳ ἐτελεύτησε καὶ διεφθάρησάν τινα τοῦ βιβλίου. μὴ τολμῶντες δὲ προσθεῖναι οἴκοθεν οἱ μεταγενέστεροι διὰ τὸ πολὺ πάνυ λείπεσθαι τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐννοίας μετήγαγον ἐκ τῶν ἄλλων αὐτοῦ πραγματειῶν τὰ λείποντα ἁρμόσαντες, ὡς ἦν δυνατὸν .... τὸ γὰρ μεῖζον ἄλφα περὶ οὗ νῦν πρώτως διαλέγεται, οὔ φασιν εἶναι αὐτοῦ, ἀλλὰ Πασικλέους τοῦ υἱοῦ Βοηθοῦ, ἀδελφοῦ Εὐδήμου τοῦ ἑταίρου αὐτοῦ. οὐκ ἔστι δὲ ἀληθές· σώζεται γὰρ ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους δεινότης καὶ ἐκ τῆς λέξεως καὶ ἐκ τῆς θεωρίας καὶ πολὺ πλέον ὅτι μέμνηται αὐτοῦ ἐν τῷ ἐλάττονι ἄλφα.*

CXXI.

Alex. Aphr. ad Arist. Met. Z, 1036 b 32—5 *περὶ δὲ τὰ μαθηματικὰ . . ἡ δὲ νοητή*, p. 483, 4 Bon. *εἰπὼν πρότερον ὅτι ἐπὶ μὲν τῷ τῆς συλλαβῆς*

---

17 Intelligit quae n. c. ex Physicis libro K inserta leguntur; de re conf. Brandis Mus. Rhen. I, 242, Bonitz comm. p. 7.

λόγῳ λαμβάνεται τὰ στοιχεῖα διὰ τὸ μὴ εἶναι ὕλης μέρη ἀλλ' εἴδους, ἐπὶ δὲ τοῦ κύκλου οὐ λαμβάνεται τὰ ἡμικύκλια, ὅτι ἔνυλά εἰσι καὶ μέρη ὕλης, συνεῖδεν ἔνστασίν τινα δυναμένην πρὸς τὸν λόγον φέρεσθαι ἣν παρατίθησι καὶ λύει. ἔφθημεν δὲ ἡμεῖς εἰπόντες ὅτε περὶ τῆς συλλαβῆς ἔλεγεν, ὅπως τὰ μὲν ἡμικύκλια ὕλης εἰσὶ μέρη, τὰ δὲ στοιχεῖα οὐκ εἰσὶν, καὶ οἶμαι καὶ ταῦτα ἐκείνοις ἔδει συντάττεσθαι καὶ ἴσως ὑπὸ μὲν Ἀριστοτέλους συντέτακται (ἐν οὐδεμιᾷ γὰρ τῶν ἄλλων αὐτοῦ πραγματειῶν εὑρίσκεται τοιοῦτόν τι πεποιηκὼς ὁποῖα ἐνταῦθα φαίνεται), ὑπὸ δὲ τοῦ Εὐδήμου κεχώρισται.

10 coniectura minime probabilis est Alexandri, paragraphum illam e loco ab Aristotele apte ei dato Eudemi temeritate inepte esse transpositam; eum vero Eudemi recensionem Metaphys. librorum agnoscere ex his constat. conf. Brandis III, 250.

Corrigenda.

7, 4	scrib.	τὰ
7, 28	–	διαλεκτικὴ
16, 12	–	ὥςπερ
21, 10	–	ἀσαφῶς
55, 12	–	209b 17
87, 24	–	ἕτεραι
112, 1	–	ἱστορίας
138, 20	–	9 εἰρήκασιν]

INDEX.

Berolini.

Sumptibus S. Calvary ejusque Socii (G. H. Simon), typis officinae Draegerianae (C. Feicht).